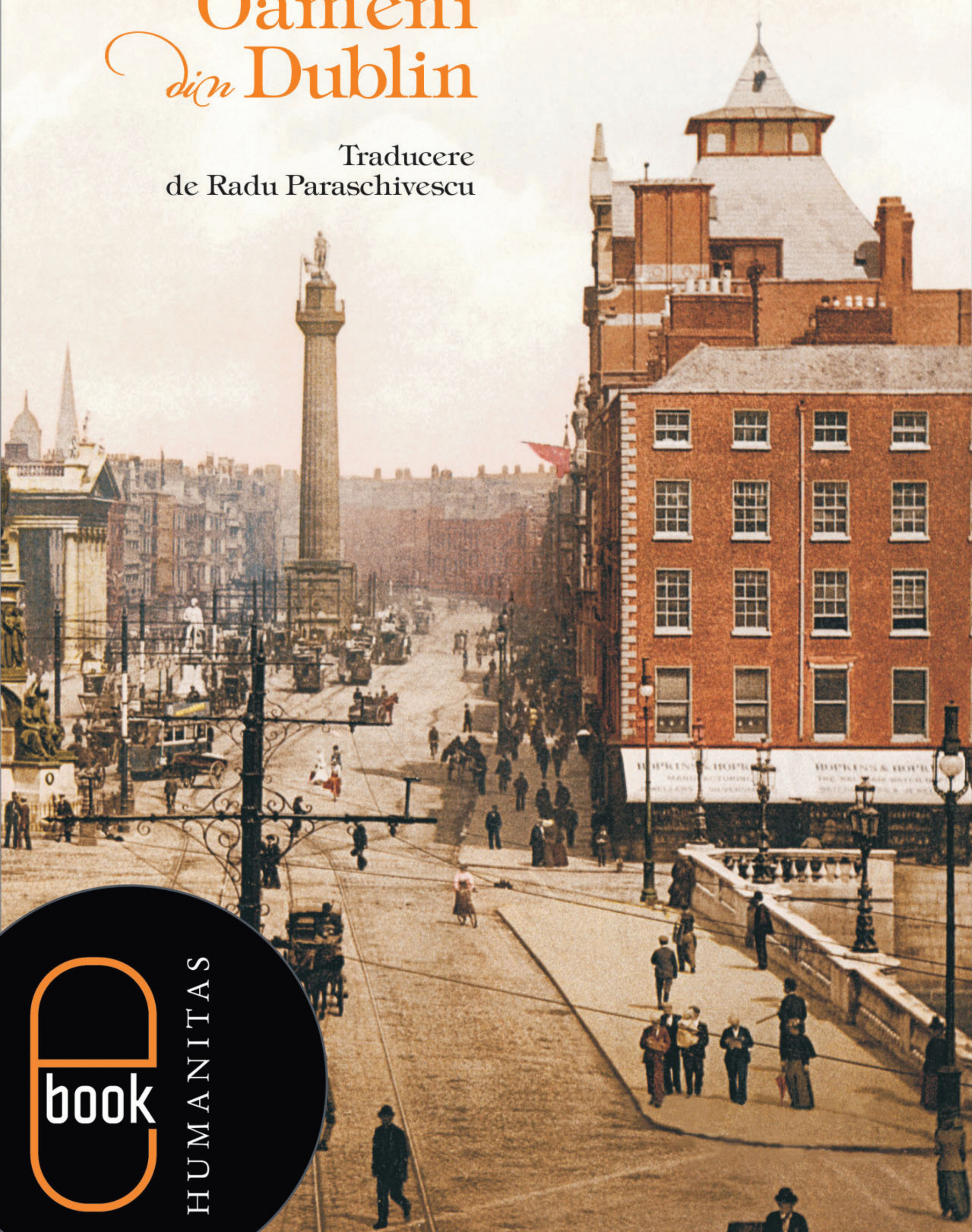
Seria de autor

JAMES JOYCE

Oameni din Dublin

Traducere
de Radu Paraschivescu

Seria de autor
JAMES JOYCE

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

JAMES JOYCE

Oameni din Dublin

Traducere din engleză şi note de
RADU PARASCHIVESCU

Prefaţă de
DANA CRĂCIUN

HUMANITAS
fiction

Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP Florina Vasiliu

JAMES JOYCE
DUBLINERS
PENGUIN CLASSICS 2000

ISBN 978-973-689-506-7 (pdf)

Editura Humanitas Fiction
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

Geografii și geometrii joyceene

La şaptezeci de ani de la moarte, James Joyce rămâne, incontestabil, unul dintre cei mai mari scriitori ai secolului XX. Despre cărțile lui s-au scris biblioteci întregi. Doar Shakespeare, în lumea anglo-saxonă, s-a bucurat de mai multă atenție critică (Dettmar, 2004:17). O operă de dimensiuni relativ reduse – un volum de povestiri, trei romane, o piesă de teatru şi două volume de poezii – a revoluționat nu numai limba şi literatura engleză, ci cultura în ansamblul ei, precum şi felul în care gândim şi scriem despre ea. James Joyce are astăzi o poziție sigură în canonul literar universal. Nici măcar inamicii ideii de canon n-au argumente să conteste forța estetică a textelor lui Joyce, o forță dată, printre altele, de măiestria limbajului, originalitate, putere cognitivă (Bloom, 1995:27-8). Proza lui Joyce îşi păstrează prospețimea deoarece, deşi personajele şi incidentele descrise sunt ancorate istoric şi geografic, scriitura transcende cu dezinvoltură aceste coordonate, plasându-le într-un universal neafectat de trecerea timpului.

Influența lui Joyce este atât de covârşitoare, încât conviețuim cu el chiar şi atunci când nu ne dăm seama – când citim alți scriitori, ne implicăm în alte forme de artă sau ne lăsăm pur şi simplu copleşiți de multitudinea de manifestări ale culturii populare din jurul nostru. Toate acestea sunt marcate de tehnici consacrate de opera autorului irlandez (fragmentarism, parodie, intertextualitate, cronologii fluide, finaluri care în loc să conchidă ridică şi mai multe

întrebări etc.). Proza sa are capacitatea extraordinară de a fi renăscut, de a se fi lăsat reinventată în toate momentele istorice şi culturale care i-au succedat. Drept urmare, orice reeditare şi orice traducere nouă a cărților sale sunt mai mult decât bine-venite. Paginile care urmează vor încerca să ofere o scurtă istorie şi o posibilă abordare a *Oamenilor din Dublin*, prima şi singura culegere de proză scurtă a lui Joyce. E, inevitabil, o lectură limitată, una din multele posibile sau imaginabile.

Să recunoaştem: Joyce însuşi – faimos pentru lipsa de modestie – şi-ar fi putut imagina cu greu o carieră postumă atât de glorioasă. *Oameni din Dublin*, *Portret al artistului la tinerețe* şi *Ulise* au avut toate parte de o traiectorie a publicării complicată. *Oameni din Dublin* a putut să apară abia după zece ani de incertitudini, văzând lumina tiparului în 1914. Primele povestiri ale volumului au fost scrise în cadrul unei colaborări – oarecum surprinzătoare – cu *Irish Homestead*, publicația unei organizații agricole. George Russell, redactorul consultant al revistei, impresionat de talentul tânărului Joyce şi de sărăcia în care acesta trăia, îi scrie în 1904 întrebându-l dacă n-ar putea scrie ceva „simplu, rural?, însuflețit?, plin de patos?“, care să nu-i şocheze prea tare pe cititori (Ellmann, 1982:163). Cerințele lui Russell ar fi trebuit să ducă, în mod logic, la refuz. „Simplu“ şi „care să nu şocheze“ nu erau însuşiri care să i se potrivească lui Joyce. Cu toate acestea, irlandezul acceptă provocarea, scriind rapid o primă variantă a povestirii „Surorile“.

Corespondența lui Joyce din perioada respectivă scoate la iveală un element surprinzător: e evident că, de la început, el îşi gândeşte textele nu ca povestiri separate, ci ca episoade menite să funcționeze şi împreună, într-o structură mai apropiată de un roman decât de un volum de proză scurtă. În afara primelor trei texte („Surorile“, „Eveline“, „După

cursă“, toate apărute în 1904), restul povestirilor sunt scrise având în minte structura volumului întreg.

Caracterul unitar al cărții e dat, în primul rând, de geografia sa. Într-o scrisoare din 1904, Joyce atrăgea atenția: „Când te gândeşti că Dublinul e capitală de mii de ani, că e al doilea oraş al Imperiului Britanic, că e aproape de trei ori mai mare decât Veneția, e ciudat că nici un artist nu l-a oferit încă lumii“ (Ellmann, 1982:208). În *Oameni din Dublin*, el îşi asumă tocmai rolul de a pune pe harta artistică a lumii locul copilăriei şi tinereții sale. Însă portretul pe care-l face oraşului e departe de a fi măgulitor. De la bun început, Joyce îşi exprimă intenția de a scrie o serie de povestiri care să dezvăluie centrul „acelei hemiplegii sau paralizii pe care mulți o consideră oraş“ (Ellmann, 1982:163). Cele douăsprezece texte trimise spre publicare în 1905 au caracteristicile unei „naturi (aproape) moarte“. Evenimentele sunt cvasi-inexistente, iar personajele, indiferent de vârstă, au ca numitor comun incapacitatea de a se sustrage nu numai atmosferei paralizante a oraşului ca atare, ci şi paraliziei mentale, egoismului şi frustrărilor care îi domină.

În forma inițială, manuscrisul este acceptat de editura londoneză a lui Grant Richards, care îi propune un contract la începutul lui 1906. În februarie, Joyce adaugă suitei o a treisprezecea povestire, „Doi tineri galantoni“. Idee complet nefericită, ca pentru a confirma clişeul asociat acestei cifre nenorocoase: tipograful, care lucrase deja volumul, citeşte textul şi îl găseşte nepotrivit din punct de vedere moral. Mai mult, reciteşte cartea şi, drept urmare, obiecțiile se înmulțesc: limbajul ar fi grosolan, vulgar chiar, iar subiectele sunt departe de a fi acceptabile. Conform legilor britanice în vigoare la vremea respectivă, nu doar editura, ci şi tipografia era responsabilă pentru conținutul publicațiilor, riscând astfel procese penale. Spre disperarea lui Joyce, proiectul este abandonat.

Chiar dacă nu reuşeşte să-l facă pe Richards să revină asupra deciziei, corespondența cu care Joyce îl bombardează

este extrem de relevantă, deoarece dezvăluie intențiile autorului, dă măsura ambițiilor sale, relevând o impresionantă intransigență, izvorâtă din încrederea uluitoare pe care Joyce a avut-o din prima clipă în scrisul său şi din convingerea că demersul şi abordarea prozelor sunt perfect justificate artistic. Într-una din primele scrisori, Joyce explică:

„Intenția mea a fost să scriu un capitol din istoria morală a țării mele şi am ales Dublinul ca scenă pentru că oraşul mi-a părut a fi centrul paraliziei. Am încercat să-l prezint publicului indiferent în patru ipostaze: copilărie, adolescență, maturitate şi viață publică. Povestirile sunt aranjate în această ordine. În cea mai mare parte, l-am scris într-un stil de o zgârcenie scrupuloasă şi cu convingerea că numai cineva foarte cutezător ar îndrăzni să modifice, să deformeze chiar, prezentarea a ceea ce a văzut şi auzit. Mai mult de-atât nu pot face".

Ce s-ar alege de acest „capitol" dacă Joyce ar ceda şi ar face modificările cerute de editură şi tipografie? Cu toate că acceptă unele mici modificări, Joyce refuză orice schimbare care ar afecta substanța cărții. Rămâne convins că „scriind capitolul meu de istorie morală exact cum l-am scris, am făcut primul pas spre eliberarea spirituală a țării mele". Nu e vina lui, îi mai spune el exasperat lui Richards, că „povestirile mele duhnesc a cenuşare şi buruieni şi măruntaie". În plus, nu are nici un dubiu că Richards va „încetini cursul civilizației în Irlanda" dacă-i împiedică pe irlandezi să se privească pe sine în „oglinda mea frumos lustruită" (corespondență citată în Ellmann, 1982:221-22). Era anul 1906 şi Joyce avea douăzeci şi patru de ani.

Scriitorul va încerca ani buni, fără succes, să publice volumul, care ajunge la cincisprezece titluri, prin adăugarea povestirilor „Un norişor" şi „Cei morți". Singura consolare a acestor ani de frustrări este apariția în 1907 a volumului de poezie *Chamber Music*. De poeziile sale Joyce însă e mult mai puțin sigur – ca dovadă, va avea tot restul vieții sentimente

contradictorii în legătură cu *Chamber Music*. Editurile cărora li se adresase între timp îi ridică în faţă aceleaşi obstacole, mai ales legate de conţinutul şi limbajul textelor. Disperat, apelează din nou la Grant Richards, care se hotărăşte de data aceasta să-şi asume riscul. Astfel, în 1914, la zece ani de la începerea proiectului şi la şapte ani de la finalizarea lui prin scrierea ultimei povestiri, *Oameni din Dublin* este publicat într-un tiraj de 1250 de exemplare.

După agitaţia creată în jurul său şi în ciuda temerilor editorilor, apariţia volumului nu suscită reacţii adverse. Procesele penale întârzie să se ivească, vânzările sunt modeste, iar recenziile, călduţe – nici entuziaste, nici făţiş ostile. Deşi se lamentează în stilul lui epistolar dramatic de această situaţie, Joyce se găseşte deja într-o nouă etapă: *Portret al artistului la tinereţe* începuse să apară în foileton în revista *The Egoist*, prin intermedierea lui Ezra Pound, şi va fi publicat în volum în 1916. 1922 va fi anul apariţiei lui *Ulise*, romanul care îi aduce nu doar consacrarea, ci şi celebritatea.

După aşteptarea de un deceniu pentru a vedea lumina tiparului, *Oameni din Dublin* a mai stat pe tuşă câteva zeci de ani până să beneficieze de o atenţie critică de substanţă. Principalul motiv este explozia provocată de *Ulise* pe scena literară europeană (şi nu numai), la care se mai adaugă impactul uriaş al romanului şi prejudecata conform căreia proza de debut nu este la înălţimea experimentelor ulterioare.

Corespondenţa citată mai sus dezvăluie nu doar argumentele lui Joyce în lupta cu editorii, ci şi cele două direcţii principale pe care criticii s-au simţit obligaţi să le urmeze. Pe de o parte, remarcile autorului referitoare la felul în care este scrisă cartea, precum şi vehemenţa în a-şi apăra opiniile au justificat apariţia a nenumărate analize insistând pe realismul sau naturalismul textelor. Această abordare s-a ramificat şi într-o obsesivă explorare a palierului simbolic. Preocupaţi de ce se află dincolo de „zgârcenia“ stilului lui Joyce, critici cum ar fi Marvin Magalaner şi Richard M. Kain (1956) au

construit o interpretare simbolică halucinantă, copleşitoare, impresionantă în multe privințe, dar şi problematică prin ambiția de a explicita exhaustiv intențiile autorului.

Pe de altă parte, viziunea lui Joyce i-a determinat pe o serie de critici să se axeze pe legăturile complexe dintre povestiri şi pe imaginea de ansamblu pe care acestea o oferă. Reconsiderările critice ale ultimilor treizeci de ani, făcute sub influența teoriilor poststructuraliste, au pus sub semnul întrebării însăşi nevoia de a explicita, de a stabiliza sau fixa înțelesul textelor. Din această perspectivă s-a articulat în sfârşit şi caracterul artificial al delimitărilor de gen formă-conținut. Aşa cum spune Patrick A. McCarthy (1998:2), „Joyce devine exemplul suprem de scriitor modernist în ale cărui texte este practic imposibil să se diferențieze forma de conținut". Dincolo de aceste etichete critico-academice, ce ne interesează la apariția unei noi traduceri în limba română este relevanța lui Joyce în general, a *Oamenilor din Dublin* în particular, pentru cititorul contemporan. E important să stabilim felul în care textul nu numai că supraviețuieşte cu succes, ci dispune de mecanisme prin care se reinventează şi reîmprospătează necontenit.

S-a spus nu o dată că, în ordinea povestirilor, *Oameni din Dublin* începe şi se termină cu un mort. Faptul că primul mort este efectiv prezent, tangibil, iar ultimul e doar o prezență imaginată, resuscitată prin procesele instabile şi manipulatoare ale memoriei, e doar unul din aspectele fascinantei călătorii pe care o propune cartea. E o călătorie care ne poartă pe străzile Dublinului, dinspre copilărie înspre maturitate şi moarte, dar şi dinspre o curiozitate (lingvistică şi nu numai) ce se vrea satisfăcută înspre acceptarea ambiguității constitutive a limbajului şi existenței.

Tranziția se manifestă şi la nivelul vocii narative. Primele trei povestiri din volum, cele care formează grupul copilăriei, sunt scrise la persoana întâi, ceea ce pare să îi ofere citi-

torului un acces mai direct la personaje. Senzația de apropiere e înşelătoare însă, textele fiind marcate de echivocuri şi absențe. În celelalte texte, Joyce foloseşte persoana a treia şi stilul indirect liber, încercând o echilibristică între viziunea şi limbajul limitate ale personajelor şi alunecările de obicei ironice sau cinice într-o voce narativă mai informată decât a acestora.

Dacă pe de o parte putem vorbi de tranziții (de vârstă, abordare narativă, prezență materială etc.), pe de altă parte avem de-a face şi cu un palier al constantelor pe care Joyce le explorează în fiecare povestire şi care contribuie în măsură decisivă la caracterul unitar al povestirilor. Prima dintre ele, „Surorile", atrage atenția, încă din primul paragraf, asupra acestor preocupări recurente:

„De data asta, nu mai avea la ce să spere: era al treilea atac. Seară de seară, trecusem prin dreptul casei unde locuia (era în timpul vacanței) şi cercetasem pătratul de geam luminat; şi seară de seară îl găsisem luminat în acelaşi fel, slab şi egal. Dac-ar fi murit, îmi spuneam, aş fi văzut reflectarea lumânărilor pe perdelele întunecate, fiindcă ştiam că trebuiau aşezate două lumânări la căpătâiul mortului. Îmi spusese adeseori: «N-o să mai fac mulți purici pe lume», dar nu-i luasem niciodată vorbele în serios. Acum ştiam că erau adevărate. În fiecare seară, pe când îmi ridicam privirea spre fereastră, îmi şopteam cuvântul «paralizie». Întotdeauna îmi sunase ciudat în urechi, aidoma cuvântului «gnomon» din Euclid şi a cuvântului «simonie» din catehism. Însă acum îmi făcea impresia unei creaturi malefice şi păcătoase. Mă umplea de frică, şi cu toate acestea abia aşteptam să mă apropii şi să-i văd lucrătura fatală".

Nu mai există nici o speranță pentru părintele Flynn, prietenul băiatului-narator din prima povestire, după cum nu mai este nici o speranță pentru majoritatea locuitorilor pierduți în labirintul dublinez. Avem de-a face cu un copil maturizat înainte de vreme, fascinat de cuvinte, de viața lor

de sine stătătoare şi de misterul pe care par să-l ascundă. Paralizia, creatura aceea malefică şi păcătoasă, nu e doar a preotului, ci a întregii lumi pe care Joyce încearcă să o descrie. Paralizia fizică a lui Flynn se transformă într-o metaforă a numeroase alte forme de paralizie de care suferă protagoniştii cărţii: paralizia vizuală, incapacitatea de a reacţiona a băiatului-narator din „O întâlnire", când este confruntat cu perversiunea adultă; paralizia emoţională a lui Eveline, care se dovedeşte incapabilă de a se rupe de viaţa de abuz fizic şi afectiv pe care o duce; paralizia creatoare a Micului Chandler din „Un norişor", înţepenit într-o slujbă şi o căsnicie pe care le percepe ca pe o închisoare, precum şi în fantezii sterile despre succesul său artistic; paralizia financiară a lui Jimmy din „După cursă", care nu reuşeşte, în ciuda discursului grandoman, să ţină pasul cu bogaţii săi amici; coma spirituală indusă de alcoolismul protagonistului din „Dubluri"; frigiditatea emoţională şi sexuală care îi condamnă pe domnul Duffy la singurătate şi pe doamna Sinico la moarte în „Un caz dureros"; paralizia politică a Irlandei de după moartea lui Charles Parnell, descrisă în „Ziua Iederei în sala comisiei"; rictusul Mariei din „Pământ", sugerând din nou paralizia emoţională a protagonistei, şi exemplele ar putea continua. La toate acestea se adaugă o paralizie sintactică. Bătrânul Cotter din „Surorile", dar şi o sumedenie de alte personaje din celelalte povestiri, nu reuşesc să-şi termine propoziţiile (probabil nici gândurile). Construcţiile neterminate, formulările aluzive îl menţin pe băiatul-narator din prima povestire, dar şi pe cititor, într-o expectativă înfrigurată, amânând perpetuu şi aproape derridian semnificaţia, lăsând doar urme, ecouri.

Atmosfera în care trăiesc oamenii din Dublin este îmbâcsită de corupţia sugerată de noţiunea de simonie. În viziunea lui Joyce – viziune care va căpăta dimensiuni copleşitoare în *Portret* şi *Ulise* – Biserica Catolică poartă o mare responsabilitate pentru degradarea existenţei spirituale a Irlandei. Măsura în care s-a insinuat în toate aspectele vieţii private

şi publice – de la familie la educaţie şi de la afaceri la politică – este egalată doar de nivelul de perversiune pe care l-a atins. Există numeroase elemente în cele cincisprezecece povestiri care atrag atenţia atât asupra caracterului dubios al clerului, cât şi asupra practicilor suspecte ale instituţiei în ansamblu. Părintele Flynn oferă din nou un prim exemplu sugestiv. El îi dezvăluie copilului fascinat o serie de taine bisericeşti şi ni se sugerează chiar că ar fi nutrit speranţe ca acesta să îmbrace sutana. Pe de altă parte, descrierile băiatului şi ale surorilor bătrânului oferă imaginea unui preot decrepit, dezamăgit, îndepărtat de îndatoririle sale bisericeşti. Aflăm de la surori că necazul a început cu „potirul ăla pe care l-a spart“, deşi n-ar fi trebuit să-şi facă griji, potirul fiind gol. Incidentul ar putea semnifica pierderea credinţei, o rupere care îi tulbură echilibrul mental din ultima perioadă a vieţii. În plus, relaţia dintre el şi copil rămâne învăluită de un mister uşor stânjenit şi stânjenitor, propoziţiile suspendate ale bătrânului Cotter părând să sugereze un interes poate nu tocmai firesc din partea preotului.

Preoţii-profesori de la şcoala băieţilor din „O întâlnire“ se remarcă doar prin atitudinea agresivă, iar în „Pensiunea“ condamnarea bisericii e invocată abia după ce fiica şi-a pierdut onoarea sub atenta supraveghere şi tacita încurajare a mamei. Despre preotul care-şi face scurt apariţia în „Ziua Iederei în sala comisiei“ ni se spune că are „o mică problemă de afaceri“ cu Fanning şi că e un soi de „oaie neagră“. „Graţia divină“ se referă la iertarea pe care biserica e dispusă să o ofere „oamenilor de afaceri“. Părintele Purdon, „botezat“ astfel de Joyce după o stradă din cartierul bordelelor din Dublin, dar al cărui nume trimite şi la *pardon* (iertare în engleză), se erijează în „contabil spiritual“ şi declară că Isus înţelege „tentaţiile vieţii“. Tot ce trebuie să facă aceşti „oameni de afaceri“ este să-şi examineze catastifele şi conştiinţele, iar dacă se întâmplă să fie ceva în neregulă, nici o problemă, „graţia divină“ le va rezolva. Diversele tranzacţii financiare – bănuţul

de aur pe care Corley îl arată la finalul aventurii sale, banii ca motivație estetică în „O mamă“ sau moneda pe care Gabriel i-o strecoară lui Lily – trimit şi ele cu gândul la noțiunea de simonie.

Acelaşi prim paragraf din „Surorile“ oferă şi o posibilă cheie de lectură a povestirilor. Ea e sugerată de „gnomon“, cel de-al doilea cuvânt care îl fascinează pe copilul-narator. Gnomonul euclidian la care se referă băiatul reprezintă figura geometrică rămasă după ce un paralelogram mai mic a fost extras dintr-unul mai mare cu care avea laturi comune. În această accepțiune, cuvântul funcționează ca metaforă tocmai pentru înțelesul trunchiat, semnificația mereu amânată menționată anterior. Din acest punct de vedere, e perfect justificată poziția lui Peter Mahon în *Joyce: A Guide for the Perplexed* (2009), care susține că gnomonul, şi nu mult-discutata epifanie, care stă însă la baza structurii romanului *Portret al artistului la tinerețe*, este de fapt tehnica structurală de bază a *Oamenilor din Dublin*. Phillip Herring susține acelaşi punct de vedere când spune că „gnomonul ar putea fi o sinecdocă a absenței, parte dintr-o retorică politică a tăcerii în cadrul mai mare al limbii“ (citat în McCarthy, 1998:7). E figura din care lipseşte ceva, golul care ademeneşte să fie umplut; sugerează absența, marea constantă a acestor povestiri. Există multe absențe, multe lucruri lipsă în volum, şi multe lucruri neterminate. Printre ele, propoziții şi chiar povestirile în sine.

Dacă povestirea „Surorile“ seduce prin felul în care anticipează atât temele, cât şi tehnicile cu care Joyce jonglează pe tot parcursul volumului, merită să ne oprim puțin asupra ultimului text, pentru a încerca să înțelegem în ce măsură „Cei morți“ le încununează. Povestirea e scrisă în 1907, cu intenția de a încheia volumul, într-o perioadă nefericită petrecută de Joyce la Roma ca funcționar la bancă. În acel interval, atitudinea față de Irlanda şi Dublin pare să fi suferit o oarecare modificare. În excelenta sa biografie, Richard

Ellmann insistă asupra faptului că izolarea şi mai pronunţată din Roma, precum şi sentimentul de degradare profesională care-l bântuie îl fac pe Joyce să recunoască şi existenţa unor trăsături pozitive ale concetăţenilor săi. În toamna lui 1906, Joyce face surprinzătoarea afirmaţie conform căreia irlandezii sunt cel mai civilizat popor al Europei, deoarece sunt cel mai puţin birocratici. Iar într-o altă scrisoare către fratele său Stanislaus mărturiseşte:

„Când mă gândesc uneori la Irlanda, mi se pare că am fost inutil de sever. N-am exprimat în nici un fel (în *Oameni din Dublin* cel puţin) atracţia exercitată de oraş, căci nu m-am simţit nicăieri în largul meu de când l-am părăsit, cu excepţia Parisului. Nu i-am exprimat izolarea ingenioasă şi ospitalitatea. Din câte pot să-mi dau seama, această ultimă «virtute» nu există nicăieri altundeva în Europa. I-am nedreptăţit frumuseţea: căci are, după părerea mea, o natură mult mai frumoasă decât ce-am văzut prin Anglia, Elveţia, Franţa, Austria sau Italia“ (Ellmann, 1982:231).

Ca urmare, o anumită căldură, afecţiune chiar, se face simţită în ultima povestire, iar discursul lui Gabriel Conroy la masa festivă este centrat tocmai pe ospitalitate ca principală calitate a irlandezilor. În ciuda clişeelor şi ironiilor de care peroraţia lui Conroy nu e lipsită, Joyce încearcă, în felul său indirect şi susceptibil, să retuşeze puţin lucrurile.

„Cei morţi“ e ilustrarea perfectă a felului în care scriitorul exploatează absenţa ca prezenţă obsesivă, a modalităţii în care realismul sau naturalismul aparent, care au generat atâtea glose pe marginea povestirilor, se dovedeşte trunchiat, un gnomon care invită la intervenţii textuale ce deconstruiesc abordarea mimetică. Naraţiunea e imaginea într-o oglindă decorporalizantă a „Surorilor“ – cadavrul efectiv prezent acolo este înlocuit aici cu fantoma, sau amintirea, unui mort. Cadavrul absent domină însă ultima parte a povestirii şi este eşafodajul pe care se construieşte revelaţia lui Gabriel Conroy. O revelaţie care, deloc surprinzător, îi

dezvăluie protagonistului tocmai ambiguitatea constitutivă a oricărei percepții (ce se vede/aude etc. e doar un semn, un supliment temporar pentru ce se ascunde dincolo de imagine, sunet), precum şi inseparabila coexistență a viilor şi morților.

Petrecerea anuală a surorilor Morkan, pretextul întâlnirii, reprezintă o ocazie ideală pentru intersectarea şi suprapunerea planurilor temporale (trecut, prezent, viitor) şi a celor existențiale. În ciuda vârstei celor două surori şi a faptului că nu se mai bucură de aceeaşi bunăstare ca pe vremuri, reuniunea rămâne de la an la an la fel de „desăvârşită", aducând sub acelaşi acoperiş şi la aceeaşi masă membrii familiei, prietenii statornici ai acestora, ba chiar şi câțiva din elevii domnişoarelor Morkan. Evident, caracterul repetitiv al festivității întăreşte senzația de rutină paraliza(n)tă pe care Joyce a construit-o cu multă atenție pe parcursul celor paisprezece povestiri anterioare. În ciuda faptului că o asemenea ocazie ar trebui să fie caracterizată de o bună dispoziție care să conoteze principiul vital, seara amplifică, de fapt, ecoul vidului, atmosfera de dezintegrare prezentă şi în textele precedente, rămânând fidelă principiului morții anunțat de titlu. Conversația se învârte obsesiv, la fel ca şi calul bunicului Morkan ce mergea în cerc, în jurul subiectelor morbide, de la invocarea tenorilor din trecutul nu foarte îndepărtat (pe care însă nu-i mai ține nimeni minte) la călugării care dorm în sicrie ca să se pregătească pentru marea trecere.

Gabriel Conroy, protagonistul povestirii, profesor şi jurnalist cu oarecare reputație, se simte de la început stingher în casa mătuşilor sale. Pus la punct de Lily când o întreabă de planurile de măritiş şi atacat de Miss Ivors din pricina anglo- şi euro-filiei sale, Gabriel simte cum i se topesc egocentrismul şi egoismul. Relația cu propria soție este şi ea tensionată, Gabriel oscilând între adorație, jenă (Gretta e o „țărăncuță cu dichis", i-a spus mama lui cândva, iar intelectual o percepe ca inferioară) şi, semnificativ, incapacitatea de a o recunoaşte când o zăreşte în capul scărilor sau de a-i

asocia vreun simbol. Îşi regăseşte într-o oarecare măsură încrederea în sine în timpul discursului pe care, din nou conform tradiției, îl ține înainte de cină, dar aceasta îi va fi iremediabil spulberată la întoarcerea în camera de hotel, când, în loc să-i răspundă avansurilor erotice, Gretta îi mărturiseşte un episod sentimental din trecutul ei.

În interacțiunea de final dintre cei doi soți, Gabriel se vede confruntat cu paradoxul aparent al prezenței copleşitoare a celor absenți şi cu propria absență din viața soției sale. Povestea Grettei despre Michael Furey, tânărul care a murit din pricina dragostei pe care i-o purta, ilustrează puterea exercitată asupra celor vii de către morți. Lumea lui Gabriel se prăbuşeşte sub greutatea „întâlnirii“ cu spectrul lui Michael Furey, iar printre ruinele eului său se strecoară „numeroasele legiuni ale morților“. (Într-o foarte scurtă paranteză, merită observat simbolismul numelor – Michael şi Gabriel trimițând cu gândul la cei doi arhangheli –, precum şi faptul că, în engleză, titlul „The Dead“ are o ambiguitate care serveşte perfect scopurilor deconstructiviste ale lui Joyce. Din păcate, această imprecizie numerică nu poate fi păstrată în limba română.)

Finalul povestirii este probabil unul din cele mai cunoscute şi comentate pasaje din opera joyceană. Într-o proză de o subtilitate şi un lirism impresionante, Joyce încheie într-adevăr magistral experimentul figurii absenței care este *Oameni din Dublin*. Trecut de paroxismul crizei, Gabriel îşi dă seama că el, cel de la începutul serii, practic nu mai există. Trebuie subliniat şi că schimbarea nu e însoțită de un sentiment de triumf, ci de retractilitate, abandon şi penitență: „Unul câte unul, se transformau cu toții în umbre. Mai bine să treci cu semeție pe lumea cealaltă, în flacăra deplină a vreunei patimi, decât să te-mpuținezi şi să te ofileşti de bătrânețe“.

Gândurile lui Gabriel, eliberate de cenzura pe care o reprezintă încrederea în limbaj, devin din ce în ce mai ritmate, o înlănțuire poetică trimițând la o multitudine de semnificații.

„Lacrimi generoase“ îi cad pe obraji şi înţelege că, de fapt, în ciuda retoricii şi a fanteziilor erotice ce l-au obsedat în ultimele ore, nu ştie ce înseamnă să iubeşti o femeie. În numeroasele comentarii pe marginea acestui final s-a insistat foarte mult pe noţiunea de epifanie. E indubitabil că Gabriel are un moment de iluminare, care îi zguduie din temelii edificiul identitar. Dar avem mai degrabă de-a face cu un gnomon, o revelaţie incompletă. E adevărat că „sufletul lui se apropiase de ţinutul unde sălăşluiesc numeroasele legiuni ale morţilor“. Dar, deşi e „conştient de existenţa lor încăpăţânată şi şovăielnică“, lui Gabriel îi e cu „neputinţă să priceapă“ această prezenţă absentă sau absenţă prezentă pe care nostalgia Grettei o forţează în aşa-zisul „realism“ al textului. Sunetul fulgilor lovindu-se pe geam îl readuce pe Gabriel în lumea „de aici“, dar viziunea este tot una reflectată, indirectă. Întins în pat alături de înstrăinata sa soţie, Gabriel vede de fapt umbra fulgilor proiectată de lampa de pe stradă. „Venise vremea să se pregătească de călătoria spre vest“, îşi spune Gabriel, o afirmaţie demnă de *Ulise*, în posibilul său polisemantism. Apusul este asociat cu moartea, iar prin lentilele acestui clişeu Gabriel pare să-şi înceapă călătoria înspre nefiinţă, dar, de fapt, înspre Michael Furey şi „numeroasele legiuni“; pe de altă parte, din prisma conflictului cu Miss Ivors, redirecţionarea geografică a lui Gabriel poate fi interpretată drept o asumare a tot ceea ce înseamnă Irlanda respins cu vehemenţă de Gabriel doar cu câteva ore în urmă. În plus, Gabriel s-a arătat gata să se îndrepte şi înspre un crepuscul al înţelesurilor clar delimitate şi al dependenţei exagerate de rolul denotativ al limbajului.

Imaginea cu care se încheie textul – zăpada ce acoperă întreaga Irlandă (o improbabilitate meteorologică, de altfel) – este un simbol perfect în ambiguitatea sa. Albul zăpezii poate să conoteze în egală măsură viaţa şi moartea, acesta fiind probabil unul din motivele pentru care Joyce recurge la valoarea ei simbolică. Acoperă şi uniformizează, dar, în acelaşi timp,

este destul de efemeră pentru a nu da vreo iluzie de durată. Răceala sa trimite cu gândul la frigiditatea lumii împotriva căreia se revoltă Joyce, dar la adăpostul ei pot germina semințele altor lumi. Ritmul şi melodicitatea ultimei propoziții reiterează ideea enunțată anterior, referitoare la limbajul devenit sunet, recipient, mai degrabă decât conținut.

Finalul povestirii, finalul volumului, subliniază din nou faptul că astfel de ambiguități, astfel de absențe prezente nu pot fi redate prin tehnicile realismului sau naturalismului. Cu alte cuvinte, o lectură prin această prismă, o lectură ce caută „valoarea de adevăr" şi acuratețea povestirilor din *Oameni din Dublin* face o nedreptate cărții. Aparenta simplitate a textelor, „zgârcenia" stilistică de care vorbea Joyce însuşi, nu este decât o invitație în „dincolo-de-text", un demers autoreflexiv menit să atragă atenția asupra faptului că această întrupare în limbaj e doar parțială, iar ce e cu adevărat important e nespusul, absența mereu prefigurată, dar niciodată pe deplin explicată. Aşa cum sugeram anterior, în aceasta constă contemporaneitatea *Oamenilor din Dublin*. Succesul supraviețuirii sale este în mare parte de natură stilistică. Joyce a reuşit într-adevăr să aducă Dublinul în atenția lumii literare, dar a reuşit totodată să conteste forma tradițională a povestirii, reinventând-o. Textele rămân enigme şi, aşa cum remarca Richard Ellmann (1982:3), „încă învățăm să fim contemporanii lui Joyce". Iar dacă e să vorbim de epifanii, probabil cele mai importante au loc în mintea fiecăruia dintre noi, cu ocazia fiecărei lecturi şi relecturi.

Dana Crăciun

Bibliografie

Bloom, Harold. 1995. *The Western Canon. The Books and School of the Ages*. New York: Riverhead Books (*Canonul occidental: Cărțile şi şcoala epocilor*, trad. de Diana Stanciu, Bucureşti, Univers, 1998).

Bollettieri Bosinelli, Rosa M. & Harold F. Mosher. 1998. *ReJoycing: New Readings of* Dubliners. Lexington, KY: University Press of Kentucky.
Ellmann, Richard. 1982 (1959). *James Joyce*. Oxford, New York, Toronto, Melbourne: Oxford University Press.
Dettmar, Kevin DH. 2004. „Introduction" to *A Portrait of the Artist as a Young Man* and *Dubliners*. New York: Barnes and Nobles Classics.
Magalaner, Marvin & Richard M. Kain. 1956. *Joyce. The Man, the Work, the Reputation*. New York: New York University Press.
Mahon, Peter. 2009. *Joyce. A Guide for the Perplexed*. London & New York: Continuum International Publishing Group.
McCarthy, Peter. 1998. „Introduction" to Bollettieri Bosinelli, Rosa M. & Harold F. Mosher (eds). *ReJoycing: New Readings of* Dubliners. Lexington, KY: University Press of Kentucky, pp. 1-12.

Oameni din Dublin

Surorile

De data asta, nu mai avea la ce să spere: era al treilea atac. Seară de seară, trecusem prin dreptul casei unde locuia (era în timpul vacanței) și cercetasem pătratul de geam luminat; și seară de seară îl găsisem luminat în același fel, slab și egal. Dac-ar fi murit, îmi spuneam, aș fi văzut reflectarea lumânărilor pe perdelele întunecate, fiindcă știam că trebuiau așezate două lumânări la căpătâiul mortului. Îmi spusese adeseori: „N-o să mai fac mulți purici pe lume“, dar nu-i luasem niciodată vorbele în serios. Acum știam că erau adevărate. În fiecare seară, pe când îmi ridicam privirea spre fereastră, îmi șopteam cuvântul „paralizie“. Întotdeauna îmi sunase ciudat în urechi, aidoma cuvântului „gnomon“ din Euclid și a cuvântului „simonie“ din catehism. Însă acum îmi făcea impresia unei creaturi malefice și păcătoase. Mă umplea de frică, și cu toate acestea abia așteptam să mă apropii și să-i văd lucrătura fatală.

Bătrânul Cotter stătea lângă foc și fuma când am coborât la cină. În timp ce mătușa îmi turna fiertura în farfurie cu polonicul, el a zis, de parc-ar fi revenit asupra unei observații făcute mai devreme:

— Nu, n-aș spune că era chiar… dar avea ceva ciudat… un aer nefiresc. Să vă spun ce cred…

A început să pufăie din pipă, cântărindu-și, fără îndoială, părerea în minte. Bătrân plicticos și nebun! Când l-am cunoscut, era destul de interesant, fiindcă vorbea despre

decoctul de malţ şi despre ţevile-serpentină; însă n-a trecut mult şi m-am săturat de nesfârşitele lui poveşti distilereşti.

— Am eu teoria mea, a spus el. Cred c-a fost unul dintre cazurile alea ciudate… Dar e greu de zis…

A reînceput să pufăie din pipă, fără să ne împărtăşească teoria. Unchiul meu a văzut că mă holbam şi mi-a zis:

— Ei bine, îmi pare rău că-ți dau vestea asta, dar bătrânul tău prieten s-a dus.

— Cine? am întrebat.

— Părintele Flynn.

— A murit?

— Aşa ne-a spus domnul Cotter adineauri. Tocmai trecea prin dreptul casei.

Ştiam că eram sub observație, aşa că mi-am văzut de mâncare, ca şi cum vestea nu m-ar fi interesat. Unchiul meu i-a explicat bătrânului Cotter:

— Ăsta mic era prieten la toartă cu el. Moşul l-a-nvățat o groază de lucruri, să ştii; şi cică avea gânduri mari cu el.

— Dumnezeu să se-ndure de sufletul lui, a spus mătuşa mea cu evlavie.

Bătrânul Cotter s-a uitat la mine o vreme. Simțeam că ochii lui mici, ca două mărgele negre, mă studiază, dar n-am vrut să-i dau satisfacție şi să-mi ridic capul din farfurie. S-a întors la pipa lui şi în cele din urmă a tras un scuipat grosolan pe grătarul căminului.

— Nu mi-ar plăcea ca micuții mei să aibă prea mult de-a face cu un om ca ăsta, a zis el.

— Ce vreți să spuneți, domnule Cotter? a întrebat mătuşa mea.

— Vreau să spun că-i rău pentru copii, a zis bătrânul Cotter. Eu, unu', aşa socot: băieții trebuie să se joace cu alți băieți de vârsta lor, nu să se… Am dreptate, Jack?

— Şi eu am acelaşi principiu, a spus unchiul meu. Să-nvețe să-şi folosească pumnii. Cu asta-l tot pisez pe rozicrucianul ăsta mic: fă mişcare. Păi, când eram eu copil, în fiecare dimi-

neață – iarnă, vară – făceam o baie rece. Asta mă ține sănătos acum. E foarte bine şi frumos să-nveți, nimic de zis… Poate vrea domnu' Cotter o bucată din pulpa aia de oaie, a adăugat el pentru urechile mătuşii mele.

— Nu, nu, pentru mine nu, a zis bătrânul Cotter.

Mătuşa a adus platoul din cămară şi l-a aşezat pe masă.

— Dar de ce nu credeți că-i bine pentru copii, domnule Cotter? a întrebat ea.

— E rău, a zis bătrânul Cotter, din cauză că sunt foarte impresionabili. Când văd asemenea lucruri, cum să vă zic, au un efect…

Mi-am umplut gura cu fiertură, de teamă ca nu cumva să dau glas furiei. Dobitoc bătrân, plicticos şi cu nasul roşu!

Când am adormit, era târziu. Deşi mă supărasem pe bătrânul Cotter fiindcă mă considerase un copil, mi-am stors creierii ca să-i duc la capăt propozițiile neterminate. În bezna camerei, mi-am închipuit că vedeam din nou chipul cenuşiu şi greoi al paraliticului. Mi-am tras păturile peste cap şi am încercat să mă gândesc la Crăciun. Însă chipul cenuşiu a continuat să mă urmărească. A scos un murmur; iar eu am priceput că avea de făcut o mărturisire. Mi-am simțit sufletul întorcându-se pe un tărâm al plăcerilor şi al lucrurilor rele; iar acolo i-am regăsit chipul aşteptându-mă. A început să-mi facă mărturisiri cu un glas murmurat, iar eu m-am întrebat de ce zâmbea întruna şi de ce i se umeziseră buzele de salivă. Dar pe urmă mi-am amintit că murise paralizat şi am simțit că surâdeam şi eu stins, ca şi cum aş fi vrut să-l absolv de povara păcatului.

În dimineața următoare, după micul dejun, am coborât să mă uit la căsuța de pe Great Britain Street. Era o prăvălioară oarecare, pe care scria destul de vag *Pânzeturi*. Pânzeturile erau în special botoşei pentru copii şi umbrele; iar în zilele obişnuite, în vitrină atârna un anunț pe care scria *Umbrele. Se repară.* Acum nu se vedea nici un anunț, fiindcă obloanele erau trase. O fundă de crep fusese fixată de mânerul cu

care se bătea la uşă. Două femei sărace şi un băiat care ducea telegrame citeau cartonul care fusese prins de crep. M-am apropiat la rândul meu şi am citit:

1 iulie, 1895
Reverendul James Flynn (fost la Biserica S. Catherine, Meath Street), în vârstă de şaizeci şi cinci de ani.

Odihnească-se în pace

Anunțul m-a convins că părintele chiar murise şi m-am simțit tulburat când mi-am dat seama că nu ştiam ce să fac. Dacă n-ar fi murit, aş fi intrat în cămăruța întunecoasă din spatele prăvălioarei şi l-aş fi găsit stând în fotoliul de lângă foc, pe punctul să se sufoce înfofolit în palton. Poate că mătuşa mi-ar fi dat un pachet de High Toast pentru el, iar cadoul l-ar fi smuls din toropeala lui adâncă. Întotdeauna eu îi goleam pachetul în tabachera neagră, fiindcă lui îi tremurau mâinile prea tare şi vărsa jumătate din tutun pe jos. Chiar şi când îşi ducea mâna mare şi tremurândă la nas, norişori de fum i se strecurau printre degete şi firicele de tutun i se risipeau peste piepții hainei. Poate că tocmai prelingerile constante de tutun confereau vechilor lui veşminte preoțeşti nuanța aceea de verde stins, căci batista roşie, înnegrită mereu din cauza petelor de tutun dintr-o săptămână, cu care încerca să-şi scuture firicelele căzute, se dovedea ineficientă.

Am vrut să intru şi să mă uit la el, dar n-am avut curaj să bat la uşă. Am luat-o din loc încet, pe partea însorită a străzii, citind din mers toate anunțurile teatrale din vitrine. Mi s-a părut ciudat că nici eu, nici ziua însăşi nu aveam chef să jelim, şi chiar m-am enervat descoperind în mine o senzație de uşurare, ca şi cum aş fi fost eliberat de ceva prin moartea lui. Am căzut pe gânduri, căci, aşa cum spusese unchiul meu cu o seară înainte, defunctul mă învățase o

mulțime de lucruri. Studiase la Colegiul Irlandez din Roma şi mă învățase cum să pronunț corect în latină. Îmi spusese poveşti despre catacombe şi despre Napoleon Bonaparte şi îmi explicase semnificația diferitelor momente ale liturghiei, precum şi a diferitelor veşminte purtate de preot. Uneori se amuzase punându-mi întrebări grele, descosându-mă ce-ar trebui făcut într-o situație anume sau dacă unul ori altul dintre păcate erau păcate de moarte ori simple imperfecțiuni. Întrebările lui îmi arătau cât de complexe şi de misterioase erau anumite rânduieli ale Bisericii, pe care le considerasem dintotdeauna cele mai simple lucruri. Îndatoririle preotului față de euharistie şi față de confidențialitatea confesionalului mi se păreau atât de grave, încât mă întrebam cum de găsise cineva curajul lăuntric de-a şi le asuma; şi nu m-am mirat când mi-a spus că Părinții Bisericii scriseseră cărți groase, ca *Anuarul Poştei*, cu litere la fel de mărunte ca ale anunțurilor avocăţeşti din ziare, în care elucidau toate aceste chestiuni complicate. Adeseori, când mă gândeam la asta, ori nu puteam să dau nici un răspuns, ori răspundeam prosteşte şi poticnit, moment în care el zâmbea şi dădea din cap de două sau de trei ori. Uneori mă punea să-i dau toate răspunsurile de la liturghie, pe care mă făcuse să le-nvăț pe dinafară; şi în timp ce eu le îngânam repede, el avea obiceiul să surâdă gânditor şi să încuviințeze din cap, îndesându-şi din când în când câte-un ditamai ghemotocul de tutun ba într-o nară, ba în cealaltă. Când zâmbea, îşi dezvelea dinții mari şi pătați şi-şi lăsa limba să se sprijine de buza de jos – un obicei care mă făcuse să mă simt stânjenit la primele noastre întâlniri, înainte să-l cunosc bine.

Pe când mergeam în bătaia soarelui, mi-am amintit de cuvintele bătrânului Cotter şi-am încercat să-mi aduc aminte ce se întâmplase mai departe în vis. Mi-am amintit că observasem câteva draperii lungi de catifea şi o lampă în stil vechi, legănându-se prinsă de nişte lanțuri. Am avut impresia că fusesem pe un tărâm foarte îndepărtat, într-un ținut unde

obiceiurile erau stranii – în Persia, mi-am spus… Dar nu mi-am adus aminte sfârşitul visului.

Seara, mătuşa m-a luat cu ea să vadă casa unde era jelit mortul. Amurgise deja, dar ochiurile ferestrelor care dădeau spre vest reflectau aurul pământiu al unui val mare de nori. Nannie ne-a primit în vestibul; şi, ca şi cum ar fi fost necuviincios să strige la ea, mătuşa mea n-a făcut altceva decât să-i strângă mâna. Bătrâna a arătat în sus, cu un aer întrebător, şi după ce mătuşa a dat din cap, ne-a luat-o înainte şi a purces să urce anevoie scările înguste, ținându-şi capul înclinat aproape la acelaşi nivel cu balustrada. La primul palier s-a oprit şi ne-a făcut un semn încurajator spre uşa deschisă a camerei mortuare. Mătuşa a intrat, iar bătrâna, văzând că ezitam să-i urmez exemplul, a reînceput să-mi facă semne repetate cu mâna.

Am intrat pe vârfuri. Prin marginea de dantelă a perdelelor, camera era scăldată într-o lumină aurie crepusculară, în mijlocul căreia lumânările semănau cu nişte văpăi palide şi subțiri. Mortul fusese aşezat deja în sicriu. Nannie a luat inițiativa şi am îngenuncheat toți trei la picioarele patului. M-am prefăcut că mă rog, dar n-am putut să-mi adun gândurile din cauză că mormăielile bătrânei îmi distrăgeau atenția. Am observat cât de neîndemânatic îi era încopciată fusta la spate şi felul în care călcâiele încălțărilor de postav erau scâlciate într-o parte. Mi s-a părut că bătrânul preot zâmbea din sicriul în care fusese culcat.

Dar nu. Când ne-am ridicat şi ne-am apropiat de căpătâiul patului, am văzut că nu zâmbea. Stătea nemişcat, solemn şi corpolent, îmbrăcat ca pentru altar, cu un potir proptit între mâinile mari. Chipul lui era foarte aspru, cenuşiu şi masiv, cu nări negre, cavernoase şi încercuite de nişte peri alburii şi răzleți. În cameră plutea un mirou greu – florile.

Ne-am făcut cruce şi ne-am îndepărtat de pat. În cămăruța de jos am găsit-o pe Eliza aşezată demn în fotoliul lui. Am orbecăit spre scaunul din colț pe care stăteam de obicei,

în timp ce Nannie s-a dus la bufetul din care a scos o carafă cu sherry şi câteva pahare de vin. Le-a pus pe masă şi ne-a invitat să luăm fiecare câte-un pahar. Pe urmă, la îndemnul surorii ei, a turnat sherry-ul în pahare şi ni le-a înmânat. A insistat să iau şi câțiva biscuiți cu cremă, dar am refuzat fiindcă m-am gândit că aveam să fac prea mult zgomot ronțăindu-i. A părut întru câtva dezamăgită de refuzul meu şi s-a îndreptat în tăcere spre canapea, unde s-a aşezat în spatele surorii ei. Nimeni n-a scos o vorbă. Ne-am pironit cu toții privirile asupra căminului gol.

Mătuşa mea a aşteptat ca Eliza să ofteze şi pe urmă a spus:

— Ei, măcar s-a dus într-o lume mai bună.

Eliza a mai oftat o dată şi şi-a plecat capul în semn de încuviințare. Mătuşa mea şi-a plimbat degetele pe piciorul paharului de vin înainte să ia o înghițitură.

— Şi a fost... în pace?

— A, da, într-o pace deplină, doamnă, a spus Eliza. Nici n-am ştiut când şi-a dat ultima suflare. A avut o moarte frumoasă, lăudat fie Domnul.

— Şi totul...?

— A venit părintele O'Rourke la el într-o marți, i-a dat ultima împărtăşanie, l-a pregătit şi toate cele.

— Înseamnă că ştia?

— Era resemnat.

— Aşa şi arată, resemnat, a spus mătuşa mea.

— Asta a zis şi femeia pe care-am adus-o ca să-l spele. A zis că parcă doarme, atâta de împăcat şi de resemnat arată. Nimeni n-a crezut c-o să fie un mort atât de frumos.

— Chiar aşa, a spus mătuşa.

A mai băut puțin din pahar şi a zis:

— Ei bine, domnişoară Flynn, în orice caz, probabil că-i o mare mângâiere pentru dumneata să ştii c-ai făcut tot ce-ai putut pentru el. Amândouă ați fost foarte cumsecade cu el, trebuie s-o spun.

Eliza şi-a netezit rochia peste genunchi.

— O, bietul James! a zis ea. Dumnezeu ştie c-am făcut tot ce-am putut, aşa sărace cum suntem – am vrut să nu-i lipsească nimic cât a fost pe lume.

Nannie îşi sprijinise capul de perna canapelei şi părea pe punctul să adoarmă.

— Ia uitaţi-vă la biata Nannie, a spus Eliza, uitându-se la ea, e frântă de-oboseală. Ne-am spetit muncind, ea şi cu mine – am adus-o pe femeia care l-a spălat, pe urmă l-am pregătit, l-am întins în sicriu şi dup-aia am vorbit pentru slujba de la capelă. Dacă nu era părintele O'Rourke, zău că nu ştiu ce făceam. El a adus flori pentru toată lumea, başca două sfeşnice luate din capelă, a scris anunţul pentru *Freeman's General* şi s-a-ngrijit de toate hârtiile pentru cimitir şi de asigurarea amărâtului de James.

— Frumos din partea lui, nu? a spus mătuşa mea.

Eliza a închis ochii şi a clătinat încet din cap.

— Ehe, la urma urmelor, tot prietenii vechi sunt mai de nădejde, a spus ea. În alţii nu te poţi încrede.

— Să ştii c-aşa-i, a zis mătuşa. Şi sunt sigură că acum, c-a trecut la cele veşnice, n-o să uite de tine şi de cât de cumsecade-ai fost cu el.

— Of, bietul James! a oftat Eliza. Nu ne-a dat mari bătăi de cap. Nu-l auzeai prin casă mai mult decât îl auzi acum. Totuşi, ştiu că nu mai e şi…

— Abia după ce-o să se termine tot o să ţi se facă dor de el, a zis mătuşa.

— Ştiu asta, a zis Eliza. N-o să-i mai aduc cana cu supă de vită şi nici dumneavoastră, doamnă, n-o să-i mai faceţi rost de tutun. Of, bietul James!

S-a oprit, ca şi cum s-ar fi cufundat cu totul în trecut, după care a spus cu ascuţime:

— Dar să ştiţi c-am observat că-n ultima vreme se-ntâmpla ceva ciudat cu el. De fiecare dată când îi aduceam supa, îl găseam cu cartea de rugăciuni căzută pe jos, rezemat în scaun şi cu gura deschisă.

Şi-a lipit un deget de nas şi s-a încruntat; pe urmă a vorbit mai departe:

— Cu toate astea, spunea-ntruna că, până să se termine vara, o să se ducă-ntr-o bună zi cu trăsura doar ca să mai vadă o dată casa veche-n care ne-am născut cu toţii în Irishtown, şi c-o să ne ia pe mine şi pe Nannie cu el. Numai să fi găsit o trăsură din alea noi, care nu făceau zgomot şi de care-i spusese părintele O'Rourke, una cu roţi reumatice, aşa i-a zis, o trăsură pe care s-o-nchiriem de la Johnny Rush, la doi paşi de-aici, şi care să ne ducă pe toţi trei într-o duminică seara. Îşi băgase povestea asta-n cap… Bietul James!

— Dumnezeu să-i aibă sufletu-n pază! a spus mătuşa mea.

Eliza şi-a scos batista şi s-a şters cu ea la ochi. Pe urmă a vârât-o înapoi în buzunar şi şi-a pironit privirile în grătarul gol al căminului pentru o vreme, fără să vorbească.

— A fost mereu din cale-afară de scrupulos, a zis ea. Îndatoririle preoţeşti l-au copleşit. Iar dup-aceea viaţa lui a ajuns, cum s-ar zice, ţăndări.

— Da, a spus mătuşa. Era un om dezamăgit. Se vedea cu ochiul liber.

Tăcerea s-a înstăpânit pe cămăruţă, iar la adăpostul ei m-am apropiat de masă, am gustat din paharul cu sherry şi pe urmă m-am întors în linişte la scaunul meu din colţ. Eliza părea să fi căzut pradă unei reverii profunde. Am aşteptat respectuoşi să destrame ea liniştea; iar după o pauză îndelungată a spus încet:

— Potirul ăla pe care l-a spart… de-acolo i s-a tras. Sigur, au zis că n-avea importanţă, că nu conţinea nimic – mă rog. Însă chiar şi-aşa… Cic-ar fi fost greşeala băiatului. Numai că bietul James a fost cumplit de agitat, îndure-se Domnul de el!

— Asta a fost? a spus mătuşa mea. Auzisem eu ceva…

Eliza a dat din cap.

— Povestea asta i-a afectat mintea, a zis ea. După aceea a-nceput să se închidă în sine, nu mai vorbea cu nimeni şi

rătăcind de unul singur te miri pe unde. Aşa că într-o seară a fost nevoie de el pentru un drum la cineva acasă şi nu l-au găsit. L-au căutat peste tot, dar n-au dat de el. Atunci îngrijitorul bisericii le-a sugerat să-l caute în capelă. S-au dus, au făcut rost de chei, au deschis capela, iar îngrijitorul, părintele O'Rourke şi înc-un preot care era cu ei au adus o lumânare, ca să-l caute… Şi ce credeți, l-au găsit stând de unul singur pe-ntuneric, la el în confesional, treaz ca-n miezul zilei şi parcă râzând încetişor ca pentru sine?

S-a oprit dintr-odată, ca şi cum ar fi vrut să ciulească urechea la ceva. Am ascultat şi eu, dar nu s-a auzit nici un sunet în casă. Iar eu am ştiut că bătrânul preot stătea mai departe întins în coşciug, aşa cum îl văzuserăm, solemn şi aspru în moarte, având pe piept un potir în care nu se afla nimic.

Eliza a continuat:

— Treaz ca-n miezul zilei şi parcă râzând încetişor ca pentru sine… Şi fireşte că-n clipa când au văzut asta, le-a trecut prin minte că păţise ceva la cap…

O întâlnire

Joe Dillon, nu altcineva, ne-a făcut cunoştinţă cu Vestul Sălbatic. Avea o mică bibliotecă formată din numere vechi din *The Union Jack*, *Pluck* şi *The Halfpenny Marvel*. În fiecare seară, după şcoală, ne întâlneam în grădina din spatele casei lui şi organizam lupte între indieni. El şi fratele lui mai mic şi gras, Leo, leneşul, apărau podul grajdului pe care noi încercam să-l asediem sau, pur şi simplu, ne războiam aprig în iarbă. Însă, oricât de vitejeşte am fi luptat, n-am câştigat nici un asalt şi nici o bătălie, şi toate înfruntările dintre noi s-au încheiat cu dansul victorios al războinicului Joe Dillon. Părinţii lui se duceau în fiecare dimineaţă la slujba de la ora opt de pe Gardiner Street, iar mirosul paşnic al doamnei Dillon se simţea în holul casei. Dar Joe se lupta prea îndârjit cu noi, care eram mai mici şi mai timizi. Şi chiar semăna cu un indian când dădea roată grădinii alergând, cu o veche învelitoare de ceainic pe cap, bătând cu pumnul într-o tinichea şi urlând:

— Ya! Yaka, yaka, yaka!

Nimănui nu i-a venit să creadă când s-a spus despre el c-ar avea vocaţia preoţiei. Şi totuşi, aşa a fost.

Printre noi se împrăştiase un spirit al nesupunerii, sub a cărui influenţă diferenţele de cultură şi de personalitate dispăreau. Ne-adunam în bande, unii cu îndrăzneală, alţii în glumă şi alţii aproape de frică; iar printre aceştia din urmă, indieni reticenţi, care se temeau să nu cumva să pară studioşi

sau lipsiți de robustețe, mă număram şi eu. Aventurile povestite în literatura Vestului Sălbatic nu se potriveau cu felul meu de-a fi, dar cel puțin deschideau uşi pe care puteam să evadez. Îmi plăceau mai mult unele povestiri polițiste americane care erau animate din când în când de fete neîngrijite, pătimaşe şi frumoase. Deşi nu era nimic în neregulă cu povestirile astea, iar intenția lor era uneori literară, la şcoală ele circulau în secret. Într-o zi, pe când părintele Butler ne asculta din cele patru pagini de istorie a romanilor, nepriceputul de Leo Dillon a fost prins cu un exemplar din *The Halfpenny Marvel*.

— Pagina asta sau astalaltă? Asta? Aşa, Dillon, în picioare! „*Nici nu se crăpase…*" Mai departe! Ce era cu crăpatul? „*Nici nu se crăpase bine de ziuă…*" Ai învățat? Ce-ai acolo-n buzunar?

Tuturor le-a zvâcnit inima-n piept când Leo a predat paginile de foileton şi fiecare dintre noi şi-a luat o expresie nevinovată. Părintele Butler a răsfoit câteva pagini, încruntându-se.

— Ce-i porcăria asta? a spus el. *Căpetenia apaşilor*! Asta citeşti, în loc să-nveți istoria romanilor? Să nu mai văd un rând din bazaconiile astea aici, în colegiu. Probabil că individul care le-a scris e-un amărât care-n felul ăsta strânge bani de băutură. Mă mir că nişte băieți educați ca voi citesc asemenea mizerii. Aş înțelege dac-ați fi elevi… la stat. Dillon, te sfătuiesc în modul cel mai serios, apucă-te de învățat, sau…

Această mustrare din timpul sobrelor ore de curs mi-a răpit o bună parte din gloria Vestului Sălbatic, iar figura puhavă şi derutată a lui Leo Dillon mi-a stârnit mustrări de conştiință. Însă când influența constrângătoare a şcolii s-a mai diminuat, am reînceput să râvnesc la senzații nebuneşti, la evadarea pe care mi se părea că doar aceste cronici ale abaterilor puteau să mi-o ofere. Maimuțărelile războinice de seară au devenit în cele din urmă la fel de plicticoase ca rutina matinală a şcolii, fiindcă voiam să am parte de aventuri adevărate. Numai că aventurile adevărate, mi-am zis,

nu li se-ntâmplă celor care stau acasă: ele trebuie căutate în lumea largă.

Se apropia vacanța de vară când m-am hotărât să scap din monotonia vieții de elev fie şi pentru o zi. Împreună cu Leo Dillon şi un băiat pe nume Mahony, am pus la cale un chiul de-o zi. Fiecare dintre noi strânsese şase penny. Urma să ne-ntâlnim la zece dimineața pe Canal Bridge. Sora mai mare a lui Mahony urma să-i scrie un bilet de învoire, iar Leo Dillon urma să-i spună fratelui său să anunțe la şcoală că era bolnav. Am plănuit să mergem pe Wharf Road până ajungeam la nave, iar pe urmă să facem o traversare cu feribotul şi să ne ducem să vedem Porumbarul[1]. Leo Dillon se temea c-am putea să ne întâlnim cu părintele Butler sau cu altcineva de la colegiu; însă Mahony a întrebat, pe bună dreptate, ce putea să caute părintele Butler la Porumbar. Ne-a venit inima la loc, iar eu am dus la bun sfârşit prima etapă a planului strângând câte şase penny de la ceilalți doi şi arătându-le totodată cei şase penny ai mei. Pe când făceam ultimele pregătiri, în ajunul zilei de chiul, eram întru câtva stârniți cu toții. Ne-am strâns mâinile, am râs, iar Mahony a zis:

— Pe mâine, băieți.

În noaptea aceea am dormit prost. De dimineață, am ajuns primul la pod, fiindcă locuiam cel mai aproape. Mi-am ascuns cărțile în iarba înaltă de lângă groapa de gunoi din fundul grădinii, unde nu venea nimeni niciodată, şi-am luat-o la picior pe mal, de-a lungul canalului. Era o dimineață blândă şi însorită din prima săptămână a lui iunie. M-am aşezat pe zidul de piatră al podului, admirându-mi pantofii delicați de pânză, pe care-i frecasem straşnic cu lut peste noapte, şi

---

1 Pigeon House (Porumbarul), alterare a Pidgeon House, clădire care şi-a luat numele de la John Pidgeon. Acesta a deschis în jurul anului 1760 un mic chioşc cu gustări şi răcoritoare în portul de călători al Dublinului; ulterior pe locul chioşcului s-a ridicat un hotel.

uitându-mă la caii docili care trăgeau după ei, în sus pe deal, un tramvai plin cu oameni care mergeau la serviciu.

Stăteam acolo de vreo cinci sau zece minute, când am văzut costumul gri al lui Mahony apropiindu-se. A urcat dealul zâmbind şi s-a căţărat lângă mine pe pod. Pe când aşteptam amândoi, a scos praştia care-i umfla buzunarul interior şi mi-a arătat câteva îmbunătăţiri pe care i le făcuse. L-am întrebat de ce-o adusese şi mi-a spus c-o adusese ca să şi-o pună cu nişte păsări. Mahony vorbea mereu în argou şi-i spunea părintelui Butler Moş Bunser. Am mai aşteptat cam un sfert de oră, dar Leo Dillon tot n-a apărut. În cele din urmă, Mahony a sărit jos şi-a spus:

— Hai. Ştiam că Grasu' o s-o zbârcească.

— Şi ăia şase penny ai lui… am zis.

— Să-şi ia gându' de la ei, a spus Mahony. Cu-atât mai bine pentru noi – un şiling şi şase penny în loc de-un şiling.

Am pornit pe North Strand Road până am ajuns la Fabrica de Vitriol, după care am cotit la dreapta pe Wharf Road. Mahony a început să se joace de-a indianul de îndată ce n-au mai existat oameni prin preajmă. S-a luat după un grup de fete flenduroase, agitându-şi praştia neîncărcată, iar când doi băieţi în zdrenţe au început, din cavalerism, să azvârle cu pietre după noi, a propus să stăm şi să-i atacăm. M-am împotrivit spunând că băieţii erau prea mici, aşa c-am plecat mai departe, cu zdrenţăroşii strigând după noi „Monergiştilor! Monergiştilor!“ închipuindu-şi că eram protestanţi, fiindcă Mahony avea înfiptă în şapcă insigna de argint a unui club de crichet. Când am ajuns la Fierul de Călcat[1], am pus la cale un asediu; însă am dat greş, fiindcă era nevoie de cel puţin trei oameni. Ne-am răzbunat pe Leo Dillon, făcându-l papă-lapte şi dându-ne cu părerea despre câte nuiele avea să încaseze la ora trei de la domnul Ryan.

---

1 Smoothing Iron, platformă de piatră în golful Dublinului, folosită de înotători.

Pe urmă ne-am apropiat de râu. Am petrecut multă vreme plimbându-ne pe străzile gălăgioase mărginite de ziduri înalte de piatră, uitându-ne la mişcările macaralelor şi motoarelor, şi provocând adeseori, prin felul cum rămâneam locului, strigătele vizitiilor de pe caprele trăsurilor care se hurducau cu zgomot. Era ora prânzului când am ajuns pe chei şi, cum toţi muncitorii păreau să fie în pauza de masă, am cumpărat două chifle mari cu coacăze şi ne-am aşezat să le mâncăm pe nişte ţevi metalice de lângă râu. Ne-am răsfăţat cu spectacolul comerţului din Dublin – barje care-şi anunţau prezenţa de departe prin rotocoalele de fum lânos, flotila maronie de pescuit de dincolo de Ringsend, velierul mare şi alb adus chiar atunci la descărcare pe cheiul din faţă. Mahony a spus c-ar fi haios să plecăm pe mare într-una dintre ambarcaţiunile alea mari, şi chiar şi eu, uitându-mă la catargele principale, vedeam sau îmi imaginam cum geografia administrată în doze mici la şcoală îmi prindea treptat contur sub ochi. Şcoala şi casa păreau să se-ndepărteze de noi, iar influenţa lor asupră-ne era parcă din ce în ce mai slabă.

Am traversat râul Liffey cu feribotul, plătind taxa de drum şi nimerind alături de doi muncitori şi de un evreu scund cu o traistă. Eram de-o seriozitate care friza solemnul, dar o dată, în timpul călătoriei, ochii ni s-au întâlnit şi am râs. După ce-am ajuns pe uscat, ne-am uitat la descărcarea graţioasei nave cu trei catarge pe care-o observaserăm de pe cheiul celălalt. Un gură-cască ne-a spus că era un vas norvegian. M-am apropiat de pupa şi am încercat să-i descifrez emblema, dar, din cauză că n-am putut, m-am întors şi i-am cercetat pe marinarii străini ca să văd dacă avea vreunul dintre ei ochii verzi, căci credeam, într-un fel nedeslușit… Ochii marinarilor erau albaştri, cenuşii şi chiar negri. Singurul marinar ai cărui ochi ar fi putut trece drept verzi era un găligan care distra lumea de pe chei strigând vesel de fiecare dată când cădea câte-o scândură descărcată:

— Bine-aşa! Bine-aşa!

După ce ne-am săturat de priveliştea asta, ne-am îndreptat agale către Ringsend. Ziua se mohorâse, iar biscuiţii râncezi din vitrinele băcanilor se făceau tot mai albicioşi. Am cumpărat câţiva biscuiţi şi ciocolată, pe care le-am mâncat cu chinuri, în timp ce hoinăream pe străzile mizerabile unde trăiau familiile de pescari. N-am găsit nici o lăptărie, aşa c-am intrat într-un fel de magazin cu de toate şi ne-am luat fiecare câte-o sticlă cu suc de zmeură. Înviorat, Mahony a vânat o pisică pe-o ulicioară, dar animalul a luat-o la fugă pân-a ajuns în câmp deschis şi-a scăpat. Amândoi ne simţeam cam obosiţi, şi când am ajuns la marginea câmpului ne-am îndreptat repede spre un mal povârnit, de după a cărui creastă se vedea Dodderul.

Era prea târziu, iar noi eram prea obosiţi ca să ne mai ţinem de planul de-a vizita Porumbarul. Trebuia s-ajungem acasă înainte de patru, fiindcă altminteri ni s-ar fi descoperit aventura. Mahony şi-a privit praştia cu părere de rău şi-a trebuit să-i sugerez o întoarcere acasă cu trenul ca să-l văd că-şi recapătă veselia. Soarele s-a ascuns în spatele unor nori, lăsându-ne cu gândurile noastre neclare şi cu firimiturile rămase din provizii.

Pe câmp nu mai era nimeni, în afară de noi. După ce-am stat o vreme pe mal fără să vorbim, am văzut un bărbat care se îndrepta spre noi dinspre capătul celălalt al câmpului. L-am privit cu ochi leneşi, în timp ce mestecam una dintre tulpinile alea verzi de care se foloseau fetele ca să-ţi ghicească viitorul. Bărbatul s-a apropiat încet de malul nostru. Mergea cu o mână-n şold, iar în cealaltă ţinea un baston cu care lovea uşor iarba. Era îmbrăcat ponosit, cu un costum negru-verzui, şi purta ceea ce noi numeam o „oală de noapte", adică o pălărie rotundă, cu o calotă înaltă. Părea destul de vârstnic, căci avea mustaţa sură. Când ne-a trecut pe la picioare, şi-a ridicat repede privirile spre noi şi pe urmă şi-a continuat drumul. L-am urmărit din ochi şi-am văzut că, după ce-a mai făcut vreo cincizeci de paşi, s-a răsucit pe călcâie şi a început

să se-ntoarcă pe acelaşi drum. Se îndrepta spre noi agale, lovind mereu pământul cu bastonul – atât de încet, încât mi-am spus că probabil căuta ceva prin iarbă.

S-a oprit când a ajuns în dreptul nostru şi ne-a dat bună ziua. I-am răspuns, iar el s-a aşezat lângă noi pe mal, încet şi cu mare grijă. A început să vorbească despre vreme, spunând că avea să fie o vară foarte călduroasă şi adăugând că anotimpurile se schimbaseră față de copilăria lui – cu mult timp în urmă. A mai zis că perioada cea mai fericită din viața omului era, fără îndoială, cea de elev şi că ar da orice să fie tânăr din nou. În timp ce-şi exprima aceste sentimente, care pe noi ne-au cam plictisit, n-am scos un cuvânt. Pe urmă a-nceput să vorbească despre şcoală şi cărți. Ne-a întrebat dacă citiserăm poeziile lui Thomas Moore sau operele lui Sir Walter Scott şi ale lordului Lytton. M-am prefăcut că parcursesem toate cărțile de care pomenise, aşa că la sfârşit bărbatul a spus:

— A, văd că eşti şoarece de bibliotecă, la fel ca mine. Numai că dumnealui, a adăugat el, arătând spre Mahony, care se uita la noi cu ochii mari, dumnealui e altfel; îi plac jocurile.

A spus apoi că avea acasă toate operele lui Sir Walter Scott şi toate operele lordului Lytton şi că nu se sătura niciodată să le citească.

— Sigur, a zis el, erau şi câteva cărți ale lordului Lytton pe care băieții nu puteau să le citească.

Mahony a întrebat de ce nu puteau băieții să le citească – o întrebare care m-a neliniştit şi m-a îndurerat, fiindcă m-am temut ca nu cumva bărbatul să creadă că eram la fel de prost ca Mahony. Totuşi, bărbatul s-a mulțumit să zâmbească. Am văzut că avea goluri mari în gură, între dinții galbeni. Pe urmă ne-a întrebat care dintre noi avea mai multe iubite. Mahony a spus pe un ton degajat că avea trei puicuțe. Bărbatul m-a întrebat câte aveam eu. Am răspuns că nici una. Nu m-a crezut şi-a zis că era imposibil să nu am una. Am tăcut.

— Dar ia spuneți-ne, i s-a adresat cu obrăznicie Mahony bărbatului, dumneavoastră câte-aveți?

Bărbatul a zâmbit ca mai înainte şi a zis că, pe vremea când era de vârsta noastră, avusese multe iubite.

— Fiecare băiat are-o iubițică, a spus el.

Purtarea lui mi s-a părut ciudat de destupată pentru un bărbat de vârsta lui. În sinea mea, am avut impresia că lucrurile pe care le spusese despre băieți şi iubite erau cu scaun la cap. Dar nu mi-a plăcut cum sunaseră cuvintele acelea în gura lui şi m-am întrebat de ce-l apucase tremuratul o dată sau de două ori, ca şi cum s-ar fi temut de ceva sau i s-ar fi făcut dintr-odată frig. Pe când vorbea, am observat că avea o pronunție de om cu şcoală. A început să ne vorbească despre fete, spunându-ne ce păr frumos aveau, ce mâini blânde şi ce multe erau totuşi cele care nu erau atât de cuminți cum păreau – ehe, dac-ar şti lumea. Nimic nu-i plăcea mai mult, a zis el, decât să se uite la o fată frumoasă, la mâinile ei albe şi iscusite, la părul ei frumos şi moale. Mi-a dat impresia că repeta ceva ce învățase pe dinafară sau că, magnetizată de câteva dintre propriile cuvinte, mintea lui se învârtea încet în cerc, pe aceeaşi orbită. Uneori bărbatul vorbea de parcă s-ar fi referit la un fapt pe care-l ştia toată lumea, alteori îşi cobora glasul şi vorbea misterios, ca şi cum ne-ar fi spus un secret pe care n-ar fi vrut să-l mai audă şi alții. Îşi repeta întruna frazele, schimbând foarte puțin din ele şi îmbrăcându-le cu vocea lui monotonă. Am continuat să mă uit la poalele dealului şi să-l ascult.

După o bună bucată de vreme, şi-a întrerupt monologul. S-a ridicat încet, spunându-ne că trebuie să ne lase un minut-două, poate chiar mai multe, iar eu, fără să-mi întorc privirea, l-am văzut îndepărtându-se încet de noi şi luând-o spre capătul cel mai apropiat al câmpului. Am rămas tăcuți după plecarea lui. După o linişte de câteva minute, l-am auzit pe Mahony exclamând:

— Asta-i bună! Fii atent ce face!

Cum nici n-am răspuns, nici n-am deschis ochii, Mahony a mai exclamat o dată:

— Asta-i bună… E dus cu pluta moşu'!

— Dacă ne-ntreabă cumva cum ne cheamă, am zis, tu eşti Murphy, iar eu sunt Smith.

Nu ne-am mai spus nimic unul altuia. Eu încă mă gândeam dacă era sau nu bine să plec după ce bărbatul se va fi întors şi se va fi aşezat din nou lângă noi. Şi nici nu s-a aşezat bine, că Mahony, dând cu ochii de pisica pe care nu reuşise s-o prindă, a ţâşnit în picioare şi-a luat-o la fugă după ea pe câmp. Bărbatul şi cu mine am urmărit vânătoarea. Pisica a mai scăpat o dată, iar Mahony a-nceput să azvârle cu pietre în zidul pe care se căţărase animalul. Când s-a săturat să facă asta, a început să se plimbe fără ţintă prin capătul îndepărtat al câmpului.

După o vreme, bărbatul mi-a vorbit. A zis că prietenul meu era un băiat tare necioplit şi m-a întrebat dacă era biciuit des la şcoală. Am dat să-i spun cu indignare că nu învăţam la o şcoală de stat ca să fim „biciuiţi", cum zicea el, dar am tăcut. El a început să vorbească despre pedepsirea băieţilor. Ca şi cum ar fi fost magnetizată din nou de cuvintele lui, mintea a părut să i se învârtă încet în jurul noului centru. A spus că băieţii de soiul ăsta trebuiau biciuiţi, şi-anume straşnic. Când un băiat era prost crescut şi indisciplinat, nimic în afară de-o biciuire zdravănă nu putea să-i facă bine. Nuiaua la palmă şi trasul de urechi n-aveau spor: singurul lucru cu folos era o biciuire de toată frumuseţea. M-a mirat pornirea aceasta şi mi-am ridicat fără să vreau privirile spre chipul bărbatului. Aşa se face c-am dat peste o pereche de ochi verzi ca fundul de sticlă, care mă fixau de sub o frunte care-avea un fel de zvâcnet. Mi-am ferit din nou privirile.

Bărbatul şi-a continuat monologul. Părea să fi uitat de îngăduinţa pe care o arăta nu demult. A spus că, dac-ar da vreodată peste un băiat care să stea de vorbă cu fetele sau care să aibă o iubită, l-ar biciui să-i meargă fulgii; şi că asta

l-ar învăța minte să nu mai intre-n vorbă cu fetele. Iar dacă un băiat ar avea o iubită şi-ar minți spunând că nu are, atunci ar pune biciul pe el cum nu s-a mai pomenit vreodată. A zis că nimic nu i-ar face mai mare plăcere pe lume decât asta. Mi-a descris cum ar pune biciul pe-un asemenea băiat, ca şi cum ar fi dezvăluit cine ştie ce mister de nepătruns. I-ar plăcea mai mult decât orice pe lume, a zis; şi, pe când mă călăuzea monoton prin meandrele misterului, vocea i-a devenit aproape afectuoasă, iar el a dat impresia că mă ruga să-l înțeleg.

Am aşteptat să-şi întrerupă din nou monologul. Pe urmă m-am ridicat brusc în picioare. Ca să nu se vadă cât eram de agitat, am rămas pe loc câteva clipe, prefăcându-mă că-mi legam şireturile mai strâns, după care, susținând că eram nevoit să plec, mi-am luat rămas-bun de la el. Am urcat calm povârnişul, dar inima-mi bătea cu putere de teamă că bărbatul avea să mă prindă de glezne. Când am ajuns în vârful povârnişului, m-am răsucit pe călcâie şi, fără să mă uit la el, am strigat din răsputeri peste câmp:

— Murphy!

Vocea mea avea o notă de vitejie prefăcută şi mi-era ruşine de stratagema de doi bani la care recursesem. A trebuit să mai strig o dată, înainte ca Mahony să mă vadă şi să-şi strige răspunsul. Cum îmi mai bătea inima în timp ce el alerga pe câmp spre mine! Fugea de parc-ar fi vrut să-mi vină-n ajutor. Iar eu mă simțeam vinovat, căci, în sufletul meu, îl cam dispreţuisem dintotdeauna.

Arabia

Din cauză că se înfunda, North Richmond Street era o stradă liniştită, în afara orei când ieşeau elevii de la Şcoala Fraților Creştini. O casă nelocuită, cu două etaje, se găsea în locul unde se înfunda strada, despărțită de casele învecinate de o suprafață pătrată. Celelalte case de pe stradă, conştiente de viețile cuviincioase dintre pereții lor, se priveau una pe alta cu fețe cafenii, imperturbabile.

Fostul chiriaş din casa noastră, de meserie preot, murise în salonul din spate. Aerul, greu din cauză că nu se deschiseseră geamurile de-atâta vreme, atârna în toate camerele, iar cămara din spatele bucătăriei era plină de hârtii vechi şi inutile. Printre ele, am găsit câteva cărți cu coperțile îmbrăcate în hârtie, ale căror pagini erau îndoite la colțuri şi umede: *Abatele* de Walter Scott, *Împărtăşitul evlavios* şi *Memoriile lui Vidocq*. Ultima îmi plăcea cel mai mult fiindcă avea paginile galbene. Grădina neîngrijită din spatele casei se lăuda cu un măr plantat în centru şi câteva tufe răzlețe, iar sub una dintre ele am dat peste pompa de bicicletă acoperită de rugină a fostului chiriaş. Fusese un preot foarte milostiv; în testament, îşi lăsase toți banii instituțiilor caritabile, iar mobilierul din locuință surorii lui.

Când veneau zilele scurte de iarnă, se întuneca înainte să terminăm de mâncat. Când ne întâlneam pe stradă, casele erau deja cufundate în mohoreală. Fâşia de cer de deasupra noastră era de un violet în perpetuă schimbare, iar felinarele

de pe stradă îşi îndreptau luminile palide spre ea. Aerul rece ne înțepa şi ne jucam până ajungeam să dogorim de-a binelea. Strigătele noastre îşi găseau ecou pe strada tăcută. Felul cum ne jucam ne purta prin ulicioarele întunecoase şi pline de noroi din spatele caselor, unde-aveam de înfruntat insultele triburilor de mocofani din cocioabe, până la portițele din fund ale grădinilor întunecoase şi cufundate în umezeală, unde se ridicau mirosuri din gropile de gunoi, iar de-acolo mai departe, până la grajdurile întunecoase şi pline de izuri puternice, unde un vizitiu țesăla şi îngrijea caii sau le mişca hamurile cu catarame, făcând să se prelingă muzica din ele. Când ne-ntorceam pe stradă, lumina de la ferestrele bucătăriilor năvălise deja prin curți. Dacă-l observam pe unchiul meu apărând de după colț, ne ascundeam în umbră până-l vedeam intrat în casă. Sau dacă ieşea sora lui Mangan în prag ca să-şi cheme fratele la ceai, ne uitam din umbră cum mătura strada cu privirea de la un capăt la altul. Aşteptam să vedem dacă rămânea acolo sau se întorcea în casă, iar dacă rămânea, ieşeam din umbră şi ne îndreptam resemnați spre treptele familiei Mangan. Ea ne aştepta, cu silueta pusă în evidență de lumina furişată pe uşa întredeschisă. Fratele ei o tachina întotdeauna înainte să-i dea ascultare, iar eu rămâneam aproape de grilaj şi mă uitam la ea. Rochia i se unduia odată cu mişcările corpului, iar funia moale a părului i se legăna dintr-o parte în alta.

În fiecare dimineață, stăteam culcat pe podeaua salonului principal şi nu-i scăpam uşa de la intrare din priviri. Storurile erau trase până la doi-trei centimetri de pervaz, aşa că nu puteam fi văzut. Când ieşea în prag, îmi sărea inima din piept. Dădeam fuga în hol, îmi luam cărțile şi mă țineam după ea. Aveam grijă să n-o scap din ochi, iar când ne apropiam de locul unde drumurile ni se despărțeau, iuțeam pasul şi o depăşeam. Asta se-ntâmpla dimineață de dimineață. Nu-i adresasem niciodată mai mult de câteva vorbe oarecare, şi totuşi numele ei îmi învârtejea sângele năvalnic.

Imaginea ei mă însoțea chiar şi în locurile cele mai nepotrivite pornirilor romanțioase. În serile de sâmbătă, când mătuşa mea se ducea la cumpărături, trebuia să car o parte din pachete. Mergeam pe străzile pline de lumini, îmbrânciți de bărbați beți şi de femei care se tocmeau, printre înjurăturile muncitorilor, litaniile stridente ale băieților de prăvălie care păzeau butoaiele cu carne de porc şi imnurile intonate pe nas de cântăreții de stradă, care cântau câte-un *come-all-you*[1] despre O'Donovan Rossa[2] sau câte-o baladă despre necazurile din țara noastră de baştină. Zgomotele acestea se adunau într-o unică senzație vitală pentru mine: îmi închipuiam că-mi duceam potirul în siguranță printr-o mulțime de duşmani. Numele ei îmi venea uneori pe buze, în timpul laudelor şi rugăciunilor stranii, pe care eu însumi nu le înțelegeam. Ochii mi se umpleau adeseori de lacrimi (nu-mi dădeam seama de ce), iar uneori şuvoiul din inimă părea să mi se reverse în tot pieptul. Nu ştiam dacă aveam să vorbesc vreodată cu ea sau nu, sau, dacă totuşi aveam s-o fac, în ce fel puteam să-i mărturisesc adorația mea încurcată. Însă corpul meu era ca o harfă, pe când cuvintele şi gesturile ei erau ca nişte degete care-alergau pe strune.

Într-o seară, am intrat în salonul din spate, unde murise preotul. Era o seară întunecată şi ploioasă, iar în casă nu se auzea nici un sunet. Printr-un ochi de geam spart am auzit ploaia biciuind pământul, cu ace fine şi nesfârşite de apă oprindu-se în brazdele noroioase. Un felinar sau o fereastră luminată ceva mai departe lucea dedesubt. Eram recunoscător că vedeam atât de puțin. Toate simțurile mele păreau să vrea să se-acopere cu văluri şi, ghicind că eram pe punctul de-a mă despărți de ele, mi-am lipit strâns palmele una de

---

1 Cântec popular irlandez, care începe cu formula „come all you gallant Irishmen and listen to my song" (aprox. „Veniți, frați irlandezi, de ascultați…").

2 Jeremiah O'Donovan Rossa (1831-1915), lider al Frăției Feniene, care milita pentru independența Irlandei.

alta până când au început să tremure, murmurând „*O, iubire! O, iubire!*“ de multe ori.

În cele din urmă, mi-a vorbit. Când mi-a adresat primele cuvinte, am fost atât de încurcat, încât n-am ştiut ce să-i răspund. M-a întrebat dacă aveam să merg la *Arabia*. Am uitat dac-am răspuns „da“ sau „nu“. Avea să fie o splendoare de bazar; a spus că i-ar plăcea să meargă.

— Şi de ce nu te duci? am întrebat.

În timp ce vorbea, îşi învârtea mereu o brățară de argint pe încheietură. Nu putea să se ducă, mi-a zis, fiindcă exact în săptămâna aceea se organiza o întâlnire la mănăstirea unde învăța ea. Fratele ei şi alți doi băieți se băteau să-şi fure şepcile unui altuia, iar eu rămăsesem singur lângă grilaj. Ea se ținea de una dintre bare, aplecându-şi capul spre mine. Lumina de la felinarul aflat vizavi de uşa noastră i-a prins curbura albă a gâtului, i-a aprins părul care se odihnea acolo şi, în cădere, a luminat şi mâna încleştată pe bara grilajului. Apoi i-a căzut peste o parte a rochiei şi a dat în vileag tivul alb al unui jupon abia văzut în poziția în care stătea fata.

— E bine de tine, a spus ea.

— Dacă mă duc, am zis, îți aduc ceva.

Câte nebunii fără număr nu mi-au răvăşit gândurile, în trezie sau în somn, după seara aceea! Voiam să spulber zilele plicticoase prin care mai aveam de trecut. Mă răzvrăteam împotriva temelor. Noaptea în dormitor şi ziua la şcoală, imaginea ei se aşeza între mine şi pagina pe care încercam s-o citesc. Silabele cuvântului *Arabia* îmi ajungeau la ureche prin tăcerea căreia mi se abandonase sufletul şi mă prindeau în mrejele unei vrăji orientale. Am cerut voie să mă duc la bazar sâmbătă seara. Mătuşa mea s-a mirat şi a tras nădejde că nu era ceva legat de francmasoni. În clasă, răspundeam la puține întrebări. Mă uitam cum figura profesorului trecea de la jovialitate la asprime; spera că nu mă lăsam pe tânjală. Nu puteam să-mi adun gândurile rătăcitoare. Nu mai aveam răbdare pentru treburile serioase ale vieții, care, din cauză

că stăteau între mine şi obiectul dorinţei mele, mi se păreau o joacă de copil – o joacă de copil urâtă şi montonă.

Sâmbătă dimineaţă, i-am adus aminte unchiului meu că seara voiam să mă duc la bazar. Unchiul se învârtea pe lângă cuierul din hol, căutându-şi peria pentru pălării, şi mi-a răspuns sec:

— Da, băiete, ştiu.

Din cauză că-şi făcea de lucru în hol, nu puteam să mă duc în salonul din faţă şi să mă postez la fereastră. Am plecat de-acasă în toane rele şi-am pornit-o încet spre şcoală. Aerul era nemilos de aspru şi deja mi s-a părut că aveam strângeri de inimă.

Când m-am întors să mănânc, unchiul nu ajunsese acasă. Totuşi, era încă devreme. Am stat un timp şi m-am zgâit la ceas, iar când ticăitul lui a început să mă enerveze, am ieşit din cameră. Am urcat pe scări şi m-am dus la etaj. Camerele înalte, reci, goale şi mohorâte mi-au adus uşurare, şi am trecut dintr-o încăpere în alta cântând. De la fereastra din faţă mi-am văzut prietenii jucându-se jos pe stradă. Strigătele lor ajungeau la mine înfundat şi nedesluşit, iar eu, sprijinindu-mi fruntea de geamul rece, mă uitam la casa întunecoasă unde locuia ea. Poate c-am rămas acolo o oră, fără să văd altceva decât silueta cafenie plăsmuită de propria imaginaţie, atinsă discret de lumina felinarului pe gâtul curbat, pe mâna de pe grilaj şi pe tivul de sub rochie.

Când am coborât din nou scările, am găsit-o pe doamna Mercer aşezată lângă foc. Era o bătrână vorbăreaţă, văduvă de cămătar, care strângea timbre pentru cine ştie ce scopuri evlavioase. A trebuit să suport bârfele din jurul măsuţei de ceai. Masa s-a prelungit cu mai bine de-o oră şi unchiul tot nu s-a întors. Doamna Mercer s-a ridicat să plece; îi părea rău că nu mai putea să aştepte, dar trecuse de opt şi nu-i plăcea să-ntârzie mult pe-afară, căci aerul serii nu-i făcea bine. După ce-a plecat, am început să mă plimb încoace şi-ncolo prin cameră, încleştându-mi pumnii. Mătuşa mi-a spus:

— Mă tem c-o să trebuiască să-ți iei gândul de la bazar în seara asta de la Dumnezeu lăsată.

La ora nouă, am auzit cheia unchiului meu răsucindu-se în uşa de la intrare. L-am auzit vorbind cu sine şi am mai auzit zgomotul cuierului din hol când i-a primit paltonul greu. Ştiam cum să interpretez semnele acelea. Când a ajuns la jumătatea cinei, l-am rugat să-mi dea bani să mă duc la bazar. Uitase.

— Oamenii sunt în pat şi s-au întors deja pe partea ailaltă, a spus el.

N-am zâmbit deloc. Mătuşa i-a zis pe un ton energic:

— Nu poți să-i dai banii şi să-l laşi să se ducă? Şi-aşa l-ai făcut să aştepte destul.

Unchiul a spus că-i părea rău că uitase. A mai zis că era de acord cu vechea vorbă: „Doar cu muncă, fără joacă / N-are-n viață ce să-ți placă". M-a întrebat unde mă duceam şi, după ce i-am spus pentru a doua oară, m-a întrebat dacă ştiam *Arabul se desparte de-armăsar*. Când am ieşit din bucătărie, era pe punctul să-i recite primele versuri din poezie mătuşii mele.

Țineam un florin[1] strâns în mână, pe când mergeam cu pas întins pe Buckingham Street spre gară. Vederea străzilor înțesate de cumpărători şi luminate puternic mi-a reamintit ce voiam. Mi-am luat un bilet de clasa a treia la un tren pustiu. După o întârziere nepermisă, trenul s-a urnit şi a ieşit încet din gară. S-a târât înainte, printre case povârnite şi peste râul care scânteia. La Westland Row Station, o mulțime de oameni s-au îmbulzit la uşile vagonului; dar controlorii i-au întors din drum, spunând că era un tren special pentru bazar. Am rămas singur în vagonul gol. După câteva minute, trenul a oprit lângă un peron improvizat din scânduri. Am ajuns pe stradă şi am văzut, pe cadranul luminat al unui ceas, că

1 Doi şilingi.

era zece fără zece. În fața mea se găsea o ditamai clădirea pe care se vedea numele fermecat.

N-am găsit nici un bilet de intrare cu şase penny şi, temându-mă ca nu cumva să se-nchidă bazarul, am trecut repede printre nişte turnicheți, dându-i un şiling unui bărbat cu un aer plictisit. M-am trezit într-o sală mare, încinsă pe la jumătate de-o galerie. Aproape toate standurile se închiseseră şi cea mai mare parte a sălii era cufundată în beznă. Am recunoscut liniştea asemănătoare celei care se lăsa peste biserică imediat după slujbă. M-am îndreptat timid spre centrul bazarului. Câțiva oameni se strânseseră lângă standurile care rămăseseră deschise. În fața unei cortine pe care erau scrise cuvintele *Café Chantant* cu beculețe colorate, doi bărbați numărau bani pe o tăviță. Am ascultat zornăitul monedelor.

Amintindu-mi cu greutate de ce venisem, m-am dus la unul dintre standuri şi m-am uitat la vazele de porțelan şi la serviciile de ceai pictate cu flori. La intrarea în stand, o domnişoară vorbea şi râdea cu doi tineri. Le-am remarcat accentul englezesc şi-am tras cu urechea într-o doară la conversația lor.

— O, dar n-am spus aşa ceva niciodată!

— O, ba ai spus!

— O, ba n-am spus!

— N-a spus asta?

— Ba da. Am auzit-o şi eu.

— O, dar asta-i o… gogoaşă!

Observându-mă, domnişoara s-a apropiat şi m-a întrebat dacă voiam să cumpăr ceva. Tonul vocii ei nu era încurajator; dădea impresia că-mi vorbise doar din simțul datoriei. M-am uitat cu obidă la vazele înalte, care stăteau ca nişte santinele orientale de-o parte şi de alta a intrării întunecoase în stand, şi am murmurat:

— Nu, mulțumesc.

Domnişoara a schimbat poziţia uneia dintre vaze şi s-a întors la cei doi tineri. Au început să vorbească despre acelaşi subiect. O dată sau de două ori, domnişoara s-a uitat peste umăr la mine.

Am zăbovit în faţa standului ei, deşi ştiam că stăteam degeaba, ca să dau impresia că interesul manifestat pentru marfa ei era autentic. Pe urmă m-am întors încet şi m-am îndreptat spre centrul bazarului. Am lăsat cei doi penny să-mi cadă în buzunar, alături de ceilalţi şase. Am auzit o voce strigând dintr-un capăt al galeriei că se stingeau luminile. Partea superioară a sălii era acum cufundată complet în întuneric.

Ridicându-mi privirile spre beznă, m-am văzut ca o făptură îmboldită şi batjocorită de propria deşertăciune; iar ochii îmi ardeau de durere şi de furie.

Eveline

Stătea la fereastră şi se uita la seara care năvălea pe stradă. Îşi sprijinea capul de draperiile ferestrei şi avea în nări mirosul prăfos al cretonului. Era obosită.

Treceau puţini oameni. Bărbatul ieşit din ultima clădire se aşternu drumului spre casă; ea îi auzi paşii lipăind pe trotuarul de asfalt şi apoi scârţâind pe aleea cu pietriş din faţa caselor noi şi roşii. Pe vremuri, acolo se-ntindea un câmp pe care se jucau în fiecare seară cu copiii altora. Pe urmă, un bărbat din Belfast cumpărase câmpul şi ridicase pe el nişte case – nu ca micile lor locuinţe maronii, ci nişte case luminoase, din cărămidă, cu acoperişuri strălucitoare. Copiii de pe stradă se jucau împreună pe câmp – ai lui Devine, ai lui Waters, ai lui Dunn, micul Keogh, schilodul, ea cu fraţii şi cu surorile ei. Totuşi, Ernest nu se juca niciodată: era prea mare pentru ei. Tatăl ei avea destul de des obiceiul să-i gonească de pe câmp cu bastonul lui de corn; însă de regulă micul Keogh ţinea de şase şi dădea de veste când îi vedea tatăl apropiindu-se. Cu toate acestea, se părea că fuseseră chiar fericiţi pe vremea aceea. Nici tatăl ei nu era om rău; în plus, trăia şi mama ei. Asta fusese cu mult timp în urmă; acum ea cu fraţii şi surorile ei crescuseră cu toţii; iar mama ei murise. Murise şi Tizzie Dunn, iar alde Waters se-ntorseseră în Anglia. Totul se schimbase. Acum avea să se ducă şi ea aidoma celorlalţi – avea să plece de-acasă.

Acasă! Se uită de jur împrejur în cameră, stăruind cu privirea asupra tuturor obiectelor familiare pe care le ştergea de praf de-atâta amar de ani, întrebându-se de unde Dumnezeu venea tot praful ăla. Poate că nu avea să mai vadă niciodată obiectele acelea familiare, de care nici nu-i trecuse prin cap că avea să se despartă. Şi totuşi, nu reuşise să afle, în toți acei ani, numele preotului a cărui fotografie îngălbenită atârna pe peretele de deasupra armoniului de lângă litografia în culori a promisiunilor făcute Binecuvântatei Margaret Mary Alacoque[1]. Fusese prieten cu tatăl ei încă din şcoală. Ori de câte ori îi arăta fotografia vreunui musafir, tatăl ei obişnuia să adauge în treacăt:

— Acum e-n Melbourne.

Ea acceptase să plece, să-şi lase casa părintească. Oare fusese un lucru înțelept? Încercă să cântărească fiecare aspect al chestiunii. În orice caz, la ea acasă avea adăpost şi de-ale gurii; şi-i avea alături pe cei alături de care trăise toată viața. Bineînțeles că trebuia să muncească din greu, atât în casă, cât şi la serviciu. Oare ce-aveau să spună despre ea la magazin, când aveau să afle că fugise cu un tip? Eventual că era o proastă. Iar locul ei avea să fie luat de cineva venit în urma anunțurilor. Domnişoara Gavan avea să se bucure. Se purtase întotdeauna urât cu ea, mai cu seamă când mai era cineva de față.

— Don'şoară Hill, nu vedeți că doamnele-aşteaptă?

— Mai cu viață, te rog, don'şoară Hill.

Nu avea să regrete plecarea de la magazin.

Dar în noua ei casă, într-o țară necunoscută şi îndepărtată, nu avea să fie la fel. Pe urmă avea să se mărite – ea, Eveline. Din clipa aceea, oamenii aveau s-o trateze respectuos. Nu avea să fie tratată ca mama ei. Chiar şi acum, deşi trecuse de nouăsprezece ani, simțea uneori pericolul acceselor de

1 Marguerite Marie Alacoque (1647-1690), călugăriță catolică beatificată în secolul al XIX-lea şi sanctificată în 1920.

violență ale tatălui ei. Știa că tocmai asta îi dăduse palpitații. Când creșteau, taică-său nu se dăduse niciodată la ea, cum făcuse cu Harry și Ernest, fiindcă era fată; însă în ultima vreme începuse s-o amenințe și să-i spună ce-ar putea să-i facă dacă nu s-ar gândi la răposata ei mamă. Iar acum nu mai avea pe nimeni care s-o apere. Ernest murise, iar Harry, care se ocupa de împodobirea bisericilor, era aproape întotdeauna undeva prin țară. În plus, inevitabilele certuri pentru bani din serile de sâmbătă începuseră s-o obosească peste poate. Își dădea întotdeauna întreaga simbrie – șapte șilingi –, iar Harry trimitea și el de fiecare dată cât putea, dar greul cel mare era să smulgă un ban de la tatăl ei. El o acuza că risipește banii, spunându-i că n-avea minte și că el, unul, nu e dispus să-i dea banii lui agonisiți cu trudă ca să-i irosească pe stradă – și multe altele – fiindcă de obicei făcea foarte urât sâmbătă seara. În cele din urmă, îi dădea banii și-o întreba dacă are de gând să le-asigure masa de duminică. Pe urmă, ea trebuia s-o ia din loc cât mai repede și să cumpere de toate cele, ținându-și strâns punguța de piele neagră, pe când își croia drum cu coatele prin mulțime, și întorcându-se acasă târziu, cocoșată de pachete. Muncea mult ca să țină casa și să se-ocupe de cei doi copii mici care-i fuseseră lăsați în grijă și care trebuiau să se ducă la școală regulat și să mănânce la ore fixe. Era muncă grea – și o viață grea –, dar acum, că trebuia să renunțe la ea, parcă nu i se mai părea atât de neplăcută.

Era pe punctul să exploreze o altă viață cu Frank. Frank era foarte cumsecade și avea o fire bărbătească, deschisă. Urma să plece cu el la bordul unui vapor de seară, să se mărite cu el și să trăiască împreună în Buenos Aires, unde el avea o casă care-o aștepta. Ce bine-și amintea ziua când îl văzuse pentru prima oară; locuia într-o casă de pe drumul principal, unde ea venea în vizită. Parcă trecuseră doar câteva săptămâni. El stătea în poartă, cu șapca împinsă pe ceafă și cu părul căzut peste chipul de bronz. Pe urmă începuseră

să se cunoască mai bine. O aştepta în fiecare seară la ieşirea din magazin şi-o conducea acasă. O dusese să vadă *Fata de țigan*, iar ea se simțise în al nouălea cer stând cu el într-o zonă nefamiliară a sălii. Lui îi plăcea enorm muzica, aşa că se trezea cântând. Oamenii ştiau de povestea lor romantică, iar când el îi cânta despre fata care iubea un marinar, ea simțea de fiecare dată o zăpăceală plăcută. O poreclise în glumă Poppens. La început, felul cum îi ținea companie fusese pentru ea o distracție, însă după aceea prinsese drag de el. Avea tot felul de poveşti despre țări îndepărtate. Începuse ca mus plătit cu o liră pe lună la bordul unei nave a liniei Allan, care mergea în Canada. Îi spusese numele vapoarelor pe care se îmbarcase şi posturile pe care le ocupase. Navigase prin Strâmtoarea Magellan şi-i povestise despre patagonezii înfricoşători. Se stabilise la Buenos Aires, îi zisese, şi se întorsese în țara natală doar pentru o vacanță. Fireşte, tatăl ei aflase de povestea lor şi-i interzisese să aibă de-a face cu el.

— Îi ştiu eu pe marinarii ăştia, spusese el.

Într-o zi, tatăl ei se certase cu Frank, iar după aceea ea se văzuse nevoită să-şi întâlnească iubitul pe furiş.

Seara puse stăpânire pe stradă. Albul celor două scrisori din poală deveni nedesluşit. Una era pentru Harry, cealaltă, pentru tatăl ei. Ernest fusese preferatul ei, dar îi plăcea şi de Harry. Observase că tatăl ei îmbătrânise brusc în ultima vreme; avea să-i fie dor de ea. Uneori ştia să fie foarte drăguț. Nu demult, când ea se simțise rău şi stătuse în pat o zi, îi citise o poveste cu fantome şi-i prăjise pâine la focul din cămin. În altă zi, pe vremea când trăia mama lor, se duseseră cu toții la picnic pe dealul Howth. Îşi aminti că tatăl ei îşi pusese boneta mamei pe cap, ca să-i facă pe copii să râdă.

Nu mai avea timp, dar rămase aşezată la fereastră, sprijinindu-şi capul de perdea şi inhalând mirosul cretonului prăfos. Ceva mai încolo pe stradă, auzi pe cineva cântând la flaşnetă. Ştia aria. Era ciudat c-o auzea chiar în seara aceea

ca să-i amintească de promisiunea pe care i-o făcuse mamei sale – promisiunea de-a avea grijă de casă pentru cât mai mult timp cu putinţă. Îşi aduse aminte de ultima noapte când mama ei bolise; era din nou în camera întunecoasă şi cu aer stătut din capătul celălalt al holului, iar de afară se auzea o arie dintr-o operă italienească melancolică. Flaşnetarului i se ordonase să plece şi i se dăduseră şase penny. Şi-l aminti pe tatăl ei întorcându-se enervat în camera bolnavei şi spunând:

— Să-i ia naiba de italieni! Ne-au năpădit!

Pe când stătea adâncită în gânduri, amintirea jalnică a vieţii maică-sii – viaţa aceea de sacrificii de zi cu zi, încununată de nebunia finală – puse stăpânire pe însuşi miezul fiinţei sale. Începu să tremure când auzi din nou vocea maică-sii spunând pe acelaşi ton, cu o insistenţă prostească:

— *Derevaun Seraun! Derevaun Seraun!*[1]

Se ridică în picioare, pradă unei terori bruşte. Să scape! Trebuia să scape! Frank avea s-o salveze. Avea să-i dea viaţă – poate şi iubire. Dar voia în primul rând să trăiască. De ce să fie nefericită? Avea tot dreptul la fericire. Frank avea s-o ia şi s-o strângă în braţe. Avea s-o salveze.

*

Stătea în mijlocul mulţimii agitate din gara North Wall. El o ţinea de mână, iar ea ştia că-i vorbea, spunându-i la nesfârşit ceva legat de călătorie. Gara era plină de soldaţi cu geamantane maronii. Prin porţile largi ale docurilor, zări vaporul negru în toată masivitatea lui, aşteptând lângă zidul cheiului, cu hublourile luminate. Nu răspunse nimic. Îşi simţi obrajii palizi şi reci şi, prinsă într-un labirint al deznădejdii, se rugă lui Dumnezeu s-o îndrume, să-i arate ce trebuie să facă. Vaporul scoase un şuierat prelung şi trist în

1 În irlandeză, „O să ne mănânce viermii".

ceață. Dacă pleca, a doua zi avea să fie pe mare cu Frank, îndreptându-se spre Buenos Aires. Biletele fuseseră cumpărate. Mai putea să dea înapoi după câte făcuse el pentru ea? Deznădejdea îi provocă o greață care-i scutură corpul, iar buzele i se mişcară mai departe, într-o rugăciune tăcută şi aprinsă.

Zgomotul unui clopot o lovi direct în inimă. Îl simți pe Frank prinzând-o de mână:

— Hai!

Toate mările lumii i se învolburară în jurul inimii. Frank o atrăgea în vâltoarea lor: avea s-o înece. Se prinse cu amândouă mâinile de bara de fier.

— Hai!

Nu! Nu! Nu! Era imposibil. Mâinile i se încleştară disperate pe bara de fier. În mijlocul mărilor, scoase un strigăt de durere.

— Eveline! Evvy!

Dădu fuga dincolo de barieră şi-i strigă să-l urmeze. Alții îi strigară să-şi vadă de drum, dar el continuă s-o cheme. Eveline îşi îndreptă chipul alb spre el şi rămase aşa, ca un animal neajutorat. Ochii ei nu-i dădură nici un semn de iubire, de adio sau de recunoaştere.

După cursă

Automobilele goneau spre Dublin, lin ca pietricelele slobozite din praştie, pe porţiunile drepte de pe Naas Road. Pe creasta dealului de la Inchicore, excursioniştii se strânseseră în pâlcuri să vadă automobilele îndreptându-se spre destinaţie, iar prin matca asta de sărăcie şi inactivitate, continentul îşi revărsa bogăţia şi sârguinţa. Din când în când, dinspre pâlcurile de oameni se ridicau uralele recunoscătoare ale celor asupriţi. Totuşi, simpatia lor se îndrepta spre automobilele albastre – automobilele prietenilor lor, francezii.

Mai mult decât atât, francezii erau adevăraţii învingători. Echipa lor terminase foarte bine; francezii ocupaseră locurile doi şi trei, iar despre pilotul automobilului german care câştigase se aflase că era belgian. Prin urmare, fiecare automobil albastru era întâmpinat cu de două ori mai multe ovaţii când trecea de creasta dealului, şi fiecare chiot de bun venit era primit cu zâmbete şi înclinări din cap de cei aflaţi înăuntru. În unul dintre aceste automobile elegante se găsea un grup de patru bărbaţi a căror stare de spirit părea să fi trecut binişor, în acel moment, de clasica efuziune galică; la drept vorbind, cei patru aproape că atinseseră pragul exuberanţei. Ei erau Charles Ségouin, proprietarul automobilului, André Rivière, un tânăr electrician născut în Canada, un ungur uriaş, pe nume Villona, şi un tânăr ferchezuit din cale-afară, pe care-l chema Doyle. Ségouin era binedispus fiindcă primise pe neaşteptate câteva comenzi în avans (era

pe punctul de-a deschide o fabrică de automobile la Paris), iar Rivière era binedispus fiindcă urma să fie numit directorul fabricii; aceşti doi tineri (care erau veri) mai erau binedispuşi şi datorită succesului repurtat de automobilele franceze. Villona era binedispus fiindcă luase un prânz îmbelşugat şi, în plus, era optimist de felul lui. Cu toate acestea, al patrulea membru al grupului era prea emoţionat ca să simtă o fericire autentică.

Avea cam douăzeci şi şase de ani, o mustaţă moale, castanie, şi nişte ochi cenuşii destul de nevinovaţi. Tatăl lui, care pornise în viaţă ca naţionalist înfocat, îi influenţase vederile încă de la o vârstă fragedă. Strânsese bani ca măcelar în Kingstown, iar după ce deschisese prăvălii în Dublin şi în suburbii îşi înmulţise serios averea. Avusese totodată norocul de a-şi asigura câteva contracte cu poliţia, iar în cele din urmă ajunsese suficient de bogat pentru ca ziarele din Dublin să se refere la el prin formula „prinţul-negustor". Îşi trimisese fiul în Anglia, ca să înveţe la un mare colegiu catolic, iar după aceea îl expediase la Universitatea din Dublin să studieze dreptul. Jimmy nu se omorâse cu studiul şi apucase pe căi greşite o vreme. Avea bani şi era popular; în plus, îşi împărţea în mod curios timpul între cercul de muzică şi cercul de automobilism. Pe urmă fusese trimis la Cambridge, timp de un semestru, ca să guste din farmecul vieţii. Mustrător, dar mândru în sinea lui de excesele comise, tatăl lui îi plătise datoriile şi-l adusese acasă. Tot la Cambridge Jimmy îl întâlnise pe Ségouin. Pe-atunci încă nu erau decât simple cunoştinţe, dar lui Jimmy îi plăcuse foarte mult să se afle în compania cuiva care văzuse atât de mult din lume şi avea reputaţia de-a fi proprietarul câtorva dintre cele mai mari hoteluri din Franţa. O asemenea persoană (după cum fusese de acord inclusiv tatăl lui) ar fi meritat cunoscută chiar dacă n-ar fi fost un companion atât de plin de farmec. Te simţeai bine şi cu Villona – un pianist sclipitor, dar, din nefericire, foarte sărac.

Automobilul gonea vesel, ducându-şi încărcătura de tineri exuberanţi. Cei doi veri stăteau în faţă; Jimmy şi prietenul lui ungur erau aşezaţi în spate. Hotărât lucru, Villona era în toane foarte bune; de kilometri întregi, îngâna o melodie cu vocea lui profundă de bas. Francezii aruncau râsete şi glume peste umăr, şi de multe ori Jimmy trebuia să se aplece ca să prindă şirul iute al cuvintelor. Nu era un lucru foarte plăcut pentru el, fiindcă aproape de fiecare dată trebuia să ghicească sensul celor spuse şi să strige un răspuns pe măsură, care să se-audă prin vântul puternic. În plus, fredonatul lui Villona era în stare să zăpăcească pe oricine – la fel ca zgomotul automobilului.

Mişcarea rapidă în spaţiu te exaltă; la fel, notorietatea; la fel, buzunarul plin. Erau trei motive solide pentru înfierbântarea lui Jimmy. Fusese văzut de mulţi prieteni de-ai lui în ziua aceea în compania acestor oameni de pe continent. La punctul de control, Ségouin îl prezentase unuia dintre concurenţii francezi, şi drept răspuns la complimentul lui murmurat şi confuz, chipul oacheş al şoferului dăduse la iveală un şirag de dinţi albi şi strălucitori. Era plăcut ca, după o asemenea onoare, să te-ntorci în lumea profană a spectatorilor, printre înghionteli şi priviri pline de tâlc. Pe urmă, în privinţa banilor, chiar avea o sumă mare la dispoziţie. Poate că lui Ségouin nu i s-ar fi părut mare, dar Jimmy, care, cu toate rătăcirile lui periodice, era în fond moştenitorul unor instincte sănătoase, ştia bine cu câte eforturi fusese strânsă. Conştiinţa acestui fapt îi menţinuse anterior cheltuielile în limitele unei nesăbuinţe rezonabile, iar dacă fusese atât de conştient de munca aflată în spatele banilor când fusese vorba de-un simplu capriciu al cine ştie cărui deştept din lumea bună, cu atât mai conştient era acum, când se pregătea să-şi pună în joc cea mai mare parte a averii! Devenise un lucru serios pentru el.

Fireşte, investiţia era bună, iar Ségouin reuşise să dea impresia că mica sumă de capital irlandez avea să fie inclusă

în fondurile concernului doar ca urmare a unui hatâr prietenesc. Jimmy respecta iscusința în afaceri a tatălui său, şi tocmai el sugerase primul investiția în acest caz; se puteau face bani buni din construcția de automobile – găleți de bani. Mai mult, Ségouin emana aerul inconfundabil al bogăției. Jimmy se apucă să calculeze de câte zile de muncă fusese nevoie pentru automobilul somptuos în care se afla. Ce lin rula! În ce stil alergaseră pe drumurile de țară! Călătoria pusese un deget fermecat pe pulsul vieții şi, cu toată curtoazia, maşinăria nervilor omeneşti se străduise să răspundă la accelerările rapidului animal albastru.

Intrară cu automobilul pe Dame Street. Strada cunoştea un trafic neobişnuit, pigmentat de claxoanele automobiliştilor şi de clopoțeii vatmanilor nervoşi. Lângă bancă Ségouin opri automobilul, iar Jimmy şi prietenul lui coborâră. Un mic grup de oameni se strânse imediat pe trotuar, în semn de omagiu adus motorului care huruia. Cei patru aveau să cineze la hotelul lui Ségouin, iar între timp Jimmy şi prietenul lui, care locuia la el, aveau să se ducă acasă şi să se-mbrace. Automobilul ieşi uşor spre Grafton Street, pe când cei doi tineri îşi croiau drum prin grupul de gură-cască. Porniră spre nord, cu un soi de dezamăgire ciudată față de mersul pe jos, în timp ce oraşul îşi atârna globurile palide de lumină deasupra lor, în aburul serii de vară.

Acasă la Jimmy, cina aceasta era considerată o ocazie specială. O anumită mândrie, dar şi un fel de nerăbdare de-a se abandona distracției se împleteau în agitația părinților, căci numele marilor oraşe din alte țări aveau cel puțin această virtute. Jimmy arăta şi el foarte bine când era îmbrăcat, şi în timp ce stătea în hol, aranjându-şi pentru ultima dată cravata, se prea poate ca tatăl lui să fi simțit chiar şi o satisfacție negustorească fiindcă îi procurase fiului său calități de care adeseori era cu neputință să faci rost. Ca urmare, tatăl lui se arătă neobişnuit de prietenos cu Villona, iar manierele lui reflectară un respect autentic pentru realizările străinilor;

însă probabil că această subtilitate a gazdei îi scăpă ungurului, care începea să simtă nevoia acută de-a mânca.

Cine se dovedi excelentă, de mare clasă. Ségouin, decise Jimmy, avea un gust foarte rafinat. Grupului i se adăugă un tânăr englez pe nume Routh, pe care Jimmy îl văzuse la Cambridge cu Ségouin. Tinerii cinară într-un salon intim, luminat de lămpi cu lumină electrică. Sporovăiră volubil şi fără mari precauţii. Jimmy, a cărui imaginaţie începea să se-aprindă, văzu cum tinereţea însufleţită a francezilor se împletea cu fermitatea comportamentului pe care-l avea englezul. Iată o imagine plină de graţie şi de adevăr, îşi zise el. Admiră abilitatea cu care dirija gazda lor conversaţia. Cei cinci tineri aveau gusturi diferite, iar limbile li se dezlegaseră. Villona, cu un respect enorm, începu să-l familiarizeze pe englezul vag surprins cu frumuseţile madrigalului englez, deplângând pierderea instrumentelor vechi. Rivière, nu întru totul dezinteresat, se apucă să-i vorbească lui Jimmy despre triumful mecanicilor francezi. Vocea stentorială a ungurului era pe punctul să domine salonul, râzând parcă de lăutele false ale pictorilor romantici, când Ségouin îşi conduse musafirii pe tărâmul politicii. Era un domeniu în care se simţeau în largul lor cu toţii. Aflat sub influenţe generoase, Jimmy simţi că zelul îngropat al tatălui său se trezeşte la viaţă în el; în cele din urmă, îl stârni pe placidul Routh. În încăpere se făcu de două ori mai cald, iar sarcina lui Ségouin deveni mai grea de la o secundă la alta: exista chiar pericolul animozităţii personale. Cu prima ocazie, gazda vigilentă ridică paharul în cinstea Omeniei, iar după ce băură cu toţii, deschise larg o fereastră, cu un subînţeles evident.

În seara aceea, oraşul purta masca unei capitale. Cei cinci tineri se plimbară prin Stephen's Green într-un nor vag de fum parfumat. Vorbeau tare şi vesel, iar pardesiele le atârnau pe umeri. Oamenii le făceau loc. La colţul lui Grafton Street, un grăsan bondoc tocmai ajuta două doamne frumoase să

se suie într-un automobil condus de un alt grăsan. Automobilul o luă din loc, iar grăsanul dădu cu ochii de plimbăreți.

— André.

— E Farley!

Vorbăria se porni şuvoi. Farley era american. Nimeni nu-şi dădu seama foarte bine despre ce se vorbea. Villona şi Rivière erau cei mai zgomotoşi, însă toți bărbații erau porniți. Se urcară într-un automobil, vârându-se unul în altul, într-un haz general. Trecură cu maşina pe lângă mulțimea de oameni topită acum în culori stinse, în muzica veselă a claxoanelor. Luară trenul de la Westland Row şi după câteva clipe, aşa cum i se păru lui Jimmy, ieşiră din gara Kingstown. Colectorul de bilete îl salută pe Jimmy; era un om în vârstă:

— Frumoasă seară, domnule!

Era o seară senină de vară; portul li se întindea la picioare ca o oglindă întunecată. Se îndreptară spre el braț la braț, cântând *Cadet Roussel* în cor şi tropăind la fiecare: *Ho! Ho! Hohé, vraiment!*

Ajunşi la ponton, se suiră într-o barcă şi se îndreptară spre iahtul americanului. Îi aşteptau o masă, muzică şi jocuri de cărți. Villona spuse cu înfocare:

— E-ncântător!

În salonul iahtului se găsea şi un pian. Villona cântă un vals pentru Farley şi Rivière, cu Farley în rolul cavalerului şi Rivière în al doamnei. Urmă o improvizație de cadril, cu bărbații inventând mişcări originale. Ce veselie! Jimmy participă cu toată însuflețirea – asta da, viață. Pe urmă Farley îşi pierdu suflul şi strigă „Stop!". Un bărbat aduse o cină uşoară, iar bărbații se aşezară să mănânce mai mult de formă. Cu toate acestea, băură zdravăn – aşa făceau boemii. Băură pentru Irlanda, Anglia, Franța, Ungaria, Statele Unite ale Americii. Jimmy ținu un discurs, un discurs lung, cu Villona spunând „Aşa! Aşa!" ori de câte ori prindea o pauză. Când se aşeză, izbucniră aplauze furtunoase. Probabil că fusese un

discurs bun. Farley îl bătu pe spate şi râse zgomotos. Ce băieţi joviali! Ce companie plăcută erau!

Cărţi! Cărţi! Se strânse tot de pe masă. Villona se întoarse în linişte la pian şi le cântă celorlalţi fără să-l roage nimeni. Ceilalţi bărbaţi jucară partidă după partidă, aruncându-se cu toată îndrăzneala în braţele aventurii. Băură în sănătatea Damei de Cupă şi a Damei de Caro. Jimmy resimţi nedeslușit lipsa unui public: vorbele de duh curgeau gârlă. Jucătorii ridicară foarte mult miza, iar hârtiile începură să circule. Jimmy nu ştia precis cine câştiga, însă ştia că el pierdea. Atâta doar că era din cauza lui, din cauză că încurca frecvent cărţile şi trebuiau să-i calculeze ceilalţi datoriile. Erau nişte tipi daţi naibii, dar ar fi vrut să se oprească: se făcea târziu. Cineva toastă în cinstea iahtului *The Belle of Newport*, după care altcineva propuse o partidă serioasă, de încheiere.

Pianul nu se mai auzea; probabil că Villona se dusese sus pe punte. Jocul se dovedi groaznic. Bărbaţii se opriră imediat înainte de sfârşit pentru un pahar care să le poarte noroc. Jimmy pricepu că lupta se dădea între Routh şi Ségouin. Ce palpitant! Jimmy era şi el stârnit; avea să piardă, bineînţeles. Oare cât trecuse pe hârtiile acelea? Bărbaţii se ridicară în picioare ca să recurgă la ultimele şiretlicuri, vorbind şi gesticulând. Routh avu câştig de cauză. Salonul iahtului se zgudui de uralele bărbaţilor, după care se strânseră cărţile. Începură să-şi adune câştigurile. Farley şi Jimmy pierdură cel mai mult.

Ştia că avea să-i pară rău de dimineaţă, dar în clipa aceea se bucura de odihnă şi de amorţeala întunecată care avea să-i acopere nebunia. Îşi sprijini coatele de masă şi-şi odihni capul între mâini, numărându-şi pulsaţiile din tâmple. Uşa salonului se deschise şi-l văzu pe ungur stând într-o rază de lumină cenuşie:

— S-a făcut ziuă, domnilor!

Doi tineri galantoni

Înserarea caldă şi cenuşie a lui august coborâse peste oraş, iar un aer blând şi cald, amintire a verii, cutreiera străzile. Pe străzile cu ferestre oblonite pentru odihna de duminică viermuia o mulțime de oameni în culori vesele. Ca nişte perle luminate, felinarele străluceau din vârfurile stâlpilor înalți pe țesătura vie de dedesubt, care, schimbându-şi fără încetare forma şi nuanțele, trimitea un murmur neschimbat şi fără sfârşit în aerul cald şi cenuşiu al serii.

Doi tineri coborau dealul dinspre Rutland Square. Unul dintre ei tocmai se pregătea să încheie un lung monolog. Celălalt, care mergea pe marginea cărării şi era silit din când în când să treacă pe stradă, din cauza nepăsării însoțitorului său, asculta cu o expresie amuzată. Era scund şi roşcovan. Îşi dăduse şapca de iahting pe ceafă, iar povestea pe care-o asculta făcea să-i apară valuri de expresii pe chip, pornind dinspre marginile nasului, ale ochilor şi ale gurii. Mici hohote de râs nechezat ieşeau unul după altul din corpul lui zguduit de spasme. Ochii lui, care sclipeau de-atâta încântare vicleană, priveau mereu spre figura însoțitorului. O dată sau de două ori îşi aranjă mai bine impermeabilul uşor pe care şi-l aruncase peste umăr, cum făceau toreadorii. Pantalonii bufanți, pantofii cu talpă albă de gumă şi impermeabilul aruncat neglijent peste umăr exprimau tinerețe. Numai că silueta devenea rotofeie în talie, părul era rărit şi cărunt, iar chipul, după ce treceau valurile de expresii, avea un aer răvăşit.

După ce se-asigură că povestirea se încheiase, râse în linişte o jumătate de minut. Pe urmă spuse:

— Ei bine… asta chiar că le-ntrece pe toate!

Vocea lui părea fără vlagă; iar ca să-şi sublinieze cuvintele, bărbatul adăugă cu umor:

— Asta le-ntrece pe toate, fără excepție, până la una – căci în final tot la una ajungem!

După ce spuse asta, bărbatul deveni serios şi tăcut. Nu mai avea chef de vorbă, fiindcă nu-i tăcuse gura o după-amiază întreagă într-o cârciumă de pe Dorset Street. Cei mai mulți îl considerau pe Lenehan o lipitoare, dar, cu tot acest prost renume, îndemânarea şi elocința lui îi împiedicaseră pe prietenii pe care-i avea să adopte o atitudine potrivnică față de el. Avea un fel curajos de-a aborda câte-un grup de prieteni la bar şi de-a se ține fâşneț pe lângă ei până se vedea inclus când dădea cineva un rând de băut. Era un vagabond cu chef de viață, înarmat cu vaste provizii de poveşti, poezioare comice şi ghicitori. Nu punea la suflet nici un fel de grosolănie. Nimeni nu ştia cum îşi îndeplinea aspra îndatorire a trăitului, însă numele îi era vag asociat cu ponturile referitoare la cursele hipice.

— Şi unde-ai pescuit-o, Corley? întrebă el.

Corley îşi trecu repede limba peste buza de sus.

— Într-o seară, omule, zise el, pe când mergeam pe Dame Street, am văzut o bucățică arătoasă sub ceasul de la Waterhouse şi, mă rog, i-am spus bună seara. Ne-am plimbat un pic, dând ocol canalului, iar ea mi-a zis că era slujnică într-o casă de pe Baggot Street. Am înconjurat-o cu un braț şi-am strâns-o nițeluş, în seara aia. Duminica următoare ne-am dat întâlnire, omule. Am ieşit până la Donnybrook şi-am dus-o pe un câmp de-acolo. Mi-a spus că se vedea cu un lăptar… A fost bine, omule. Mi-a adus țigări în fiecare seară şi mi-a plătit tramvaiul dus-întors. Ia într-o seară mi-a adus două frumuseți de trabucuri – marfă prima-ntâi, de-aia de

care trăgea bătrânul… M-am temut să nu mă trezesc că vrea familie, omule. Dar e cum trebuie.

— Poate crede c-o iei de nevastă, spuse Lenehan.

— I-am spus că n-am serviciu, zise Corley. I-am mai spus c-am lucrat la Pim's. Nu ştie cum mă cheamă. Doar nu eram fraier să-i spun. Dar crede că sunt băiat de soi, să ştii.

Lenehan râse din nou, pe tăcute.

— Dintre-atâtea bazaconii pe care le-am auzit, spuse el, asta categoric le-ntrece pe toate.

După cum mergea Corley, se vedea că-i picase bine complimentul. Legănarea corpului său mătăhălos îl făcu pe prietenul lui să se dea la o parte de pe cărare cu paşi mici, până pe drum şi înapoi. Corley era fiul unui inspector de poliţie şi moştenise alura şi mersul tatălui. Umbla cu mâinile pe lângă corp, ţinându-se ţanţoş şi mişcându-şi capul încoace şi-ncolo. Avea un cap mare, rotund ca un glob şi unsuros; transpira indiferent de vreme; iar pălăria mare şi rotundă, pe care şi-o ţinea într-o parte, semăna cu un bulb care crescuse dintr-un altul. Privea mereu drept în faţă, ca şi cum s-ar fi aflat la paradă, iar când voia să se uite după cineva pe stradă, trebuia să-şi mişte corpul din şolduri. La ora aceea, trăia de pe-o zi pe alta, din ce-i pica. Când se ivea vreo treabă de făcut, se găsea întotdeauna un prieten care să-i dea de ştire. Era văzut adeseori mergând alături de poliţişti în haine civile şi vorbind cu însufleţire. Ştia dedesubturilor tuturor afacerilor şi-i plăcea la nebunie să pronunţe judecăţi finale. Vorbea fără să asculte ce spuneau însoţitorii. Conversaţia lui era în principal despre propria persoană: ce-i spusese lui Cutărică, ce-i răspunsese Cutărică, iar apoi ce spusese el ca să pună lucrurile la punct. Când reproducea aceste dialoguri, îşi aspira prima literă a propriului nume, cum făceau florentinii.

Lenehan îi oferi o ţigară prietenului său. Pe când cei doi tineri îşi croiau drum prin mulţime, Corley se întorcea din când în când să-i zâmbească vreunei fete care trecea pe lângă

el, însă privirea lui Lenehan era fixată asupra lunii mari şi palide, în jurul căreia se vedeau două nimburi. Privi cu seriozitate trecerea păienjenişului cenuşiu al amurgului peste faţa lunii. Iar într-un târziu zise:

— Auzi… ia spune-mi, Corley, bănuiesc c-o să fii în stare s-o scoţi la capăt cum trebuie, nu?

Corley închise sugestiv un ochi în loc de răspuns.

— Şi crezi că pui mâna pe ea? întrebă sceptic Lenehan. Nu ştii niciodată cu femeile.

— E cum trebuie, spuse Corley. Şi ştiu în ce fel să-i intru pe sub piele, omule. I-am căzut cu tronc.

— Eşti, cum să zic, un crai cu ardei sub coadă, zise Lenehan. Şi exact genul de crai de care e nevoie!

O umbră de batjocură îi atenuă slugărnicia purtării. Ca să nu se simtă umilit, avea obiceiul să-şi plaseze măgulelile în aşa fel încât să poată trece şi drept ironii. Numai că mintea lui Corley nu era subtilă.

— Nimic nu se compară c-o slujnică de ispravă, afirmă el. Ascultă ce-ţi spun.

— O zice unul care le-a-ncercat pe toate, spuse Lenehan.

— Când am început să târcolesc fete, zise Corley, trecând la confidenţe, prima dată am ieşit cu alea de dincolo de South Circular. Ieşeam în oraş, omule, le plimbam cu tramvaiul, le plăteam biletul şi ba le duceam la câte-un concert sau o piesă de teatru, ba le cumpăram ciocolată şi-alte dulciuri sau mai ştiu eu ce. Cheltuiam destui bani cu ele, adăugă el pe un ton convingător, ca şi cum şi-ar fi dat seama că nu era crezut.

Dar Lenehan era dispus să creadă. Dădu din cap cu un aer grav.

— Cunosc jocul ăsta, spuse el, şi e un joc pentru fraieri.

— Al naibii să fiu dacă m-am ales vreodată cu ceva, zise Corley.

— Şi eu la fel, spuse Lenehan.

— O singură dată mi-a ieşit.

Îşi umezi buza de sus plimbându-şi limba peste ea. Amintirea făcu să-i strălucească ochii. Se uită şi el la discul palid al lunii, acum aproape acoperit de un văl, şi păru dintr-odată cufundat în gânduri.

— A fost… a fost ca lumea, spuse el cu părere de rău.

Tăcu din nou. După un timp, adăugă:

— Acum e damă cu acte-n regulă. Am văzut-o la volan într-o seară, pe Earl Street, cu doi tipi în maşină.

— Presupun că-i mâna ta aici, spuse Lenehan.

— Au fost şi alţii înaintea mea, zise Corley filozofic.

De data asta, Lenehan se simţi tentat să nu-l creadă. Clătină din cap încoace şi-ncolo şi zâmbi.

— Ştii că nu poţi să-mi pui bărbi, Corley, zise el.

— Pe Dumnezeul meu! spuse Corley. Păi nu mi-a zis cu guriţa ei?

Lenehan făcu un gest tragic.

— Trădătoare de ultimă speţă! spuse el.

Pe când treceau prin faţa grilajului de la Trinity College, Lenehan dădu fuga pe stradă şi se zgâi în sus la ceas.

— Şi douăzeci, spuse el.

— Avem timp, zise Corley. O să vină, nici o grijă. Întotdeauna o las s-aştepte puţin.

Lenehan râse tăcut.

— Să dea dracii, Corley, da' văd că ştii cum să le iei, zise el.

— Şi le-am învăţat toate şmecheriile, i se destăinui Corley.

— Dar ia spune-mi, reveni Lenehan, eşti sigur c-o scoţi la capăt? Ştii că-i o treabă delicată. Iar în problema asta sunt tare căpoase. Aud…? Ce zici?

Ochii lui mici şi strălucitori măturară chipul însoţitorului său, căutând să se-asigure. Corley mişcă din cap încoace şi-ncolo, de parc-ar fi vrut să alunge o insectă pisăloagă, şi-şi împreună sprâncenele.

— O scot la capăt, spuse el. Lasă totul în seama mea, bine?

Lenehan nu mai zise nimic. Nu voia să-şi enerveze prietenul, să fie drăcuit şi să i se spună că nu era nevoie de sfaturile lui. Trebuia procedat cu tact. Dar în scurt timp fruntea lui Corley redeveni netedă. Acum îl munceau alte gânduri.

— E-o damă cumsecade, zise el apreciativ. Bagă bine la cap.

Se plimbară pe Nassau Street şi pe urmă cotiră pe Kildare Street. Nu departe de intrarea în club, un harpist se postase pe stradă şi cânta unui mic cerc de ascultători. Ciupea indiferent strunele, uitându-se repede din când în când la figura fiecărui nou-venit şi tot din când în când ridica priviri plictisite spre cer. La rândul ei, harpa, neluând în seamă învelitoarea care-i căzuse la picioare, părea sătulă şi de ochii străinilor, şi de mâna stăpânului. O mână cânta *Silent, O Moyle* la bas, pe când cealaltă lua cu vioiciune acutele după fiecare grup de note. Notele cântecului sunau profund şi plin.

Cei doi tineri merseră mai departe pe stradă fără să mai scoată vreo vorbă, cu muzica tristă ţinându-se după ei. Când ajunseră la Stephen's Green, trecură strada. Aici zgomotul tramvaielor, luminile şi mulţimea de oameni îi eliberară din tăcere.

— Uite-o! spuse Corley.

La colţul lui Hume Street stătea o tânără. Purta o rochie albastră şi o pălărie albă de marinar. Aştepta pe bordură, învârtind o umbreluţă de soare într-o mână. Lenehan se trezi la viaţă.

— Hai să ne uităm la ea, Corley, zise el.

Corley îşi privi pieziş prietenul, iar pe chip îi apăru un rictus nesuferit.

— Vrei să mi te bagi în faţă? întrebă el.

— Fir-ar să fie! zise Lenehan cu îndrăzneală. Nu vreau să ne faci cunoştinţă. Vreau doar să mă uit la ea. N-o s-o mănânc.

— A… doar să te uiți? întrebă Corley, mai prietenos. Păi, atunci facem așa. Eu mă duc și vorbesc cu ea, iar tu treci pe lângă noi.

— Perfect! spuse Lenehan.

Corley își trecuse deja un picior peste lanțuri, când Lenehan îi strigă:

— Și pe-urmă? Unde ne-ntâlnim?

— La zece jumătate, răspunse Corley, trecându-și și celălalt picior.

— Unde?

— La colțul lui Merrion Street. O să ne-ntoarcem.

— Ai grijă ce faci, spuse Lenehan în loc de rămas-bun.

Corley nu răspunse. Trecu alene strada, legănându-și capul dintr-o parte în alta. Statura impozantă, mersul degajat și sunetul apăsat al ghetelor aveau ceva de cuceritor. O abordă pe tânăra femeie și, fără să salute, începu imediat să discute cu ea. Femeia își învârti umbreluța și mai repede și execută o jumătate de piruetă pe călcâie. O dată sau de două ori, când el îi vorbi foarte de-aproape, râse și-și înclină capul.

Lenehan se uită la ei câteva minute. Pe urmă merse cu pas vioi de-a lungul lanțurilor, la o oarecare distanță, și traversă strada de-a curmezișul. În timp ce se apropia de colțul lui Hume Street, simți un parfum puternic în aer, iar ochii lui cercetară iute și cu o oarecare neliniște înfățișarea tinerei. Aceasta se îmbrăcase în cele mai bune haine de duminică. Fusta albastră de serj era prinsă în talie cu o curea de piele neagră. Catarama mare de argint a curelei părea să-i coboare un pic centrul corpului, prinzându-i ca un cârlig materialul diafan al bluzei albe. Purta o jachetă scurtă și neagră, cu nasturi sidefii, și o un boa negru cam uzat. Capetele guleraşului din tul stăteau într-o dezordine aranjată cu grijă și un ditamai snopul de flori roșii îi fusese prins pe piept, cu cozile în sus. Ochii lui Lenehan luară act aprobator de corpul ei robust, scund și musculos. O sănătate caldă și primară îi strălucea pe față, pe obrajii grași și roșii, și în ochii

albaştri şi semeţi. Trăsăturile ei erau cam grosolane. Avea nări late, o gură neregulată, care stătea deschisă într-un zâmbet mulţumit, şi doi dinţi din faţă împinşi înainte. În trecere, Lenehan îşi scoase pălăria, iar după vreo zece secunde Corley răspunse cu un salut în aer. Făcu asta ridicând vag o mână şi schimbând gânditor unghiul în care-i stătea pălăria pe cap.

Lenehan merse pe jos până la Shelbourne Hotel, unde se opri şi aşteptă. După o şedere scurtă, îi văzu apropiindu-se de el, iar când cotiră la dreapta îi urmări, păşind uşor în pantofii albi pe o latură a lui Merrion Square. Pe când mergea încet, potrivindu-şi ritmul cu al lor, se uita la capul lui Corley, care se întorcea mereu spre chipul tinerei femei, ca o minge mare rotindu-se în jurul unui ax. Nu-i pierdu din ochi pe cei doi până când îi văzu urcând scările tramvaiului spre Donnybrook; pe urmă se răsuci pe călcâie şi se întoarse pe drumul pe care venise.

Acum că era singur, chipul lui arăta mai bătrân. Veselia de până atunci păru să-l părăsească, iar când se apropie de grilajul de la Duke's Lawn îşi lăsă mâna să se plimbe pe zăbrele. Cântecul pe care-l interpretase harpistul începu să-i controleze mişcările. Picioarele lui din pantofii cu talpă moale executară aria, în timp ce degetele lui închipuiau leneş o serie de variaţiuni pe grilaj după fiecare grup de note.

Se plimbă apatic în jurul lui Stephen's Green şi apoi porni pe Grafton Street. Deşi ochii îi înregistrau multe elemente ale mulţimii prin care trecea, o făceau mohorât şi fără chef. I se părea banal tot ce era menit să-l prindă în mreje şi nu răspundea privirilor încurajatoare. Ştia că avea să fie nevoit să vorbească mult, să scornească şi să amuze, iar mintea şi gâtul lui erau prea uscate pentru o asemenea îndatorire. Se tot gândea cum avea să-şi petreacă orele până la reîntâlnirea cu Corley. Nu-i veni în minte nici o modalitate, dar continuă să meargă. Coti la stânga când ajunse la colţul lui Rutland Square şi se simţi mai în largul lui pe strada întunecoasă şi

liniştită, al cărei aspect se potrivea perfect cu starea lui de spirit. În cele din urmă se opri în dreptul vitrinei unui local sărăcăcios, deasupra căruia cuvintele *Bar – Răcoritoare* fuseseră scrise cu litere albe. Pe geamul vitrinei fuseseră lipite două anunțuri: Suc de ghimbir şi Bere de ghimbir[1]. O şuncă tăiată era expusă pe un platou mare, albastru, iar imediat lângă ea, pe o farfurie, se găsea o porție foarte uşoară de budincă cu prune. Fixă cu ochi serioşi mâncarea pentru o vreme, iar pe urmă, după ce se uită precaut în ambele direcții ale străzii, intră repede în local.

Îi era foame fiindcă, în afară de câțiva biscuiți pe care-i ceruse de la doi chelneri morocănoşi, nu mai mâncase nimic de la micul dejun. Se aşeză la o masă de lemn neacoperită, vizavi de două muncitoare şi-un mecanic. O fată cu un aer şleampăt veni să-l servească.

— Cât e o farfurie cu mazăre? întrebă el.

— Un penny jumate, domnule, spuse fata.

— Adu-mi o farfurie cu mazăre şi-o sticlă de bere, zise el.

Vorbea grosolan ca să-şi contrazică aspectul distins, căci intrarea lui fusese urmată de o pauză generală de vorbire. Se aprinsese la față. Ca să aibă un aer firesc, îşi împinse şapca pe ceafă şi-şi sprijini coatele pe masă. Mecanicul şi muncitoarele îl cercetară punct cu punct înainte de a-şi relua discuția pe un ton scăzut. Chelnerița îi aduse o farfurie cu mazăre fierbinte, dreasă cu piper şi oțet, o furculiță şi berea alcoolizată. Îşi înfulecă lacom mâncarea şi i se păru atât de bună, încât îşi întipări în gând numele localului. După ce termină toată mazărea, îşi sorbi berea şi se gândi o vreme la aventura lui Corley. Cu ochii minții, îi văzu pe cei doi îndrăgostiți plimbându-se pe un drum întunecos; auzi vocea profundă a lui Corley făcând complimente îndrăznețe şi desluşi din nou rânjetul care arcuia gura tinerei femei. Imaginea îl făcu să-şi simtă acut propria sărăcie a pungii şi a duhului. Se

---

1 În original, *Ginger Beer* şi *Ginger Ale*.

plictisise să umble creanga, să trăiască de pe-o zi pe alta, să se bazeze pe expediente şi intrigi. Avea să împlinească treizeci şi unu de ani în noiembrie. Oare nu avea să-şi găsească niciodată o slujbă cumsecade? Se gândi cât ar fi de plăcut să poată sta lângă foc şi să se bucure de-o masă bună. Destul bătuse străzile cu prieteni sau cu fete. Ştia exact câte parale făceau prietenii aceia – şi le ştia şi pe fete. Experienţa îl făcuse să privească lumea cu amărăciune în suflet. Însă tot mai spera. După ce mâncă se simţi mai bine ca înainte, mai puţin sătul de viaţă, mai puţin înfrânt în spirit. Nu era exclus să-şi găsească un colţ unde să se-aşeze şi să trăiască fericit, dar asta doar dacă dădea peste o fată cumsecade, simpluţă şi cu niscai bani la teşcherea.

Îi plăti doi penny şi jumătate fetei şleampete şi ieşi din local ca să-şi reînceapă rătăcirile. Intră pe Capel Street şi se îndreptă spre Primărie. Pe urmă coti pe Dame Street. La colţul lui George's Street îşi întâlni doi prieteni şi se opri să stea de vorbă cu ei. Îi părea bine că putea să-şi tragă sufletul după atâta mers. Prietenii îl întrebară dacă-l văzuse pe Corley şi ce mai ştia de el. Le răspunse că-şi petrecuse ziua în compania lui Corley. Prietenii lui vorbeau foarte puţin. Se uitau cu priviri goale după câte-o siluetă pierdută în mulţime, iar din când în când unul dintre ei formula o observaţie critică. Unul spuse că-l văzuse pe Mac cu o oră mai devreme pe Westmoreland Street. La asta Lenehan zise că fusese cu Mac cu o seară înainte la Egan's. Tânărul care-l zărise pe Mac pe Westmoreland Street întrebă dacă era adevărat că Mac câştigase bani frumoşi la o partidă de biliard. Lenehan nu ştia – spuse doar că Holohan le dăduse de băut la Egan's.

Se despărţi de prietenii lui la zece fără un sfert şi o luă în sus pe George's Street. Coti stânga la City Markets şi intră pe Grafton Street. Mulţimea de fete şi de tineri se subţiase, iar în timp ce mergea pe stradă Lenehan auzi multe grupuri şi perechi spunându-şi noapte bună. Se plimbă până la ceasul

de la College of Surgeons, unde ajunse exact când bătea de zece. Porni cu pas vioi spre latura de nord a parcului Green[1], grăbindu-se ca nu cumva Corley să se-ntoarcă prea devreme. Când ajunse la colțul lui Merrion Street, își ocupă locul în umbra unui felinar, scoase una dintre țigările pe care și le păstrase și-o aprinse. Se sprijini de stâlpul cu felinar și-și aținti privirea asupra locului din care se aștepta să-i vadă întorcându-se pe Corley și pe tânără.

Mintea îi redeveni activă. Se întrebă dacă-i ieșise pasiența lui Corley. Se întrebă dac-o descususe deja sau dacă avea s-o lase pentru la urmă. Îndură toate chinurile și neliniștile prietenului său, precum și pe-ale lui. Însă amintirea capului lui Corley întorcându-se încet spre fată îl calmă întru câtva: era sigur că până la urmă Corley avea s-o scoată la capăt. Pe nepusă masă, se gândi că poate Corley o condusese acasă pe un alt drum și-i trăsese clapa. Ochii lui cercetară strada: nu se vedea nici urmă de ei. Totuși, trecuse o jumătate de oră de când văzuse ceasul de la College of Surgeons. Era Corley în stare de-așa ceva? Își aprinse ultima țigară și începu s-o fumeze neliniștit. Își mijea ochii la fiecare tramvai care oprea în colțul îndepărtat al pieței. Probabil că se-ntorseseră acasă prin altă parte. Foița de țigară se rupse și o aruncă pe stradă cu o înjurătură.

Deodată, îi văzu apropiindu-se de el. Tresări de încântare și, rămânând lângă stâlpul felinarului, încercă să ghicească rezultatul din felul cum mergeau. Se deplasau repede, tânăra femeie cu pași scurți și vioi, iar Corley ținându-se lângă ea cu pasul lui lung. Nu păreau să-și vorbească. O intuire a rezultatului îl împunse pe Lenehan ca vârful unui instrument ascuțit. Știa că până la urmă Corley avea să dea greș; știa că n-avea rost.

Intrară pe Baggot Street, iar el îi urmă imediat, alegând trotuarul celălalt. Când se opriră, se opri și el. Vorbiră câ-

---

1 St Stephen's Green, parc din centrul Dublinului.

teva clipe, iar pe urmă tânăra coborî treptele din apropierea unei case. Corley rămase pe loc la marginea trotuarului, la o oarecare distanță de treptele de la intrare. Trecură câteva minute. Pe urmă ușa de la intrare se deschise încet și precaut. O femeie coborî în fugă treptele de la intrare și tuși. Corley se întoarse și se duse spre ea. Silueta lui masivă o ascunse câteva secunde, după care femeia reapăru, urcând treptele în fugă. Ușa se închise în urma ei, iar Corley porni hotărât spre Stephen's Green.

Lenehan se grăbi în aceeași direcție. Începură să cadă câțiva stropi de ploaie ușoară. Îi luă ca pe un avertisment și, întorcându-și privirea spre casa în care intrase tânăra femeie, ca să vadă dacă nu era urmărit, trecu strada în fugă. Neliniștea și alergarea rapidă îl făcură să gâfâie. Strigă cu voce tare:

— Salut, Corley!

Corley întoarse capul, ca să vadă cine-l striga, după care merse mai departe. Lenehan alergă după el, aranjându-și impermeabilul pe umeri cu o mână.

— Salut, Corley! strigă el din nou.

Își ajunse prietenul din urmă și-l privi în ochi. Dar nu văzu nimic.

— Ei, bine? spuse el. Ți-a ieșit?

Ajunseseră la colțul lui Ely Place. Tot fără să răspundă, Corley coti la stânga și-o luă pe strada lăturalnică. Trăsăturile lui afișau un calm sever. Lenehan ținu pasul cu prietenul lui, răsuflând anevoie. Era nedumerit, iar când îi vorbi, în glas i se ghici o notă amenințătoare.

— Nu poți să-mi spui? zise el. Ai încercat-o?

Corley se opri la primul felinar și se uită sumbru în față. Pe urmă, cu un gest grav, întinse o mână spre lumină și, zâmbind, o deschise încet sub ochii discipolului său. Un bănuț de aur îi strălucea în palmă.

Pensiunea

Doamna Mooney era fiică de măcelar. Era o femeie cu capul bine înşurubat pe umeri – o femeie hotărâtă. Se măritase cu omul de încredere al tatălui ei şi deschisese o măcelărie lângă Spring Gardens. Dar, de îndată ce socrul lui muri, domnul Mooney începu să calce strâmb. Bea de stingea, dădea iama în banii din casă, se îngloda în datorii. N-avea rost să-l pui să promită că avea să se lase de băut – după câteva zile o lua de la capăt. Luându-şi soţia la bătaie în prezenţa clienţilor şi cumpărând carne proastă, îşi duse afacerea de râpă. Într-o seară sări cu satârul asupra soţiei, iar ea trebui să doarmă prin vecini.

După aceea trăiră separat. Ea se duse la preot şi obţinu să se despartă de soţ şi să i se încredinţeze copii. Nu avea să-i mai dea soţului nici bani, nici mâncare, nici găzduire; ca urmare, soţul se văzu silit să-şi găsească un loc în administraţie ca recuperator de datorii. Era un beţiv mărunţel, cocârjat şi flenduros, cu o faţă albă, mustaţă albă şi sprâncene albe, desenate deasupra ochilor mici, care erau tulburi şi străbătuţi de vinişoare roşii; cât era ziua de lungă, stătea în biroul de recuperare a datoriilor şi aştepta să i se dea ceva de lucru. Doamna Mooney, care-şi obţinuse restul de bani din afacerea cu măcelăria şi deschisese o pensiune pe Hardwicke Street, era o femeie solidă şi impunătoare. Pensiunea ei avea o clientelă flotantă, compusă din turişti veniţi din Liverpool şi din Isle of Man, iar uneori din *artistes* de pe la teatrele

de varietăți. Cât despre clientela stabilă, ea era formată din funcționarii care lucrau în centru. Doamna Mooney conducea pensiunea cu inteligență şi fermitate, ştia când să acorde credit, când să fie severă şi când să lase de la ea. Toți tinerii locatari ai pensiunii îi spuneau Madama.

Tinerii doamnei Mooney plăteau cincisprezece şilingi pe săptămână pentru casă şi masă (fără bere, care se plătea separat). Aveau gusturi şi ocupații comune, motiv pentru care se arătau prietenoşi unul față de altul. Discutau între ei despre şansele favoriților şi ale outsiderilor la cursele de cai. Jack Mooney, fiul Madamei, care era funcționar într-o agenție comercială de pe Fleet Street, avea renumele unei poame. Îi plăcea să vorbească spurcat ca soldații şi de obicei se întorcea acasă înainte să se crape de ziuă. Când se întâlnea cu prietenii, avea mereu de povestit ceva prima-ntâi şi găsea de fiecare dată ceva prima-ntâi – asta însemnând un cal cu şanse de câştig sau o *artiste*. Pe deasupra, ştia să se bată şi cânta cântecele vesele. Adeseori, lumea se strângea duminică seara în salonul din față al doamnei Mooney. *Les artistes* de la varieteuri îşi făceau numerele, iar Sheridan cânta valsuri şi polci şi improviza piese de acompaniament. Polly Mooney, fata Madamei, cânta şi ea, în felul ăsta:

Sunt o neastâmpărată,
Nu te mai preface,
Am pe vino-ncoace.

Polly era o fată zveltă, de nouăsprezece ani; avea păr blonziu şi moale, şi o gură mică şi cărnoasă. Ochii cenuşii cu o nuanță de verde i se ridicau când stătea de vorbă cu cineva, ceea ce-o făcea să semene cu o madonă mică şi perversă. La început, doamna Mooney îşi trimisese fiica să fie dactilografă în biroul unui angrosist de porumb, dar din cauză că un angajat de la administrație venea în fiecare zi la birou şi cerea voie să-i spună două vorbe fiicei sale, o adusese acasă

şi-o pusese să facă una, alta prin gospodărie. Fiindcă Polly era plină de viață, mama se gândi să-i ceară să se-ocupe de tineri. Nu de alta, dar tinerilor le plăcea prezența unei fete în apropiere. Polly flirta cu tinerii, bineînțeles, însă doamna Mooney, care se pricepea bine la sufletul omenesc, ştia că pentru ei era doar o formă de a-şi petrece timpul – nici unul dintre ei n-avea intenții serioase. Lucrurile merseră aşa o vreme, iar doamna Mooney tocmai se gândea să-şi trimită fata înapoi la dactilografie, când observă că se petrecea ceva între Polly şi unul dintre tineri. Îi urmări pe cei doi şi păstră discreție totală.

Polly ştia că era urmărită, dar cu toate acestea tăcerea insistentă a mamei sale nu putea fi răstălmăcită. Nu existase nici o complicitate fățişă între mamă şi fiică, nici o înțelegere la vedere, dar, deşi oamenii din casă începură să vorbească despre relație, doamna Mooney nu interveni. Polly prinse să se poarte un pic cam ciudat, iar tânărul se arătă evident tulburat. În cele din urmă, când i se păru că e momentul, doamna Mooney interveni. Se ocupa de problemele morale cum se ocupă satârul de carne – iar în cazul acesta hotărâse deja ce avea de făcut.

Era o dimineață senină de duminică de la începutul verii, care promitea căldură, dar lăsa să se simtă un vânticel răcoros. Toate geamurile pensiunii erau deschise, iar perdelele de dantelă se umflau uşor spre stradă sub cadrele mobile ale ferestrelor. Dinspre clopotnița de la George's Church se auzeau dangăte constante, iar credincioşii, singuri sau în grupuri, străbăteau piațeta circulară din fața bisericii, dezvăluindu-şi intențiile atât prin purtarea lor rezervată, cât şi prin volumaşele pe care le țineau în mâinile înmănuşate. Micul dejun se terminase la pensiune, iar masa din sufragerie era acoperită de farfurii pe care rămăseseră dungi galbene de ou, cu bucățele de slănină şi coji de la şuncă. Doamna Mooney stătea în fotoliul de răchită şi se uita la slujnica Mary, care strângea masa. O făcu pe Mary să adune toate cojile şi bucăţe-

lele de pâine pentru gătirea budincii de marți. După ce se strânse masa, se adunară resturile de pâine şi se puseră zahărul şi untul la păstrare, doamna Mooney începu să refacă în minte discuția pe care-o purtase cu Polly cu o seară înainte. Lucrurile stăteau aşa cum bănuise: fusese directă în întrebări, iar Polly fusese directă în răspunsuri. Amândouă încercaseră o anume stânjeneală, fireşte. Doamna Mooney fusese stânjenită pentru că nu voise să afle veştile într-o manieră prea abruptă sau să fie acuzată că fusese complice, iar Polly fusese stânjenită nu doar din cauză că aluziile de acest gen o stinghereau de fiecare dată, ci şi fiindcă nu voia să se creadă că, în înțeleapta ei inocență, ghicise intențiile care stăteau în spatele toleranței pe care-o arătase mama ei.

Doamna Mooney se uită instinctiv la micul ceasornic aurit de pe cămin de îndată ce-şi dădu seama, în plină reverie, că nu se mai auzeau clopotele de la George's Church. Era unsprezece şi şaptesprezece: avea timp berechet să lămurească lucrurile cu domnul Doran şi pe urmă să prindă slujba de amiază pe Marlborough Street. Era sigură că avea să câştige. În primul rând, se bucura de tot sprijinul opiniei publice: era o mamă revoltată. Îl lăsase pe individ să trăiască sub acoperişul ei, pornind de la ideea că era un om de onoare, iar el pur şi simplu îşi bătuse joc de ospitalitatea ei. Avea treizeci şi patru sau treizeci şi cinci de ani, aşa că nu avea scuza tinereții; ba nici măcar pe cea a neştiinței, fiindcă era un om destul de umblat prin lume. Pur şi simplu profitase de tinerețea şi de lipsa de experiență ale lui Polly – asta era limpede. Întrebarea era, în ce fel avea să-şi răscumpere greşeala?

Pentru fiecare caz trebuia să existe o răscumpărare. Pentru bărbați era simplu: după ce-şi făceau poftele, puteau să-şi vadă de treburi ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, însă cele care aveau de suferit erau fetele. Unele mame erau mulțumite dacă rezolvau lucrurile printr-o sumă de bani – doamna Mooney cunoştea destule cazuri. Însă ea, una, nu avea să

facă la fel. Pentru ea exista o singură răscumpărare a felului cum îi fusese dezonorată fiica: măritişul.

Îşi mai făcu o dată toate socotelile înainte s-o trimită pe Mary sus, la domnul Doran în cameră, ca să-l anunțe că voia să stea de vorbă cu el. Era sigură că va avea câştig de cauză. Era vorba de un tânăr serios, nu de-un stricat sau un scandalagiu, cum erau alții. Dac-ar fi fost domnul Sheridan, domnul Meade sau Bantam Lyons, sarcina ei ar fi fost mult mai grea. Doamna Mooney nu credea că lui Doran i-ar fi plăcut să-l vorbească lumea. Toți chiriaşii din pensiune ştiau câte ceva din povestea aceea; unii scorniseră diverse detalii. În plus, Doran fusese angajat timp de treisprezece ani în serviciul unui important negustor catolic de vinuri, şi n-ar fi fost de mirare ca divulgarea aventurii să-l lase fără slujbă. Pe când, dacă se-nvoia, totul era bine. Doamna Mooney ştia despre el că avea leafă bună şi bănuia că pusese ceva bani deoparte.

Aproape şi jumătate! Se ridică şi se cercetă în oglinda dintre ferestre. Expresia hotărâtă a chipului ei lătăreț şi rozaliu o mulțumi, şi se gândi la câteva mame pe care le cunoştea şi care nu erau în stare să scape de propriile fete.

Domnul Doran era într-adevăr foarte neliniştit în această dimineață de duminică. Făcuse două încercări să se bărbierească, dar mâna îi fusese atât de nesigură, încât se văzuse nevoit să renunțe. O bărbuță roşcată de trei zile îi tivea obrajii, şi din două în două sau din trei în trei minute i se abureau ochelarii, aşa că trebuia să şi-i scoată şi să-i şteargă cu batista pe care-o ținea în buzunar. Amintirea spovedaniei de cu o seară înainte îi provoca dureri acute; preotul scosese de la el fiecare amănunt ridicol al poveştii, iar la urmă îi agravase atât de mult păcatul, încât aproape că era recunoscător că i se îngăduia o formă de răscumpărare. Răul fusese făcut. Ce altceva îi rămânea decât să se-nsoare cu fata sau să fugă? Nu putea să sfideze. Mai mult ca sigur că lumea avea să vorbească despre aventura lui şi că tărăşenia avea să

ajungă şi la urechile celui care-l angajase. Dublin era un oraş tare mic: fiecare ştia ce fac ceilalţi. Îşi simţi inima pulsându-i fierbinte în gât când îl auzi, în imaginaţia lui stârnită, pe bătrânul domn Leonard strigând cu glasul lui hârâit: „Chemaţi-l pe domnul Doran aici, vă rog".

Toţi acei ani îndelungaţi de serviciu, duşi pe apa sâmbetei! Toată munca şi hărnicia, aruncate la coş! În tinereţe avusese tot felul de gărgăuni, fireşte; se lăudase că era liber cugetător şi negase existenţa lui Dumnezeu în faţa celor cu care bătea cârciumile. Dar lucrurile alea erau moarte şi-ngropate… aproape. Cumpăra în continuare un exemplar din *Reynold's Newspaper* în fiecare săptămână, dar îşi îndeplinea îndatoririle religioase şi ducea o viaţă ordonată nouă zecimi din an. Avea destui bani să-şi facă un rost – nu asta era problema. Dar familia avea s-o dispreţuiască pe fată. În primul rând, era nenorocitul ăla de taică-său; în al doilea, pensiunea maică-sii începuse să-şi facă un nume. Se gândi dacă nu cumva fusese tras pe sfoară. Îşi şi vedea prietenii vorbind despre idilă şi râzând. Ce-i drept, fata era cam din topor; uneori spunea „Am văzui" şi „Dac-aş fi ştiat". Dar ce mai conta gramatica dac-o iubea cu-adevărat? Nu se putea hotărî dacă să-i placă de ea sau s-o dispreţuiască pentru ce făcuse. Bineînţeles că făcuse şi el acelaşi lucru. Însă instinctul îl îndemna să rămână liber, să nu se-nsoare. Odată însurat, s-a zis cu tine, îi şoptea instinctul.

În timp ce stătea neputincios pe marginea patului, în cămaşă şi pantaloni, ea îi bătu uşor la uşă şi intră. Îi spuse tot: că-i mărturisise întreaga poveste mamei şi că mama avea să stea de vorbă cu el în cursul dimineţii. Se puse pe plâns şi-şi aruncă braţele pe după gâtul lui, spunând:

— O, Bob! Bob! Ce mă fac? Ce pot să fac?

Avea să-şi pună capăt zilelor, îi zise.

El o alină cu jumătate de gură, spunându-i să nu mai plângă, fiindcă totul avea să fie bine, nici o grijă. Îi simţi tresăltarea pieptului prin cămaşă.

Nu era doar el de vină pentru cele întâmplate. Își amintea bine, cu ajutorul memoriei stranii și răbdătoare a burlăciei, de prima mângâiere întâmplătoare de care avusese parte de la rochia ei, de la răsuflarea ei, de la degetele ei. Pe urmă, într-o seară târziu, când el se dezbrăca să se culce, îi ciocănise timid la ușă. Voia să-și reaprindă lumânarea de la a lui, căci fusese stinsă de o pală de vânt. Era seara ei de baie. Purta o bluză largă, deschisă la gât, din flanelă cu imprimeuri florale. Picioarele albe îi străluceau în deschizătura papucilor îmblăniți, iar sângele îi licărea cald sub pielea parfumată. Un alt parfum discret i se simți pe mâini și pe încheieturi când aprinse lumânarea și ajută flacăra să nu se stingă.

În serile când se întorcea foarte târziu, ea era cea care-i încălzea mâncarea. Aproape că nu-și dădea seama ce mânca simțind-o lângă el singură, seara, în pensiunea adormită. Și cât de grijulie era! Dacă seara era rece, umedă sau bătută de vânt, cu siguranță că-l aștepta un pahar cu punci. Poate că aveau să fie fericiți împreună…

Obișnuiau să urce scările pe vârfuri, fiecare cu o lumânare, și să-și spună noapte bună cu părere de rău când ajungeau la al treilea nivel. Obișnuiau să se sărute. El își amintea bine ochii ei, mâna care-l atingea și felul cum simțea că-l apucă nebunia…

Numai că nebunia trecea. Deveni ecoul întrebării ei, punându-și-o sieși: „Ce mă fac?“ Instinctul de burlac îl sfătuia să bată-n retragere. Însă păcatul era acolo; și până și simțul onoarei îi spunea că era un păcat care cerea răscumpărare.

Pe când stătea cu ea pe marginea patului, Mary se lipi de ușă și spuse că doamna voia să-l vadă în salon. Se ridică să-și pună haina și vesta, mai neputincios ca niciodată. După ce se îmbrăcă, se apropie de ea ca s-o liniștească. Avea să fie bine, nici o grijă. O lăsă plângând pe pat și scâncind încet: „O, Doamne!“

În timp ce cobora scările, ochelarii i se aburiră atât de mult de la umezeală, încât trebui să și-i scoată și să-i șteargă.

Tare-ar fi vrut să treacă prin acoperiş şi să zboare într-o altă ţară, unde să nu mai audă în viaţa lui de necazul ăsta; şi totuşi, o forţă îl împingea în jos pe scări, pas cu pas. Chipurile implacabile ale patronului şi Madamei îi priveau stăruitor expresia perplexă. Coborând ultimele trepte, trecu pe lângă Jack Mooney, care urca din cămară, ţinând la piept două sticle de bere Bass. Se salutară glacial, iar ochii îndrăgostitului rămaseră o clipă sau două pe faţa grosolană, de buldog, şi pe braţele scurte şi groase. Când ajunse la piciorul scărilor, se uită în sus şi-l văzu pe Jack privindu-l din uşa camerei.

Deodată, îşi aminti de seara când unul dintre *les artistes* de la varieteu, un londonez scund şi blond, făcuse o aluzie destul de îndrăzneaţă la Polly. Petrecerea aproape că fusese compromisă de violenţa lui Jack. Toţi încercaseră să-l potolească. Artistul de varieteu, ceva mai palid ca de obicei, continuase să zâmbească şi spusese că nu dorise să jignească pe nimeni; dar Jack îi strigase că dacă-ncerca vreun tip ceva pe lângă soră-sa, afurisit să fie dacă nu-i vâra dinţii pe gât, uite-aşa.

*

Polly rămase pentru scurtă vreme pe marginea patului, plângând. Pe urmă se şterse la ochi şi se apropie de oglindă. Înmuie capătul prosopului în carafă şi-şi clăti ochii cu apă rece. Se privi din profil şi-şi potrivi o agrafă deasupra urechii. Pe urmă se întoarse spre pat şi se aşeză la picioarele lui. Se uită o bună bucată de vreme la perne, iar vederea lor îi trezi în gând amintiri secrete şi plăcute. Îşi sprijini ceafa de grilajul metalic al patului şi se cufundă în reverie. Pe chip nu i se mai citea nici o tulburare.

Aşteptă răbdătoare, aproape veselă, fără îngrijorare, cu amintirile făcând loc treptat speranţelor şi viziunilor despre ce avea să se-ntâmple. Speranţele şi viziunile ei erau atât de strâns legate între ele, încât nu mai văzu pernele pe care le ţintuia cu privirea şi nu-şi mai aminti că aştepta ceva.

Într-un târziu, se auzi strigată de mama ei. Se ridică brusc în picioare şi dădu fuga la balustrada scărilor.

— Polly! Polly!

— Da, mami.

— Coboară, scumpo. Domnul Doran vrea să stea de vorbă cu tine.

În clipa aceea, îşi aminti ce aştepta.

Un norișor

Cu opt ani în urmă, îşi condusese prietenul la North Wall şi-i urase drum bun. Între timp, Gallaher ajunsese cineva. Îți dădeai seama imediat, după aerul lui de om umblat, după costumul de tweed bine croit şi după accentul de om sigur pe sine. Puțini erau cei care aveau calități comparabile cu ale lui, şi încă mai puțini cei cărora nu li se urca la cap asemenea succes. Gallaher era om de ispravă şi meritase să câştige. Nu era de colea să ai un prieten ca el.

Încă de la prânz, Micul Chandler se gândise doar la întâlnirile lui cu Gallaher, la invitația lui Gallaher şi la măreața Londră în care trăia Gallaher. I se spunea Micul Chandler fiindcă, deşi era doar cu puțin sub medie ca statură, dădea impresia unui mărunțel. Avea mâini albe şi mici, o constituție fragilă, o voce potolită şi maniere alese. Se îngrijea peste măsură de mustața şi de părul lui blond şi mătăsos, şi-şi stropea discret batista cu parfum. Semilunile unghiilor lui erau perfecte, iar când zâmbea îi vedeai şiragul de dinți albi, ca de copil.

Pe când stătea la biroul lui din King's Inn, se gândi la schimbările pe care le aduseseră ultimii opt ani. Prietenul pe care-l cunoscuse pe vremea când era zdrențăros şi ca vai de el devenise o figură strălucită la London Press. Micul Chandler se întrerupea adeseori din scrisul lui monoton ca să se uite pe fereastra biroului. Strălucirea apusului de toamnă târzie învăluia pajiştile şi aleile. Împrăştia o perdea de pulbere

aurie şi binevoitoare asupra surorilor medicale şlempete şi asupra bătrânilor decrepiţi care moţăiau pe bănci; pâlpâia peste toate siluetele în mişcare – asupra copiilor care alergau ţipând pe potecile acoperite cu pietriş şi asupra tuturor celor care se plimbau prin grădini. Micul Chandler privi scena şi se gândi la viaţă; şi (aşa cum se întâmpla de fiecare dată când se gândea la viaţă) se întristă. O melancolie blândă puse stăpânire pe el. Simţi cât de zadarnic era să lupţi împotriva sorţii, aceasta fiind povara înţelepciunii pe care epocile trecute i-o aşezaseră pe umeri.

Îşi aminti de cărţile de poezie de pe rafturile de-acasă. Le cumpărase în burlăcie şi în multe seri, instalat în cămăruţa care dădea în hol, fusese tentat să scoată una din raft şi să-i citească ceva soţiei. Însă sfiala îl ţinuse întotdeauna pe loc; aşa că volumele rămăseseră în rafturi. Din când în când, îşi repeta versuri sieşi, iar lucrul ăsta îl consola.

Când bătu ora de încheiere a programului, se ridică şi se despărţi cu un aer pedant de birou şi de colegi. Ieşi pe sub arcada feudală de la King's Inn şi porni cu pas vioi pe Henrietta Street. Amurgul auriu se destrăma şi se lăsase frigul. O ceată de copii jegoşi umplea strada. Stăteau pe loc, alergau pe stradă, urcau în patru labe pe treptele din faţa uşilor căscate sau se ghemuiau în praguri ca şoarecii. Micul Chandler nu se gândi la ei. Îşi croi drum cu dibăcie prin forfoteala micilor târâturi şi pe sub umbra conacelor înalte şi spectrale în care se oploşise vechea nobilime din Dublin. Nu-l atingea nici o amintire din trecut, fiindcă mintea lui mustea de bucuria prezentului.

Nu fusese niciodată la Corless's, dar ştia că era un loc cu ştaif. Ştia că oamenii veneau acolo după ce ieşeau de la teatru, ca să mănânce stridii şi să bea tărie; şi auzise că ospătarii din local vorbeau franceză şi germană. Trecând grăbit prin dreptul lui seara, văzuse trăsuri oprite în faţa intrării şi doamne îmbrăcate în haine scumpe, care coborau şi intrau repede, însoţite de domni galanţi. Purtau rochii stridente

şi o mulţime de şaluri. Erau date cu pudră pe faţă şi-şi prindeau tivul rochiei cu mâna când atingeau pământul, ca nişte Atalante îngrijorate. Trecuse pe lângă ele fără să-şi întoarcă nici măcar o dată capul şi să se uite. Ăsta era obiceiul lui, să meargă repede pe stradă, chiar şi ziua, şi ori de câte ori se trezea în oraş seara târziu, grăbea pasul, temător şi neliniştit. Cu toate acestea, uneori căuta cu bună ştiinţă locuri care să-i provoace frică. Alegea străzile cele mai întunecoase şi mai înguste şi, pe măsură ce-şi continua drumul înainte, liniştea care-i înconjura paşii începea să-l tulbure; siluetele rătăcitoare şi tăcute îl tulburau şi ele; iar uneori sunetul unui râs fugar şi jos îl făcea să tremure ca varga.

Coti la dreapta spre Capel Street. Ignatius Gallaher la London Press! Cine s-ar fi gândit la aşa ceva cu opt ani în urmă? Şi totuşi, acum că se-ntorcea în trecut, Micul Chandler îşi amintea că văzuse multe semne de măreţie viitoare la prietenul lui. Oamenii spuneau că Ignatius Gallaher era nestăpânit. Sigur, pe vremea aceea umbla cu tot felul de cheflii; bea cât putea să ducă şi împrumuta bani de pe unde apuca. În cele din urmă, se lăsase târât într-o poveste dubioasă, o tranzacţie bănească – în orice caz, era una dintre explicaţiile pentru care o ştersese. Însă nimeni nu-i contesta talentul. Exista mereu ceva la Ignatius Gallaher care te impresiona, contrar propriei voinţe. Chiar şi-atunci când n-avea după ce bea apă şi nu mai ştia de unde să facă rost de bani, îşi păstra expresia îndrăzneaţă. Micul Chandler îşi aminti (iar aducerea aminte îi provocă o uşoară îmbujorare de mândrie) de una dintre vorbele lui Ignatius Gallaher când era la ananghie:

— Pauză, băieţi, spunea el pe un ton degajat. Unde mi-e tichia de om isteţ?

Ăsta era Ignatius Gallaher, şi-al naibii să fie dacă nu-ţi venea să-l admiri.

Micul Chandler iuţi pasul. Pentru prima dată în viaţă, se simţea superior oamenilor pe lângă care trecea. Pentru prima

dată, sufletul i se revoltă împotriva mohorelii lipsite de eleganță de pe Capel Street. Nu încăpea îndoială: dacă voiai să reușești, trebuia să pleci de-acolo. Nu puteai să faci nimic în Dublin. Pe când trecea pe Grattan Bridge, se uită în josul râului, spre cheiurile inferioare, și-l apucă mila de casele sărăcăcioase și povârnite. I se păreau o bandă de vagabonzi strânși unul în altul pe malul râului, cu hainele vechi acoperite de praf și funingine, îmbătați de priveliștea amurgului și așteptând primul fior de frig al serii ca să se ridice, să se scuture și s-o ia din loc. Micul Chandler se întrebă dacă era cazul să scrie o poezie ca să-și exprime ideea. Poate reușea Gallaher să i-o plaseze în vreunul dintre ziarele din Londra. Putea să scrie ceva original? Nu era sigur ce idee voia să exprime, dar faptul că fusese atins de un gând poetic prinse viață înăuntrul lui aidoma unui pui de speranță. Își continuă drumul curajos.

Fiecare pas îl aducea mai aproape de Londra și mai departe de propria viață sobră și searbădă. O lumină începu să tremure la orizontul minții lui. Nu era chiar atât de bătrân – avea treizeci și doi de ani. Despre temperamentul lui se putea spune că tocmai ajunsese la maturitate. Existau o mulțime de stări de spirit și impresii pe care voia să le exprime în versuri. Le simțea înăuntrul lui. Încercă să-și cântărească sufletul și să vadă dacă era un suflet de poet. Melancolia era trăsătura dominantă a temperamentului, își zise el, însă era o melancolie ponderată de pezența credinței, a resemnării și a bucuriei simple. Dacă reușea să exprime lucrurile astea într-o carte de poezii, poate că oamenii aveau să asculte. Micul Chandler nu avea să fie niciodată popular – își dădea seama și singur. Nu era în stare să înduplece mulțimi, dar ar putea să se adreseze unui cerc restrâns de spirite înrudite. Poate că criticii englezi aveau să vadă în el un reprezentant al școliii celtice, dat fiind tonul melancolic al poeziilor lui; pe deasupra, avea să strecoare diferite aluzii. Începu să inventeze propoziții și fraze din recenziile de care avea să se bucure cartea lui. „*Domnul*

Chandler are darul versurilor uşoare şi graţioase… O tristeţe nostalgică invadează poemul… Influenţa celtică.“ Păcat că nu avea un nume cu sonorităţi mai irlandeze. Poate că era bine să introducă numele de fată al mamei înainte de numele de familie: Thomas Malone Chandler; sau şi mai bine: T. Malone Chandler. Avea să discute problema cu Gallaher.

Îşi urmă reveria cu atâta ardoare, încât trecu de strada lui şi trebui să se-ntoarcă. Pe măsură ce se apropia de Corless's, agitaţia de mai înainte începu să pună stăpânire pe el, aşa că se opri nehotărât în dreptul intrării. În cele din urmă, deschise uşa şi intră.

Lumina şi gălăgia barului îl opriră în prag timp de câteva clipe. Se uită în jur, dar vederea i se tulbură de la strălucirea puzderiei de pahare de vin roşii şi verzi. Barul i se păru ticsit de lume şi simţi că oamenii îl cercetau curioşi. Se uită repede în stânga şi-n dreapta (încruntându-se uşor, ca să dea impresia că era vorba de o căutare serioasă), dar când începu să vadă ceva mai bine, observă că nu se întorsese nimeni să se uite la el; şi pe cine văzu ceva mai încolo dacă nu pe Ignatius Gallaher, rezemat cu spatele de tejghea şi cu picioarele depărtate larg.

— Salut, Tommy, bătrâne erou, iată-te! Ia să te-aud, ce bei? Eu trag un whisky – e mai bun decât ce bem noi în partea ailaltă. Sifon? Apă minerală? Nimic? Şi eu fac la fel. Strică aroma… Auzi, *garçon*, fii bun şi adu-ne două jumătăţi de whisky din malţ… Aşa, ia zi, ce-ai mai făcut de când ne-am văzut ultima oară? Dumnezeule mare, da' repede mai îmbătrânim! Ia spune, vezi vreun semn de bătrâneţe la mine – aud? Un pic mai cărunt, un strop mai pleşuv, nu?

Ignatius Gallaher îşi scoase pălăria şi dădu la iveală un cap mare, tuns scurt. Faţa lui era masivă, palidă şi proaspăt bărbierită. Ochii de culoarea faianţei albastre mai înlăturau din paloarea nesănătoasă şi străluceau viu deasupra cravatei portocaliu-aprins pe care-o purta Gallaher. Între aceste trăsături contrastante, buzele îi păreau foarte lungi, fără formă

şi culoare. Îşi înclină capul şi pipăi cu două degete pline de compasiune părul rar din creştet. Micul Chandler clătină din cap în semn de negare. Ignatius Gallaher îşi puse pălăria la loc pe cap.

— Te trage-n jos viața la Press, spuse el. Fuga-fuguța întotdeauna, căutând un subiect şi uneori negăsindu-l – pe lângă asta, trebuie să ai întotdeauna ceva nou. Am zis că le dau naibii de şpalturi şi de tiparnițe câteva zile. Sunt nespus de bucuros că m-am întors în țară, ție pot să-ți spun. Nu-i rău să ai un pic de vacanță din când în când. Mă simt de-o mie de ori mai bine de când am aterizat în scumpul şi jegosul Dublin… Uite-aici, Tommy. Apă? Să-mi spui când să mă opresc.

Micul Chandler îşi lăsă whisky-ul să se dilueze zdravăn.

— Nu ştii ce-ți face bine, băiete, zise Ignatius Gallaher. Eu pe-al meu îl beau sec.

— Eu beau foarte puțin de-obicei, spuse Micul Chandler cu modestie. O jumate când mă-ntâlnesc cu cineva din vechea trupă, atâta tot.

— Păi atunci, zise vesel Ignatius Gallaher, să bem pentru noi, pentru vremurile şi oamenii de-altădată.

Dădură noroc şi băură.

— M-am văzut azi cu câțiva tipi din vechea trupă, spuse Ignatius Gallaher. O'Hara pare la pământ. Ce face?

— Nimic, spuse Micul Chandler. S-a cam zis cu el.

— Dar Hogan o duce bine, nu?

— Da, face parte din Comisia pentru Agricultură.

— Ne-am întâlnit într-o seară la Londra şi părea foarte plin la pungă… Amărâtul de O'Hara! Băutura, nu?

— Şi altele, spuse repede Micul Chandler.

Ignatius Gallaher râse.

— Tommy, văd că nu te-ai schimbat nici atâtica, zise el. Eşti aceeaşi persoană serioasă care-mi ținea predici duminică dimineața, când aveam capul mare şi clei pe limbă. Ar trebui să mai scoți şi tu nasul prin lume. Măcar ai făcut vreo excursie undeva?

— Am fost pe Insula Man, spuse Micul Chandler.

Ignatius Gallaher râse.

— Insula Man! spuse el. Du-te la Londra sau la Paris. Mai bine la Paris. Ţi-ar prinde bine.

— Tu ai văzut Parisul?

— Cred şi eu! Am şi stat acolo o vreme.

— Şi chiar e-atât de frumos cum se spune? întrebă Micul Chandler.

Sorbi o dată din băutură, în timp ce Ignatius Gallaher şi-o termină vitejeşte pe-a lui.

— Frumos? spuse Ignatius Gallaher, oprindu-se şi bucurându-se de aroma băuturii. Să ştii că nu-i atât de frumos. Sigur, într-un fel e totuşi frumos… Dar viaţa din Paris, aici e şpilul. Când vine vorba de veselie, mişcare şi-nsufleţire, nimic nu se compară cu Parisul…

Micul Chandler îşi termină whisky-ul şi, după oarecare eforturi, reuşi să se facă văzut de barman. Comandă acelaşi lucru încă o dată.

— Am fost la Moulin Rouge, continuă Ignatius Gallaher, după ce barmanul le luă paharele, şi la toate cafenelele boemei. Chestii tari! Nu-s pentru oamenii evlavioşi ca tine, Tommy.

Micul Chandler nu spuse nimic până nu se întoarse barmanul cu două pahare; pe urmă atinse uşor paharul prietenului său şi repetă toastul de mai devreme. Începea să se simtă întru câtva dezamăgit. Accentul lui Gallaher şi felul cum vorbea nu-i plăceau. Prietenul lui avea ceva vulgar, ceva ce nu observase până atunci. Însă poate că era doar urmarea vieţii din Londra, în forfota şi în rivalitatea de la Press. Vechiul farmec personal era încă acolo, sub acest comportament nou şi strident. Şi în fond Gallaher trăise, văzuse lumea. Micul Chandler îşi privi prietenul cu invidie.

— La Paris, veselia e peste tot, spuse Ignatius Gallaher. Oamenii vor să se bucure de viaţă – şi nu găseşti c-au dreptate? Dacă vrei să te simţi bine cu-adevărat, trebuie să te duci la Paris. Şi bagă de seamă, ţin foarte mult la irlandezi acolo.

Când au auzit că sunt din Irlanda, au fost gata să mă mănânce, omule.

Micul Chandler luă patru sau cinci înghițituri din pahar.

— Ia spune-mi, zise el, e într-adevăr Parisul atât de… imoral pe cât se spune?

Ignatius Gallaher făcu un gest larg cu brațul drept.

— Orice loc e imoral, zise el. Sigur că găsești și picanterii la Paris. Du-te la unul dintre balurile studenților, de pildă. Cum să-ți zic, când încep *les cocottes* să-și dea frâu liber, chiar că simți din ce-i făcută viața. Bănuiesc că știi ce-s alea, nu?

— Am auzit de ele, spuse Micul Chandler.

Ignatius Gallaher își dădu whisky-ul pe gât și clătină din cap.

— N-ai decât să spui ce vrei, zise el. Nu există nicăieri femei ca pariziencele – ca stil, ca poftă de viață.

— Înseamnă că-i un oraș imoral, spuse Micul Chandler, cu o insistență sfioasă – mă rog, prin comparație cu Londra sau Dublinul, nu?

— Londra! zise Ignatius Gallaher. Aceeași Mărie cu altă pălărie. Întreabă-l pe Hogan, băiete. L-am plimbat un pic prin Londra când a stat acolo. Ți-ar deschide ochii, să știi… Aoleu, Tommy, nu face din whisky punci! Dă-l peste cap!

— Nu, zău…

— Hai, fii serios, încă unul n-are cum să-ți strice. Ce-ți mai iau? La fel ca primul, da?

— Păi… da, fie.

— François, încă unul… Vrei să fumezi, Tommy?

Ignatius Gallaher își dădu la iveală cutia cu trabucuri. Cei doi prieteni își aprinseră trabucurile și pufăiră în tăcere, până când li se aduseră băuturile.

— Să-ți spun părerea mea, zise Ignatius Gallaher, ivindu-se după o vreme din norii de fum în care se adăpostise. E-o lume care-a luat-o razna. Vorbeai de imoralitate. Păi, am auzit de cazuri – da' ce spun „am auzit"? – le cunosc personal: cazuri de… imoralitate…

Ignatius Gallaher pufăi gânditor din trabuc, după care, pe tonul calm al unui istoric, se apucă să schițeze pentru prietenul lui câteva imagini ale corupției care înflorea prin alte țări. Enunță viciile multor capitale şi păru înclinat să premieze Berlinul. Pentru unele lucruri nu băga mâna-n foc (i le spuseseră prietenii), dar pe altele le experimentase pe propria piele. Gallaher nu cruță nici rangul, nici clasa socială. Dezvălui multe dintre secretele aşezămintelor religioase de pe continent, descrise câteva dintre obiceiurile la mare căutare în înalta societate şi încheie spunând, cu amănunte, o poveste despre o ducesă engleză – o poveste despre care ştia că era adevărată. Micul Chandler fu uluit.

— Ei bine, zise Ignatius Gallaher, iată-ne acum în bătrânul şi monotonul Dublin, unde nu se ştie nimic despre lucrurile astea.

— Cât de plictisitor trebuie să ți se pară, spuse Micul Chandler, după toate locurile pe care le-ai văzut!

— Mă rog, să ştii că de fapt mă mai odihnesc şi eu când vin aici, zise Ignatius Gallaher. Şi pân' la urmă, e locul unde-am venit pe lume, cum se spune, nu? E imposibil să nu simți ceva pentru el. Aşa-i firea omului… Dar povesteşte-mi despre tine. Hogan mi-a zis c-ai… gustat din deliciile fericirii conjugale. Acum doi ani, nu?

Micul Chandler se făcu roşu la față şi zâmbi.

— Da, zise el. În mai trecut am făcut un an de când m-am însurat.

— Sper că nu-i prea târziu să-ți adresez cele mai bune urări, spuse Ignatius Gallaher. Nu-ți ştiam adresa – altfel te-aş fi felicitat la timpul cuvenit.

Îi întinse mâna, pe care Micul Chandler o strânse.

— Ei bine, Tommy, spuse Gallaher, vă doresc, ție şi alesei, toate bucuriile posibile, bătrâne, bani cu lopata şi să trăieşti până te-oi împuşca eu. Iar asta e urarea unui prieten sincer, a unui prieten vechi. Ştii, nu?

— Da, ştiu, zise Micul Chandler.

— Ceva urmaşi? spuse Ignatius Gallaher.
Micul Chandler mai roşi o dată.
— Avem un copil, zise el.
— Băiat sau fată?
— Un băiețel.
Ignatius Gallaher îşi bătu zgomotos prietenul pe spate.
— Bravo, zise el. Nu m-am îndoit niciodată de tine, Tommy.
Micul Chandler surâse, îşi privi derutat paharul şi-şi muşcă buza de jos cu trei dinți din față, albi ca ai unui copil.
— Sper c-o să petreci o seară cu noi înainte să te-ntorci, spuse el. Soția mea o să fie-ncântată să te cunoască. Putem s-ascultăm un pic de muzică şi…
— Mulțumesc din suflet, bătrâne, zise Ignatius Gallaher. Îmi pare rău că nu ne-am întâlnit mai devreme. Dar mâine seară trebuie să plec.
— Atunci, poate-n seara asta…?
— Îmi pare tare rău, bătrâne. Ştii, am venit cu un tip, un băiat tânăr şi isteț, şi-am aranjat să mergem să jucăm cărți. Doar de asta…
— A, păi atunci…
— Dar cine ştie? spuse Ignatius Gallaher din politețe. S-ar putea să dau la anu' o fugă pân-aici, dacă tot am spart gheața. E doar o plăcere amânată.
— Foarte bine, zise Micul Chandler. Data viitoare când vii, trebuie să petrecem o seară-mpreună. Ne-am înțeles, nu?
— Da, ne-am înțeles, spuse Ignatius Gallaher. Dacă vin la anu', *parole d'honneur*.
— Şi ca să batem palma, zise Micul Chandler, mai luăm un rând acum.
Ignatius Gallaher dădu la iveală un ceas mare de aur şi se uită la el.
— E ultimul, bine? zise el. Nu de alta, dar am o-ntâlnire.
— A, fără discuție, spuse Micul Chandler.

— Foarte bine-atunci, zise Ignatius Gallaher. Să mai bem un pahar de *deoc an doruis* – cred că aşa se spune la „un whisky mic".

Micul Chandler comandă băuturile. Roşeaţa care-i năpădise chipul cu câteva clipe mai devreme se mai îmblânzise. Micul Chandler se îmbujora din te miri ce, iar acum se simţea încălzit şi emoţionat. Cele trei whisky-uri mici i se suiseră la cap, iar trabucul oferit de Gallaher îl turtise, căci Micul Chandler era delicat şi abstinent. Aventura întâlnirii cu Gallaher după opt ani, a mersului cu Gallaher la Corless's, înconjuraţi de lumini şi gălăgie, a ascultării poveştilor lui Gallaher şi a împărtăşirii, fie şi pentru scurt timp, a vieţii rătăcitoare şi triumfale a lui Gallaher distrusese echilibrul naturii lui sensibile. Micul Chandler simţea acut contrastul dintre propria viaţă şi cea a prietenului său, iar lucrurile i se păreau nedrepte. Gallaher îi era inferior ca naştere şi educaţie. Era sigur că putea izbândi mai bine decât o făcuse (sau decât avea s-o facă) vreodată prietenul lui, că putea ajunge la ceva mai de soi decât jurnalismul de duzină, dacă i se ivea prilejul. Ce-i stătea în cale? Timiditatea lui nenorocită! Voia să se răzbune într-un fel, să-şi dovedească bărbăţia. Înţelese ce ascundea refuzul lui Gallaher. Gallaher îl privea de sus fiind prieten cu el la fel cum privea de sus Irlanda vizitând-o.

Barmanul le aduse băuturile. Micul Chandler împinse un pahar spre prietenul lui şi-l ridică pe celălalt cu semeţie.

— Când o să vii la anul, s-ar putea să am ocazia să le urez viaţă lungă şi fericită domnului şi doamnei Ignatius Gallaher.

Ignatius Gallaher, care începuse să bea, închise sugestiv un ochi peste marginea paharului. După ce bău, plescăi hotărât din buze, puse paharul pe masă şi spuse:

— Nu te teme, nu-i cazul, băiete. Întâi şi-ntâi, mai zbor un pic din floare-n floare, gust viaţa, văd lumea şi-abia dup-aia îmi vâr capu-n laţ – asta dac-oi face-o vreodată.

— Într-o bună zi tot o s-o faci, zise Micul Chandler calm.

Ignatius Gallaher îşi întoarse cravata portocalie şi îşi pironi ochii albaştri asupra prietenului său.

— Chiar crezi? spuse el.

— O să-ți vâri capu-n laț cum fac toți, dac-o să găseşti fata potrivită, repetă decis Micul Chandler.

Ridicase un pic tonul şi era conştient că se trădase; dar deşi roşeața din obraji i se accentuase, Micul Chandler nu se clinti sub privirea fixă a prietenului său. Ignatius Gallaher se uită la el câteva clipe, iar pe urmă spuse:

— Dac-o să se-ntâmple vreodată, poți să pariezi pe ce vrei c-o să fie fără siropoşenii. Mi-am pus în cap să iau pe cineva cu bani. Ori are-un cont gras în bancă, ori nu-i de mine.

Micul Chandler clătină din cap.

— Uite ce-i, amice, spuse Ignatius Gallaher pe un ton aprins, ştii cum stă treaba? Ajunge să spun un cuvânt şi până mâine am şi fata, şi banii. Nu crezi? Ei bine, ştiu precis că aşa-i. Sunt sute – dar ce zic eu? –, mii de nemțoaice şi evreice putred de bogate, care-abia ar aştepta… Dar stai un pic, băiete, ca să vezi dacă-mi joc bine cărțile. Când îmi pun ceva în cap, să ştii că nu renunț. Stai un pic şi-ai să vezi.

Duse repede paharul la gură, îşi termină whisky-ul şi râse gălăgios. Pe urmă se uită cu părere de rău undeva în față şi spuse pe o voce mai potolită:

— Dar nu mă grăbesc. N-au decât s-aştepte. Să ştii că nu mă văd stând legat de-o singură femeie.

Imită gustatul unei mâncări şi se strâmbă.

— La un moment dat se strică, spuse apoi.

*

Micul Chandler stătea în camera de lângă hol, ținând un copil în brațe. Ca să facă economie, nu aveau servitoare, dar Monica, sora mai mică a lui Annie, venea să-i ajute cam

o oră dimineaţa şi încă una seara. Numai că Monica plecase acasă de mult. Era nouă fără un sfert. Micul Chandler se întorsese târziu la ceai şi, mai mult decât atât, uitase să-i aducă lui Annie pachetul de cafea de la Bewley's. Bineînţeles că ea era în toane rele şi-i răspundea repezit. Îi zise că se putea lipsi de ceai, dar când se apropie ora de închidere a prăvăliei din colţ se hotărî să se ducă singură şi să-şi cumpere o sută de grame de ceai şi un kilogram de zahăr. Îi puse cu dibăcie copilul adormit în braţe şi zise:

— Ţine. Ai grijă să nu-l trezeşti.

O lampă micuţă, cu un abajur de porţelan alb, se găsea pe masă, iar lumina ei căzu pe o fotografie pusă într-o ramă veche de corn. Era fotografia lui Annie. Micul Chandler se uită la ea, oprindu-se asupra buzelor subţiri şi strânse. Purta bluza bleu de vară pe care i-o făcuse el cadou într-o sâmbătă. Îl costase zece şilingi şi unsprezece penny, dar în primul rând îl costase un întreg calvar al neliniştii! Cum suferise în ziua aceea, aşteptând la uşa magazinului să plece lumea, stând la tejghea şi străduindu-se să pară în largul lui, în timp ce vânzătoarea îi tot aducea bluze de damă, plătind la casă şi uitând să-şi ia restul de un penny, fiind strigat de casieră şi, în cele din urmă, căznindu-se să-şi ascundă îmbujorarea la plecarea din magazin, pe când se uita la pachet ca să vadă dacă fusese legat bine. Când adusese bluza acasă, Annie îl sărutase şi spusese că era foarte frumoasă şi chiar şic; dar când auzise preţul, aruncase bluza pe masă şi spusese că era o hoţie să ceri zece şilingi şi unsprezece penny pe ea. La început, voise s-o ducă înapoi, dar când o probase îi plăcuse foarte mult, mai cu seamă croiala mânecilor, aşa că-l sărutase şi spusese că fusese foarte frumos din partea lui că se gândise la ea.

Hm!...

Se uită glacial în ochii fotografiei, iar ochii de-acolo îi răspunseră tot glacial. Cu siguranţă că erau frumoşi, ca de altfel tot chipul. Dar descoperi ceva meschin pe figura aceea. De ce era atât de distantă şi de cochetă? Răceala ochilor îl

irita şi ea. Ochii ei îl respingeau şi-l sfidau; în ei nu exista nici urmă de pasiune, nici strop de extaz. Se gândi la ce spusese Gallaher despre evreicele bogate. Ochii aceia negri şi orientali, îşi zise el, cât erau de plini de pasiune, de jind voluptuos!… De ce se-nsurase cu ochii din fotografie?

Se miră singur de întrebare şi se uită neliniştit în jur, prin cameră. Găsi ceva meschin până şi-n mobila elegantă pe care-o cumpărase în rate pentru casă. Annie o alesese singură, iar acum şi mobila îi amintea tot de ea. Era prea încărcată şi prea drăguță. Un resentiment surd împotriva propriei vieți se trezi în Micul Chandler. Oare nu putea să scape din căsuța asta? Era prea târziu să-ncerce să trăiască vitejeşte, ca Gallaher? Putea să se ducă la Londra? Mai avea de plătit pentru mobilă. Dac-ar putea să scrie o carte şi s-o publice, asta i-ar deschide cale liberă.

Un volum cu poeziile lui Byron se găsea în fața lui pe masă. Îl deschise prudent cu mâna stângă, de teamă să nu-l trezească pe copil, şi începu să citească prima poezie din carte:

Tăcut e vântul, calm amurg sub stele,
Zefirul nu se simte o clipită
Când vin la groapa Margaretei mele
Să-mprăştii flori pe pulberea iubită.

Se opri. Simți ritmul versurilor în jurul lui, în cameră. Cât de melancolic era! Oare-ar putea să scrie şi el aşa, să-şi exprime melancolia din suflet prin versuri? Erau o mulțime de lucruri pe care-ar fi vrut să le redea – de pildă, senzația pe care-o încercase cu câteva ore mai devreme, pe Grattan Bridge. Dac-ar fi în stare să se transpună la loc în starea aceea de spirit…

Copilul se trezi şi începu să plângă. Micul Chandler îşi întoarse ochii de la pagină şi încercă să-l potolească; însă copilul nu se lăsa potolit. Începu să-l legene în brațe, încoace şi-ncolo, dar plânsetul lui văicăreț crescu în tărie.

Îl legănă mai repede, pe când ochii lui începeau să citească a doua strofă:

În groapa strâmtă-i zace acuma lutul,
Lutul ce-a fost cândva…

Era zadarnic. Nu putea să citească. Nu putea să facă nimic. Tânguielile copilului îi sfredeleau timpanele. Era zadarnic, zadarnic! Devenise prizonier pe viață. Îi tremurau brațele de furie şi dintr-odată, aplecându-se spre chipul copilului, strigă:

— Taci!

Copilul se opri pentru o clipă, avu un spasm de frică şi începu să urle. Micul Chandler sări din scaun şi începu să meargă repede prin cameră, ținând copilul în brațe. Acesta prinse să plângă de-ți rupea inima, îşi pierdu suflul timp de patru-cinci secunde, după care izbucni din nou. Pereții subțiri ai camerei se făceau ecoul sunetelor. Micul Chandler încercă să-l aline, dar copilul plângea cu sughițuri tot mai mari. Se uită la figura lui schimonosită şi tremurătoare, şi începu să se îngrijoreze. Numără şapte sughițuri fără întrerupere şi strânse la piept copilul, cuprins de groază. Dacă murea?…

Uşa se dădu în lături şi o femeie tânără dădu buzna înăuntru gâfâind.

— Ce e? Ce e? strigă ea.

Auzind vocea mamei, copilul hohoti paroxistic.

— Nu-i nimic, Annie… nu-i nimic… A-nceput să plângă…

Femeia aruncă pachetele pe jos şi-i smulse copilul din brațe.

— Ce i-ai făcut? strigă ea, aruncându-i o privire cruntă.

Micul Chandler îi înfruntă privirea preț de o clipă şi i se strânse inima când îi văzu ura din ochi. Începu să îngaime:

— Nu-i nimic… A… a-nceput să plângă… N-am putut… N-am făcut nimic… Ce?

Fără să-i dea atenție, femeia începu să se plimbe încolo şi-ncoace prin cameră, strângându-şi copilul la piept şi murmurând:

— Micuțul meu! Puişorul meu! Te-ai speriat, iubire?… Hai, gata, puiule! Gata! Mieluşelul mamii! Mieluşelul meu cel mai de preț!… Uşurel!

Micul Chandler îşi simți obrajii învăpăiați de ruşine şi se retrase din lumina lămpii. Ascultă, în timp ce plânsul isteric al copilului se potolea treptat, şi din ochi începură să-i curgă lacrimi de remuşcare.

Dubluri

Soneria zbârnâi furios şi, când domnişoara Parker se duse să răspundă, o voce furioasă strigă, cu un pronunțat accent nord-irlandez:

— Să vină la mine Farrington!

Domnişoara Parker se întoarse la maşina ei de scris, spunându-i unui bărbat care scria la un pupitru:

— Te cheamă domnul Alleyne.

Bărbatul mârâi „Să-l ia naiba!“ şi îşi împinse scaunul înapoi, ca să se ridice. În picioare, era înalt şi corpolent. Avea un chip puhav şi congestionat, cu mustață şi sprâncene blonzii: ochii îi erau uşor bulbucați, iar albul lor, murdar. Ridică tăblia pupitrului şi, trecând pe lângă clienții lui, ieşi din birou cu un mers apăsat.

Urcă scările anevoie până ajunse la al doilea palier, unde pe o uşă se găsea o placă de bronz pe care scria *Dl Alleyne*. Acolo bărbatul se opri, gâfâind de efort şi de enervare, şi bătu. Vocea ascuțită strigă:

— Intră!

Bărbatul intră în camera domnului Alleyne. În aceeaşi clipă, domnul Alleyne, un mărunțel care purta ochelari cu rame de aur pe o față proaspăt bărbierită, îşi iți capul pe deasupra unui vraf de hârțoage. Capul era atât de rozaliu şi de lipsit de păr, încât semăna cu un ou mare, sprijinit de hârtii. Domnul Alleyne nu pierdu nici o clipă.

— Farrington? Ce-nseamnă povestea asta? De ce trebuie să mă plâng de tine mereu? Pot să ştiu de ce n-ai făcut o copie a contractului dintre Bodley şi Kirwan? Ți-am spus că trebuia să fie gata pân' la patru.

— Dar domnul Shelley a zis, domnule…

— *Domnul Shelley a zis, domnule…* Fii amabil şi ascultă ce-ți spun eu, nu ce-a zis domnul Shelley, domnule. Întotdeauna găseşti un motiv să tragi chiulul. Uite ce-i, dacă până diseară n-am un exemplar din contract, îi prezint problema domnului Crosbie. Acum mă auzi?

— Da, domnule.

— Acum mă auzi?… A, şi înc-un lucru! Ori că vorbesc cu tine, ori că vorbesc cu pereții e totuna. Înțelege-odată că pauza de prânz e de jumătate de oră, nu de-o oră jumate. Câte feluri poți să duci? Asta aş vrea să ştiu… Eşti atent?

— Da, domnule.

Domnul Alleyne îşi aplecă din nou capul peste vraful de hârțoage. Bărbatul se uită țintă la craniul lustruit care conducea afacerile de la Crosbie & Alleyne, măsurându-i fragilitatea. Un spasm de furie îi încleştă gâtul pentru câteva clipe şi pe urmă trecu, lăsând în urmă o senzație puternică de sete. Bărbatul recunoscu senzația şi simți că trebuia să bea zdravăn toată noaptea. Se dusese jumătatea lunii şi, dacă reuşea să termine de copiat contractul la timp, poate că domnul Alleyne avea să-l treacă la plată. Rămase țintuit, uitându-se fix la capul de deasupra teancului de acte. Dintr-odată, domnul Alleyne începu să răvăşească toate hârtiile, căutând ceva. Pe urmă, ca şi cum până în clipa aceea n-ar fi fost conştient de prezența bărbatului, îşi semeți din nou capul, spunând:

— Ce e? Ai de gând să stai aici toată ziua? Pe cuvântul meu, Farrington, iei lucrurile foarte uşor!

— Aşteptam să văd…

— Gata, n-are rost s-aştepți să vezi. Du-te jos şi pune-te pe treabă.

Bărbatul se îndreptă cu pas greoi spre uşă şi, pe când ieşea din cameră, îl auzi pe domnul Alleyne strigându-i că dacă nu copia contractul până seara, povestea avea să ajungă la urechile domnului Crosbie.

Se întoarse la pupitrul din biroul de jos şi numără colile pe care le mai avea de copiat. Puse mâna pe toc şi-l muie în cerneală, dar continuă să se uite prostit la ultimele cuvinte pe care le scrisese: *În nici o eventualitate nu va plăti numitul Bernard Bodley banii…* Se lăsa seara, peste câteva minute aveau să se-aprindă lămpile cu gaz, iar atunci avea să se poată apuca şi el de scris. Simţi că trebuia să-şi astâmpere setea care-i pârjolea gâtul. Se sculă de la pupitru şi, ridicându-i tăblia ca mai devreme, ieşi din birou. Pe când părăsea încăperea, şeful de birou îl privi întrebător.

— E-n regulă, domnule Shelley, spuse bărbatul, arătând cu degetul ca să lămurească scopul deplasării.

Şeful de birou se uită la cuierul pentru pălării şi, văzând că nu lipsea nici una, se abţinu de la comentarii. De îndată ce ajunse pe palier, bărbatul scoase o şapcă din buzunar şi coborî în fugă scările şubrede. Din pragul uşii de la intrare, merse pe furiş spre colţul străzii, pe trotuar, pe lângă zidurile caselor, şi la un moment dat coti brusc spre o altă uşă. Acum se afla în siguranţă în semiîntunericul plăcut de la O'Neill's şi, umplând cadrul micii ferestre care dădea spre bar cu figura lui aprinsă, de culoarea vinului rubiniu sau a cărnii crude, strigă:

— Hai, Pat, fii băiat de comitet şi dă-mi o bere brună.

Barmanul îi aduse o bere brună la halbă. Bărbatul o dădu pe gât şi ceru nişte seminţe de chimen. Puse un penny pe tejghea şi, lăsându-l pe barman să bâjbâie după el în penumbră, ieşi din bârlog la fel de discret cum intrase.

Întunericul însoţit de o ceaţă deasă se înstăpânea pe amurgul de februarie, iar felinarele de pe Eustace Street erau deja aprinse. Bărbatul trecu prin dreptul caselor până ajunse la uşa biroului, întrebându-se dacă avea să poată copia contractul la timp. Pe scări, mirosul unor parfumuri înţepătoare şi

jilave îi salută nările: era limpede că doamna Delacour trecuse pe-acolo cât fusese el la O'Neill's. Îşi îndesă şapca la loc în buzunar şi intră înapoi în birou, făcând pe distratul.

— Te-a chemat domnul Alleyne, îi zise şeful de birou pe un ton aspru. Unde-ai fost?

Bărbatul se uită la cei doi clienţi care stăteau în picioare lângă spaţiul de primiri, ca şi cum ar fi vrut să dea de înţeles că prezenţa lor îl împiedica să răspundă. Cum ambii clienţi erau bărbaţi, şeful de birou îşi permise să pufnească în râs.

— Ştiu şmecheria asta, zise el. De cinci ori într-o zi e cam… Mă rog, revino-ţi şi caută corespondenţa pe care-o avem în cazul Delacour pentru domnul Alleyne.

Dispoziţia rostită cu oameni de faţă, urcarea în goană a scărilor şi berea brună pe care-o dăduse peste cap atât de repede îl zăpăciră pe bărbat, iar când se aşeză la pupitru ca să ia ceea ce i se cerea, îşi dădu seama cât de irealizabilă era sarcina de-a termina copierea contractului până la cinci şi jumătate. Seara întunecoasă şi umedă se apropia din ce în ce, iar el tânjea să şi-o petreacă în baruri, bând cu prietenii sub strălucirea lămpilor cu gaz şi în clinchet de pahare. Scoase corespondenţa din cazul Delacour şi ieşi din birou. Spera ca domnul Alleyne să nu observe că lipseau ultimele două scrisori.

Parfumul jilav şi înţepător se simţea până-n biroul domnului Alleyne. Domnişoara Delacour era o femeie între două vârste, cu înfăţişare de evreică. Despre domnul Alleyne se ştia că era foarte curtenitor cu ea sau cu banii ei. Acum femeia şedea lângă pupitrul lui într-un vârtej de parfumuri, netezindu-şi mânerul umbrelei şi mişcându-şi în sus şi-n jos marea pană neagră de la pălărie. Domnul Alleyne îşi întorsese scaunul ca să fie cu faţa la ea şi stătea dezinvolt picior peste picior. Bărbatul aşeză corespondenţa pe pupitru şi se înclină respectuos, însă nici domnul Alleyne, nici domnişoara Delacour nu răspunseră plecăciunii. Domnul Alleyne bătu cu un

deget în corespondenţă şi apoi arătă cu acelaşi deget spre bărbat, de parc-ar fi vrut să-i spună: „E-n regulă, poţi să pleci".

Bărbatul se întoarse la biroul de jos şi se aşeză din nou la pupitru. Se uită ţintă la fraza neterminată, *„În nici o eventualitate nu va plăti numitul Bernard Bodley banii…"*, şi îşi spuse că era foarte ciudat că ultimele trei cuvinte începeau cu aceeaşi literă. Şeful de birou începu s-o zorească pe domnişoara Parker, spunându-i că risca să nu dactilografieze scrisorile la timp ca să prindă poşta. Bărbatul ascultă zgomotul maşinii de scris timp de câteva minute, iar după aceea se puse pe treabă ca să termine copierea contractului. Însă nu gândea limpede, iar mintea îi rătăcea spre luminile şi vacarmul din cârciumă. Era o seară numai bună pentru punciuri fierbinţi. Se luptă să copieze contractul, dar când bătu de cinci tot mai avea paisprezece pagini de scris. La dracu'! N-avea cum să termine la timp. Îşi dori să înjure-n gura mare şi să izbească violent cu pumnul în ceva. Era atât de mânios, încât scrisese *Bernard Bernard* în loc de *Bernard Bodley*, aşa că acum trebui s-o ia de la capăt pe o pagină nouă.

Se simţea suficient de puternic să golească tot biroul de unul singur. Dorinţa de-a face ceva, de-a se năpusti afară şi de-a se abandona violenţei îl furnica prin tot corpul. Toate umilinţele de care avusese parte în viaţă îl scoteau din minţi… Oare putea să-i ceară casierului un avans între patru ochi? Nu, casierul nu era om de-nţeles, dar chiar deloc, fir-ar să fie – n-ar fi vrut cu nici un chip să-i dea vreun avans… Ştia unde avea să se vadă cu băieţii: Leonard, O'Halloran şi Nosey Flynn. Barometrul emoţiilor lui indica apropierea unui chef năprasnic.

Se lăsase purtat atât de departe pe aripile imaginaţiei, încât fu strigat de două ori înainte să răspundă. Domnul Alleyne şi domnişoara Delacour stăteau în apropierea zonei de aşteptare şi toţi angajaţii se întorseseră, simţind că are să se întâmple ceva. Bărbatul se ridică de la pupitru. Domnul Alleyne se lansă într-o tiradă doldora de jigniri, spunând

că lipseau două scrisori. Bărbatul răspunse că nu ştia nimic de ele, că întocmise o copie fidelă a întregii corespondenţe. Tirada continuă; ea suna atât de veştejitor şi de violent, încât bărbatul de-abia se abţinu să-i ardă un pumn în cap omuleţului din faţa lui.

— Nu ştiu nimic despre celelalte două scrisori, spuse el prosteşte.

— *Nu – ştii – nimic.* Normal că nu ştii nimic, zise domnul Alleyne. Spune-mi, adăugă el, uitându-se mai întâi la femeia de lângă el, pentru a-i obţine aprobarea, chiar mă iei de prost? Crezi că sunt prost făcut grămadă?

Bărbatul îşi mută privirile de la chipul femeii la căpşorul în formă de ou şi înapoi; şi aproape înainte să-şi dea seama, limba lui găsi o soluţie inspirată.

— Nu cred că e corect să-mi puneţi întrebarea asta, domnule, spuse el.

Angajaţii îşi ţinură cu toţii răsuflarea. Toţi erau uluiţi (autorul vorbei de duh la fel de mult ca vecinii lui), iar domnişoara Delacour, care era o persoană solidă şi cumsecade, începu să zâmbească larg. Domnul Alleyne roşi ca un trandafir sălbatic, iar gura îi zvâcni, făcându-l să semene cu un pitic pradă pasiunii. Îşi agită pumnul sub nasul bărbatului până când ajunse să tremure ca mânerul unei maşinării electrice:

— Canalie impertinentă ce eşti! Canalie impertinentă! Ei, las' că-ţi arăt eu! Vezi tu pe naiba! Ori îţi ceri iertare pentru impertinenţă, ori pleci din birou chiar în clipa asta! Ascultă-mă bine, ori pleci, ori mă rogi să te iert!

*

Stătea în pragul uşii, peste drum de birou, pândindu-l pe casier şi vrând să vadă dacă pleacă singur. Ieşiră toţi angajaţii şi în cele din urmă apăru şi casierul, însoţit de şeful de birou. N-avea rost să i se adreseze când era cu şeful de birou. Bărbatul îşi dădu seama că se afla într-o situaţie destul de

proastă. Fusese obligat să-i prezinte nişte scuze jenante pentru impertinenţă domnului Alleyne, însă ştia că, din clipa aceea, biroul avea să fie un viespar pentru el. Îşi aminti de felul cum îl izgonise domnul Alleyne pe micul Peake din birou, ca să-i facă loc propriului său nepot. Se simţea dezlănţuit, însetat şi dornic de răzbunare – furios pe sine şi pe toţi ceilalţi. Domnul Alleyne nu avea să-l mai lase în pace deloc; viaţa lui avea să se transforme în iad. De data asta chiar că se făcuse de râs. Chiar nu putea să-şi ţină gura? Ce-i drept însă se antipatizaseră din capul locului, el şi domnul Alleyne, încă din ziua când domnul Alleyne îl auzise imitându-i accentul nord-irlandez ca să-i distreze pe Higgins şi pe domnişoara Parker; de acolo începuse totul. Ar fi putut să-i ceară lui Higgins nişte bani, dar mai mult ca sigur că nu-i ajungeau nici pentru el. Un om care ţinea două case – bineînţeles că n-avea de unde.

Îşi simţi din nou corpul masiv tânjind după alinarea cârciumii. Ceaţa începuse să-i vâre frigul în oase, iar bărbatul se întrebă dacă putea să-i ceară bani lui Pat de la O'Neill's. Bine, nu-i putea cere mai mult de-un şiling – iar cu un şiling nu rezolva mare lucru. Şi totuşi, trebuia să facă rost de bani într-un fel sau altul: îşi cheltuise ultimul bănuţ pe bere şi nu peste multă vreme avea să fie prea târziu să mai ia bani de undeva. Deodată, pe când îşi frământa lanţul de la ceas între degete, îi veni în minte casa de amanet Terry Kelly's din Fleet Street. Asta era! De ce nu se gândise mai devreme?

Merse repede pe străduţa îngustă de lângă Temple Bar, mormăind ca pentru sine că putea să-i ia dracu' pe toţi, fiindcă el unul avea să facă noapte albă. Angajatul de la Terry Kelly's spuse „O coroană!“, dar debitorul insistă pentru şase şilingi, iar până la urmă chiar atât i se dădu. Bărbatul ieşi din casa de amanet binedispus, ţinând micul fişic între degetul mare şi arătător. Pe Westmoreland Street, trotuarele erau ticsite de tineri şi tinere care se întorceau de la lucru, iar câţiva ţânci zdrenţăroşi alergau încoace şi-ncolo, strigând titlurile

edițiilor de seară ale ziarelor. Bărbatul străbătu mulțimea, studiind întregul spectacol cu o satisfacție mândră şi aruncând ocheade îndrăznețe fetelor care lucrau în birouri. În cap îi răsunau clopotele tramvaielor şi şuieratul troleelor, iar nasul lui adulmeca deja aburii încolăciți ai punciului. În timp ce înainta, se gândea la felul cum avea să le povestească întâmplarea băieților:

— Aşa că mă uit la el – cu nişte ochi de-ăia de gheață –, după aia mă uit la ea şi pe-urmă mă uit iar la el, fără nici o grabă. Şi-i spun: „Nu cred că e corect să-mi puneți întrebarea asta".

Nosey Flynn stătea în colțul lui obişnuit de la Davy Byrne's, iar după ce auzi povestea îi făcu cinste lui Farrington cu o jumătate, spunând că era cel mai isteț lucru pe care-l auzise în viața lui. Farrington îi întoarse cinstea. După un timp sosiră O'Halloran şi Paddy Leonard, cărora li se repetă povestea. O'Halloran le luă tuturor un rând de malț fierbinte şi le spuse ce replică îi dăduse el şefului de birou pe când lucra la Callan's, pe Fownes's Street; însă, cum replica lui imitase vorbirea păstorilor din egloge, trebui să admită că nu fusese la fel de isteață ca a lui Farrington. La care Farrington le spuse băieților să dea peste cap ce-aveau în pahare, fiindcă mai venea un rând.

Şi chiar când îşi comanda fiecare de băut, cine intră în local, dacă nu Higgins! Fireşte că trebui să li se-alăture celorlalți. Bărbații îi cerură versiunea lui despre incident, iar el se conformă cu mare vivacitate, căci vederea celor cinci whisky-uri fierbinți se dovedise foarte stimulatoare. Râseră cu toții când Higgins arătă felul cum îşi agitase domnul Alleyne pumnul sub nasul lui Farrington. Pe urmă îl imită pe Farrington, spunând „*Iar atunci colegul meu, cu tot sângele-rece din lume*", pe când Farrington îşi privea tovarăşii cu ochii lui grei şi murdari, zâmbind şi culegându-şi câte-un strop de tărie din mustață cu ajutorul buzei de jos.

După ce dădură gata rândul acela, se opriră. O'Halloran avea bani, însă nici unul dintre ceilalți doi nu părea cu buzunarul plin; prin urmare, grupul părăsi cârciuma cu o anume părere de rău. La colțul lui Duke Street, Higgins şi Nosey Flynn o luară spre stânga, pe când ceilalți trei se întoarseră spre oraş. Ploaia cădea agasant pe străzile reci, iar când ajunseră la Balast Office, Farrington sugeră să se ducă la Scotch House. Barul era plin de lume şi de vacarmul vocilor şi paharelor. Cei trei bărbați își croiră drum pe lângă vânzătorii de chibrituri care-şi nechezau marfa la intrare şi formară un mic grup într-un colț al tejghelei. Apoi începură să-şi povestească una şi alta. Leonard le prezentă un tânăr pe nume Weathers, care se producea la Tivoli ca acrobat şi *artiste* de varieteu. Farrington le dădu de băut tuturor. Weathers spuse că avea să comande un whisky irlandez mic, cu apă minerală Apollinaris. Farrington, care ştia bine cu ce se mânca fiecare lucru, îi întrebă pe băieți dacă voiau şi ei câte-un Apollinaris, dar băieții îi spuseră lui Tim ca whisky-urile lor să fie fierbinți. Conversația viră spre teatru. O'Halloran luă un rând şi pe urmă Farrington un al doilea, moment în care Weathers protestă împotriva acestei ospitalități prea irlandeze. Le promise să-i ducă în culise şi să le prezinte câtorva fete drăguțe. O'Halloran spuse că el şi Leonard erau gata să meargă, dar că Farrington nu voia, fiindcă era om însurat; iar ochii grei şi murdari ai lui Farrington sticliră în direcția celorlalți, ca să arate că înțelegea acest tip de tachinare. Weathers îi convinse pe toți să bea măcar una mică şi pe cheltuiala lui şi le promise să se vadă cu ei mai târziu la Mulligan's, pe Poolberg Street.

Când Scotch House se închise, se mutară la Mulligan's. Intrară în salonul din spate, iar O'Halloran comandă nişte speciale mici şi fierbinți pentru toată lumea. Începeau cu toții să se înmoaie. Farrington tocmai făcea cinste cu încă un rând, când se întoarse Weathers. Spre marea uşurare a lui Farrington, de data asta Weathers bău un pahar de bitter.

Banii începeau să se termine, dar încă aveau destul pentru o vreme. Nu mult după aceea, două tinere cu pălării mari şi un tânăr în costum cadrilat intrară şi se aşezară la o masă din apropiere. Weathers îi salută şi le spuse celorlalţi că nou-veniţii ieşiseră de la Tivoli. Ochii lui Farrington rătăceau mereu spre una dintre tinere. Înfăţişarea ei avea ceva izbitor. Purta în jurul pălăriei o eşarfă imensă de muselină albastru-închis pe care şi-o înnodase cu o fundă mare sub bărbie; mai avea nişte mănuşi de un galben ţipător, care-i ajungeau până la coate. Farrington se zgâi admirativ la braţul durduliu pe care tânăra şi-l mişca foarte des şi cu multă graţie; iar când, după o vreme, îi răspunse privirii lui, îi admiră şi mai mult ochii mari, căprui spre negri. Căutătura lor fixă şi oblică îl fascina. Ea îl privi o dată sau de două ori, iar când ieşi cu însoţitorii ei din local, se frecă uşor de scaunul lui şi spuse „*Vai, scuzaţi-mă!*“ cu accent londonez. O privi cum părăseşte cârciuma sperând să se întoarcă şi să se uite la el, dar fu dezamăgit. Blestemă lipsa banilor şi toate rândurile de băutură cu care-i cinstise pe ceilalţi, mai cu seamă whisky-urile cu Apollinaris pe care i le plătise lui Weathers. Cel mai mult şi mai mult pe lume îl enervau paraziţii. Se înfurie atât de tare, încât pierdu firul discuţiei pe care-o purtau prietenii lui.

Când îl strigă Paddy Leonard, descoperi că vorbeau despre isprăvile datorate forţei fizice. Weathers îşi arătase un biceps în faţa grupului şi se lăudase atât de mult, încât ceilalţi doi însoţitori făcuseră apel la Farrington ca să apere onoarea naţională. Farrington îşi suflecă mâneca potrivit obiceiului şi le arătă bicepsul celor de faţă. Cele două braţe fură examinate şi comparate, iar în cele din urmă se decise că era nevoie de-o testare a forţei. Se dădu la o parte totul de pe masă, iar cei doi se fixară cu coatele pe ea, prinzându-se de mână. Când Paddy Leonard zicea „*Start!*“, fiecare trebuia să încerce să-i pună mâna celuilalt pe masă. Farrington părea foarte serios şi hotărât.

Întrecerea începu. După vreo treizeci de secunde, Weathers culcă încet mâna adversarului pe masă. Chipul de culoarea vinului rubiniu al lui Farrington se întunecă şi mai mult, de furie şi de umilinţa de-a fi fost învins de-un asemenea fârţângău.

— N-ai voie să te foloseşti de forţa corpului. Fii corect, spuse el.

— Cine nu-i corect? zise celălalt.

— Hai înc-o dată. Două din trei.

Întrecerea reîncepu. Vinele i se îngroşară pe frunte lui Farrington, iar paloarea chipului lui Weathers lăsă locul îmbujorării. Mâinile şi braţele ambilor combatanţi tremurau sub presiune. După o luptă îndelungată, Weathers mai culcă o dată, încet, mâna adversarului pe masă. Spectatorii schiţară nişte aplauze slabe. Chelnerul, care stătea lângă masă, încuviinţă din capul roşcat în direcţia învingătorului şi spuse cu o familiaritate prostească:

— Ei da, bine lucrat!

— Ce mama dracului, şi tu te pricepi? explodă Farrington, întorcându-se spre bărbat. De ce te bagi?

— Ssst! zise O'Halloran, observând expresia violentă de pe figura lui Farrington. Hai, băieţi, ne pregătim de drum. Mai bem una mică şi pe-urmă o luăm din loc.

Un bărbat cu o expresie foarte mohorâtă stătea în colţ la O'Connell Bridge, aşteptând micul tramvai spre Sandymount care să-l ducă acasă. Clocotea de furie înăbuşită şi de dorinţa răzbunării. Se simţea umilit şi frustrat; nici măcar nu se simţea beat; şi mai avea doar doi penny în buzunar. Înjura totul la grămadă. Călcase strâmb la birou, îşi amanetase ceasul, îşi cheltuise toţi banii; şi nici măcar nu se îmbătase. Începu să-i fie sete din nou şi avu chef să se-ntoarcă la cârciuma cu aer încins şi puturos. Îşi pierduse renumele de bărbat puternic, fiind învins de două ori de un băieţandru. Inima stătea să-i plesnească de furie, iar când se gândi la femeia

cu pălărie mare, care-l atinsese în trecere şi-i spusese „Vai, scuzați-mă!“, furia aproape că-l înecă.

Tramvaiul îl lăsă pe Shelbourne Road, iar el îşi târî înainte corpul impozant, în umbra pe care-o arunca zidul unității militare. Nu-i venea să se-ntoarcă acasă. Când intră pe uşa laterală, găsi bucătăria goală şi focul din bucătărie aproape stins. Urlă spre scări în sus:

— Ada! Ada!

Soția lui era o femeie scundă, cu un chip ascuțit, care-şi teroriza soțul când era treaz şi era terorizată când soțul era beat. Aveau cinci copii. Un băiețel coborî scările în goană.

— Cine-i? spuse bărbatul, mijindu-şi ochii pe întuneric.

— Eu, tati.

— Cine eşti? Charlie?

— Nu, tati. Tom.

— Unde-i maică-ta?

— S-a dus la capelă.

— Bine… S-a gândit să-mi lase şi mie ceva de mâncare?

— Da, tati. O să…

— Aprinde lumina. Ce v-a apucat de-ați lăsat casa pe-ntuneric? Ceilalți copii s-au culcat?

Bărbatul se aşeză greoi pe unul dintre scaune, în timp ce băiețelul aprindea lampa. Începu să imite accentul de oraş al fiului său, mormăind pe jumătate pentru sine: „La capelă. La capelă, mă rog frumos!“ După ce se aprinse lampa, izbi cu pumnul în masă şi strigă:

— Ce am de mâncare?

— O să… o să-ți gătesc eu, tati, spuse băiețaşul.

Bărbatul sări furios în picioare şi arătă spre foc.

— La focul ăla! L-ai lăsat să se stingă! Ei, las' că-ți bag eu mințile-n cap!

Făcu un pas spre uşă şi înşfăcă bastonul care se găsea în spatele ei.

— Te-nvăț eu să mai laşi focul să se stingă! spuse el, suflecându-şi mânecile, ca să-şi poată mişca brațele mai uşor.

Băiețelul strigă „O, tati!“ şi alergă scâncind în jurul mesei, dar bărbatul porni după el şi-l prinse de haină. Băiețelul privi înfricoşat în jur, dar, văzând că nu exista cale de scăpare, căzu în genunchi.

— Ia să te-aud, mai laşi şi altă dată focul să se stingă?! zise bărbatul, lovindu-l vârtos cu bățul. Ia de-aici, afurisitule!

Băiețelul scoase un urlet de durere când bastonul îi zdreli coapsa. Îşi împreună mâinile în aer, iar vocea îi tremură de frică.

— O, tati! strigă el. Nu mă bate, tati! Şi-o să… o să spun un *Ave Maria* pentru tine… O să spun un *Ave Maria* pentru tine dacă nu mă bați, tati… O să spun un *Ave Maria*…

Pământ

Supraveghetoarea îi dăduse voie să plece imediat după ce se termina ceaiul femeilor, iar Maria abia aştepta seara liberă. Bucătăria sclipea de curăţenie: bucătăreasa spunea că-ţi vedeai chipul ca-n oglindă în oalele mari de aramă. Focul ardea vesel, iar pe una dintre mesele laterale se găseau patru pâini cu stafide foarte mari. Pâinile cu stafide păreau netăiate; dar dacă te-apropiai, vedeai că fuseseră tăiate în felii lungi, subţiri şi egale, iar acum puteau fi servite la ceai. Maria le tăiase cu mâna ei.

Maria era o făptură foarte, foarte mică, dar avea un nas foarte lung şi-o bărbie foarte lungă. Vorbea puţin pe nas, dar întotdeauna liniştitor: „Da, draga mea“ şi „Nu, draga mea“. Era chemată de fiecare dată când femeile se luau la ceartă lângă hârdaiele pentru spălat şi izbutea mereu să facă pace. Într-o zi, supraveghetoarea îi spusese:

— Maria, eşti o împăciuitoare!

Adjuncta supraveghetoarei şi două membre ale consiliului auziseră la rândul lor complimentul. Iar Ginger Mooney spunea întotdeauna ce i-ar face mototoalei de la călcătorie dacă n-ar fi Maria. Toată lumea ţinea tare mult la ea.

Femeile aveau să-şi bea ceaiul la şase, iar Maria avea să poată pleca înainte de şapte. De la Ballsbridge la Pillar, douăzeci de minute; de la Pillar la Drumcondra, douăzeci de minute; şi alte douăzeci pentru cumpărături. Avea să ajungă înainte de opt. Scoase portmoneul cu cleme de argint şi citi

încă o dată cuvintele *Un cadou din Belfast*. Ținea enorm la portmoneul acela, fiindcă i-l adusese Joe cu cinci ani în urmă, când el şi Alphy făcuseră un drum la Belfast de Rusalii. În portmoneu se aflau două jumătăți de coroană şi ceva mărunțiş. Îi rămâneau fix cinci şilingi după ce plătea tramvaiul. Ce seară frumoasă aveau să petreacă împreună, cu toți copiii cântând! Spera doar ca Joe să nu vină beat. Cum punea gura pe băutură, cum era alt om.

El o rugase de multe ori să vină şi să stea cu ei; însă ea ar fi simțit că-i deranja (deşi soția lui Joe se purta din cale-afară de frumos cu ea) şi în plus se obişnuise cu viața de la spălătorie. Joe era un tip cumsecade. Îi crescuse şi pe el, şi pe Alphy; iar Joe spunea adeseori:

— Mami e mami, dar adevărata mea mamă e Maria.

După ce plecaseră cu toții de-acasă, băieții îi găsiseră de lucru la spălătoria Dublin by Lamplight, iar ei îi plăcuse. Pe vremuri avusese o părere mizerabilă despre protestanți, numai că între timp îşi dăduse seama că erau oameni foarte cumsecade, puțin cam prea liniştiți şi serioşi, dar până la urmă oameni alături de care te simțeai bine. Pe lângă asta, îi plăcea să aibă grijă de plantele din seră. Avea nişte ferigi şi nişte begonii de toată frumusețea şi, ori de câte ori venea cineva în vizită, îi dădea musafirului câte-un răsad sau două de la ea din seră. Un singur lucru nu-i plăcea, şi anume citatele religioase atârnate pe pereți; însă supraveghetoarea era o persoană extrem de cumsecade şi de binevoitoare.

Când bucătăreasa îi spuse că totul era gata, Maria intră în salonul femeilor şi se-apucă să tragă de clopotul cel mare. În câteva minute, femeile începură să intre câte două, câte trei, ştergându-şi pe fuste mâinile din care ieşeau aburi şi lăsându-şi mânecile bluzelor peste brațele roşii şi încălzite. Se aşezară în fața cănilor uriaşe pe care bucătăreasa şi mototoala le umpleau cu ceai fierbinte, amestecat deja cu lapte şi zahăr în nişte vase enorme de cositor. Maria supraveghe împărțirea feliilor de pâine cu stafide şi se îngriji ca fiecare

femeie să primească patru bucăți. Se râse din belșug și se făcură multe glume în timpul mesei. Lizzie Fleming zise că Maria avea să se mărite cu siguranță și, deși Lizzie spusese deja lucrul ăsta de multe ori cu ocazia Zilei Sfinților, Maria trebui să râdă și să răspundă că nu voia nici inele, nici bărbați; iar când râse, ochii ei verzi-cenușii scânteiară în lumina unei sfieli decepționate, pe când vârful nasului aproape că-i atinse vârful bărbiei. Pe urmă își ridică și Ginger Mooney cana cu ceai, închină în sănătatea Mariei, în timp ce toate celelalte femei își loveau cănile de masă, și spuse că-i părea rău că nu avea un pic de bere în locul ceaiului pentru toast. Maria râse din nou până când vârful nasului aproape că i se-ntâlni cu vârful bărbiei și până când tot corpul ei mărunțel se zgudui de hohote, fiindcă știa că Mooney avea cele mai bune intenții, cu toate că, firește, vedea lucrurile ca o femeie de rând.

Și ce se mai bucură Maria când femeile își terminară ceaiul și pâinea cu stafide, iar bucătăreasa și mototoala începură să strângă farfuriile și cănile! Se duse în dormitorul ei mic și, amintindu-și că a doua zi dimineață se ținea liturghia, mută limba deșteptătorului de la șapte la șase. Pe urmă își scoase fusta de lucru și încălțările de casă, întinse cea mai bună fustă de oraș pe pat și își puse micile ghete de stradă la piciorul patului. Își schimbă și bluza și, rămasă în fața oglinzii, se gândi la felul cum se îmbrăca pentru liturghie duminică dimineața în tinerețe; și își privi cu o afecțiune stranie corpul plăpând pe care și-l gătise de atâtea ori. Deși trecuseră anii, i se părea că avea în continuare un corp mic și frumos.

Când ieși din spălătorie, străzile străluceau de ploaie, iar Mariei îi păru bine că-și luase vechiul impermeabil maroniu. Tramvaiul era plin, iar ea trebui să se așeze pe scăunelul din fundul vagonului, cu fața la toată lumea și cu vârfurile picioarelor abia atingând podeaua. Se gândea la tot ce avea de făcut și-și spunea cât de bine era să fii independentă și să-ți câștigi singură pâinea. Spera să petreacă o seară plăcută.

De fapt, era convinsă de asta, dar nu putu să nu-şi spună că era mare păcat că Alphy şi Joe nu-şi vorbeau. Acum se certau mereu din te miri ce, dar în copilărie fuseseră cei mai buni prieteni; asta era viaţa.

Coborî din tramvai la Pillar şi-şi croi drum repede prin mulţime. Intră la cofetăria Downes's, însă era atât de multă lume, încât trecu amar de vreme până să-i vină rândul să fie servită. Cumpără douăsprezece prăjituri care imitau moneda de un penny, iar într-un târziu ieşi din cofetărie cu un ditamai pachetul. Pe urmă se gândi ce altceva să mai cumpere: voia ceva cu adevărat drăguţ. Mai mult ca sigur că aveau destule mere şi nuci. Era greu să te hotărăşti, iar Maria nu se putu gândi decât la prăjituri. Se hotărî să cumpere nişte prăjitură cu prune, numai că prăjitura cu prune de la Downes's nu avea destulă glazură de migdale, aşa că se duse la o cofetărie de pe Henry Street. Aici pierdu mult timp până să se decidă, iar tânăra cochetă din spatele tejghelei, pe care o enervase evident, o întrebă dacă voia să cumpere un tort de nuntă. Asta o făcu pe Maria să roşească şi să-i surâdă tinerei; însă tânăra luă lucrurile foarte în serios, iar la final tăie o felie groasă de prăjitură cu prune, o împachetă şi spuse:

— Doi şi patru, vă rog.

Crezu că avea să stea în picioare în tramvaiul care-o ducea spre Drumcondra, fiindcă nici unul dintre tineri nu părea s-o observe, dar un domn mai bătrâior îi cedă locul. Era un bărbat solid, cu o pălărie tare de culoare maro; avea o figură pătrată şi rumenă, şi o mustaţă încărunţită. Maria îşi spuse că avea aerul unui colonel şi se gândi cât de bine-crescut fusese, prin comparaţie cu tinerii care preferaseră să se uite pur şi simplu undeva în faţă. Bărbatul începu să stea de vorbă cu ea despre ajunul sărbătorii de Ziua Sfinţilor şi despre vremea ploioasă. Presupuse că pachetul ei era plin cu bunătăţi pentru cei mici şi spuse că aşa era normal, ca tinerii să se bucure de viaţă cât timp erau tineri. Maria se arătă de

acord cu el şi-l aprobă şi dând din cap, şi cu voce tare. El se purtă foarte frumos cu ea, iar la coborârea din tramvai, la Canal Bridge, Maria îi mulțumi şi se înclină, moment în care bărbatul îi răspunse cu o plecăciune scurtă, o ridicare a pălăriei şi un zâmbet agreabil; şi în timp ce urca pe terasă, ferindu-şi căpşorul de ploaie, Maria se gândi cât era de simplu să recunoşti un gentleman, chiar dacă era puțin afumat.

Toată lumea spuse „A, uite-o pe Maria!" când ajunse la Joe. Joe venise acasă de la serviciu şi toți copiii se îmbrăcaseră cu hainele de duminică. Erau acolo şi două fete mai mari ale vecinilor şi începuseră tot felul de jocuri. Maria îi dădu pachetul cu prăjituri băiatului celui mai mare, Alphy, ca să le împartă, iar doamna Donnelly zise că era foarte amabil din partea ei să aducă atâtea prăjituri, punându-i pe toți copiii să spună:

— Mulțumim, Maria.

Dar Maria zise că adusese ceva special pentru mami şi tati, ceva care avea să le placă în mod sigur, şi începu să caute prăjitura cu prune. Scotoci în pachetul de la Downes's, după aceea în buzunarele impermeabilului şi pe urmă la cuierul din hol, dar n-o găsi. Apoi îi întrebă pe copii dacă o mâncase cumva vreunul dintre ei – din greşeală, desigur –, însă toți copiii spuseră „nu" şi avură aerul că nici nu le plăcea să mănânce prăjituri dacă după aceea erau acuzați de furt. Fiecare avu o explicație a misterului, iar doamna Donnelly spuse că era clar că Maria uitase prăjitura în tramvai. Amintindu-şi cum o zăpăcise domnul cu mustață încărunțită, Maria roşi de ruşine, supărare şi dezamăgire. La gândul că mica ei surpriză se dusese pe apa sâmbetei şi că aruncase doi şilingi şi patru penny, puțin lipsi să n-o apuce plânsul.

Dar Joe zise că n-avea importanță şi-o convinse să se-aşeze lângă foc. Se purtă foarte frumos cu ea. Îi povesti tot ce se mai întâmplase la el la birou, repetând un răspuns isteț pe care i-l dăduse directorului. Maria nu înțelese de ce râdea Joe cu atâta poftă de răspunsul pe care-l dăduse, dar spuse că

directorul era, probabil, un om destul de autoritar. Joe zise că nu era atât de rău dacă ştiai cum să-l iei şi că era cumsecade câtă vreme nu-l călcai pe bombeu. Doamna Donnelly se aşeză la pian pentru copii, iar aceştia dansară şi cântară. Pe urmă cele două fete ale vecinilor împărţiră nucile. Nimeni nu găsi spărgătoarele de nuci, iar Joe fu cât pe-aci să se supere şi întrebă cum voiau să spargă Maria nucile fără spărgător. Însă Maria spuse că nu-i plăceau nucile şi că nu trebuiau să-şi facă griji din cauza ei. Pe urmă Joe o întrebă dacă voia o sticlă de bere neagră, iar doamna Donnelly zise că aveau şi vin de Porto, dacă-i plăcea mai mult. Maria spuse c-ar prefera să n-o îmbie cu nimic de băut, însă Joe insistă.

Ca urmare, Maria îi făcu pe plac, după care se aşezară lângă foc şi vorbiră despre vremurile de-altădată, iar Maria se gândi că era momentul să pună o vorbă bună pentru Alphy. Însă Joe se zborşi că să-l trăsnească Dumnezeu dacă avea să-i mai adreseze vreodată un cuvânt fratelui său, iar Maria îşi ceru iertare că adusese vorba despre asta. Doamna Donnelly îi spuse soţului ei că era mare păcat că vorbea aşa despre cineva de-un sânge cu el, dar Joe zise că Alphy nu-i era frate şi aproape că provocă o ceartă din această cauză. Totuşi, Joe spuse că nu avea să-şi iasă din fire într-o asemenea seară şi-i ceru soţiei sale să mai deschidă o bere. Cele două fete ale vecinilor plănuiseră câteva jocuri de Ziua Sfinţilor şi nu după multă vreme toată lumea se înveseli la loc. Maria fu încântată să-i vadă pe copii atât de voioşi, iar pe Joe şi pe soţia lui atât de binedispuşi. Fetele vecinilor puseră câteva farfurii pe masă şi apoi îi conduseră pe copiii legaţi la ochi în apropierea mesei. Unul puse mâna pe cartea de rugăciuni, ceilalţi trei pe apă; iar când una dintre fetele vecinilor se alese cu inelul, doamna Donnelly îi făcu semn cu degetul fetei îmbujorate, parcă pentru a-i spune: „Aha, am aflat tot!“ Pe urmă insistară s-o lege pe Maria la ochi şi s-o ducă la masă, ca să vadă ce alegea; şi în timp ce-o legau, Maria râse întruna, până când vârful nasului aproape că-i atinse vârful bărbiei.

O duseră la masă, printre râsete şi glume, iar ea întinse mâna aşa cum i se spusese. Îşi mişcă mâna încoace şi-ncolo prin aer, după care şi-o coborî asupra uneia dintre farfurii. Simți între degete o substanță moale şi umedă, şi se miră că nimeni nu vorbea şi că nu-i scoteau pânza de pe ochi. Urmă o tăcere de câteva clipe, iar după aceea un freamăt şi multe şuşoteli. Cineva spuse ceva despre grădină, iar în cele din urmă doamna Donnelly se răsti la una dintre fetele vecinilor şi-i zise să arunce imediat ce era în farfurie: ăsta nu mai era joc. Maria înțelese că de data asta lucrurile nu merseseră bine şi că trebuia să repete figura – iar de data asta alese cartea de rugăciuni.

După aceea, doamna Donnelly cântă *Dansul domnişoarei McCloud* pentru copii, iar Joe o convinse pe Maria să bea un pahar cu vin. În scurt timp se înveseliră cu toții la loc, iar doamna Donnelly spuse că Maria avea să se ducă la mănăstire până la sfârşitul anului, fiindcă alesese cartea de rugăciuni. Maria nu-l văzuse niciodată pe Joe purtându-se atât de frumos cu ea ca în seara aceea, atât de plăcut în vorbăria şi-n amintirile pe care le evoca. Spuse că toți erau foarte buni cu ea.

Într-un târziu, copiii obosiră şi li se făcu somn, iar Joe o întrebă pe Maria dacă nu voia să le cânte ceva înainte să plece – un cântec vechi, poate. Doamna Donnelly spuse „Da, Maria, te rugăm!", aşa că Maria trebui să se ridice şi să rămână în picioare lângă pian. Doamna Donnelly le ceru copiilor să facă linişte şi să asculte cântecul Mariei. Apoi execută preludiul şi spuse „Acum, Maria!", iar Maria, roşind puternic, începu să cânte cu o voce subțire şi tremurată. Atacă *M-am visat trăind* şi când ajunse la strofa a doua cântă din nou:

M-am visat trăind printre marmuri regeşti
Cu vasali şi cu robi la picioare,
Pentru toți cei strânşi în palat, la fereşti,
Am adus speranță şi-onoare.

Averi am avut peste număr, şi-un nume
De fală, de viță străveche,
Dar ce-am visat mai de preț pe-astă lume:
Iubirea ta fără pereche.

Însă nimeni nu încercă să-i arate greşeala; iar după ce termină de cântat, Joe se simți înduioşat peste poate. Spuse că nimic nu se compara cu vremurile de-altădată şi că nici o altă muzică n-o egala pe-a bietului Balfe, indiferent ce spuneau ceilalți; iar ochii i se umplură atât de mult de lacrimi, încât nu găsi ce căuta şi-n cele din urmă trebui să-şi întrebe soția unde era tirbuşonul.

Un caz dureros

Domnul James Duffy trăia în Chapelizod fiindcă voia să se țină cât mai departe cu putință de orașul al cărui cetățean era și fiindcă toate celelalte suburbii ale Dublinului i se păreau vulgare, moderne și ostentative. Locuia într-o casă veche și mohorâtă, iar de la ferestre putea să se uite în curtea distileriei dezafectate sau, ceva mai sus, spre râul cu apă mică pe care fusese ridicat Dublinul. Pe pereții înalți ai camerei lui fără covor nu se găsea nici un tablou. Duffy își cumpărase cu mâna lui fiecare piesă de mobilier din cameră: un pat negru de fier, un lavoar într-un cadru metalic, patru scaune de răchită, un cuier, o găleată pentru cărbuni, un grilaj pentru sobă, o pereche de clești și o masă pătrată pe care stătea un pupitru dublu. O bibliotecă făcută din câteva rafturi de lemn alb fusese amplasată într-o nișă. Patul era acoperit de așternuturi albe, iar la picioarele lui se găsea un pled negru cu stacojiu împăturit. O mică oglindă de mână atârna deasupra chiuvetei, iar în timpul zilei singura podoabă de pe cămin era o veioză cu abajur alb. Cărțile de pe rafturile de lemn alb fuseseră aranjate de jos în sus, în ordinea descrescătoare a dimensiunilor. Un volum cu operele complete ale lui Wordsworth stătea la capătul ultimului raft de jos, iar un exemplar al *Catehismului din Maynooth*, îmbrăcat în învelitoarea de pânză a unei agende, se găsea la capătul primului raft de sus. Cele necesare scrisului se aflau în permanență pe pupitru. În pupitru se găseau o traducere în manuscris după *Michael*

Kramer de Hauptmann, ale cărei indicații regizorale fuseseră scrise cu cerneală roşie, şi un mic teanc de hârtii prinse cu o agrafă. Pe foile acestea era trecută din când în când câte-o frază, iar într-un moment de ironie, titlul unei reclame la medicamentul popular Bile Beans fusese lipit pe prima foaie. Când ridicai capacul pupitrului, dinăuntru se înălța un miros nelămurit – mirosul creioanelor noi din lemn de cedru, al unei sticle cu gumă arabică sau al unui măr pârguit, pe care-l uitase cineva acolo.

Domnul Duffy detesta toate lucrurile care trădau o tulburare fizică sau mintală. Un medic medieval l-ar fi considerat saturnin. Chipul lui, care purta întreaga povară a anilor, era colorat în cafeniul străzilor din Dublin. Pe capul lunguieț şi destul de mare creştea un păr uscat şi negru, iar mustața castanie nu-i acoperea foarte bine gura zidită într-o expresie ostilă. La rândul lor, pomeții îi confereau o înfățişare aspră; însă nu exista nici urmă de asprime în ochii care, privind lumea de sub sprâncenele lor castanii, dădeau impresia unui om dispus mereu să salute efortul de mântuire al celorlalți, dar dezamăgit în dese rânduri. Trăia la mică distanță de propriul corp, privindu-şi propriile mişcări pieziş şi dubitativ. Avea un ciudat obicei autobiografic care-l făcea să creeze, din când în când, în minte o scurtă propoziție despre sine, cu subiectul la persoana a treia şi predicatul la trecut. Nu le dădea niciodată de pomană cerşetorilor şi mergea hotărât, ținând în mână un baston solid din lemn de alun.

De ani buni, era casier la o bancă privată de pe Baggot Street. Venea în fiecare dimineață din Chapelizod cu tramvaiul. La amiază se ducea la Dan Burke's şi lua prânzul – o sticlă de bere fără alcool şi o farfurioară cu biscuiți sărați cu arorut. La patru după-amiaza era liber. Mânca într-un local de pe George Street unde se simțea la adăpost de tinerii filfizoni ai Dublinului şi unde meniul avea un fel de onestitate neprefăcută. Serile şi le petrecea fie la pianul proprietăresei, fie cutreierând prin periferiile oraşului. Prețuirea pentru

muzica lui Mozart îl aducea uneori la operă sau la concert – erau singurele forme de distracție din viața lui.

Nu avea nici tovarăşi de viață, nici prieteni; nici biserică, nici crez. Îşi trăia viața spirituală fără strop de comuniune cu alții, vizitându-şi neamurile de Crăciun şi petrecându-le la cimitir când mureau. Îndeplinea aceste îndatoriri sociale de dragul demnității, dar nu făcea nici o altă concesie convențiilor care reglementau viața civică. Îşi îngăduia să-şi imagineze că, în anumite împrejurări, avea să-şi jefuiască propria bancă, dar, cum împrejurările acestea nu se iveau niciodată, viața lui se desfăşura egal şi monoton – o poveste fără urmă de aventură.

Într-o seară, se trezi aşezat lângă două doamne în sala de concert Rotunda. Sala, slab populată şi tăcută, profețea eşec şi deznădejde. Doamna care stătea lângă el se uită în jur, o dată sau de două ori, la sala aproape goală şi apoi spuse:

— Ce păcat c-a venit atât de puțină lume-n seara asta! E teribil de greu să cânți pentru nişte scaune goale.

Duffy înțelese observația ca pe o invitație la sporovăială. Fu mirat că doamna părea atât de puțin stingherită. Pe când stăteau de vorbă, încercă să şi-o întipărească definitiv în minte. Când află că tânăra de alături era fiica ei, socoti că era cam cu un an mai mică decât el. Figura ei, care mai mult ca sigur că fusese frumoasă, rămăsese inteligentă. Era o figură ovală, cu trăsături bine conturate. Ochii erau de un albastru foarte închis şi nu şovăiau. În apele lor se ivea mai întâi o notă sfidătoare, care se destrăma însă când pupilele se topeau – cu bună ştiință, pare-se – în irişi, lăsând să se vadă, preț de o clipă, un temperament de o mare sensibilitate. Pupilele reveneau iute la forma inițială, firea pe jumătate dezvăluită reintra sub domnia prudenței, iar haina de astrahan a doamnei, mulându-se pe un piept de o incontestabilă bogăție, accentua şi mai mult nota de sfidare.

O întâlni din nou, câteva săptămâni mai târziu, la un concert ținut la Earlsfort Terrace şi profită de clipele când fiicei

sale i se distrase atenția ca să se apropie mai mult. Ea făcu una sau două trimiteri la soțul ei, însă pe un ton care nu transformă aluzia în avertisment. O chema doamna Sinico. Străstrăbunicul soțului ei venise din Livorno. Soțul era căpitanul unei nave comerciale care efectua curse între Dublin şi Olanda, iar el şi doamna Sinico aveau un copil.

Când o văzu pentru a treia oară, din întâmplare, Duffy îşi luă inima-n dinți şi-i ceru o întâlnire. Femeia veni. Aceasta fu prima dintr-o lungă serie de întâlniri; se vedeau întotdeauna seara şi alegeau zonele cele mai liniştite pentru plimbările pe care le făceau împreună. Totuşi, domnului Duffy îi displăceau lăturişurile şi, văzând că erau siliți să se întâlnească pe furiş, o făcu să-l invite la ea acasă. Căpitanul Sinico îi încurajă vizitele, crezând că Duffy voia să-i ceară mâna fiicei sale. Îşi evacuase soția atât de sincer din galeria plăcerilor, încât nu bănuia că ar mai fi putut stârni interesul vreunui bărbat. Cum soțul era de multe ori plecat, iar fiica dădea lecții de muzică la domiciliul elevilor, domnul Duffy avu multe prilejuri să se bucure de compania doamnei. Nici el, nici ea nu mai avuseseră asemenea aventuri până atunci şi nici unul nu vedea nimic rău în asta. Încetul cu încetul, domnul Duffy îşi împletea gândurile cu ale ei. Îi împrumuta cărți, îi furniza idei şi-o făcea părtaşă la viața lui intelectuală. Iar ea asculta tot.

Uneori, în schimbul teoriilor lui, îi vorbea despre lucruri din viața ei. Cu o solicitudine aproape maternă, îl îndemnă la un moment dat să-şi deschidă sufletul de tot şi deveni confesoarea lui. Duffy îi spuse că asistase pentru o bucată de vreme la întâlnirile aşa-numitului Partid Socialist Irlandez, unde se simțise o figură unică în mulțimea de muncitori sobri, care se strânseseră într-o mansardă luminată anemic de o lampă de gaz. După ce partidul se împărțise în trei facțiuni, fiecare cu un lider propriu şi cu o mansardă proprie, renunțase să se ducă la întâlniri. Discuțiile dintre muncitori erau prea prudente, spunea el; interesul pe care-l arătau în

chestiunea salariilor era exagerat. Simțise că erau nişte realişti inveterați şi că nu priveau cu ochi buni acea acuratețe mintală rezultată dintr-o artă a răgazurilor la care nu aveau acces. Nu exista nici cel mai mic pericol al unei revoluții sociale care să lovească Dublinul câteva secole de-acum încolo îi spuse el.

Ea îl întreba de ce nu-şi aşternea gândurile pe hârtie. La ce bun? întreba el, cu un dispreț măsurat. Ca să se ia la întrecere cu nişte traficanți de fraze care nu erau în stare să gândească timp de un minut, cu ochii pe ceas? Ca să se expună criticilor unei clase de mijloc obtuze, care îşi încredința moralitatea polițiştilor şi artele frumoase impresarilor?

Domnul Duffy se ducea adeseori la căsuța ei din afara Dublinului; de multe ori îşi petreceau serile singuri. Încetul cu încetul, pe măsură ce li se împleteau gândurile, vorbeau despre subiecte mai puțin îndepărtate. Compania ei era ca pământul cald pentru răsadul exotic. De multe ori, ea lăsa întunericul să-i învăluie şi se abținea să aprindă lampa. Camera întunecoasă şi discretă, izolarea şi muzica răsunându-le încă în urechi îi uneau. Această unire îl exaltă pe domnul Duffy, îi înmuie asprimea caracterului şi-i infuză viața mintală cu emoții. Uneori se surprindea ascultându-şi sunetul propriei voci. Îşi zise că, în ochii ei, avea să dobândească o statură angelică; şi, pe măsură ce se apropia tot mai mult de firea pătimaşă a tovarăşei lui, auzea acea voce stranie şi impersonală pe care-o recunoştea ca fiind a lui şi care insista asupra singurătății incurabile a sufletului. Nu ne putem dărui, spunea vocea – ne aparținem nouă înşine. Ca urmare a acestor discursuri, într-o seară în timpul căreia manifestase toate semnele unei emoții neobişnuite, doamna Sinico îi prinse mâna cu pasiune şi şi-o apăsă pe obraz.

Domnul Duffy se arătă foarte surprins. Felul cum îi interpretase ea cuvintele îl deziluzionă. N-o mai vizită timp de-o săptămână, după care îi scrise şi-i ceru să se vadă. Fiindcă nu voia ca ultima lor întrevedere să fie tulburată de influența

confesionalului lor în paragină, se întâlniră într-o cofetărie mică de lângă Parkgate. Era o vreme rece de toamnă, dar, în ciuda frigului, rătăciră aproape trei ore pe străzile din Parkgate. Căzură de acord să pună punct relației: fiecare legătură, spuse domnul Duffy, era o garanție a durerii. Când ieşiră din Parkgate, se îndreptară în tăcere spre tramvai; însă aici ea începu să tremure atât de violent, încât, temându-se de o nouă izbucnire, el îşi luă repede rămas-bun şi-o părăsi. După câteva zile, primi un pachet care conținea cărțile şi muzica lui.

Trecură patru ani. Domnul Duffy se întoarse la stilul lui de viață cumpătat. Camera proprie stătea şi acum mărturie despre ordinea din mintea lui. Câteva partituri noi se înghesuiau pe stativul din camera de jos, iar pe rafturi se găseau două volume de Nietzsche: *Aşa grăit-a Zarathustra* şi *Ştiința voioasă*. Domnul Duffy scria rar în teancul de hârtii din pupitru. Una dintre fraze, scrisă la două luni după ultima întrevedere cu doamna Sinico, suna aşa: Dragostea dintre bărbat şi bărbat este imposibilă fiindcă n-au voie să se producă raporturi sexuale, pe când prietenia dintre bărbat şi femeie este imposibilă fiindcă trebuie să se producă raporturi sexuale. Se feri să mai meargă la concerte, ca nu cumva să dea peste ea. Tatăl lui muri; asociatul de la bancă ieşi la pensie. Cu toate acestea, în fiecare dimineață domnul Duffy continua să ia tramvaiul până în City, pentru ca seara să se întoarcă acasă pe jos, după ce lua o cină cumpătată pe George Street şi citea ziarul în loc de desert.

Într-o seară, pe când era pe punctul să vâre-n gură nişte varză cu carne din conservă, mâna i se opri. Ochii i se fixară asupra unui articol din ziarul de seară pe care-l rezemase de carafa cu apă. Puse dumicatul la loc în farfurie şi citi atent articolul. Pe urmă bău un pahar cu apă, îşi împinse farfuria într-o parte, împături ziarul, îl aşeză pe masă şi, sprijinindu-şi coatele pe el, mai citi articolul de câteva ori. Din varza sleită începu să se scurgă nişte grăsime albă şi rece pe farfurie. Chelnerița se apropie de el să-l întrebe dacă

mâncarea nu fusese bine gătită. El spuse că era foarte bună şi luă câteva înghiţituri cu greutate. Pe urmă plăti nota şi ieşi.

Merse cu pas grăbit prin amurgul de noiembrie, cu bastonul solid din lemn de alun lovind ritmic trotuarul şi cu marginea zimţată a ziarului *Mail* ivindu-i-se dintr-un buzunar lateral al paltonului din pânză groasă strâns pe corp. Pe drumul pustiu care ducea din Parkgate la Chapelizod, încetini pasul. Bastonul lui lovi mai puţin categoric pavajul, iar răsuflarea neregulată, însoţită de un fel de oftat, se condensă în aerul iernii. Când ajunse acasă, intră imediat în dormitor şi, scoţând ziarul din buzunar, reciti articolul la lumina slabă a ferestrei. Nu-l parcurse cu voce tare, ci mişcându-şi buzele ca un preot care citeşte rugăciunile de taină. Articolul arăta astfel:

MOARTEA UNEI DOAMNE
LA SYDNEY PARADE
UN CAZ DELICAT

Astăzi, la Spitalul Municipal din Dublin, adjunctul procurorului-şef (în absenţa domnului Leverett) a deschis o anchetă pornind de la corpul neînsufleţit al doamnei Emily Sinico, în vârstă de patruzeci şi trei de ani, care a fost ucisă ieri seară în apropierea gării Sydney Parade. Dovezile au indicat că, în timp ce încerca să traverseze linia de cale ferată, defuncta a fost lovită de locomotiva trenului personal de la ora douăzeci şi două, din direcţia Kingstown, şi a decedat din cauza leziunilor la cap şi în partea dreaptă a corpului.

James Lennon, mecanicul locomotivei, a declarat că avea o vechime de cincisprezece ani în serviciul companiei de căi ferate. Când a auzit fluierul impiegatului, domnul Lennon a pus trenul în mişcare, iar după o secundă sau două l-a oprit din nou, din cauza unor ţipete puternice. Trenul se deplasa cu viteză mică.

P. Dunne, hamal al companiei de căi ferate, a declarat că, în momentul când trenul se pregătea să se pună în mişcare, a observat o femeie care încerca să traverseze linia de cale ferată. Domnul

Dunne a alergat în direcția ei şi a strigat, dar, înainte să ajungă la ea, femeia a fost izbită de tamponul locomotivei şi a căzut la pământ.

Un jurat: Ați văzut-o pe doamnă căzând?

Martorul: Da.

Conform sergentului de poliție Croly, la sosire el a găsit-o pe femeie întinsă pe peron, aparent fără suflare. Sergentul Croly a ordonat transportarea corpului neînsuflețit în sala de aşteptare, până la sosirea unei ambulanțe.

Agentul de poliție 57 a confirmat declarația sergentului Croly.

Doctorul Halpin, adjunct al şefului secției de chirurgie a Spitalului Municipal din Dublin, a afirmat că defuncta avea două coaste fracturate şi suferise contuzii severe la umărul drept. Ea se lovise la partea dreaptă a capului în momentul căderii. Leziunile n-ar fi fost cauzatoare de moarte la o persoană normală. După părerea doctorului Halpin, decesul fusese provocat, probabil, de şoc şi de un stop cardiac.

Domnul H.B. Patterson Finlay, vorbind în numele companiei de căi ferate, şi-a exprimat regretul pentru accidentul produs. Compania luase de fiecare dată toate măsurile pentru a-i împiedica pe oameni să treacă peste linii altfel decât pe pasarele – atât prin plasarea de anunțuri în fiecare gară, cât şi prin folosirea porților cu arcuri la trecerile de nivel. Decedata avea obiceiul să treacă peste linii seara târziu de pe un peron pe altul şi, date fiind şi alte aspecte ale cazului, domnul Patterson Finlay n-a considerat că angajații companiei de căi ferate ar fi avut vreo vină.

Căpitanul Sinico din Leoville, Sydney Parade, soțul defunctei, a depus şi el mărturie. Căpitanul a declarat că defuncta era soția lui. El nu se afla în Dublin când s-a produs accidentul, dat fiind că sosise abia în dimineața acelei zile de la Rotterdam. Cei doi erau căsătoriți de douăzeci şi doi de ani şi trăiseră fericiți până în urmă cu aproximativ doi ani, când soția sa începuse să aibă anumite manifestări excesive.

Domnişoara Mary Sinico a declarat că, în ultima vreme, mama ei avea obiceiul să iasă seara din casă şi să cumpere băutură. Martora încercase adeseori să discute cu mama ei şi chiar o convinsese

să se înscrie într-o ligă antialcool. Domnişoara Sinico a ajuns acasă abia la o oră după producerea accidentului.

Juriul a pronunţat un verdict în concordanţă cu raportul medicului-legist şi l-a exonerat pe Lennon de orice vină.

Adjunctul procurorului-şef a afirmat că fusese un caz extrem de dureros şi şi-a exprimat deplina compasiune pentru căpitanul Sinico şi fiica lui. El i-a îndemnat pe reprezentanţii companiei de căi ferate să ia măsuri ferme pentru a împiedica producerea unor accidente similare pe viitor. Nimeni nu a fost găsit vinovat.

Domnul Duffy îşi ridică ochii din ziar şi se uită pe fereastră la peisajul mohorât al serii. Râul curgea tăcut pe lângă distileria pustie şi din când în când se aprindea câte-o lumină într-una dintre casele de pe şoseaua Lucan. Ce sfârşit! Întreaga relatare a morţii ei îl revolta, după cum îl revolta gândul că-i vorbise despre lucrurile pe care le considera sacre. Frazele găunoase, formulele convenţionale de compasiune şi cuvintele precaute ale unui reporter convins să nu ascundă amănuntele unei morţi absolut banale îi urcaseră stomacul în gât. Nu numai că se degradase pe ea însăşi, dar îl degradase şi pe el. Duffy văzu traseul abject al viciului ei, urât şi puturos. Tovarăşa lui de suflet! Se gândi la nefericitele pe care le văzuse şonticăind spre cârciumă şi având la ele căni şi sticle pe care să le umple barmanul. Dumnezeule drept, ce sfârşit! Evident că fusese nepregătită să trăiască, lipsită de forţa unui scop precis, pradă uşoară obiceiurilor de tot felul, unul dintre rataţii pe care se întemeiase de fapt civilizaţia. Dar cât de mult putuse să coboare! Era oare cu putinţă să se fi înşelat atât de amarnic în privinţa ei? Îşi aminti de izbucnirea ei din seara aceea şi o interpretă cu mai multă severitate decât o făcuse până atunci. Şi nu-i veni deloc greu să aprobe felul cum se comportase el însuşi cu începere din clipa aceea.

Pe când lumina slăbea, iar memoria lui începea să rătăcească, i se păru că mâna ei o atinsese pe-a lui. Şocul care-i atacase atunci stomacul i se îndreptă acum asupra nervilor.

Îşi puse repede paltonul şi pălăria şi ieşi din casă. Aerul rece îl luă în primire încă din prag; i se furişă în mânecile paltonului. Când ajunse la cârciuma de lângă Chapelizod Bridge, intră şi comandă un punci fierbinte.

Proprietarul îl servi respectuos, dar nu îndrăzni să se întindă la vorbă. În local se aflau cinci sau şase muncitori care vorbeau despre valoarea proprietății unui domn din comitatul Kildare. Beau din când în când din halbele mari de bere şi fumau, scuipând frecvent pe podea şi uneori trăgând rumeguşul peste scuipaturi cu ghetele lor grele. Domnul Duffy stătea pe scaunul lui şi se uita la ei, fără să-i vadă şi fără să-i audă. După o vreme, bărbații ieşiră, iar el mai comandă un punci. Stătu mult timp până să-l termine. Localul era foarte tăcut. Proprietarul se lăbărțase pe tejghea, citind *The Herald* şi căscând. Din când în când, se auzea un tramvai care trecea şuierând pe strada singuratică.

Pe când stătea acolo, trecându-şi în revistă viața cu ea şi evocând pe rând cele două imagini în care o concepea acum, Duffy îşi dădu seama că murise, că încetase să existe, că se preschimbase în amintire. Începu să nu se simtă în largul lui. Se întrebă ce altceva ar fi putut să facă. N-ar fi fost în stare să joace comedia amăgirii cu ea; n-ar fi putut nici să trăiască pe față cu ea. Făcuse ceea ce i se păruse cel mai bun lucru. Ce vină avea? Acum că murise, Duffy pricepu ce viață pustie dusese, stând singură noapte de noapte în camera aceea. Şi viața lui avea să fie la fel de pustie până când avea să-i vină rândul să moară, să înceteze să existe, să se preschimbe în amintire – asta dacă avea să-şi mai aducă aminte cineva de el.

Trecuse de nouă seara când ieşi din local. Seara era rece şi întunecată. Intră în parc pe prima poartă şi merse pe sub copacii uscați. Străbătu aleile mohorâte pe care se plimbaseră împreună în urmă cu patru ani. Ea părea să-i fie alături în întuneric. Uneori, părea să-i simtă vocea atingându-i urechea şi mâna ei atingându-i mâna. Se oprea în loc şi asculta. De

ce nu-i îngăduise să trăiască? De ce-o condamnase la moarte? Îşi simţi fiinţa morală făcându-se ţăndări.

Când ajunse sus pe Magazine Hill, se opri şi se uită de-a lungul râului spre Dublin, ale cărui lumini ardeau învăpăiat şi ospitalier în noaptea rece. Pe urmă privi spre poalele dealului şi jos de tot, în umbra zidului care înconjura parcul, văzu câteva siluete umane întinse pe pământ. Iubirile acelea păcătoase şi furişe îl aduseră la disperare. Îşi ronţăi justeţea seacă a propriei existenţe; şi simţi că fusese izgonit de la festinul vieţii. O singură fiinţă omenească păruse să-l fi iubit, şi tocmai ei îi refuzase viaţa şi fericirea – o condamnase la dezonoare, la moartea provocată de ruşine. Ştia că fiinţele culcate pe jos lângă zid îl priveau şi-l voiau plecat de-acolo. Nu-l dorea nimeni; chiar *era* izgonit de la festinul vieţii. Îşi întoarse ochii spre râul care sclipea cenuşiu şi care şerpuia spre Dublin. Dincolo de râu, văzu un tren de marfă care ieşea din gara Kingsbridge, ca o râmă cu un cap de foc şerpuind încăpăţânat şi sârguincios prin întuneric. Încet, trenul dispăru din raza lui vizuală, dar Duffy continuă să audă în urechi zumzetul trudnic al locomotivei care repeta silabele numelui ei.

Se întoarse pe unde venise, simţind cum ritmul locomotivei îi zvâcnea în urechi. Începu să se îndoiască de veridicitatea a ceea ce-i spunea memoria. Se opri sub un copac şi lăsă ritmul să se stingă treptat. N-o mai simţi nici pe ea în întuneric, lângă el, nici vocea ei atingându-i urechea. Aşteptă câteva minute cu urechile ciulite. Nu auzi nimic: seara era cufundată într-o tăcere deplină. Ascultă din nou: tăcere deplină. Simţi că era singur.

Ziua Iederei[1] în sala comisiei

Bătrânul Jack scormoni în cenuşă cu o bucată de carton şi-o împrăştie meticulos peste grămăjoara de cărbuni care începuseră să se-albească. După ce presără pudra fină de cenuşă peste grămăjoară, chipul i se cufundă la loc în întuneric, dar când se apucă să aţâţe iarăşi focul, umbra lui ghemuită se sui pe peretele de vizavi, iar figura îi reapăru încet în lumină. Era faţa unui om bătrân, foarte ciolănoasă şi plină de păr. Ochii albaştri şi apoşi îi clipeau des în apropierea flăcărilor, iar gura umedă i se căsca din când în când, mestecând mecanic o dată sau de două ori înainte de-a se închide la loc. După ce văzu că focul se reaprinde, sprijini bucata de carton de perete, suspină şi spuse:

— Acum e mai bine, domnule O'Connor.

Domnul O'Connor, un tânăr cărunt, a cărui faţă era urâţită de multe bube şi coşuri, tocmai rulase cu pricepere tutunul pentru o ţigară, dar când i se vorbi, desfăcu tutunul la loc, cu un aer gânditor. Pe urmă începu să-l ruleze din nou cu acelaşi aer gânditor, iar după ce chibzui o clipă, se decise să lingă foiţa.

— Domnul Tierney a zis când se-ntoarce? întrebă el într-un falset răguşit.

---

1 Ziua de 6 octombrie, când se comemorează moartea lui Charles Stewart Parnell (1846-1891), conducător al Partidului Naţionalist Irlandez.

— N-a zis.

Domnul O'Connor îşi vârî ţigara în gură şi începu să se caute prin buzunare. Scoase un pachet de cărţi de vizită subţiri din carton.

— Îţi aduc un chibrit, spuse bătrânul.

—Nu-i nevoie, mă descurc cu astea, zise domnul O'Connor.

Alese o carte de vizită şi citi ce fusese tipărit pe ea:

ALEGERI MUNICIPALE

PAVILIONUL BURSEI REGALE
Domnul Richard Tierney, P.L.G.[1],
vă solicită respectuos votul şi influenţa la apropiatele alegeri
din Pavilionul Bursei Regale.

Domnul O'Connor fusese angajat de agentul lui Tierney ca să se ocupe de o secţie a circumscripţiei electorale, însă, din cauză că vremea era câinoasă şi se uda la picioare, petrecuse o bună parte a zilei stând lângă focul din sala comisiei de pe Wicklow Street cu Jack, bătrânul îngrijitor. Stăteau aşa de când se întunecase. Era 6 octombrie, iar afară era o vreme mohorâtă şi rece.

Domnul O'Connor rupse o bucăţică din cartea de vizită şi, dându-i foc, îşi aprinse ţigara. Flacăra cuprinse şi o frunză de iederă lucioasă şi închisă la culoare pe care-o purta la rever. Bătrânul îl privi atent, iar apoi, punând din nou mâna pe bucăţica de carton, începu să aţâţe uşor focul, în timp ce însoţitorul lui fuma.

— A, da, spuse el, continuând, e greu de ştiut cum să-ţi creşti copiii. Cine-ar fi crezut c-o s-ajungă aşa?! L-am trimis la Fraţii Creştini, la iezuiţi, şi-am făcut tot ce-am fost în stare

1 Poor Low Guardian, reprezentant al Serviciului de Asistenţă Socială.

pentru el, iar el se cherchelește pe unde-apucă. Am încercat să fac din el un om cât de cât cumsecade.

Puse cartea de vizită la loc cu un aer plictisit.

— Dacă n-aș fi om bătrân, aș schimba foaia. I-aș pune joarda pe spinare și l-aș altoi cât aș putea – cum am mai făcut de multe ori. Maică-sa, cum să-ți spun, îl ține ca-n puf, ba că una, ba că alta…

— Asta-i strică pe copii, spuse domnul O'Connor.

— Să știi c-așa-i, zise bătrânul. Și-n loc de mulțumiri te-alegi doar cu obrăznicii. Al meu îmi sare-n cap ori de câte ori vede c-am pus gura pe spirtoase. Păi cum să nu se-aleagă praful când copiii vorbesc în halul ăsta cu părinții?

— Câți ani are? spuse domnul O'Connor.

— Nouășpe, zise bătrânul.

— De ce nu-l înhami la muncă?

— Oho, da' n-am încercat de-atâtea ori cu bețivanul ăsta de când a terminat-o cu școala? „Eu să știi că nu te țin", i-am zis. „Tre' să-ți găsești ceva de lucru." Dar să știi că-i și mai rău când își găsește; se duce și bea toți banii.

Domnul O'Connor clătină din cap cu compasiune, iar bătrânul tăcu, uitându-se la foc. Cineva deschise ușa camerei și strigă:

— Salut! Ce-i aici, o-ntâlnire-a francmasonilor?

— Cine e? spuse bătrânul.

— Ce faceți pe-ntuneric? întrebă o voce.

— Tu ești, Hynes? întrebă domnul O'Connor.

— Da. Ce faceți pe-ntuneric? spuse domnul Hynes, înaintând în lumina focului.

Era un tânăr înalt și suplu, cu o mustăcioară castanie. Stropi de ploaie gata să cadă îi atârnau de borul pălăriei, iar gulerul hainei îi era ridicat.

— Ei bine, Mat, îi zise el domnului O'Connor, cum merge?

Domnul O'Connor clătină din cap. Bătrânul plecă de lângă cămin, iar după ce se poticni prin încăpere se întoarse cu două sfeșnice și lumânări pe care le ținu una după alta

în foc şi le duse la masă. Lumina dădu la iveală o cameră goală, iar focul îşi pierdu toată culoarea veselă. Pe pereții camerei nu se găsea nimic, în afara unei reproduceri după un discurs de campanie. În centrul încăperii se vedea o măsuță pe care fuseseră îngrămădite vrafuri de hârtii.

Domnul Hynes se rezemă de cămin şi întrebă:

— Te-a plătit?

— Încă nu, spuse domnul O'Connor. Sper din suflet că nu ne lasă cu buzele umflate diseară.

Domnul Hynes râse.

— A, o să te plătească. Nu-ți fie frică, zise el.

— Trag nădejde că se mişcă repede, dacă tot vrea să fac-o treabă, spuse domnul O'Connor.

— Tu ce crezi, Jack? i se adresă ironic domnul Hynes bătrânului.

Bătrânul se întoarse la locul lui de lângă foc, spunând:

— N-am văzut banii, dar îi are, oricum. Nu ca rasolistul ăla.

— Care rasolist? zise domnul Hynes.

— Colgan, spuse dispreţuitor bătrânul.

— Vorbeşti aşa fiindcă pân' la urmă Colgan e-un simplu muncitor? Care-i diferenţa dintre un zidar de ispravă şi-un birtaş? N-are şi muncitorul tot atâta drept să intre-n Consiliu cât au şi ceilalţi, ba chiar mai mult decât irlandezii ăia care stau mereu cu şapca-n mână în faţa oricui are pâinea şi cuţitul? Nu-i aşa, Mat? zise domnul Hynes, adresându-i-se domnului O'Connor.

— Cred că ai dreptate, spuse domnul O'Connor.

— Unul dintre oamenii ăştia e-un slujbaş cinstit, care n-are obiceiul să alunece prin viaţă îndoind genunchii. Şi iese la bătaie ca să-i reprezinte pe muncitori. Ăstălalt pentru care lucrezi vrea doar să pună mâna pe-o slujbă.

— Sigur, clasa muncitoare trebuie reprezentată, zise bătrânul.

— Muncitorul, spuse domnul Hynes, încasează pumni în loc de bani. Numai că munca produce tot. Muncitorul nu caută slujbe grase pentru copii, nepoți şi veri. Muncitorul n-o să tăvălească onoarea Irlandei prin noroi ca să-i facă pe plac unui monarh german.

— Cum adică? spuse bătrânul.

— Nu ştii că vor să-i țină un discurs de bun sosit lui Eduard Rex[1] dacă vine-aici la anu'? La ce bun să ne plocoenim în fața unui rege străin?

— Omul nostru n-o să voteze pentru discurs, spuse domnul O'Connor. O să meargă cu naționaliştii.

— Vezi să nu! zise domnul Hynes. Stai să trăim până atunci şi ne lămurim. Îl ştiu bine. Nu-i aşa că-i şmecherul de Dicky Tierney?

— Dumnezeule, poate ai dreptate, Joe, spuse domnul O'Connor. În orice caz, mi-ar plăcea să văd că vine cu pițulele.

Cei trei bărbați tăcură. Bătrânul se apucă iar să zgândăre cenuşa. Domnul Hynes îşi scoase pălăria, o scutură şi apoi îşi coborî gulerul hainei, dând în felul ăsta la iveală o frunză de iederă pusă la rever.

— Dac-ar trăi omul ăsta, spuse el, arătând spre frunză, n-am mai sta să vorbim de discursuri de bun venit.

— E-adevărat, zise domnul O'Connor.

— Ehe, măcar ştiu c-am prins şi alte vremi, ajută-ne, Doamne! zise bătrânul. Când viața era viață.

Tăcerea umplu din nou încăperea. Pe urmă un omuleț agitat, care-şi trăgea nasul şi avea urechile sloi, se ivi pe uşă. Se apropie repede de foc, frecându-şi mâinile de-ai fi zis că voia să scoată scântei din ele.

— Nu-s bani, băieți, spuse el.

— Şezi aici, domnule Henchy, zise bătrânul, oferindu-i scaunul lui.

— A, stai liniştit, Jack, stai liniştit, spuse domnul Henchy.

---

1 Eduard VII, primul monarh britanic din Casa de Saxa-Coburg şi Gotha. A domnit între 1901 şi 1910.

Îl salută scurt din cap pe domnul Hynes şi se aşeză pe scaunul din care se ridicase bătrânul.

— Te-ai ocupat de Aungier Street? îl întrebă el pe domnul O'Connor.

— Da, spuse domnul O'Connor, începând să-şi caute însemnările prin buzunare.

— La Grimes ai fost?

— Fost.

— Şi? Cum stă?

— Nu vrea să promită. Mi-a zis: „Nu spun nimănui cum votez". Dar cred c-o să fie bine.

— De ce?

— M-a-ntrebat cine-a făcut nominalizările. Şi i-am spus, am pomenit şi numele părintelui Burke. Cred c-o să fie bine.

Domnul Henchy începu să se smiorcăie şi să-şi frece mâinile deasupra focului cu o viteză formidabilă. Pe urmă spuse:

— Pentru numele lui Dumnezeu, Jack, adu nişte cărbuni. Tre' să mai fi rămas câţiva.

Bătrânul ieşi din încăpere.

— N-are rost, zise domnul Henchy, clătinând din cap. L-am întrebat pe pişpirică ăsta, dar a zis: „A, păi să ştiţi, domnu' Henchy, când o să văd că merge treaba bine, n-o să vă uit, fiţi sigur". Rasolist de doi bani! Da' de fapt cum ar fi putut să iasă altceva din el?

— Ce ţi-am spus, Mat? zise domnul Hynes. Şmecher cât încape, Dicky Tierney.

— A, da, n-am văzut altu' mai şmecher, spuse domnul Henchy. Doar nu degeaba are ochişorii ăia ca de porc. Afurisitu'! Nu putea să plătească omeneşte, în loc să-nceapă cu „A, păi tre' să vorbesc cu domnu' Fanning, domnule Henchy… Am cheltuit o groază de bani". Un calic fără pereche! Pesemne c-a uitat de vremea când avea taică-său prăvălie-n Mary Lane.

— Dar chiar a avut-o? întrebă domnul O'Connor.

— O, Doamne, sigur, spuse domnul Henchy. N-ai auzit? Iar bărbații se duceau duminică dimineața, înainte să se deschidă cârciumile, ca să-şi cumpere veste sau pantaloni – oho! Numai că tăicuțu' şmecherului de Dicky avea întotdeauna o şmecheră de sticlă neagră pitită într-un colț. Acum ai priceput? Aşa s-a-ntâmplat. Acolo a văzut pentru prima dată lumina.

Bătrânul se întoarse cu o mână de cărbuni pe care-i aşeză ici şi colo pe foc.

— Ce să zic, frumoasă treabă, spuse domnul O'Connor. Păi şi cum vrea să lucrăm pentru el dacă nu sare cu banii?

— N-am ce face, zise domnul Henchy. Mă aştept să-i găsesc pe portărei în hol când ajung acasă.

Domnul Hynes râse şi, desprinzându-se de cămin printr-o împingere a umerilor, se pregăti să plece.

— Las' c-o să fie bine când o să vină regele Eddie, spuse el. Ei, băieți, eu o iau din loc. Ne vedem mai încolo. Salutare.

Ieşi încet din încăpere. Nici domnul Henchy, nici bătrânul nu spuseră nimic, dar, după ce se închise uşa, domnul O'Connor, care se uitase gânditor la foc, strigă dintr-odată:

— Salut, Joe.

Domnul Henchy aşteptă câteva clipe, după care dădu din cap în direcția uşii.

— Ia spune-mi, zise el peste foc, ce vânt l-a adus pe prietenul nostru aici? Ce vrea?

— Ehe, bietul Joe! zise domnul O'Connor, aruncându-şi mucul de țigară în foc, e strâmtorat, ca noi toți.

Domnul Henchy se smiorcăi straşnic şi scuipă atât de tare, încât nu lipsi mult să stingă focul care scoase un protest şuierat.

— După părerea mea personală şi sinceră, spuse el, cred că e din tabăra cealaltă. E spionul lui Colgan, dacă mă-ntrebi. „Ia du-te şi-ncearcă să vezi ce fac ăilalți. N-o să te bănuiască.“ Ai priceput?

— Ei, bietul Joe e-un tip de treabă, zise domnul O'Connor.

— Taică-său a fost un om cumsecade şi respectabil, recunoscu domnul Henchy. Bietul Larry Hynes! Mult bine-a

făcut la vremea lui! Dar tare mă tem că amicul nostru nu-i de soi. Fir-ar să fie, înțeleg că n-ai chioară-n pungă, dar n-am strop de înțelegere pentru omu' care-şi duce zilele în cârca altuia. Chiar n-are-o umbră de bărbăție-n el?

— Eu, unul, ştiu că n-o să-l primesc cu vorbe dulci când o să vină, spuse bătrânul. Să lucreze pentru ai lui şi să nu-şi bage nasul ăla de spion în treburile noastre.

— Nu ştiu, zise domnul O'Connor în cumpănă, scoțându-şi nişte foiță de țigară şi tutun. Cred că Joe Hynes e om cinstit. Plus că are-un condei sprinten. Ții minte când a scris chestia aia…?

— Unii dintre temerarii şi fenienii ăştia sunt un pic *prea* sprinteni, după mine, spuse domnul Henchy. Ştii care-i părerea mea personală şi sinceră despre-o parte din bufonii ăştia? Cred că jumate sunt în solda celor de la Castle.

— N-ai de unde să ştii, zise bătrânul.

— A, dar ştiu precis, spuse domnul Henchy. Sunt uneltele celor de la Castle. Nu zic de Hynes… Nu, fir-ar să fie, e un pic mai sus de-atât… Dar există un anumit nobil, care se uită cruciş – ştii la ce patriot mă gândesc, nu?

Domnul O'Connor dădu din cap.

— Ce mai urmaş al maiorului Sirr[1]! Oho, patriot până-n măduva oaselor! Individul şi-ar vinde țara pe doi bani – da, da – , ba chiar ar cădea-n genunchi şi i-ar mulțumi Atotputernicului că i-a dat o țară de vânzare.

Se auzi o bătaie în uşă.

— Intră! spuse domnul Henchy.

Un om cu înfățişare de preot sărac sau de actor sărac se ivi în prag. Hainele negre îi erau închise la nasturi şi strâmte pe corpul mic, şi era cu neputință de spus dacă purta guler de prelat sau de laic, căci gulerul hainei ponosite, ai cărei nasturi simpli reflectau lumina lumânărilor, îi era ridicat în jurul gâtului. Purta o pălărie rotundă, din fetru negru

1 Henry Charles Sirr (1764-1841), militar irlandez, şef al poliției din Dublin, care i-a arestat pe capii rebeliunii irlandeze în 1798.

şi tare. Figura pe care-i sclipeau stropi de ploaie seamăna cu o bucată de brânză galbenă şi jilavă, în afara celor două pete rozalii care-i marcau pomeţii. Deschise dintr-odată gura foarte lungă ca să dea glas dezamăgirii şi-n acelaşi timp deschise ochii de un albastru foarte viu ca să exprime plăcere şi surpriză.

— A, părinte Keon! spuse domnul Henchy, sărind din scaun. Dumneavoastră sunteţi? Intraţi!

— A, nu, nu, nu, zise repede părintele Keon, ţuguindu-şi buzele de parcă i s-ar fi adresat unui copil.

— Nu vreţi să intraţi şi să staţi jos?

— Nu, nu, nu! spuse părintele Keon, vorbind cu un glas discret, blând şi catifelat. Nu vreau să vă deranjez! Îl caut pe domnul Fanning, atâta tot…

— E alături, la Black Eagle, zise domnul Henchy. Totuşi, nu vreţi să intraţi şi să v-aşezaţi un minut?

— Nu, nu, mulţumesc. Era o mică problemă de afaceri, nimic mai mult. Vă foarte mulţumesc.

Dispăru din prag, iar domnul Henchy, punând mâna pe unul dintre sfeşnicele cu lumânare, se apropie de uşă ca să-i lumineze drumul pe scări în jos.

— A, nu vă deranjaţi, vă rog!

— Nu, dar scările sunt foarte întunecoase.

— Ba nu, văd foarte bine… Mulţumesc, mulţumesc mult.

— Acum vă descurcaţi?

— Sigur, mulţumiri… mulţumiri.

Domnul Henchy se întoarse cu sfeşnicul şi-l puse pe masă. Se aşeză din nou lângă foc. Preţ de câteva clipe se lăsă liniştea.

— Spune-mi, John, zise domnul O'Connor, aprinzându-şi ţigara cu o altă carte de vizită.

— Hm?

— Ce hram poartă de fapt?

— Întreabă-mă ceva mai uşor, spuse domnul Henchy.

— Mi se pare că e foarte apropiat de Fanning. Stau de multe ori la Kavanagh's împreună. Chiar e preot?

— Mda, aşa cred… Dar cred că e un fel de oaie neagră. N-avem mulți ca el, slavă Domnului! Însă câțiva tot sunt… Într-un fel, e-un nefericit…

— Şi cum se descurcă? întrebă domnul O'Connor.

— Ăsta-i alt mister.

— Aparține vreunei capele, biserici, instituții sau…

— Nu, zise domnul Henchy, cred că merge din loc în loc pe speze proprii… Doamne, iartă-mă, adăugă el, când a intrat, am crezut că venise coşul cu bere neagră.

— Chiar, e rost de vreo băutură, ceva? întrebă domnul O'Connor.

— Şi mie mi s-a uscat gâtlejul, spuse bătrânul.

— L-am întrebat de trei ori pe zgârciob dacă ne trimite un coş de sticle cu bere neagră, zise domnul Henchy. Şi l-am mai întrebat o dată acum, dar se rezema de tejghea cu mânecile suflecate şi stătea la palavre cu consilierul Cowley.

— De ce nu i-ai adus aminte? spuse domnul O'Connor.

— Păi, n-am vrut să mă bag peste el şi consilier. Am aşteptat să-i prind privirea şi i-am zis: „În legătură cu problema despre care-am vorbit". „Se face, domnu' H", mi-a zis el. Da' mai mult ca sigur c-a uitat de tot, amărâtu'.

— Şi-n zona aia se-ntâmplă ceva, spuse domnul O'Connor pe gânduri. I-am văzut pe toți trei dând aprins din gură ieri, la colțul lui Suffolk Street.

— Cred că ştiu ce pun la cale, zise domnul Henchy. Trebuie să fii dator cu bani la cei din Consiliul local dacă vrei să te pună primar. Abia dup-aia te ung. Dumnezeule! Mă gândesc să mă fac şi eu membru al Consiliului. Ce crezi? Am stofă pentru-aşa ceva?

Domnul O'Connor râse.

— Dator cu bani eşti deja…

— Aş ieşi cu trăsura din reşedință, îmbrăcat în haine scumpe, spuse domnul Henchy, şi cu Jack al nostru stând în spatele meu, c-o perucă pudrată pe cap – aud?

— Şi m-ai face secretarul tău particular, John.

— Da. Iar pe părintele Keon l-aş numi capelan personal. Am trage şi-un chef în familie.

— Vă spun drept, domnule Henchy, zise bătrânul, aţi fi mai potrivit decât alţii. Nu mai departe de ieri vorbeam cu bătrânul Keegan, portarul. „Cum îţi place noul stăpân, Pat?“ îl întreb. „S-a cam zis cu ospeţele.“ „Ospeţe!“ spune el. „Dac-ar fi după el, ar trăi din miros de zdrenţe.“ Şi ştiţi ce mi-a mai zis? Martor mi-e bunul Dumnezeu, de data asta nu l-am mai crezut.

— Ce anume? spuseră domnul Henchy şi domnul O'Connor.

— Mi-a zis aşa: „Ce părere ai de-un primar al Dublinului care pune să-i fie trimisă acasă juma' de kil de antricoate? Trăieşte pe picior mare au ba?“ „Ei, hai, zău aşa!“ îi zic. „Juma' de kil de antricoate, pe adresa de-acasă“, spune el. „Uf, zic eu, uite cine-a ajuns să ne conducă.“

În clipa aceea se auzi o bătaie la uşă, iar un băiat îşi iţi capul.

— Ce e? spuse bătrânul.

— De la Black Eagle, zise băiatul, intrând dintr-o parte şi punând pe pardoseală un coş în care se ciocniră nişte sticle.

Bătrânul îl ajută pe băiat să mute sticlele din coş pe masă şi le numără. După aceea, băiatul îşi puse coşul pe braţ şi întrebă:

— Sticle, ceva?

— Ce sticle? spuse bătrânul.

— Nu ne laşi mai întâi să le bem? zise domnul Henchy.

— Mi s-a spus să cer sticlele.

— Vino mâine, zise bătrânul.

— Auzi, băiete, spuse domnul Henchy, ia dă fuga la O'Farrell's şi roagă-l să ne-mprumute un tirbuşon – spune-i că-i pentru domnul Henchy. Zi-i că nu-l ţinem mult. Şi lasă coşul acolo.

Băiatul ieşi, iar domnul Henchy începu să-şi frece mâinile voios, spunând:

— Ei, vezi, până la urmă nu-i atât de rău. Măcar se ține de cuvânt.

— N-avem pahare, zise bătrânul.

— A, nu te supăra din atâta lucru, Jack, spuse domnul Henchy. Atâția oameni de ispravă au băut direct din sticlă.

— Oricum, e mai bine decât nimic, zise domnul O'Connor.

— Nu-i om rău, spuse domnul Henchy, numai că s-a-ncârdăşit cu Fanning. Şi să ştii că, în felul lui meschin, are totuşi intenții bune.

Băiatul se întoarse cu tirbuşonul. Bătrânul deschise trei sticle şi tocmai înapoia tirbuşonul, când domnul Henchy îi spuse băiatului:

— Nu bei şi tu, flăcău?

— Dacă sunteți bun, domnule, zise băiatul.

Bătrânul mai deschise o sticlă, fără să-i cadă bine, şi i-o întinse băiatului.

— Câți ani ai? îl întrebă el.

— Şapteşpe, zise băiatul.

Cum bătrânul nu mai spuse nimic, băiatul luă sticla, zise „Aveți gândurile mele cele mai bune, domnu' Henchy", dădu pe gât conținutul, puse sticla la loc pe masă şi se şterse la gură cu o mânecă. Pe urmă înşfăcă tirbuşonul şi ieşi pe uşă într-o parte, mormăind o formulă de salut.

— Uite-aşa începe, spuse bătrânul.

— Azi un ou şi mâine-un bou, zise domnul Henchy.

Bătrânul împărți cele trei sticle pe care le deschisese, iar bărbații băură din ele în acelaşi timp. După ce terminară, fiecare îşi aşeză sticla pe căminul din apropiere şi scoase un lung oftat de mulțumire.

— Ei bine, am muncit cum trebuie azi, spuse domnul Henchy după o pauză.

— Chiar aşa, John?

— Sigur. Am convins unu' sau doi pe Dawson Street, Crofton şi cu mine. Între noi fie vorba, Crofton e-un tip cum-

secade, dar e mână moartă-n campanie. Nu ştie să lege două-n tei. Stă şi se uită la oameni, iar eu vorbesc.

În clipa aceea, doi bărbaţi intrară în cameră. Unul dintre ei era un grăsan ale cărui haine din serj albastru păreau în pericol să alunece de pe pantele siluetei lui. Avea o figură lătăreaţă, a cărei expresie aducea cu a unui boulean, ochi albaştri şi holbaţi, şi o mustaţă sură. Celălalt bărbat, care era mult mai tânăr şi mai subţire, avea un chip fin şi era proaspăt ras. Purta un guler dublu foarte înalt şi-un melon cu boruri late.

— Salutare, Crofton! îi spuse domnul Henchy grăsanului. Vorbeşti de lup…

— De unde-a venit băutura? întrebă tânărul. A fătat văcuţa?

— Normal, primul lucru pe care-l vede Lyons e băutura! zise domnul O'Connor, râzând.

— Aşa faceţi voi campanie, băieţi, în timp ce Crofton şi cu mine stăm în frig şi ploaie să strângem voturi? întrebă Lyons.

— Păi dacă e s-o luăm aşa, muri-v-ar moartea, află că strâng singur mai multe voturi în cinci minute decât voi doi într-o săptămână, zise domnul Henchy.

— Deschide două sticle de bere neagră, Jack, spuse domnul O'Connor.

— Păi cum s-o fac dacă n-am tirbuşon? zise bătrânul.

— Staţi aşa, staţi aşa! spuse domnul Henchy, ridicându-se iute. Aţi văzut vreodată şmecheria asta?

Luă două sticle de pe masă şi, ducându-se lângă foc, le puse pe grătarul căminului. Pe urmă se aşeză din nou la foc şi mai trase o duşcă din sticla lui. Domnul Lyons se aşeză pe marginea mesei, îşi împinse pălăria pe ceafă şi începu să bâţâie din picioare.

— Care-i sticla mea? întrebă el.

— Asta, flăcău, spuse domnul Henchy.

Domnul Crofton luă loc pe o ladă şi se uită ţintă la cealaltă sticlă de pe grătar. Tăcea din două motive. Primul dintre

ele, suficient în sine, era că nu avea nimic de spus; al doilea era că-şi considera tovarăşii mai prejos decât el. Fusese agent electoral pentru Wilkins, politicianul conservator, dar după ce conservatorii îşi retrăseseră omul şi, alegând dintre două rele pe cel mai mic, îşi oferiseră sprijinul candidatului naționalist, fusese angajat să lucreze pentru domnul Tierney.

După câteva minute se auzi un „poc!" atrăgător, iar dopul zbură din sticla domnului Lyons. Domnul Lyons sări de pe masă, se apropie de foc, îşi luă sticla şi-o duse la masă, de unde plecase.

— Tocmai le spuneam, Crofton, c-am strâns ceva voturi azi, zise domnul Henchy.

— Pe-ale cui? întrebă domnul Lyons.

— Păi, bunăoară pe-al lui Parkes, unu, al lui Atkinson, doi, plus Ward de pe Dawson Street. Altminteri, un tip de toată isprava – conservator de viță veche, pe care te poți bizui! „Dar candidatul vostru nu-i naționalist?" m-a întrebat. „E om respectabil", i-am zis. „E pentru tot ce-i e de folos țării. Plăteşte o groază de taxe", i-am zis. „Are multe proprietăți în oraş şi trei sedii de firme, aşa c-ar fi în folosul lui să aibă taxe mai mici, nu? E-un cetățean de vază şi respectat", i-am zis, „pe lângă asta se ocupă de-ajutarea săracilor şi nu s-a-nscris în nici un partid – bun, rău sau neutru." Aşa tre' să vorbeşti cu ei.

— Şi cu discursul pentru rege cum rămâne? spuse domnul Lyons, terminând de băut şi plescăind din buze.

— Ascult-aici, zise domnul Henchy. Lucrul de care-avem nevoie-n țara asta, cum i-am spus şi lui Ward, e capitalul. Venirea regelui o s-aducă o droaie de bănet în țară. Cetățenii din Dublin o să tragă foloase. Uită-te la toate fabricile de pe chei cum au tras oblonul! Uită-te la toți banii care-ar circula în țară dac-am trezi la viață vechile întreprinderi, filaturile, şantierele navale şi fabricile. Bani, de asta avem nevoie.

— Dar stai un pic, John, spuse domnul O'Connor. De ce e nevoie să-l întâmpinăm pe regele Angliei? Parnell însuşi n-a…

— Parnell, zise domnul Henchy, a murit. Uite cum văd eu lucrurile. Un bărbat se suie pe tron după ce bătrâna lui mamă l-a ținut deoparte până a-ncărunțit. E-un om de lume şi ne vrea binele. E-un tip deschis şi cumsecade, după mintea mea, şi nu-i umblă mintea la prostii. Pur şi simplu îşi spune singur: „Bătrâna nu s-a dus niciodată să-i vadă pe irlandezii ăia nebuni. Pe Dumnezeul meu, o să mă duc eu însumi şi-o să văd ce-i cu ei". Şi noi ce tre' să facem, să-l jignim când vine-n vizită de prietenie? Aud? Am dreptate, Crofton?

Domnul Crofton încuviință din cap.

— Dar la urma urmelor, zise domnul Lyons, căutând un contraargument, viața regelui Edward nu e tocmai…

— Ce-a fost a fost, spuse domnul Henchy. Personal, am toată admirația pentru omul ăsta. E un tip obişnuit, ca mine şi ca tine. Ține la paharul cu grog, poate e şi nițel fustangiu şi-i place sportul. Fir-ar să fie, nu putem şi noi, irlandezii, să jucăm corect?

— Toate bune şi frumoase, zise domnul Lyons. Dar acum gândiți-vă şi la cazul lui Parnell.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse domnul Henchy, unde vezi tu vreo asemănare între cazurile astea două?

— Vreau să spun c-avem idealuri, zise domnul Lyons. Şi-atunci de ce să-i urăm bun venit unui asemenea om? După tot ce-a făcut Parnell, crezi c-ar mai fi potrivit să ne conducă? Păi, şi-atunci ce motiv am avea să-i arătăm încredere lui Eduard al VII-lea?

— Suntem la comemorarea lui Parnell, spuse domnul O'Connor, aşa că hai să nu ne luăm la harță. Îl respectăm cu toții, acum c-a murit – până şi conservatorii, adăugă el, întorcându-se spre domnul Crofton.

Poc! Dopul întârziat zbură din sticla domnului Crofton. Domnul Crofton se ridică de pe ladă şi se apropie de foc. În timp ce se întorcea cu captura, spuse cu o voce profundă:

— Ai noştri îl respectă fiindc-a fost un gentleman.

— Şi mare dreptate ai! se aprinse domnul Henchy. A fost singurul om care-a putut să-i pună cu botul pe labe pe ceilalţi. „Culcat, câinilor! Acolo să rămâneţi, cotarlelor!“ Aşa s-a purtat cu ei. Intră, Joe! Intră! strigă el, văzându-l pe domnul Hynes în prag.

Domnul Hynes intră agale.

— Mai deschide-o sticlă de bere neagră, Jack, zise domnul Henchy. A, am uitat că n-avem tirbuşon! Hai, dă una-ncoace şi-o pun eu la foc.

Bătrânul îi mai întinse o sticlă, pe care domnul Henchy o aşeză pe grătar.

— Stai jos, Joe, spuse domnul O'Connor. Tocmai vorbeam despre Şefu'.

— Aşa-i, aşa-i, zise domnul Henchy.

Domnul Hynes se aşeză pe acea parte a mesei unde şedea domnul Lyons, dar nu spuse nimic.

— Există totuşi cineva care nu l-a renegat, zise domnul Henchy. Pe Dumnezeul meu, i-ai rămas fidel, Joe. I-ai stat aproape ca un bărbat adevărat!

— A, Joe, spuse domnul O'Connor dintr-odată. Zi-ne chestia aia pe care-ai scris-o, mai ştii? N-o ai la tine?

— Chiar aşa, zi-ne-o! zise domnul Henchy. Ai ascultat-o vreodată, Crofton? Uite, poţi s-o asculţi acum – e un lucru minunat.

— Hai, spuse domnul O'Connor. Dă-i drumul, Joe.

Domnul Hynes nu păru să-şi aducă aminte imediat de bucata despre care vorbeau, dar după ce chibzui o vreme, zise:

— A, povestea aia? Păi… acum e trecută.

— S-o auzim, omule! spuse domnul O'Connor.

— Sst, linişte, zise domnul Henchy. Acum, Joe!

Domnul Hynes mai şovăi o vreme. Pe urmă, în tăcerea care se lăsase, îşi scoase pălăria, o puse pe masă şi se ridică în picioare. Părea să-şi repete bucata în minte. După o pauză destul de lungă, anunţă:

MOARTEA LUI PARNELL

6 octombrie, *1891*

Îşi drese glasul o dată sau de două ori, iar apoi începu să recite:

E mort, al nostru rege făr' coroană,
Irlanda-l plânge cu tristeţe-n glas,
Căci a murit răpus de ipocriţii
Ce unul lângă altul au rămas.

Zace ucis de-ogarii laşităţii,
Cei duşi de el din mlaştină spre cer;
Ale Irlandei visuri şi speranţe
Cu regele pe rug odată pier.

În casă, în palat sau prin bordeie
Amaru-neacă inimi irlandeze,
Căci a pierit chiar cel ce-un nou destin
Ar fi putut prin luptă să creeze.

El glorie ar fi adus Irlandei,
Cu steagul verde mândru fluturând,
Iar barzii, căpeteniile şi-oştenii
Ar fi supus o lume printr-un gând.

Şi a visat (dar, vai, doar vis a fost!)
La Libertate; dar când a dorit
Ăst idol să-l înşface, ea, Trădarea,
I-a refuzat exact ce a iubit.

Ruşine mâinilor spurcate, laşe,
Ce şi-au ucis sau şi-au vândut stăpânul,
Punând săruturi pe obraji de preoţi
Nemernici şi duşmani până la unul.

Să mistuie ruşinea pe vecie
Năpârcile trudind fără zăbavă,
Să umple de noroi înaltul nume
Ce i-a scuipat ca pe-o măsea bolnavă.

S-a prăbuşit cum fac mereu vitejii,
Ieşind cutezător pe-a vieţii poartă,
Iar moartea l-a unit acum deplină
Cu bravii din Irlanda de-altădată.

Să nu-l treziţi din somn cu sfada voastră!
El doarme lin, un somn fără durere
Şi fără zbor semeţ către înalturi
Unde eroul gloria îşi cere.

L-au dovedit şi l-au împins în groapă,
Dar află tu, Irlandă, că e-n stare
Să se ridice, Phoenix din cenuşă,
Cum urcă-n ceruri însuşi mândrul soare,

În ziua din regatul Libertăţii
Când ea, Irlanda, bea-va pentru el,
În cupa bucuriei lăcrimate
Se va ghici memoria lui Parnell.

Domnul Hynes se aşeză la loc pe masă. După ce-şi încheie recitarea se lăsă tăcerea şi apoi izbucni un ropot de aplauze: aplaudă până şi domnul Lyons. Aplauzele continuară o vreme. După ce încetară, toţi cei care ascultaseră băură din sticle în linişte.

Poc! Dopul zbură din sticla domnului Hynes, însă domnul Hynes rămase aşezat pe masă, îmbujorat la faţă şi cu capul descoperit. Nu părea să fi auzit invitaţia.

— Bravo, Joe! spuse domnul O'Connor, scoţându-şi foiţa de ţigară şi punguţa cu tutun ca să-şi ascundă emoţia.

— Ce părere ai de asta, Crofton? strigă domnul Henchy. N-a fost frumos? Aud?

Domnul Crofton spuse că era o bucată literară foarte izbutită.

O mamă

Domnul Holohan, secretar-adjunct al Societății Eire Abu, bătea Dublinul de-aproape o lună, cu mâinile şi buzunarele pline de hârtiuțe soioase, punând la cale seria de concerte. Era şchiop şi din cauza asta prietenii îi spuneau Hoppy Holohan[1]. Mergea întruna de colo până colo, stătea cu orele pe la colțuri de stradă, la discuții, şi făcea însemnări; dar până la urmă cea care aranjă totul fu doamna Kearney.

Domnişoara Devlin devenise doamna Kearney de ciudă. Fusese educată într-o mănăstire de maici pentru obrazele subțiri, unde învățase franceză şi muzică. Din cauză că era albă la față de felul ei şi destul de rigidă, îşi făcuse puține prietene la şcoală. Când îi venise vremea măritişului, fusese trimisă în vizită la mai multe case, unde felul cum cânta şi manierele alese îi aduseseră o mare admirație. Stătea închisă în cercul de gheață al propriei desăvârşiri, aşteptând pețitorul care să sfideze acest cerc şi să-i ofere o viață sclipitoare. Însă tinerii pe care-i cunoştea erau obişnuiți, aşa că nu-i încuraja în nici un fel şi încerca să-şi potolească dorințele romantice mâncând cantități mari de rahat turcesc pe ascuns. Cu toate acestea, când se apropie de limita de vârstă, iar prietenele începură să-şi dezlege limbile în ceea ce-o privea, le închise gura tuturor măritându-se cu domnul Kearney, care era pantofar pe Ormond Quay.

---

1 Holohan Şontorogul.

Kearney era mult mai în vârstă decât ea. Conversația lui, întotdeauna serioasă, se desfășura la intervale precise în barba lui deasă și cafenie. După primul an de viață conjugală, doamna Kearney își dădu seama că un asemenea bărbat era mai vrednic de încredere decât un romantic, însă nu renunță la propriile idei romantice. Kearney era sobru, calculat și evlavios; se ducea la biserică pentru sfânta cuminecătură în prima zi de vineri din fiecare lună, uneori cu ea, de obicei singur. Dar ea nu-și lăsă sentimentul religios să slăbească și-i fu soție bună. Când erau invitați la vreo petrecere acasă la cineva și înălța ușor o sprânceană, el se ridica să-și ia rămas-bun, iar când îl necăjea tusea, ea îi aducea pilota de puf pentru picioare și-i pregătea un punci strașnic cu rom. Kearney era un tată model. Plătind săptămânal o sumă mică unui fond de întrajutorare, le asigură ambelor fiice o zestre de o sută de lire de persoană la împlinirea a douăzeci și patru de ani. O trimise pe fiica mai mare, Kathleen, la o mănăstire de maici cu o bună reputație, unde fata învăță franceză și muzică, iar după aceea îi plăti studiile la Conservator. În luna iulie a fiecărui an, doamna Kearney găsea prilejul să-i spună vreunei prietene:

— Soțiorul meu ne duce la Skerries câteva săptămâni.

Iar dacă nu era Skerries, atunci era Howth sau Greystones.

Când Renașterea Irlandeză începu să capete amploare, doamna Kearney se hotărî să profite de numele fiicei sale[1] și aduse acasă un profesor de irlandeză. Kathleen și sora ei le trimiseră cărți poștale irlandeze prietenelor lor, care le răspunseră prin alte cărți poștale irlandeze. În duminicile speciale, când domnul Kearney mergea cu familia la catedrala romano-catolică, un mic grup se strângea după slujbă în colț la Cathedral Street. Erau cu toții prieteni ai familiei Kearney – prieteni întru muzică sau prieteni naționaliști,

1 Trimitere la Kathleen Houlihan, personificarea simbolică a Irlandei.

şi după ce terminau cu bârfele îşi strângeau cu toţii mâinile, râzând de felul cum se încrucişau atâtea mâini, şi-şi luau rămas-bun unul de la altul în irlandeză. În scurt timp, numele domnişoarei Kathleen Kearney începu să se-audă frecvent pe buzele oamenilor. Aceştia spuneau că era grozav de pricepută în ale muzicii şi o fată foarte drăguță, ba mai mult, că era o adeptă a renaşterii limbii irlandeze. Doamna Kearney se arătă foarte mulțumită. Prin urmare, n-o miră câtuşi de puțin când într-o bună zi domnul Holohan o abordă şi-i propuse să-şi lase fiica să fie acompaniatoare într-o serie de patru mari concerte pe care societatea lui urma să le țină în vechea sală de concerte. Doamna Kearney îl conduse în salon, îl invită să se-aşeze şi aduse carafa cu băutură şi tăvița de argint pentru biscuiți. Pătrunse cu trup şi suflet în amănuntele demersului, dădu sfaturi şi disuadă; iar în cele din urmă se redactă un contract conform căruia Kathleen avea să primească opt guinee pentru serviciile de acompaniatoare la cele patru mari concerte.

Cum domnul Holohan era un novice în chestiunile delicate cum ar fi formularea anunțurilor de spectacol şi conținutul programului, îl ajută doamna Kearney. Era o femeie cu tact. Ştia care dintre *artistes* trebuiau scrişi cu majuscule şi care cu litere mici. Ştia că primului tenor nu i-ar fi plăcut să-i vină rândul după numărul comic al domnului Meade. Pentru ca publicul să se simtă bine în permanență, plasă episoadele de succes nesigur între vechile favorite. Domnul Holohan trecea pe la ea în fiecare zi, ca s-o consulte în diverse chestiuni. Se dovedea de fiecare dată prietenoasă şi inspirată în soluții, dacă nu chiar domestică. Împingea carafa spre el, spunând:

— Aşa, domnule Holohan, serviți-vă!

Iar în timp ce el se servea, îi zicea:

— Nu vă temeți! Nu vă temeți de ea!

Lucrurile decurseră fără poticneli. Doamna Kearney cumpără o minunată şarmeuză de culoare roz de la Brown

Thomas's ca s-o introducă în corsajul rochiei lui Kathleen. Articolul o costă o avere, dar existau ocazii când cheltuiala își avea rostul ei. Mai cumpără douăsprezece bilete de câte doi șilingi pentru concertul final și le trimise acelor prieteni care altfel mai mult ca sigur că n-ar fi venit. Nu uită nimic și, mulțumită ei, se făcu tot ce trebuia făcut.

Concertele urmau să aibă loc miercuri, joi, vineri și sâmbătă. Când doamna Kearney sosi cu fiica ei la vechea sală de concerte miercuri seară, nu-i plăcură cele găsite. Câțiva tineri, care purtau niște insigne de un albastru viu prinse de haine, leneveau în vestibul; nici unul nu avea costum de seară. Trecu pe lângă ei cu fiica sa și o privire aruncată rapid pe ușa deschisă îi arătă motivul pentru care trândăveau ușierii. La început, doamna Kearney se întrebă dacă nu cumva greșise ora. Dar nu, era opt fără douăzeci.

În cabina din culise a artiștilor îl cunoscu pe secretarul societății, domnul Fitzpatrick. Îi zâmbi și dădu mâna cu el. Era un bărbat scund, cu o figură albă și goală. Doamna Kearney observă că-și purta pălăria moale, de culoare maro, cu un aer neglijent, pe-o ureche, și că avea o pronunție în care închidea vocalele. Ținea un program în mână și, cât timp vorbi cu ea, îi mestecă un colț până-l făcu terci. Părea să suporte ușor dezamăgirile. Domnul Holohan intra la fiecare câteva minute, ca să dea raportul despre vânzarea biletelor. *Les artistes* vorbeau neliniștiți între ei, se uitau din când în când în oglindă, își făceau sul partiturile și apoi le deschideau la loc. Cu puțin înainte de opt și jumătate, cei câțiva oameni din sală începură să-și exprima dorința de-a asista la spectacol. Domnul Fitzpatrick intră în cabină, zâmbi inexpresiv pereților și spuse:

— Ei bine, doamnelor și domnilor, acum cred c-ar trebui să deschidem balul.

Doamna Kearney îi răsplăti rostirea foarte ștearsă a ultimului cuvânt cu o scurtă privire disprețuitoare, iar pe urmă i se adresă încurajator fiicei sale:

— Eşti pregătită, scumpo?

Când i se ivi ocazia, îl luă deoparte pe domnul Holohan şi-l rugă să-i spună ce însemna asta. Domnul Holohan nu ştia ce însemna asta. El spuse că, la drept vorbind, comisia făcuse o greşeală programând patru concerte: erau prea multe.

— Şi *les artistes*! zise doamna Kearney. Sigur că-şi dau silinţa, dar chiar nu sunt de calitate.

Domnul Holohan acceptă că *les artistes* nu erau de calitate, dar comisia, spuse el, hotărâse ca primele trei concerte să fie susţinute cum se nimerea şi să se păstreze toate talentele pentru seara de sâmbătă. Doamna Kearney nu zise nimic, însă pe măsură ce numerele mediocre se succedau pe scenă, iar puţinii spectatori din sală se răreau până şi ei, începu să-i pară rău că se arătase atât de disponibilă pentru un asemenea concert. Exista ceva care nu-i plăcea la felul cum arătau lucrurile, iar zâmbetul gol al domnului Fitzpatrick o irita din cale-afară. Cu toate acestea, nu spuse nimic şi aşteptă să vadă cum avea să se sfârşească totul. Concertul se încheie cu puţin înainte de zece şi toată lumea se duse repede acasă.

Concertul de joi seara se bucură de-o asistenţă mai numeroasă, însă doamna Kearney observă imediat că era compusă din beneficiarii biletelor gratuite. Publicul se comportă necuviincios, de parc-ar fi asistat la repetiţia generală, nu la concertul propriu-zis. Domnul Fitzpatrick lăsa impresia că se simţea bine; nu-şi dădu seama că doamna Kearney se supărase şi luase act de atitudinea lui. Fitzpatrick stătea în picioare la marginea cortinei, iţindu-şi capul din când în când şi râzând cu doi prieteni din colţul balconului. În cursul serii, doamna Kearney află că spectacolul de vineri avea să fie anulat şi că membrii comisiei aveau să se dea peste cap ca să aibă sala plină sâmbătă seara. Când auzi asta, îl căută pe domnul Holohan. Îl prinse de un nasture al hainei, pe când se grăbea şchiopătând să ducă un pahar cu limonadă unei tinere, şi-l întrebă dacă era adevărat. Da, era adevărat.

— Dar fireşte că asta nu schimbă contractul, spuse ea. Contractul a fost pentru patru concerte.

Domnul Holohan părea grăbit; o sfătui să discute cu domnul Fitzpatrick. De data asta, doamna Kearney începu să-şi facă griji. Îl chemă pe domnul Fitzpatrick din apropierea cortinei şi-i spuse că fiica ei semnase pentru patru concerte şi că, bineînțeles, potrivit termenilor din contract, trebuia să primească suma stabilită inițial, indiferent dacă societatea susținea patru concerte sau nu. Domnul Fitzpatrick, care nu pricepu imediat despre ce era vorba, păru incapabil să rezolve problema şi zise că avea să supună chestiunea atenției comisiei. Furia doamnei Kearney prinse să i se vadă în obraji, aşa că trebui să se stăpânească din răsputeri ca să nu întrebe:

— Şi, mă rog, ce-o mai fi şi *comsa* asta?

Dar ştia că o adevărată doamnă nu putea să facă una ca asta; aşa că tăcu.

Mai mulți băieței fură trimişi pe străzile principale din Dublin vineri dis-de-dimineață cu teancuri întregi de programe. Anunțuri speciale apărură în toate ziarele de seară, amintind publicului meloman de răsfățul care-i aştepta în seara următoare. Doamna Kearney se mai linişti puțin, dar găsi de cuviință să-i povestească soțului ei despre o parte din bănuielile pe care le nutrea. Acesta ascultă atent şi spuse că poate-ar fi mai bine s-o însoțească sâmbătă seara. Ea acceptă. Îşi respecta soțul la fel cum respecta clădirea Poştei – ceva mare, sigur şi stabil; şi, chiar dacă ştia că nu se pricepea la mare lucru, îi aprecia valoarea abstractă ca mascul. Îi părea bine că-i sugerase să vină cu ea. Îşi făcu atent toate planurile.

Veni şi seara măreţului concert. Doamna Kearney, soțul şi fiica sosiră la vechea sală de concert cu trei sferturi de oră înaintea momentului când era programat să înceapă concertul. Ghinionul făcu să fie o seară ploioasă. Doamna Kearney lăsă hainele şi partiturile fiicei sale în grija soțului şi se plimbă prin toată clădirea, căutându-i pe domnul Holohan sau pe domnul Fitzpatrick. Nu-l găsi pe nici unul. Îi întrebă pe uşieri dacă

era vreun membru al comisiei în vestibul şi, cu mari eforturi, un uşier aduse o femeie scundă, pe nume domnişoara Beirne, căreia doamna Kearney îi spuse că voia să-l vadă pe unul dintre secretari. Domnişoara Beirne îi aştepta la rându-i dintr-o clipă în alta şi întrebă dacă putea să facă ea ceva. Doamna Kearney privi cercetător chipul bătrâior care se schimonosise într-o expresie de încredere şi entuziasm, iar apoi răspunse:

— Nu, mulțumesc!

Mărunțica dădu glas speranței că sala avea să se umple. Privi ploaia de-afară până când melancolia străzii umede îi alungă încrederea şi entuziasmul de pe chipul schimonosit. Pe urmă scoase un mic suspin şi zise:

— Of, asta e! Ne-am dat toată silința, martor mi-e bunul Dumnezeu.

Doamna Kearney trebui să se întoarcă în cabina artiştilor.

Soseau *les artistes*. Basul şi al doilea tenor ajunseseră deja. Basul, domnul Duggan, era un tânăr zvelt, cu o mustață neagră destul de rară. Era fiul unui portar al unui birou din oraş, iar în copilărie scosese note prelungi de bas în holul care-avea o rezonanță grozavă. Se ridicase din această postură modestă până devenise un *artiste* de primă mână. Apăruse şi în marea operă. Într-o seară, din cauză că un *artiste* de operă se îmbolnăvise, preluase el rolul regelui din opera *Maritana*, cântată la Queen's Theatre. Cântase cu mare patos şi cu un ambitus remarcabil, şi fusese primit călduros de spectatorii din galerie; din nefericire, stricase buna impresie ştergându-şi de una sau de două ori nasul cu mâna înmănuşată, fără să-şi dea seama. Duggan era modest din fire şi vorbea puțin. Spunea „îhî" atât de timid, încât trecea neobservat şi nu bea niciodată altceva în afară de lapte, ca să-şi protejeze vocea. Domnul Bell, al doilea tenor, era un omuleț blond, care concura în fiecare an pentru premiile de la Feis Ceoil[1]. La cea de-a patra prezență, primise o medalie

---

1 Festival anual de muzică şi dans irlandez, organizat pentru prima dată în 1897 de Annie Patterson şi Edward Martyn.

de bronz. Era teribil de agitat şi teribil de invidios pe ceilalţi tenori, mascându-şi invidia neliniştită printr-o atitudine prietenoasă şi efervescentă. Îi plăcea să le spună altora ce calvar era fiecare concert pentru el. Prin urmare, când îl văzu pe domnul Duggan, se îndreptă spre el şi întrebă:

— Cânţi şi tu?

— Da, spuse domnul Duggan.

Domnul Bell râse de tovarăşul lui de suferinţă, întinse mâna şi zise:

— Strânge-aici!

Doamna Kearney trecu pe lângă aceşti doi tineri şi se apropie de marginea cortinei, ca să se uite în sală. Locurile se ocupau rapid, iar un zumzăit plăcut se auzea în rândurile auditoriului. Doamna Kearney se întoarse şi vorbi cu soţul ei între patru ochi. Discuţia era, fireşte, despre Kathleen, fiindcă amândoi se uitau des la ea pe când stătea de vorbă cu una dintre prietenele ei naţionaliste, domnişoara Healy, mezzosoprana. O femeie singuratică şi străină, cu o figură palidă, străbătu încăperea. Femeia nu lăsa să-i scape din ochi rochia de un albastru-spălăcit care stătea întinsă pe un corp slab. Cineva spuse că era Madame Glynn, soprana.

— Mă-ntreb de unde-au mai scos-o, îi zis Kathleen domnişoarei Healy. Sunt sigură că n-am auzit în viaţa mea de ea.

Domnişoara Healy nu-şi putu stăpâni un zâmbet. Domnul Holohan intră şonticăind în cabina artiştilor chiar în clipa aceea, iar cele două tinere îl întrebară cine era necunoscuta. Domnul Holohan spuse că era Madame Glynn din Londra. Madame Glynn îşi ocupă locul într-un colţ al camerei, ţinându-şi partiturile la piept cu un aer ţeapăn şi schimbându-şi din când în când direcţia privirii speriate. Umbra dădu adăpost rochiei sale decolorate, dar căzu răzbunătoare asupra micii scobituri de deasupra claviculei. Zgomotul din sală se înteţi. Primul tenor şi baritonul sosiră împreună. Erau

amândoi bine îmbrăcaţi, robuşti şi mulţumiţi, şi insuflau o notă de belşug printre cei de faţă.

Doamna Kearney îşi aduse fiica şi discută cordial cu ei. Ţinea să păstreze relaţii bune cu amândoi, dar, cu toate că se străduia să fie politicoasă, ochii ei îl urmăreau pe domnul Holohan, care şonticăia încolo şi-ncoace. De îndată ce avu ocazia, se scuză şi ieşi după el.

— Domnule Holohan, vreau să vorbim o clipă, spuse ea.

Se duseră într-o zonă retrasă a coridorului. Doamna Kearney îl întrebă când avea să-i fie plătită fiica. Domnul Holohan spuse că de asta se ocupa domnul Fitzpatrick. Doamna Kearney zise că n-o interesa domnul Fitzpatrick. Fiica ei semnase un contract pentru opt guinee şi trebuia plătită. Domnul Holohan spuse că nu era treaba lui.

— De ce nu-i treaba dumneavoastră? întrebă doamna Kearney. Nu i-aţi adus dumneavoastră contractul? Şi oricum, dacă nu-i treaba dumneavoastră, e treaba mea şi am de gând s-o văd rezolvată.

— Ar fi bine să vorbiţi cu domnul Fitzpatrick, zise apăsat domnul Holohan.

— Nu mă interesează domnul Fitzpatrick, repetă doamna Kearney. Am un contract şi vreau să-l văd respectat.

Când se întoarse în cabina artiştilor, îi apăruse o uşoară roşeaţă în obraji. Încăperea se însufleţise. Doi bărbaţi cu paltoanele pe ei puseseră stăpânire pe cămin şi vorbeau familiar cu domnişoara Healy şi cu baritonul. Erau trimisul ziarului *Freeman* şi domnul O'Madden Burke. Trimisul lui *Freeman* venise să anunţe că nu putea să stea până la concert, fiindcă trebuia să scrie şi despre conferinţa pe care-o ţinea un preot american la reşedinţa oficială a primarului. Îi rugă să-i lase materialul despre concert la redacţie, urmând să se ocupe personal de publicare. Era un bărbat cărunt, cu o voce modulată şi maniere alese. Ţinea un trabuc stins în mână, iar aroma fumului îi plutea învăluitor în jur. Din capul locului n-avusese de gând să stea nici măcar un minut, căci concertele

şi *les artistes* îl plictiseau fioros, însă rămase rezemat de cămin. Domnişoara Healy stătea în fața lui, vorbind şi râzând. Era destul de vârstnic ca să bănuiască unul dintre motivele politeții ei, dar suficient de tânăr la minte ca să tragă foloase. Căldura, parfumul şi culoarea pielii ei îi răscoleau simțurile. Îşi dădea seama cu încântare că pieptul pe care-l vedea ridicându-se şi coborând uşor sub ochii lui se mişca de fapt pentru el, că râsetele, aroma şi privirile cochete i se adresau doar lui. Când îşi dădu seama că nu mai putea rămâne, îşi luă rămas-bun de la ea cu toată părerea de rău.

— O'Madden o să scrie ştirea, îi explică el doamnei Kearney, iar eu o să am grijă să intre-n pagină.

— Vă mulțumesc foarte mult, domnule Hendrick, spuse domnul Holohan. Ştiu c-o să aveți grijă să intre. Dar nu vreți un păhărel înainte de plecare?

— Nu refuz, zise domnul Hendrick.

Cei doi bărbați străbătură câteva coridoare întortocheate, urcară pe o scară întunecoasă şi ajunseră într-o cameră izolată, unde unul dintre uşieri destupa sticle pentru câțiva domni. Unul dintre ei era domnul O'Madden Burke, care dibuise camera din instinct. Era un bărbat suav şi bătrâior, care, când se odihnea, îşi sprijinea corpul impunător pe o umbrelă mare de mătase. Magnilocventul lui nume occidental era umbrela pe care-şi sprijinea aleasa problemă a propriilor finanțe. Era deosebit de respectat.

În timp ce domnul Holohan se ocupa de trimisul ziarului *Freeman*, doamna Kearney vorbea cu atâta însuflețire cu soțul ei, încât acesta trebui s-o roage să-şi coboare glasul. Conversația celorlalți oameni din încăpere devenise încordată. Domnul Bell, protagonistul primului număr, era pregătit, cu partituri cu tot, însă acompaniatoarea nu făcu nici un semn. Era limpede că se produsese o neregulă. Domnul Kearney se uită drept în față, mângâindu-şi barba, în timp ce doamna Kearney îi vorbea la ureche lui Kathleen, cu o vehemență controlată. Din sală se auziră sunete de încurajare, aplauze

şi tropăieli. Primul tenor, baritonul şi domnişoara Healy rămaseră unul lângă altul, aşteptând liniştiţi, dar nervii domnului Bell avură mult de suferit, căci omul se temea ca nu cumva publicul să creadă că întârziase.

Domnul Holohan şi domnul O'Madden Burke intrară în cameră. Într-o secundă, domnul Holohan pricepu ce anume provocase tăcerea. Se apropie de doamna Kearney şi-i vorbi fără ocolişuri. În timp ce ei doi discutau, zgomotul din sală devenea tot mai puternic. Domnul Holohan se făcu foarte roşu la faţă, pradă enervării. Vorbea cu aplomb, însă doamna Kearney i-o reteza sec, din când în când:

— N-o să se ducă. Trebuie să-şi capete cele opt guinee.

Domnul Holohan arătă disperat spre sala unde publicul aplauda şi bătea din picioare. Li se adresă domnului Kearney şi lui Kathleen. Însă domnul Kearney continuă să-şi mângâie barba, iar Kathleen îşi plecă ochii în pământ, mişcându-şi vârful unui pantof nou: nu era vina ei. Doamna Kearney repetă:

— Nu urcă pe scenă fără bani.

După un schimb rapid de replici, domnul Holohan ieşi şchiopătând grăbit. În încăpere se lăsă liniştea. Când tensiunea tăcerii deveni aproape dureroasă, domnişoara Healy îi spuse baritonului:

— Ai văzut-o pe doamna Pat Campbell săptămâna asta?

Baritonul n-o văzuse, dar i se spusese că se simţea bine. Conversaţia se opri aici. Primul tenor îşi înclină capul şi începu să numere zalele lanţului de aur care-i încingea talia, zâmbind şi fredonând note la întâmplare, ca să observe efectul asupra sinusului frontal. Din când în când, fiecare îi arunca o privire doamnei Kearney.

Zgomotul din public se transformase în hărmălaie când domnul Fitzpatrick năvăli în încăpere, urmat de domnul Holohan, care gâfâia. Aplauzele şi tropăielile din sală erau punctate de fluierături. Domnul Fitzpatrick ţinea în mână câteva bancnote. Îi dădu patru din ele doamnei Kearney şi-i

spuse că pe celelalte patru avea să le-aducă în pauză. Doamna Kearney zise:

— Lipsesc patru şilingi.

Însă Kathleen îşi prinse poala fustei cu mâna şi-i spuse „Hai, domnule Bell“ protagonistului primului număr, care tremura ca piftia. Cântăreţul şi acompaniatoarea ieşiră împreună. Zgomotul din sală încetă. Urmă o pauză de câteva clipe, după care se făcu auzit pianul.

Prima parte a concertului fu de mare succes, în afară de numărul lui Madame Glynn. Biata femeie cântă *Killarney* cu o voce anemică şi spartă, cu toate manierismele învechite ale intonării şi pronunţiei, despre care credea că dădeau eleganţă interpretării. Arăta de parc-ar fi fost readusă la viaţă dintr-o garderobă veche de teatru, iar spectatorii mai puţin şcoliţi râseră de notele ei înalte şi văicăreţe. Cu toate acestea, primul tenor şi mezzosoprana vrăjiră publicul. Kathleen cântă o selecţie de arii irlandeze pentru care primi aplauze generoase. Prima parte se încheie cu un vibrant recital patriotic al unei tinere care regiza spectacole de amatori. Numărul se alese cu aplauze meritate, iar la sfârşitul lui bărbaţii ieşiră mulţumiţi din sală pe durata pauzei.

În tot acest timp, emoţia pusese stăpânire pe viesparul din cabina artiştilor. Într-un colţ se aflau domnul Holohan, domnul Fitzpatrick, domnişoara Beirne, doi dintre uşieri, baritonul, basul şi domnul O'Madden Burke. Domnul O'Madden Burke spuse că era cea mai scandaloasă apariţie pe care-i fusese dat s-o vadă. Cariera muzicală a domnişoarei Kathleen Kearney la Dublin era terminată, zise el. Baritonul fu întrebat ce părere avea despre comportamentul doamnei Kearney. N-ar fi vrut să spună nimic. I se dăduseră banii şi voia să fie în relaţii paşnice cu ceilalţi. Totuşi, spuse că doamna Kearney ar fi putut să se gândească la *les artistes*. Uşierii şi secretarii dezbătură aprins ce trebuia făcut la pauză.

— Sunt de acord cu domnişoara Beirne, spuse domnul O'Madden Burke. Nu-i daţi nimic.

Într-un alt colț al încăperii se găseau doamna Kearney și soțul ei, domnul Bell, domnișoara Healy și tânăra care recitase montajul patriotic. Doamna Kearney spuse că fusese tratată scandalos de comisie. Se făcuse luntre și punte ca să iasă totul bine, și uite cum o răsplăteau.

Cei din comisie credeau că aveau de-a face doar cu o fată și că, prin urmare, puteau s-o calce în picioare. Însă avea să le arate ea cât de mult se înșelau. N-ar fi îndrăznit să se poarte așa dac-ar fi fost bărbat, nu femeie. Dar avea să se ocupe ca fiica ei să-și primească drepturile: nu puteau s-o prostească. Dacă n-o plăteau până la ultimul sfanț, avea să-i știe tot Dublinul. Bineînțeles că-i părea rău pentru *les artistes*. Însă ce altceva putea să facă? I se adresă celui de-al doilea tenor, care spuse că, după părerea lui, nu se purtaseră frumos cu ea. Pe urmă i se adresă domnișoarei Healy. Domnișoara Healy ar fi vrut să se alăture celuilalt grup, dar nu putu fiindcă era prietenă la toartă cu Kathleen, iar soții Kearney o invitaseră de multe ori la ei acasă.

De îndată ce se încheie prima parte, domnul Fitzpatrick și domnul Holohan se duseră la doamna Kearney și-i spuseră că restul de patru guinee avea să fie plătit după întâlnirea de marțea viitoare a comisiei și că, dacă fiica ei refuza să cânte în partea a doua, comisia avea să considere contractul nul și nu avea să plătească nimic.

— Nu vreau să știu de nici o comisie, zise doamna Kearney înfuriată. Fata mea are-un contract. Ori i se numără-n mână patru lire și opt șilingi, ori nu mai pune piciorul pe scenă.

— Mă surprindeți, doamnă Kearney, spuse domnul Holohan. Nu mi-am închipuit niciodată c-o să ne tratați în halul ăsta.

— Dar dumneavoastră cum m-ați tratat? întrebă doamna Kearney.

Se înnegrise la față de supărare și arăta de parc-ar fi fost gata să atace pe cineva cu mâinile goale.

— Îmi cer drepturile, spuse ea.

— Ați putea să arătați mai mult bun-simț, zise domnul Holohan.

— Zău? Când v-am întrebat când o s-o plătiți pe fiică-mea, nici mie nu mi s-a răspuns cuviincios.

Îşi dădu capul pe spate şi-şi luă o voce arogantă:

— Trebuie să vorbiți cu secretarul. Nu-i treaba mea. Eu sunt o persoană de toată isprava… tranca-fleanca mere acre.

— Am crezut că sunteți o doamnă, zise domnul Holohan, plecând brusc de lângă ea.

După aceea, comportamentul doamnei Kearney fu condamnat în unanimitate: toată lumea se declară de acord cu ceea ce făcuse comisia. Doamna Kearney rămase în uşă, răvăşită de furie, certându-se cu soțul şi cu fiica ei, gesticulând sub ochii lor. Aşteptă momentul când trebuia să înceapă partea a doua, cu speranța că avea să fie abordată de secretari. Însă domnişoara Healy acceptase cu amabilitate să fie acompaniatoare pentru un număr sau două. Doamna Kearney trebui să se dea în lături, ca să le dea voie baritonului şi acompaniatoarei să urce pe scenă. Rămase nemişcată preț de o clipă, ca o efigie furioasă de piatră, iar când primele măsuri ale cântecului îi ajunseră la urechi, înşfăcă mantoul fiicei sale şi-i spuse soțului:

— Fă rost de-o trăsură!

Bărbatul ieşi imediat. Doamna Kearney îi puse fetei mantoul pe umeri şi-l urmă. Când trecu pragul uşii, se opri şi-l privi pe domnul Holohan cu o căutătură duşmănoasă.

— Încă n-am terminat cu dumneavoastră, spuse ea.

— Eu, în schimb, am terminat cu dumneavoastră, zise domnul Holohan.

Kathleen îşi urmă mama cu un aer supus. Domnul Holohan începu să măsoare încăperea cu pasul ca să se calmeze, fiindcă simțea că-i ia pielea foc.

— Ce mai doamnă! spuse el. Zău aşa, ce mai doamnă!

— Ai făcut ce trebuia, Holohan, zise domnul O'Madden Burke, sprijinindu-se aprobator în umbrelă.

Grație divină

Doi domni care se aflau chiar atunci la toaletă încercară să-l ridice, dar zadarnic: nu avură ce să-i facă. Rămăsese încolăcit la piciorul scărilor pe care căzuse. Bărbații reuşiră să-l întoarcă. Pălăria i se rostogolise la vreo doi-trei metri, iar hainele i se pătaseră de murdăria şi de umezeala pardoselei pe care zăcuse cu fața în jos. Avea ochii închişi şi horcăia la fiecare răsuflare. Un firicel de sânge i se prelingea din colțul gurii.

Aceşti doi domni şi unul dintre chelneri îl duseră pe scări în sus şi-l culcară pe podeaua barului. În două minute, se trezi înconjurat de mai mulți bărbați. Barmanul îl întrebă pe fiecare cine era bărbatul şi cu cine venise. Nu-l cunoştea nimeni, dar un alt chelner spuse că-l servise cu un rom mic.

— Era singur? întrebă barmanul.

— Nu, domnule. A venit cu doi domni.

— Şi unde sunt?

Nu ştia nimeni. Se auzi o voce:

— Lăsați-l să respire cum trebuie. A leşinat.

Cercul de privitori se destrămă şi se refăcu la loc de parc-ar fi fost din elastic. O medalie de sânge întunecat se formase lângă capul bărbatului, pe dalele podelei. Barmanul, îngrijorat de paloarea lui cenuşie, chemă poliția.

I se desfăcu gulerul şi i se dezlegă cravata. Deschise ochii preț de o clipă, scoase un suspin şi-i închise la loc. Unul dintre domnii care-l căraseră sus pe scări ținea în mână un joben

ponosit. Barmanul întrebă în mod repetat dacă nu-l cunoştea nimeni pe rănit sau unde-i dispăruseră prietenii. Uşa barului se deschise pentru a face loc unei huidume de poliţist. O mulţime de oameni care se luaseră după el pe străduţă se strânseră în faţa uşii, chinuindu-se să se uite înăuntru prin ochiurile de sticlă.

Barmanul începu imediat să povestească tot ce ştia. Poliţistul, un tânăr cu trăsături grosolane şi nemişcate, ascultă. Îşi mişcă încet capul spre dreapta şi stânga, şi de la barman la bărbatul aflat la podea, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie victima vreunei păcăleli. Pe urmă îşi trase mănuşa de pe mână, scoase un carneţel de la brâu, umezi vârful creionului cu limba şi se pregăti de scris. Întrebă cu un accent provincial în care se ghiceau diverse suspiciuni:

— Cine-i bărbatul? Cum îl cheamă şi ce adresă are?

Un tânăr în echipament de ciclist îşi croi drum prin cercul de gură-cască. Îngenunche repede lângă bărbatul rănit şi ceru apă. Poliţistul îngenunche şi el, ca să-l ajute. Tânărul şterse sângele de la gura rănitului, după care ceru puţin coniac. Poliţistul repetă comanda pe un ton autoritar, până când apăru un chelner cu paharul. Bărbatului i se turnă coniacul pe gât. După câteva clipe, deschise ochii şi se uită în jur. Privi cercul de chipuri, iar apoi, pricepând, se strădui să se ridice în picioare.

— Acum e-n regulă? întrebă tânărul în echipament de ciclist.

— N-a'e ni'c, răspunse rănitul, încercând să se ridice.

I se dădu ajutor să se pună pe picioare. Barmanul spuse ceva despre un spital, iar câţiva dintre gură-cască îi dădură sfaturi. Jobenul ponosit îi fu pus bărbatului pe cap. Poliţistul întrebă:

— Unde locuiţi?

Fără să răspundă, bărbatul începu să-şi răsucească vârfurile mustăţii. Luă în glumă cele întâmplate. Nu era nimic, spuse el, doar un mic accident. Vorbea cu mare greutate.

— Unde locuiți? repetă polițistul.

Bărbatul ceru să i se cheme o trăsură. În timp ce se dezbătea solicitarea, un domn agil şi înalt, cu pielea albă şi purtând un palton lung de culoare galbenă, se apropie dinspre capătul îndepărtat al barului. Văzând spectacolul, îi strigă bărbatului:

— Salutare, Tom! Ce s-a-ntâmplat?

— N-a'e ni'c, spuse bărbatul.

Nou-venitul cercetă înfățişarea vrednică de milă a celui din fața lui, iar pe urmă se întoarse spre polițist, spunând:

— E-n regulă, domnule polițist. Îl duc eu acasă.

Polițistul îşi duse mâna la cască şi răspunse:

— Prea bine, domnule Power!

— Hai, Tom, zise domnul Power, luându-şi prietenul de braț. Nu ți-ai rupt nici un os. Poftim? Poți să mergi?

Tânărul în echipament de ciclist îl luă pe bărbat de celălalt braț, iar cercul de gură-cască se desfăcu.

— Cum de-ai ajuns în halul ăsta? întrebă domnul Power.

— Domnul a căzut pe scară, spuse tânărul.

— Vă 'ămân îndato'at, domnule, zise rănitul.

— A, nici vorbă.

— Nu se poa' să bem un pă'ă'el…?

— Nu acum. Nu acum.

Cei trei bărbați părăsiră barul, iar mulțimea se cernu pe uşă şi ieşi pe străduță. Barmanul îl conduse pe polițist la scară, ca să cerceteze locul accidentului. Cei doi conveniră că, mai mult ca sigur, domnul făcuse un pas greşit. Clienții se întoarseră la tejghea, iar un chelner se apucă să şteargă petele de sânge de pe pardoseală.

Când ajunseră pe Grafton Street, domnul Power fluieră după o trăsură. Bărbatul care se rănise spuse din nou, cum putu mai bine:

— Vă 'ămân îndato'at, domnule. Spe' s' ne mai 'tâlnim. Kernan mă chea'.

Şocul şi primele dureri îl treziseră pe jumătate.

— Nici o problemă, zise tânărul.

Îşi strânseră mâinile. Domnul Kernan fu aburcat în trăsură şi, în timp ce domnul Power îi dădea instrucţiuni vizitiului, îşi exprimă recunoştinţa la adresa tânărului, precum şi regretul că nu putuseră bea un pahar împreună.

— Altă dată, spuse tânărul.

Trăsura porni spre Westmoreland Street. Când trecu pe la Ballast Office, ceasul arăta nouă şi jumătate. Intrară în bătaia unui vânt puternic dinspre răsărit, care sufla dinspre gura râului. Domnul Kernan se ghemui înfrigurat. Prietenul lui îi ceru să-i spună cum se produsese accidentul.

— Nu po', răspunse el. Mă doa'e lim'a.

— Ia să văd.

Celălalt se aplecă peste roata trăsurii şi se uită în gura domnului Kernan, dar nu văzu nimic. Aprinse un chibrit şi, adăpostindu-l în căuşul palmelor, se zgâi din nou în gura pe care domnul Kernan o deschise ascultător. Hâţânelile trăsurii apropiau şi îndepărtau chibritul de gura deschisă. Gingia şi dinţii de jos erau acoperiţi de sânge închegat, iar o părticică din limbă părea să fi fost smulsă. Chibritul se stinse.

— Arată urât, spuse domnul Power.

— N-a'e ni'c, zise domnul Kernan, închizând gura şi ridicându-şi gulerul hainei soioase.

Domnul Kernan era un comis-voiajor de şcoală veche şi credea în demnitatea propriei meniri. Nu fusese văzut niciodată în oraş fără un joben de o anume ţinută şi fără ghetre. Graţie acestor două articole de îmbrăcăminte, spunea el, bărbaţii erau acceptaţi oriunde. Ducea mai departe tradiţia napoleonului său, marele Blackwhite, a cărui amintire o evoca din când în când prin diferite povestioare şi expresii ale feţei. Metodele moderne de-a face afaceri îl cruţaseră doar până într-acolo încât îi permiteau să aibă un birouaş pe Crowe Street, pe ale cărui jaluzele stăteau scrise numele şi adresa firmei – Londra, E.C. Pe etajera din birouaş se afla un mic batalion de cutii din plumb, iar pe masa din faţa

ferestrei stăteau patru sau cinci boluri din porțelan, care erau de obicei pe jumătate pline cu un lichid negru. Din aceste boluri domnul Kernan degusta ceai. Lua o sorbitură, își răsfăța cerul gurii cu ea şi pe urmă o scuipa în grătarul căminului. După aceea se oprea ca să se pronunțe.

Domnul Power, un bărbat mult mai tânăr, era angajat la Royal Irish Constabulary Office[1] din Dublin Castle. Curba ascensiunii lui sociale se întretăia cu cea a decăderii pe care pornise prietenul său, însă decăderea domnului Kernan era atenuată de faptul că unii prieteni care-l cunoscuseră când era în culmea succesului îl prețuiau în continuare ca pe un tip de caracter. Domnul Power se număra printre aceşti prieteni. Datoriile lui inexplicabile ajunseseră de notorietate în propriul cerc de prieteni; cu toate acestea, rămăsese un tânăr binedispus.

Trăsura se opri în fața unei căsuțe de pe Glasnevin Road, iar domnul Kernan fu ajutat să intre. Soția îl duse la culcare, în timp ce domnul Power se aşeză în bucătăria de la parter şi-i întrebă pe copii la ce şcoală mergeau şi ce fel de cărți citeau. Conştienți de starea proastă a tatălui şi de absența mamei, copiii – două fete şi un băiat – începură să se prostească în preajma lui. Domnul Power fu surprins de purtarea şi de accentul lor, iar îngândurarea i se citi în încrețiturile frunții. După un timp, doamna Kernan intră în bucătărie, exclamând:

— În ce hal arată! Odată şi-odată o să-şi vină singur de hac şi basta. De vineri bea întruna.

Domnul Power avu grijă să-i explice că nu fusese vina lui, că nimerise din pură întâmplare la locul faptei. Doamna Kernan, amintindu-şi de bunele oficii ale domnului Power cu ocazia certurilor în familie, precum şi de micile, dar oportunele împrumuturi, zise:

— A, nici n-are rost să-mi spuneți, domnule Power. Ştiu că-i sunteți prieten, nu ca alții dintre cei cu care umblă. Pentru

1 Jandarmeria Regală Irlandeză.

ei e băiat bun cât timp are destui bani în buzunar ca să stea departe de nevastă şi familie. Ce să spun, grozavi prieteni! Chiar aş vrea să ştiu, în seara asta cine-a fost cu el?

Domnul Power clătină din cap, dar nu spuse nimic.

— Îmi pare foarte rău că n-am cu ce să vă servesc, continuă ea. Dar, dac-aveţi răbdare un minut, trimit un copil până la colţ, la Fogarty's.

Domnul Power se ridică.

— Noi îl aşteptam să vin-acasă cu banii. Dar nici nu mai pare să ştie că are-o casă.

— Lăsaţi, doamnă Kernan, spuse domnul Power, îl facem noi să-ntoarcă foaia. O să vorbesc cu Martin. El e omul potrivit. Venim într-o seară şi vorbim pe-ndelete.

Femeia îl conduse la uşă. Vizitiul tropăia încoace şi-ncolo pe alee şi îşi mişca braţele să se-ncălzească.

— Aţi fost foarte amabil că l-aţi adus acasă, spuse ea.

— Nici o problemă, zise domnul Power.

Se sui în trăsură. Când aceasta se puse în mişcare, domnul Power îşi ridică vesel pălăria în direcţia femeii.

— O să-l facem alt om, spuse el. Noapte bună, doamnă Kernan.

*

Ochii nedumeriţi ai doamnei Kernan urmăriră trăsura până nu se mai văzu. Pe urmă femeia îşi schimbă privirea, intră în casă şi-i goli buzunarele soţului.

Era o femeie activă şi practică, de vârstă mijlocie. Nu trecuse mult de când îşi aniversase nunta de argint şi îşi reînnoise legătura intimă cu soţul ei valsând cu el, în acompaniamentul domnului Power. Pe vremea când o curta, domnul Kernan i se păruse un bărbat nu lipsit de o anume galanterie; şi chiar şi azi dădea fuga spre uşa capelei ori de câte ori auzea de vreo cununie, iar când îi vedea pe miri îşi amintea, cu o vie plăcere, cum trecuse pe sub Steaua din Biserica Madonei Mărilor din Sandymount, sprijinindu-se de braţul unui

bărbat jovial şi robust, care se îmbrăcase elegant, cu o redingotă, nişte pantaloni de culoarea levănțicii şi un joben ținut cu grație în echilibru pe brațul celălalt. După trei săptămâni, descoperise că viața conjugală era plicticoasă, iar mai târziu, când tocmai începea să i se pară insuportabilă, devenise mamă. Rolul acesta nu-i ridicase obstacole de nedepăşit, şi timp de douăzeci şi cinci de ani fusese menajera isteață a soțului ei. Cei doi băieți mai mari erau pe picioarele lor. Unul lucra într-o postăvărie din Glasgow, celălalt în biroul unui distribuitor de ceaiuri din Belfast. Erau fii buni, scriau regulat acasă şi uneori trimiteau bani. Ceilalți copii erau încă la şcoală.

Domnul Kernan expedie o scrisoare la birou în ziua următoare şi rămase în pat. Soția îi pregăti o supă de vită şi-l dojeni cum scrie la carte. Îi accepta excesele frecvente ca făcând parte din regula jocului, îl îngrijea conştiincios ori de câte ori se simțea rău şi încerca mereu să-l facă să mănânce la micul dejun. Existau şi soți mai răi. Măcar el nu mai fusese violent niciodată de când crescuseră băieții, iar ea ştia că era dispus să meargă pe jos până la capătul lui Thomas Street şi înapoi fie şi pentru o comandă mică.

Două seri mai târziu, prietenii săi veniră să-l vadă. Ea îi conduse la dormitorul lui, al cărui aer era impregnat cu un miros personal, şi-i pofti să se aşeze pe scaune lângă foc. Limba domnului Kernan, care-i provocase dureri usturătoare şi-l făcuse cam irascibil peste zi, deveni mai politicoasă. Kernan stătea în pat în capul oaselor, proptit între perne, iar stropul de culoare al obrajilor puhavi îi făcea să semene cu cenuşa spuzită. Îşi ceru iertare musafirilor pentru dezordinea din cameră, dar în acelaşi timp se uită la ei cu un aer fălos, cu o mândrie de veteran.

Nu-şi dădea seama că era victima unui complot pe care prietenii lui, domnul Cunningham, domnul M'Coy şi domnul Power, i-l dezvăluiseră doamnei Kernan în salon. Ideea fusese a domnului Power, însă punerea ei în aplicare îi fu încredințată

domnului Cunningham. Domnul Kernan aparținea confesiunii protestante şi, chiar dacă trecuse la catolicism când se însurase, nu se întorsese în sânul bisericii vreo douăzeci de ani. Mai mult, îi plăcea să trimită săgeți spre catolicism.

Domnul Cunningham era omul cel mai indicat pentru acest caz. Era un coleg mai vârstnic al domnului Power. Nici viața lui conjugală nu era foarte fericită. Oamenii îl priveau cu multă compasiune, căci se ştia că se căsătorise cu o femeie neispititoare, care pe deasupra era o bețivă incurabilă. Îi mobilase locuința de şase ori, şi de fiecare dată ea amanetase mobilierul.

Toți îl respectau pe bietul Martin Cunningham. Era un om extrem de sensibil, influent şi deştept. Buna cunoaştere a oamenilor, precum şi agerimea înnăscută, care se concretizase pentru o bună bucată de timp în legăturile avute cu diverse cazuri aflate în atenția poliției, fuseseră temperate de scurte cufundări în apele filozofiei generale. Era bine informat. Prietenii țineau cont de părerile lui şi credeau că semăna la față cu Shakespeare.

După ce i se adusese la cunoştință complotul, doamna Kernan spusese:

— Las totul în mâinile dumneavoastră, domnule Cunningham.

După un sfert de secol de viață conjugală, îi rămăseseră foarte puține iluzii. Religia devenise un tabiet pentru ea, şi bănuia că un bărbat de vârsta soțului ei nu avea cum să se schimbe semnificativ până la moarte. Era tentată să creadă că, într-un fel ciudat, accidentul lui se petrecuse la momentul potrivit şi, dacă n-ar fi ținut să nu pară o femeie neagră la suflet, le-ar fi spus acelor domni că nu era un lucru rău că domnului Kernan i se scurtase puțin limba. Cu toate acestea, domnul Cunningham era un om capabil; iar religia era religie. Era posibil ca urzeala să dea rezultate şi oricum, rău nu putea să facă. Convingerile ei nu erau extravagante. Credea cu tărie că Sfânta Inimă era cea mai folositoare dintre

toate devoţiunile catolicilor şi se pronunţa în favoarea sacramentelor. Credinţa îi era limitată de bucătărie, dar, dacă n-avea încotro, putea să creadă şi în zâna prevestitoare a morţii, şi în Sfântul Duh.

Domnii începură să vorbească despre accident. Domnul Cunningham zise că dăduse cândva peste un caz asemănător. Un bărbat de şaptezeci de ani îşi muşcase o bucăţică din limbă în timpul unei crize de epilepsie, iar limba i se refăcuse, aşa că nu se vedea nici urmă de muşcătură.

— Mă rog, eu n-am şaptezeci de ani, spuse invalidul.

— Doamne fereşte, zise domnul Cunningham.

— Dar acum te mai doare? întrebă domnul M'Coy.

Domnul M'Coy fusese, la un moment dat, un tenor cu o oarecare reputaţie. Soţia lui, o fostă soprană, dădea şi acum lecţii de pian la preţuri mici pentru copii. Pentru el, linia vieţii nu fusese distanţa cea mai scurtă dintre două puncte şi avusese mici perioade când, silit de împrejurări, trăise cum îl dusese capul. Fusese funcţionar la Midland Railways, responsabil cu anunţurile publicitare la *The Irish Times* şi *The Freeman's Journal*, agent comercial al unei firme de cărbuni care plătea prin comision, detectiv particular sau angajat la biroul subşerifului, iar recent devenise secretar al procurorului municipal. Noul post îi stârnise interesul profesional pentru cazul domnului Kernan.

— Dacă mă mai doare? Nu cine ştie ce, răspunse domnul Kernan. Dar e scârbos. Parcă-mi vine mereu să vărs.

— Asta-i de la băutură, spuse neclintit domnul Cunningham.

— Nu, zise domnul Kernan. Cred c-am răcit în trăsură. Simt întruna că-mi vine ceva pe gât, flegmă sau…

— Mucus, spuse domnul M'Coy.

— Îmi tot vine pe gât; o scârboşenie.

— Da, da, spuse domnul M'Coy, e toraxul.

Se uită la domnul Cunningham şi la domnul Power în acelaşi timp, cu un aer provocator. Domnul Cunningham încuviință repede din cap, iar domnul Power spuse:

— Mă rog, totu-i bine când se termină cu bine.

— Îți sunt foarte îndatorat, bătrâne, zise invalidul.

Domnul Power făcu un semn cu mâna.

— Ceilalți doi tipi cu care eram…

— Cu cine erai? întrebă domnul Cunningham.

— Cu un tip. Nu-i mai ştiu numele. Ei, fir-ar să fie, cum îl cheamă? Mărunțel, cu păr nisipiu…

— Şi cu mai cine?

— Cu Harford.

— Hm, făcu domnul Cunningham.

La această remarcă a domnului Cunnnigham, ceilalți tăcură. Se ştia că vorbitorul avea surse secrete de informații. În acest caz, monosilaba avea o intenție morală. Domnul Harford făcea uneori parte dintr-un mic detaşament care pleca din oraş duminica, imediat după ora amiezii, cu scopul de-a ajunge cât mai repede la o cârciumă aflată undeva în împrejurimi, unde membrii detaşamentului pozau în călători de bună-credință. Însă companionii nu acceptaseră niciodată să facă abstracție de originea lui. Harford îşi începuse viața ca finanțist obscur, împrumutându-i pe muncitori cu mici sume de bani, cu o dobândă cămătărească. Mai târziu devenise partenerul unui domn scund şi foarte gras, domnul Goldberg, de la Liffey Loan Bank[1]. Cu toate că Harford nu îmbrățişase niciodată altceva decât codul etic evreiesc, tovarăşii lui întru catolicism, ori de câte ori sufereau, personal sau prin pielea semenilor, de pe urma buzunărelilor lui usturătoare, vorbeau cu obidă despre el ca despre un evreu irlandez şi-un analfabet, şi considerau că fiul lui idiot era expresia dezaprobării divine a cametei. Cu alte prilejuri, îşi aminteau şi de părțile lui bune.

1 Banca pentru Împrumuturi Liffey.

— Mă-ntreb unde s-o fi dus, spuse domnul Kernan.

Prefera ca detaliile accidentului să rămână neclare. Voia ca prietenii lui să creadă că se făcuse o greşeală, că domnul Harford şi cu el nici măcar nu se întâlniseră. Prietenii, care ştiau perfect cum bea domnul Harford, rămaseră tăcuți. Domnul Power mai spuse o dată:

— Totu-i bine când se termină cu bine.

Domnul Kernan schimbă imediat subiectul.

— A fost un tip cumsecade medicul ăla, zise el. Noroc cu el, altfel…

— Păi, altfel, spuse domnul Power, ar fi putut să ia şapte zile de arest, fără opțiunea amenzii.

— Da, da, zise domnul Kernan, străduindu-se să-şi aducă aminte. Acum îmi amintesc c-a fost şi-un polițist. Părea un tip de treabă. Dar cum s-a-ntâmplat până la urmă?

— S-a-ntâmplat că te-ai cherchelit rău de tot, Tom, spuse grav domnul Cunningham.

— Să nu te miri, zise domnul Kernan, cu aceeaşi gravitate.

— Presupun că l-ai trimis la plimbare pe polițist, Jack, spuse domnul M'Coy.

Domnului Power nu-i pică bine că i se spusese pe nume. Nu avea vederi înguste, dar nu putea să uite că, nu demult, domnul M'Coy organizase o cruciadă a căutării de valize şi portmantouri, pentru ca doamna M'Coy să onoreze nişte angajamente imaginare prin țară. Mai mult decât faptul că fusese victimizat îl indispunea meschinăria manevrelor efectuate. În consecință, răspunse la întrebare ca şi cum i-ar fi adresat-o domnul Kernan.

Relatarea îl indignă peste poate pe domnul Kernan. Era profund conştient de condiția lui de cetățean, voia să întrețină raporturi onorabile cu oraşul şi-i displăceau afronturile aduse de cei pe care-i numea „mocofani de la țară".

— De-asta plătim impozite? întrebă el. Ca să-i hrănim şi să-i îmbrăcăm pe fârțângăii ăştia ignoranți… căci asta sunt şi nimic altceva.

Domnul Cunningham râse. Era angajat la Jandarmerie doar în timpul orelor de program.

— Cum ar putea fi altceva, Tom? spuse el.

Luă un accent grosolan, de provincie, şi spuse pe un ton poruncitor:

— 65, prinde-ţi varza!

Toată lumea râse. Domnul M'Coy, care voia să intre în discuţie pe orice uşă, pretinse că nu auzise niciodată păţania. Domnul Cunningham zise:

— Se presupune – umblă vorba, cum ar veni – că scena se petrece în unitatea unde sunt recrutaţi pentru instrucţie plăvanii ăia de la ţară – îi ştii. Sergentul îi pune să stea unul lângă altul, cu spatele la zid, şi să-şi ridice blidele.

Ilustră relatarea prin câteva gesturi groteşti.

— Asta când vine ora mesei. Are-n faţa lui un afurisit de ceaun cu varză, pus pe masă, şi-un afurisit de polonic cât o lopată. Ia câte-o căpăţână de varză cu polonicul, o aruncă dinspre un capăt al încăperii, iar amărâţii trebuie s-o prindă cu blidele: *65, prinde-ţi varza.*

Toată lumea râse din nou, dar domnul Kernan îşi păstră ceva din indignare. Zise că avea de gând să trimită o scrisoare pe adresa ziarelor.

— Dobitocii ăştia care vin aici îşi închipuie că pot să ne comande, zise el. Nu-i nevoie să-ţi spun ce fel de oameni sunt, Martin.

Domnul Cunningham dădu glas unei aprobări în cunoştinţă de cauză.

— E ca peste tot în lume, spuse el. Unii sunt răi, alţii sunt buni.

— Da, adevărat, unii sunt buni, recunosc, zise domnul Kernan mulţumit.

— E mai bine să nu intri-n vorbă cu ei, zise domnul M'Coy. Asta-i părerea mea!

Doamna Kernan intră în cameră şi, punând o tavă pe masă, spuse:

— Vă rog să vă serviți, domnilor.

Domnul Power se ridică să oficieze şi-i oferi scaunul lui. Ea refuză, spunând că avea de călcat jos, iar după ce dădu din cap către domnul Cunningham, pe la spatele domnului Power, se pregăti să iasă din cameră. Soțul ei îi strigă:

— Dar pentru mine n-ai nimic, țuşcă?

— Pentru tine? Poate-un dos de palmă! spuse muşcător doamna Kernan.

Soțul îi mai strigă o dată:

— Nimic pentru bietu' bărbățel!

Avea o voce şi o expresie atât de caraghioase, încât împărțirea sticlelor de bere neagră se făcu într-o veselie generală.

Domnii băură din pahare, le puseră apoi pe masă şi făcură o pauză. Pe urmă domnul Cunningham se întoarse spre domnul Power şi spuse cu un aer indiferent:

— Ai spus joi seara, Jack, nu?

— Da, joi, zise domnul Power.

— Perfect! spuse prompt domnul Cunningham.

— Putem să ne-ntâlnim la M'Auley, zise domnul M'Coy. E locul cel mai potrivit.

— Dar n-avem voie să-ntârziem, spuse domnul Power cu toată seriozitatea, fiindcă n-o să ai loc s-arunci un ac.

— Putem să ne-ntâlnim la şapte jumate, spuse domnul M'Coy.

— Perfect! zise domnul Cunningham.

— Aşa rămâne, la şapte jumate la M'Auley!

Se lăsă o tăcere scurtă. Domnul Kernan aşteptă să vadă dacă prietenii lui aveau să-l pună în temă. După aceea întrebă:

— Ce se petrece?

— A, nimic, spuse domnul Cunningham. O trebuşoară pe care-o aranjăm pentru joi, atâta tot.

— La operă, nu? zise domnul Kernan.

— Nu, nu, spuse domnul Cunningham pe un ton evaziv. E doar o… chestiune de ordin spiritual.

— A, zise domnul Kernan.

Urmă o nouă tăcere. După aceea domnul Power zise fără ocoliş:

— Drept să-ți spun, Tom, o să mergem să ne spovedim.

— Exact, spuse domnul Cunningham. Jack, eu şi M'Coy aici de față… o să ne spălăm păcatele.

Dădu glas metaforei cu un fel de energie domestică şi, încurajat de propria voce, vorbi mai departe:

— Vezi tu, e mai bine să recunoaştem că suntem nişte escroci sadea, până la unul. Chiar aşa, până la unul, adăugă el cu o generozitate ursuză şi se întoarse spre domnul Power. Recunoaşte!

— Recunosc, spuse domnul Power.

— Şi eu recunosc, zise domnul M'Coy.

— Aşa c-o să ne spălăm păcatele împreună, spuse domnul Cunningham.

Lăsă impresia că tocmai îi venise o idee. Se întoarse brusc spre invalid şi zise:

— Ştii ce mi-a dat prin cap chiar acum, Tom? C-ai putea să vii cu noi şi să ne-ajuți să avem un careu.

— Bună idee, zise domnul Power. Toți patru laolaltă.

Domnul Kernan tăcu. Propunerea nu prea avea sens pentru mintea lui, dar, pricepând că anumite instanțe spirituale aveau să acționeze în numele lui, i se păru că aşa ar fi fost demn, să cedeze greu. Nu participă la discuție o bună bucată de vreme, însă ascultă, cu un aer de duşmănie potolită, în timp ce prietenii lui vorbeau despre iezuiți.

— Eu n-am o părere atât de proastă despre iezuiți, spuse el, intervenind într-un târziu. Sunt un ordin instruit. Şi cred c-au intenții bune.

— Sunt cel mai mare ordin bisericesc, Tom, zise domnul Cunningham cu entuziasm. Conducătorul iezuiților vine imediat după papă.

— Nu-ncape îndoială, spuse domnul M'Coy. Dacă vrei un lucru făcut bine şi fără nazuri, te duci la un iezuit. Sunt oameni cu influență. Să vă dau un exemplu…

— Iezuiții sunt oameni de mare calitate, zise domnul Power.

— Şi e ceva ciudat în ce priveşte ordinul ăsta, spuse domnul Cunningham. Toate celelalte ordine ale Bisericii au trebuit reformate la un moment dat, dar la iezuiți asta nu s-a întâmplat niciodată. N-au trecut prin cumpene.

— Chiar aşa? întrebă domnul M'Coy.

— Absolut, spuse domnul Cunningham. Istoria vorbeşte.

— Uitați-vă şi la biserica lor, zise domnul Power. Uitați-vă ce enoriaşi au.

— Iezuiții se ocupă de clasele înstărite, spuse domnul M'Coy.

— Bineînțeles, zise domnul Power.

— Da, spuse domnul Kernan. Tocmai de-aia îi privesc şi eu cu simpatie. Însă unii dintre popii ăia simpli, ignoranți şi cu nasul pe sus…

— Cu toții sunt oameni cumsecade, fiecare-n felul lui, spuse domnul Cunningham. Preoțimea irlandeză se bucură de-aprecierea întregii lumi.

— O, da, zise domnul Power.

— Nu ca alte suflări preoțeşti de pe continent, care-şi fac numele de ruşine, spuse domnul M'Coy.

— Poate că ai dreptate, zise domnul Kernan, dând înapoi.

— Normal că am dreptate, spuse domnul Cunningham. Doar n-am trăit atâta timp şi n-am văzut atâtea lucruri ca să nu mă pricep la firea omului.

Domnii băură din nou, luând exemplu unul de la altul. Domnul Kernan părea să chibzuiască asupra unui lucru. Era impresionat. Întotdeauna îl considerase pe domnul Cunningham foarte priceput la firea omului şi la cititul pe fețele altora. Îi ceru amănunte.

— A, e doar o spovedanie, zău, spuse domnul Cunningham. Se ține la părintele Purdon. Vezi tu, e pentru oamenii de afaceri.

— N-o să fie foarte aspru cu noi, Tom, zise domnul Power convingător.

— Părintele Purdon? Părintele Purdon? spuse invalidul.

— A, nu se poate să nu-l ştii, Tom, spuse energic domnul Cunningham. Un tip de toată isprava! Şi un om de lume, ca fel ca noi.

— A… da. Cred că-l ştiu. Destul de roşu la faţă. Înalt.

— El e.

— Şi spune-mi, Martin… E predicator bun?

— Păi… n-o să fie chiar o predică. Doar o discuţie amicală, de bun-simţ, cum ar veni.

Domnul Kernan se puse pe cugetat. Domnul M'Coy zise:

— Părintele Tom Burke, ăla predicator!

— A, părintele Tom Burke era un orator înnăscut, spuse domnul Cunningham. L-ai ascultat vreodată, Tom?

— Dacă l-am ascultat?! spuse invalidul ofensat. Auzi vorbă! L-am ascultat…

— Şi totuşi, se spune că nu era un mare teolog, zise domnul Cunningham.

— Adevărat? spuse domnul M'Coy.

— Sigur, nu-i nimic rău în asta. Numai că umblă vorba că uneori n-ar fi predicat lucruri din cale-afară de ortodoxe.

— O, dar era un om încântător, spuse domnul M'Coy.

— L-am ascultat o dată, continuă domnul Kernan. Acum nu mai ţin minte despre ce-a vorbit. Crofton şi cu mine stăteam în spatele… mă rog, sălii…

— Naosului, spuse domnul Cunningham.

— Da, în spate, aproape de uşă. Nu mai ţin minte… ba da, a fost despre papă, despre răposatul papă. Pe cuvântul meu c-a fost magnific, ca stil de oratorie. Şi o voce! Dumnezeule, ce voce-avea! *Prizonierul de la Vatican*, aşa i-a spus. Mi-aduc aminte că, după ce-am ieşit, Crofton mi-a zis.

— Bine, dar Crofton e orangist[1], nu? spuse domnul Power.

— Sigur că da, şi încă unul foarte cumsecade, zise domnul Kernan. Ne-am dus la Butler, pe Moore Street – pe legea

1 Membru al unei asociaţii preocupate de apărarea şi menţinerea protestantismului în Irlanda.

mea, am fost foarte mişcat, drept să vă spun – şi-mi amintesc ca ieri cuvintele lui. Kernan, mi-a spus, ne-nchinăm la altare diferite, mi-a spus, dar avem aceeaşi credinţă. Mi s-a părut o formulă foarte inspirată.

— E mult adevăr în vorba asta, spuse domnul Power. Întotdeauna veneau o sumedenie de protestanţi în capelă când predica părintele Tom.

— Nu-i mare diferenţă-ntre noi, zise domnul M'Coy. Amândoi credem în…

Şovăi preţ de o clipă.

— …în Mântuitorul. Doar că ei nu cred în papă şi-n Maica Domnului.

— Dar bineînţeles, spuse domnul Cunningham încet, însă ferm, că religia noastră e cea bună – veche şi-adevărată.

— Nu-ncape discuţie, spuse domnul Kernan cu însufleţire.

Doamna Kernan se apropie de uşa dormitorului şi anunţă:

— Aveţi un musafir!

— Cine?

— Domnul Fogarty.

— A, intră! Intră!

O figură ovală şi palidă se ivi în lumină. Arcul mustăţii blonde şi pleoştite se repeta în sprâncenele blonde care se bolteau deasupra unor ochi plini de o uimire plăcută. Domnul Fogarty era un băcan modest. Dăduse greş cu un magazin de spirtoase situat în centrul comercial, fiindcă situaţia lui financiară îl silise să încheie contracte doar cu distilerii şi fabrici de bere de mâna a doua. Deschisese o prăvălioară pe Glasnevin Road, unde se păcălea cu gândul că manierele lui aveau să-l facă simpatic gospodinelor din cartier. Se purta cu o anume graţie, îi lăuda pe copii şi vorbea rostind cuvintele foarte clar. Nu era necultivat.

Domnul Fogarty adusese un cadou, un sfert de litru de whisky special. Se interesă politicos de domnul Kernan, îşi aşeză cadoul pe masă şi se aşeză în rând cu ceilalţi. Domnul Kernan aprecie whisky-ul, cu atât mai mult cu cât ştia că-i

datora nişte bani domnului Fogarty pentru nişte produse de băcănie.

— Ştiam că mă pot bizui pe tine, bătrâne. Fii bun şi deschide-l, Jack.

Domnul Power făcu din nou oficiile. Se clătiră paharele şi se turnară patru măsuri mici de whisky. Sub influența noii băuturi, conversația prinse viață. Domnul Fogarty, aşezat pe marginea scaunului, se arătă deosebit de interesat.

— Papa Leon al XIII-lea, spuse domnul Cunningham, a fost una dintre luminile epocii lui. Cum ştiți, marea lui idee a fost să unească Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă. Ăsta i-a fost scopul în viață.

— Am auzit adeseori c-a fost unul dintre cei mai mari intelectuali din Europa, zise domnul Power. Asta pe lângă c-a fost papă.

— E corect, spuse domnul Cunningham, dacă nu cumva o fi fost cel mai mare. Să ştiți că deviza lui ca papă a fost *Lux supra Lux – Lumină din Lumină*.

— Nu, nu, spuse repede domnul Fogarty. Cred că aici vă-nşelați. A fost *Lux in Tenebris*, cred – *Lumină în Întuneric*.

— A, da, zise domnul M'Coy. *Tenebrae*.

— Dați-mi voie, spuse domnul Cunningham sigur pe sine, a fost *Lux supra Lux*. Iar deviza lui Pius al IX-lea, predecesorul lui, a fost *Crux supra Crux* – în traducere, *Cruce peste Cruce* – ca să arate diferența dintre cele două pontificate.

Deducția fu acceptată. Domnul Cunningham continuă.

— Papa Leon a fost, să ştiți, un mare savant şi poet.

— Avea un chip hotărât, spuse domnul Kernan.

— Da, zise domnul Cunningham. A scris poezii în latină.

— Chiar aşa? spuse domnul Fogarty.

Domnul M'Coy gustă mulțumit din whisky şi clătină din cap cu o dublă intenție, zicând:

— Nu e glumă, credeți-mă.

— Noi n-am învăţat aşa ceva, Tom, când am fost la şcoala cu taxe mici, spuse domnul Power, urmând exemplul domnului M'Coy.

— Mulţi oameni de ispravă s-au dus la şcoala cu taxe mici cu turba la subsuoară, zise domnul Kernan sentenţios. Vechiul sistem a fost cel mai bun: o educaţie simplă şi cinstită. Fără farafastâcuri moderne…

— Absolut, spuse domnul Power.

— Fără inutilităţi, zise domnul Fogarty.

Rosti cuvântul şi apoi bău cu un aer solemn.

— Ţin minte c-am citit, spuse domnul Cunningham, că una dintre poeziile papei Leon a fost despre inventarea fotografiei – în latină, bineînţeles.

— Despre fotografie! exclamă domnul Kernan.

— Da, spuse domnul Cunningham.

Bău şi el din pahar.

— Dar la urma urmei, zise domnul M'Coy, nu-i minunată fotografia, dacă stai să te gândeşti?

— A, sigur, spuse domnul Power, minţile mari văd tot felul de lucruri.

— Vorba poetului: *Marile minţi aproape sunt de nebunie*, zise domnul Fogarty.

Domnul Kernan păru frământat de ceva. Se strădui să-şi aducă aminte ce spunea teologia protestantă despre anumite chestiuni spinoase, iar în cele din urmă i se adresă domnului Cunningham.

— Spune-mi, Martin, zise el. Nu-i aşa că unii papi au fost – sigur, nu cel de-acum sau predecesorul, dar alţii mai de mult – cum să zic… hai că ştii… dezmăţaţi?

Se lăsă tăcerea. Domnul Cunningham spuse:

— A, fireşte, au fost şi unii cu ardei sub coadă… Dar altceva e uluitor. Nici unul dintre ei, nici măcar cel mai mare beţivan, nici măcar cel mai grozav destrăbălat… nici unul n-a predicat vreodată *ex cathedra* vreo vorbuliţă în afara doctrinei. Nu vi se pare uluitor?

— Ba cum să nu, spuse domnul Kernan.

— Da, fiindcă în momentul când papa vorbeşte *ex cathedra*, e infailibil, explică domnul Fogarty.

— Da, spuse domnul Cunningham.

— A, ştiu de infailibilitatea papei. Țin minte că pe-atunci eram mai tânăr… Sau să fi fost…?

Domnul Fogarty îl întrerupse. Puse mâna pe sticlă şi le mai turnă puțin celorlalți. Domnul M'Coy, văzând că nu ajungea pentru toți, argumentă că nu-şi terminase nici prima măsură. Ceilalți acceptară, protestând mai mult de formă. Muzica delicată a whisky-ului curgând în pahare se dovedi un interludiu plăcut.

— Şi ce spuneai, Tom? întrebă domnul M'Coy.

— Infailibilitatea papală, zise domnul Cunningham. Asta a fost cea mai mare scenă din toată istoria Bisericii.

— Cum aşa, Martin? întrebă domnul Power.

Domnul Cunningham ridică două degete groase.

— În sfântul colegiu al cardinalilor, arhiepiscopilor şi episcopilor, au existat doi bărbați care s-au împotrivit infailibilității, pe când toți ceilalți au fost în favoarea ei. Unanimitate aproape deplină în conclav, în afară de ăştia doi. Ei, nu! Pur şi simplu n-au fost de acord!

— Ha! spuse domnul M'Coy.

— Cei doi erau un cardinal german pe nume Dolling… sau Dowling… sau…

— Dowling nu era neamț, asta cu siguranță, zise domnul Power râzând.

— Mă rog, cardinalul ăsta german foarte important, a fost unul, indiferent cum l-a chemat; iar celălalt a fost John MacHale.

— Poftim? strigă domnul Kernan. Adică Ioan de Tuam?

— Eşti absolut sigur? întrebă sceptic domnul Fogarty. Eu ştiam c-a fost italian sau american.

— El a fost, Ioan de Tuam, repetă domnul Cunningham.

Bău din pahar, iar ceilalți domni îi urmară exemplul. Pe urmă continuă:

— Au vorbit până i-a durut gura, toți cardinalii, episcopii şi arhiepiscopii din toate colțurile lumii, plus cei doi, care i-au combătut cu înverşunare, până când în cele din urmă s-a ridicat papa în persoană şi-a spus *ex cathedra* că infailibilitatea e o dogmă a Bisericii. Chiar în clipa aia, John MacHale, care până atunci i se tot împotrivise, s-a ridicat în picioare şi-a strigat, cu glas de leu: *Credo!*

— Cred! spuse domnul Fogarty.

— *Credo!* zise domnul Cunningham. Asta a arătat câtă credință avea. S-a supus de îndată ce l-a auzit pe papă.

— Şi Dowling? întrebă domnul M'Coy.

— Cardinalul german n-a vrut să se supună. A părăsit Biserica.

Cuvintele domnului Cunningham construiseră imaginea grandioasă a Bisericii în mintea celor care-l ascultau. Vocea lui profundă, răguşită, îi emoționase când rostise cuvântul de credință şi supunere. Când doamna Kernan intră în cameră, uscându-şi mâinile, nimeri într-un moment solemn. Nu tulbură liniştea, dar se aplecă peste bara de la piciorul patului.

— L-am văzut o dată pe John MacHale, spuse domnul Kernan, şi nu o să-l uit câte zile-oi avea.

Se întoarse spre soția lui, aşteptându-i confirmarea.

— Nu ți-am spus de-atâtea ori?

Doamna Kernan dădu din cap.

— A fost la dezvelirea statuii lui Sir John Gray. Edmund Dwyer Gray îndruga vrute şi nevrute, iar ceva mai încolo l-am văzut pe bătrânul ăsta cu un aer posac, care se uita la el pe sub sprâncenele stufoase.

Domnul Kernan îşi împreună sprâncenele şi, coborându-şi capul ca un taur furios, îşi fulgeră soția cu privirea.

— Dumnezeule! exclamă el, revenind la expresia firească, n-am mai văzut asemenea ochi la nimeni. Parcă voiau să-ți spună: *Ştiu ce hram porți, flăcău.* Avea nişte ochi ca de şoim.

— Nimeni din neamul lui Gray n-a fost de ispravă, zise domnul Power.

Urmă o nouă tăcere. Domnul Power se întoarse spre doamna Kernan şi-i spuse, cu o jovialitate bruscă:

— Ei bine, doamnă Kernan, o să facem din soțul dumneavoastră, aici de față, un romano-catolic bun, sfânt, evlavios şi cu frica lui Dumnezeu.

Cu un gest al brațului, îi cuprinse pe toți cei prezenți.

— O să mergem împreună la spovedanie şi-o să ne mărturisim păcatele. Dumnezeu mi-e martor că avem mare nevoie.

— N-am nimic împotrivă, spuse domnul Kernan, zâmbind uşor neliniştit.

Doamnei Kernan i se păru mai înțelept să-şi ascundă mulțumirea. Aşa că zise:

— Vai de bietul preot care-o să trebuiască să te-asculte.

Expresia domnului Kernan se schimbă.

— Dacă nu-i place, zise el răstit, n-are decât să… să facă altceva. Eu doar o să-i spun ce-am pe suflet. Nu sunt un tip chiar atât de rău…

Domnul Cunningham interveni cu promptitudine.

— O să ne lepădăm cu toții de Satana, spuse el. Împreună, fără să-i uităm lucrările şi forța.

— Piei, Satană! zise domnul Fogarty, râzând şi uitându-se la ceilalți.

Domnul Power nu spuse nimic. Se simțea mic şi neputincios. Cu toate acestea, o expresie de mulțumire i se aşternu fugar pe chip.

— Tot ce trebuie să facem, zise domnul Cunningham, e să ne ridicăm în picioare, cu lumânările aprinse-n mâini, şi să ne reînnoim făgăduielile de botez.

— A, să nu uiți lumânările, Tom, orice-ar fi, spuse domnul M'Coy.

— Ce? zise domnul Kernan. Îmi trebuie şi lumânare?

— A, da, spuse domnul Cunningham.

— Nu, fir-ar să fie, pân-aici, spuse domnul Kernan cu scaun la cap. Fac tot ce trebuie făcut. Mă spovedesc, îmi recunosc

păcatele şi… şi tot. Dar… fără lumânări! Nu, fir-ar să fie, lumânările n-au ce să caute!

Clătină din cap cu o gravitate amuzantă.

— Auzi la el! spuse soția lui.

— Lumânările n-au ce să caute, zise domnul Kernan, dându-şi seama că-şi înveselise auditoriul şi continuând să clatine din cap încolo şi-ncoace. Povestea cu lampa fermecată n-are ce să caute.

Toată lumea râse cu poftă.

— Ce să spun, ce mai catolic! zise soția lui.

— Fără lumânări! repetă ferm domnul Kernan. Asta nu!

*

Transeptul bisericii iezuiților din Gardiner Street era aproape plin; cu toate acestea, diverşi domni continuau să intre pe uşa laterală şi, conduşi de un novice, păşeau în vârful picioarelor printre rânduri, până găseau unde să se aşeze. Erau cu toții bine îmbrăcați şi ferchezuiți. Lumina lămpilor din biserică se revărsa peste o adunare de haine negre şi gulere albe, întreruptă în monotonia ei de câte-un tweed, peste stâlpi întunecoşi din marmură verde şi peste tablouri lugubre. Domnii se aşezau în bănci, ridicându-şi uşor pantalonii deasupra genunchilor şi punându-şi pălăriile la loc sigur. Se rezemau de speteze şi se uitau cu un aer protocolar spre punctul îndepărtat de lumină roşie care stătea suspendat deasupra altarului mare.

Într-una dintre băncile de lângă amvon stăteau domnul Cunningham şi domnul Kernan. În banca din spate, domnul M'Coy şedea singur; iar pe banca dinapoia lui se găseau domnul Power şi domnul Fogarty. Domnul M'Coy încercase fără succes să-şi găsească un loc alături de ceilalți, iar după ce grupul lor se răzlețise sub forma unui *quincunx*[1],

1 Dispunere a cinci obiecte sau persoane, în care patru elemente înconjoară un al cincilea.

încercase fără succes să formuleze observații amuzante. Dat fiind că nu fuseseră bine primite, se dăduse bătut. Chiar şi el se arăta impresionat de atmosfera ceremonioasă, chiar şi el începea să reacționeze la stimulii religioşi. În şoaptă, domnul Cunningham îi atrase atenția domnului Kernan asupra domnului Harford, cămătarul, care se găsea la o oarecare distanță de ei, şi asupra domnului Fanning, funcționar de la registratură şi fabricant de primari pentru oraş, care stătea imediat sub amvon, alături de unul dintre recent aleşii consilieri municipali. Mai la dreapta şedeau bătrânul Michael Grimes, proprietarul a trei case de amanet, şi nepotul lui Dan Hogan, care candida la postul de secretar municipal. Ceva mai departe, în față, stăteau domnul Hendricks, reporter principal la *The Freeman's Journal*, şi bietul O'Carroll, un vechi prieten al domnului Kernan, care fusese cândva una dintre marile figuri ale lumii comerciale. Treptat, pe măsură ce recunoştea chipuri familiare, domnul Kernan începu să se simtă tot mai în largul lui. Pălăria, pe care i-o îndreptase soția, i se odihnea pe genunchi. O dată sau de două ori îşi trase manşetele în jos cu o mână, în timp ce ținea – uşor, dar hotărât – borul pălăriei cu cealaltă mână.

O siluetă impunătoare, al cărei trunchi era drapat într-un stihar alb, fu observată pe când suia căznit în amvon. În acelaşi timp, enoriaşii se foiră, dădură la iveală batiste şi îngenuncheară pe ele cu grijă. Domnul Kernan urmă exemplul general. Silueta preotului se vedea acum dreaptă în amvon, iar două treimi din ea, încununate de o față masivă şi roşie, se iviră deasupra balustradei.

Părintele Purdon îngenunche, se întoarse spre punctul roşu de lumină şi, acoperindu-şi chipul cu mâinile, se rugă. După o vreme, îşi descoperi chipul şi se ridică în picioare. Enoriaşii se ridicară şi ei, aşezându-se apoi la loc în bănci. Domnul Kernan îşi puse pălăria în poziția inițială, pe genunchi, şi-l urmări pe predicator cu o figură serioasă. Predicatorul îşi întoarse fiecare mânecă largă a stiharului cu un

gest studiat şi amplu, cercetând încet mulţimea de chipuri. După aceea zise:

— „Căci fiii acestei lumi sunt mai înţelepţi în neamul lor decât fiii luminii. De aceea vă spun să vă faceţi prieteni din Mamonul bogăţiei, pentru ca atunci când veţi muri să vă primească în veşnicele lor lăcaşuri".

Părintele Purdon comentă textul cu o voce sonoră şi sigură. Era unul dintre textele cel mai greu de interpretat corect din toate Scripturile, zise el. Era un text care unui observator neatent putea să i se pară în dezacord cu moralitatea înaltă pe care-o predica Isus Christos în alte locuri. Dar, le spuse el celor care-l ascultau, textul i se păruse adaptat în mod special pentru călăuzirea celor cărora le fusese scris să-şi ducă viaţa în lume, dar care nu voiau să se supună doar obiceiurilor lumeşti. Era un text pentru oamenii de afaceri şi pentru cei care practicau o profesie. Isus Christos, cu divina Lui pătrundere în fiecare cotlon al firii omeneşti, înţelesese că nu toţi oamenii simţeau chemare pentru viaţa religioasă, că marea majoritate erau fără îndoială nevoiţi să trăiască în lume şi, într-o oarecare măsură, pentru lume; şi chiar în fraza aceea El îşi propunea să-i sfătuiască, dându-le drept exemple din viaţa religioasă pe adoratorii lui Mamon, care erau, dintre toţi oamenii, cel mai puţin preocupaţi de chestiunile religioase.

Le spuse celor care-l ascultau că nu venise în seara aceea acolo cu vreun scop înfricoşător sau extravagant, ci doar ca un om umblat care li se adresa semenilor. Venise să le vorbească oamenilor de afaceri şi avea s-o facă pe limba lor. Dacă-i era permis să folosească o metaforă, spuse el, era contabilul lor spiritual. Şi dorea ca absolut fiecare dintre cei care-l ascultau să-şi deschidă registrele, registrele vieţii spirituale, şi să vadă dacă se potriveau întru totul cu propriile lor conştiinţe.

Isus Christos nu era un învăţător aspru. Ne înţelegea micile scăpări, înţelegea slăbiciunea bietei noastre naturi păcătoase,

înțelegea tentațiile vieții. Am fi putut fi – şi chiar am fost, cu toții, din când în când – supuşi tentațiilor. Un singur lucru avea să le ceară celor care-l ascultau, spuse el. Iar acesta era să fie corecți şi să se poarte ca nişte bărbați în fața lui Dumnezeu. Dacă registrele şi conştiințele li se potriveau întru totul, să spună:

— Ei bine, mi-am verificat hârțoagele şi totul e bine.

Dacă, în schimb, aşa cum era posibil să se-ntâmple, existau anumite nepotriviri, să recunoască adevărul, să fie sinceri şi să spună bărbăteşte:

— Ei bine, m-am uitat prin hârțoage. Am găsit două nereguli: asta şi asta. Dar, cu ajutorul grației divine, o să le-ndrept pe amândouă. O să fac ca totul să fie în regulă.

Cei morți

Lily, fata îngrijitorului, pur şi simplu nu mai prididea. Nici nu apuca să conducă un domn în cămăruța din spatele biroului de la parter, ajutându-l apoi să-şi dea jos paltonul, că auzea iar țârâitul şuierat al soneriei de la uşa holului şi trebuia să dea fuga pe coridorul gol ca să-i deschidă altui musafir. Bine că nu trebuia să se îngrijească şi de doamne. Însă domnişoara Kate şi domnişoara Julia se gândiseră la asta şi transformaseră baia de sus într-o cameră de toaletă pentru doamne. Domnişoara Kate şi domnişoara Julia erau acolo, stând la palavre, râzând şi agitându-se fără rost, ținându-se una după cealaltă până în capul scărilor, uitându-se peste balustradă şi strigând-o pe Lily ca s-o întrebe cine sosise.

Dansul anual de la domnişoarele Morkan era întotdeauna o distracție grozavă. Luau parte toți cei care le cunoşteau, membri ai familiei, vechi prieteni de familie, colegii de cor ai Juliei, toți elevii lui Kate care crescuseră destul, ba chiar şi câțiva elevi de-ai lui Mary Jane. Petrecerea nu fusese un fiasco niciodată. De ani buni, se desfăşura cu un stil desăvârşit, din câte-şi aminteau toți – asta de când Kate şi Julia, după moartea fratelui lor, Pat, părăsiseră casa din Stoney Batter şi-o luaseră pe Mary Jane, singura lor nepoată, să stea cu ele în casa întunecată şi sărăcăcioasă din Usher's Island, al cărei etaj îl închiriaseră de la domnul Fulham, negustorul de cereale de la parter. Asta se întâmplase cu mai bine de treizeci de ani în urmă, cum mă vezi şi cum te văd. Mary

Jane, care era pe-atunci o fetiță cu fustă scurtă, devenise între timp principalul sprijin al casei, întrucât cânta la orga bisericii de pe Haddington Road. Făcuse Conservatorul şi organiza câte-un concert şcolar în fiecare an sub bolțile Vechii Săli de Concert. Mulți dintre elevii ei veneau din familiile mai înstărite din Kingstown şi Dalkey. Aşa bătrâne cum erau, mătuşile ei îşi făceau la rându-le treaba. Julia, cu toate că încărunțise de-a binelea, continua să fie prim-soprană la biserica Adam şi Eva, pe când Kate, prea slăbită ca să se mai deplaseze încolo şi-ncoace, dădea lecții de muzică pentru începători la pianul vechi şi pătrat din ultima cameră. Lily, fiica îngrijitorului, făcea pe fata în casă pentru ele. Chiar dacă duceau o viață modestă, țineau să mănânce bine; tot ce era mai de soi: muşchi de vită cu os calitatea întâi, ceai de trei şilingi şi cea mai bună bere neagră la sticlă. Dar Lily greşea foarte rar când făcea comandă, aşa că se împăca bine cu cele trei stăpâne. Se aferau, atâta tot. Însă singurul lucru pe care nu-l suportau era să le răspunzi.

Fireşte, aveau toate motivele să se afereze într-o asemenea seară. Nu de alta, dar trecuse binişor de zece şi încă nu se vedea nici urmă de Gabriel şi soția lui. Pe lângă asta, se temeau cumplit ca nu cumva Freddy Malins să se întoarcă făcut pulbere. Nu-şi doreau pentru nimic în lume ca vreunul dintre elevii lui Mary Jane să-l vadă afumat; iar când se îmbăta, era uneori foarte greu de strunit. Freddie Malins întârzia întotdeauna, dar surorile se întrebau ce-l putea ține pe Gabriel – şi din cauza asta se apropiau de balustradă din două în două minute ca s-o întrebe pe Lily dacă veniseră Gabriel sau Freddie.

— A, domnule Conroy, îi spuse Lily lui Gabriel când îi deschise uşa, donşoara Kate şi donşoara Julia credeau că n-o să mai apăreți. Bună seara, doamnă Conroy.

— Pun capul jos c-aşa credeau, spuse Gabriel, dar au uitat că nevesti-mii, aici de față, îi trebuie trei ore cât veşnicia să se-mbrace.

Rămase pe covoraşul de la intrare, curăţindu-şi zăpada de pe galoşi, în timp ce Lily o conducea pe soţia lui spre baza scării şi striga:

— Donşoară Kate, uitaţi-o pe doamna Conroy!

Kate şi Julia coborâră imediat, ca doi copii, scara întunecată. Amândouă o sărutară pe soţia lui Gabriel, o compătimiră pentru că îngheţase de frig şi-o întrebară dacă venise şi Gabriel.

— Iată-mă, punctual ca poşta, mătuşă Kate! Du-te sus şi vin şi eu! strigă Gabriel din întuneric.

Continuă să se şteargă zdravăn pe picioare, pe când cele trei femei se duceau sus, râzând, spre camera de toaletă pentru doamne. Un tiv uşor de zăpadă îi stătea ca o capă pe umerii paltonului şi ca nişte bombeuri pe vârfurile galoşilor; şi pe când nasturii paltonului alunecau scârţâind pe sibirul întărit de zăpadă, aerul tare şi rece de afară o zbughi de prin crăpături şi pliuri.

— Ninge iar, domnule Conroy? întrebă Lily.

Intrase înaintea lui în cămară ca să-l ajute să-şi dea jos paltonul. Gabriel zâmbi celor trei silabe pe care i le dăduse Lily numelui său de familie şi se uită la ea. Era o fată zveltă, în creştere, cu pielea deschisă şi părul de culoarea fânului. Lumina lămpii cu gaz din cămară o făcea să pară şi mai palidă. Gabriel o ştia de când era mică şi avea obiceiul să se aşeze pe ultima treaptă a scării şi să dezmierde o păpuşă de cârpă.

— Da, Lily, răspunse el, şi cred că n-o să se oprească toată noaptea.

Îşi ridică ochii spre tavanul cămării, care se zgâlţâia de la călcături şi de la târşâitul picioarelor la etajul de deasupra, ascultă pianul preţ de o clipă şi apoi se uită la fata care-i împăturea paltonul cu grijă şi i-l aşeza pe capătul unei policioare.

— Spune-mi, Lily, zise el pe un ton prietenos, te mai duci la şcoală?

— O, nu, domnule, răspunse ea. Am terminat-o cu şcoala pentru anul ăsta şi nu numai.

— A, păi atunci, spuse Gabriel cu voioşie, înseamnă că mâine-poimâine venim la nunta cu tânărul acela, nu?

Fata îi întoarse privirea peste umăr şi spuse cu o mare amărăciune:

— Bărbații din ziua de azi e doar palavre şi ce poa' să jupoaie de pe tine.

Gabriel se îmbujoră, ca şi cum ar fi ştiut că făcuse o greşeală, şi, fără să se uite la ea, îşi scoase galoşii şi-şi şterse straşnic pantofii de lac cu fularul.

Era un tânăr voinic şi înăltuț. Văpaia din obraji îi urca până spre frunte, unde se risipea în câteva pete de un roşu pal, fără o formă anume; iar pe fața lui spână scânteiau fără încetare lentilele şterse şi ramele aurite şi strălucitoare ale ochelarilor, care-i încadrau ochii delicați şi neobosiți. Părul negru şi lucios avea cărare pe mijloc şi era pieptănat în falduri lungi pe după urechi, unde se încolăcea uşor sub dunga lăsată de pălărie.

După ce-şi făcu pantofii să sclipească, se ridică şi-şi aranjă mai bine vesta pe corpul dolofan. Pe urmă scoase repede o monedă din buzunar.

— A, Lily, spuse el, vârându-i-o în mână, e Crăciunul, nu? Aşa… uite-aici..

Se apropie repede de uşă.

— O, nu, domnule! strigă fata, luându-se după el. Zău aşa, domnule, nu pot s-o primesc!

— Crăciunul! Crăciunul! spuse Gabriel, aproape țopăind spre scară şi fluturându-şi mâna spre ea ca să încheie discuția.

Fata, văzându-l pe Gabriel deja pe scară, strigă după el:

— Atunci, mulțumesc, domnule!

Gabriel aşteptă afară, lângă uşa salonului, să se termine valsul, ascultând foşnetul fustelor şi târşâitul picioarelor. Încă era descumpănit de răspunsul neaşteptat şi amar al fetei. Aruncase asupra lui o umbră pe care încercă s-o destrame

aranjându-şi manşetele şi colțurile papionului. Pe urmă scoase o hârtiuță din buzunarul vestei şi se uită la ideile principale pe care şi le notase pentru discurs. Încă era nehotărât cu privire la versurile lui Robert Browning, temându-se ca nu cumva să fie mai presus de mintea celor care aveau să-l asculte. Era mai bun un citat pe care să-l poată recunoaşte, din Shakespeare sau din Psalmi. Clămpăneala grosolană a tocurilor bărbăteşti şi târşâitul tălpilor îi amintiră că gradul lor de cultură diferea de al lui. Avea doar să se acopere de ridicol citându-le din nişte poezii pe care nu le înțelegeau. Aveau să creadă că se împăuna cu şcolile lui înalte. Avea s-o zbârcească în fața lor la fel cum o zbârcise în fața fetei, în cămară. Vorbise pe un ton nepotrivit. Tot ceea ce spusese fusese o greşeală, de la început la sfârşit – un eşec deplin.

Chiar atunci, mătuşile şi soția lui ieşiră din camera de toaletă a doamnelor. Mătuşile lui erau două femei mărunte, îmbrăcate obişnuit şi bătrâne. Mătuşa Julia era cu vreo doi-trei centimetri mai înaltă. Părul ei, lăsat peste urechi, era cenuşiu; tot cenuşiu, cu umbre mai închise, îi era şi chipul lătăreț şi flasc. Deşi era solidă şi se ținea dreaptă, ochii înceți şi buzele despărțite îi dădeau aerul unei femei care nu ştia unde se afla şi încotro mergea. Mătuşa Kate era mai însuflețită. Chipul ei, mai sănătos ca al soră-sii, era tot o zbârcitură, ca un măr roşu şi uscat, iar părul, împletit în acelaşi fel demodat, nu-şi pierduse nuanța de alună coaptă.

Amândouă îl sărutară neprefăcut pe Gabriel. Era nepotul lor preferat, fiul răposatei lor surori mai mari, Ellen, care se măritase cu T.J. Conroy de la Căpitănia portului.

— Gretta-mi spune că n-o să iei trăsura ca să te-ntorci la Monkstown în seara asta, Gabriel, spuse mătuşa Kate.

— Nu, zise Gabriel, răsucindu-se spre soția lui. Ne-a ajuns anul trecut, nu? Nu mai ții minte, mătuşă Kate, ce răceală a tras Gretta din cauza asta? Ferestrele trăsurii zăngănind întruna, iar vântul dinspre est suflând ca nebunul imediat

după ce-am trecut de Merrion. Oribil a fost. Gretta s-a ales c-o răceală îngrozitoare.

Mătuşa Kate se încruntă sever şi încuviinţă din cap la fiecare cuvânt.

— Aşa e, Gabriel, aşa e, spuse ea. Nu eşti niciodată destul de prudent.

— Dar Gretta, zise Gabriel, s-ar duce-acasă pe jos prin zăpadă, dacă i-ai da voie.

Doamna Conroy râse.

— Nu-l băga în seamă, mătuşă Kate, spuse ea. Îşi face-o groază de griji, ba cu abajurul verde pentru ochii lui Tom noaptea, ba silindu-l să facă exerciţii de gimnastică, ba obligând-o pe Eva să-şi mănânce terciul. Biata copilă! Nici nu mai poate să se uite-n farfurie!… A, dar n-o să ghiceşti niciodată ce mă sileşte să port acum!

Izbucni într-un hohot de râs şi îşi privi soţul, ai cărui ochi admirativi şi fericiţi se mutaseră de la rochie la figura şi la părul ei. Cele două mătuşi râseră şi ele din inimă, căci îngrijorarea lui Gabriel era de multă vreme motiv de glumă pentru amândouă.

— Galoşi! spuse doamna Conroy. Asta-i ultima goangă. Cum se udă un pic pe jos, cum trebuie să-mi pun galoşii. Chiar şi-n seara asta a vrut să mă facă să-i încalţ, dar m-am împotrivit. Să nu vă miraţi dac-o să-mi cumpere şi costum de scafandru.

Gabriel râse neliniştit şi îşi mângâie papionul ca să se liniştească, pe când mătuşa Kate aproape că se îndoi de şale, într-atât o înveselise gluma. Zâmbetul dispăru în scurtă vreme de pe chipul mătuşii Julia, iar ochii ei mohorâţi se aţintiră asupra nepotului. După câteva clipe, îl întrebă:

— Şi ce-s ăia galoşi, Gabriel?

— Galoşi, Julia! exclamă sora ei. Dumnezeule mare, nu ştii ce-s galoşii? Îi porţi peste… peste ghete, Gretta, nu-i aşa?

— Ba da, spuse doamna Conroy. Nişte chestii de cauciuc. Acum are fiecare câte-o pereche. Gabriel spune că pe continent îi poartă toată lumea.

— A, pe continent, murmură mătuşa Julia, dând încet din cap.

Gabriel se încruntă până i se îmbinară sprâncenele şi spuse, ca şi cum ar fi fost întru câtva mâniat:

— Nu-i cine ştie ce, dar Grettei i se pare foarte caraghios, fiindcă spune că-i un cuvânt care-i aduce aminte de Menestrelii lui Christy[1].

— Dar spune-mi, Gabriel, zise mătuşa Kate, plină de tact. Desigur, te-ai ocupat de cameră. Gretta spunea…

— A, camera e rezolvată, replică Gabriel. Am făcut rezervare la Gresham.

— Chiar aşa, de departe cel mai bun lucru pe care puteai să-l faci, spuse mătuşa Kate. Cât despre copii, Gretta, nu eşti neliniştită pentru ei?

— A, doar pentru o noapte? spuse doamna Conroy. Pe lângă asta, are Bessie grijă de ei.

— Chiar aşa, spuse din nou mătuşa Kate. Ce mângâiere e să ai o asemenea fetiță, pe care poți să te bizui! Mă uit, de pildă, la Lily şi zău că nu ştiu ce-a apucat-o în ultima vreme. Nu mai e deloc fata care era odată.

Gabriel era pe punctul să-i pună câteva întrebări mătuşii lui pe tema asta, dar ea se întrerupse dintr-odată ca să se uite la sora ei, care coborâse scările şi-şi lungea gâtul peste balustradă.

— Poftim, zi şi tu, spuse ea morocănoasă, unde s-o duce Julia? Julia! Julia! Unde te duci?

Julia, care coborâse jumătate de etaj, se întoarse şi anunță cu o voce albă:

— A venit Freddy.

---

1 Christy's Minstrels, trupă de cântăreți înființată de J.W. Raymon şi Earl Pierce Christy în 1857.

În aceeaşi clipă, un ropot de aplauze şi o înfloritură finală a pianistei dădură de ştire că valsul se sfârşise. Uşa salonului se deschise dinăuntru şi pe ea ieşiră câteva perechi. Mătuşa Kate îl trase deoparte grăbită pe Gabriel şi-i şopti la ureche:

— Fii băiat de treabă, Gabriel, du-te şi vezi dacă-i e bine, iar dacă s-a-mbătat, nu-l lăsa să urce. Sunt sigură că-i beat. Sunt sigură.

Gabriel se apropie de scări şi ciuli urechea pe deasupra balustradei. Auzi două persoane vorbind în cămară. Pe urmă recunoscu râsul lui Freddy Malins. Coborî scările cu zgomot.

— Ce uşurare, îi spuse mătuşa Kate doamnei Conroy, că-l avem pe Gabriel cu noi. Întotdeauna îmi simt capul mai limpede când e aici… Julia, domnişoara Daly şi domnişoara Power vor ceva răcoritor. Mulţumesc pentru frumuseţea asta de vals, domnişoară Daly. Ne-a bucurat pe toţi.

Un bărbat înalt, cu o figură zbârcită, o mustaţă aspră şi căruntă şi pielea măslinie, care ieşea chiar atunci cu partenera lui, spuse:

— Ne daţi şi nouă ceva să ne răcorim, domnişoară Morkan?

— Julia, zise repede mătuşa Kate, uite-i pe domnul Browne şi domnişoara Furlong. Ocupă-te şi de ei, Julia, laolaltă cu domnişoara Daly şi domnişoara Power.

— Sunt preferatul doamnelor, spuse domnul Browne, ţuguindu-şi buzele până când i se zbârli mustaţa şi surâzând din toate încreţiturile feţei. Ştiţi, domnişoară Morkan, motivul pentru care le place atât de mult de mine…

Nu-şi termină fraza, dar, văzând că mătuşa Kate nu-l mai auzea, le duse îndată pe cele trei tinere în camera din spate. Centrul încăperii era ocupat de două mese pătrate, lipite una de alta, iar pe ele mătuşa Julia şi îngrijitorul îndreptau şi netezeau o pânză mare. Pe bufet stăteau aranjate farfurii şi platouri, pahare, mănunchiuri de cuţite, furculiţe şi linguri. Partea de sus a pianului închis servea la rândul ei drept comodă pentru cărnuri şi dulciuri. Lângă un bufet mai mic dintr-un colţ, doi tineri stăteau în picioare, bând câte-o bere.

Domnul Browne le conduse pe tinere într-acolo şi le invită pe toate înăuntru, în glumă, la un pahar de punci pentru doamne – fierbinte, tare şi dulce. Fiindcă îi spuseră că nu beau niciodată tărie, le deschise trei sticle de limonadă. Pe urmă îl rugă pe unul dintre tineri să se dea mai încolo şi, punând mâna pe carafă, îşi turnă un whisky zdravăn. Tinerii îl priviră respectuos, în timp ce sorbea o dată, de probă.

— Să m-ajute Dumnezeu, zise el zâmbind, e sfatul medicului.

Chipul lui zbârcit se destinse într-un surâs mai larg, iar cele trei tinere râseră cu ecouri muzicale la gluma lui, unduindu-şi trupurile încoace şi-ncolo, cu scuturări agitate ale umerilor. Cea mai îndrăzneață dintre ele spuse:

— Zău aşa, domnule Browne, sunt sigură că medicul nu v-a sfătuit niciodată să beți aşa ceva.

Domnul Browne mai sorbi o dată din whisky şi spuse, cu o maimuțăreală piezişă:

— Cum să vă spun, sunt ca vestitul domn Cassidy, despre care se povesteşte c-ar fi zis: „Ei bine, Mary Grimes, dacă nu-l beau, fă-mă tu să-l beau, căci simt că-mi face trebuință".

Fața lui încinsă se aplecase înainte, puțin prea confidențial, iar domnul Browne vorbise cu un accent irlandez de cea mai joasă speță, astfel încât tinerele îi ascultară tustrele vorbele în tăcere. Domnişoara Furlong, care era una dintre elevele lui Mary Jane, o întrebă pe domnişoara Daly cum se numea frumosul vals pe care-l cântase; iar domnul Browne, văzându-se nebăgat în seamă, se întoarse imediat spre cei doi tineri, care-i arătară mai multă considerație.

O tânără roşie la față, îmbrăcată elegant, intră în cameră, bătând emoționată din palme şi strigând:

— Cadril! Cadril!

Imediat în urma ei se ivi mătuşa Jane, care strigă:

— Doi domni şi trei doamne, Mary Jane!

— A, uitați-i pe domnul Bergin şi domnul Kerrigan, spuse Mary Jane. Domnule Kerrigan, vrei să dansezi cu domnişoara

Power? Domnişoară Furlong, dă-mi voie să-ţi fac rost de-un partener, domnul Bergin. Aşa, deocamdată ajunge.

— Trei doamne, Mary Jane, spuse mătuşa Kate.

Cei doi tineri le întrebară pe doamne dacă le surâdea ideea, iar Mary Jane se întoarse spre domnişoara Daly.

— A, domnişoară Daly, zău că eşti din cale-afară de amabilă, după ce-ai cântat pentru ultimele două dansuri, dar chiar avem prea puţine doamne în seara asta.

— N-am absolut nimic împotrivă, domnişoară Morkan.

— Dar ţi-am găsit un partener drăguţ, pe domnul Bartell d'Arcy, tenorul. Mai încolo o să-l rog să cânte. Tot Dublinul vorbeşte despre el.

— Minunată voce, minunată voce! spuse mătuşa Kate.

Cum pianul începuse de două ori preludiul primului dans, Mary Jane îi scoase repede pe dansatori din cameră. Dar nici nu ieşiseră bine, că mătuşa Julia intră agale în încăpere, uitându-se în spatele ei la ceva.

— Ce s-a-ntâmplat, Julia? întrebă mătuşa Kate neliniştită. Cine e?

Julia, care ducea un teanc de feţe de masă, se întoarse spre sora ei şi spuse simplu, ca şi cum întrebarea ar fi mirat-o:

— E doar Freddy, Kate, însoţit de Gabriel.

De fapt, chiar în spatele ei se vedea Gabriel, care-l pilota pe Freddy Malins pe palier. Acesta din urmă, un bărbat pe la patruzeci de ani, era cam cât Gabriel de mare şi foarte adus de umeri. Faţa lui era cărnoasă şi palidă, atinsă de culoare doar în dreptul lobilor clăpăugi ai urechilor şi împrejurul nărilor late. Avea trăsături aspre, nasul teşit, o frunte bombată, cu un început de chelie, şi buze umflate, scoase în afară. Ochii cu pleoape grele şi dezordinea părului rar îl făceau să pară somnoros. Râdea sănătos şi ascuţit de o poveste pe care i-o spusese lui Gabriel pe scări şi în acelaşi timp se freca la ochiul stâng cu pumnul stâng, pe care-l tot mişca înainte şi înapoi.

— Bună seara, Freddy, zise mătuşa Julia.

Freddy Malins le spuse bună seara domnişoarelor Morkan cu un glas ce părea luat prin surprindere, dat fiind felul lui obişnuit de-a vorbi, iar pe urmă, văzând că domnul Browne îi zâmbea din apropierea bufetului, străbătu camera cu un mers destul de nesigur şi începu să-i repete cu voce joasă povestea pe care tocmai i-o spusese lui Gabriel.

— Nu-i chiar atât de cherchelit, nu? îi spuse mătuşa Kate lui Gabriel.

Gabriel avea sprâncene negre, dar ridică imediat din ele şi spuse:

— A, nu, nici nu se observă.

— Un tip îngrozitor, zău aşa! spuse ea. Iar biata maică-sa l-a făcut să promită că n-o să se mai atingă de spirtoase chiar în ajun de Anul Nou. Dar hai, Gabriel, să mergem în salon.

Înainte de-a pleca din cameră cu Gabriel, îi făcu un semn domnului Browne, încruntându-se şi ameninţându-l cu arătătorul pe care-l mişcă dintr-o parte-n alta. Domnul Browne încuviinţă din cap drept răspuns, iar după ce ea plecă îi spuse lui Freddy Malins:

— Aşa, Teddy, iar acum o să-ţi torn un pahar mare de limonadă ca să prinzi puteri.

Freddy Malins, care se apropia de punctul culminant al poveştii, refuză propunerea cu un gest al mâinii, însă domnul Browne, după ce-i atrase atenţia la început lui Freddy Malins asupra unei nereguli la costum, umplu şi-i înmână un pahar cu limonadă. Mâna stângă a lui Freddy Malins acceptă mecanic paharul, pe când mâna dreaptă i se ocupă de rearanjarea mecanică a ţinutei. Domnul Browne, al cărui chip se încreţea din nou de veselie, îşi turnă un pahar de whisky, în timp ce Freddy Malins izbucni, cu mult înainte de-a ajunge la punctul culminant, într-un hohot de râs ascuţit şi bronşitic, după care, punând deoparte paharul neatins şi umplut până la buză, începu să se frece cu pumnul stâng la ochiul stâng, repetând cuvintele din ultima frază rostită, în măsura în care-i mai dădea voie criza de râs.

*

Gabriel nu reuşi să asculte cât timp Mary Jane îşi interpretă bucata învăţată la şcoala de muzică, plină de rulade şi de pasaje grele, în salonul cufundat în tăcere. Îi plăcea muzica, dar bucata pe care-o cânta Mary Jane nu avea nici un fel de melodie pentru el, iar Gabriel chiar se îndoia c-ar fi avut vreo urmă de melodie pentru ceilalţi, deşi o rugaseră stăruitor pe Mary Jane să cânte ceva. Patru tineri care veniseră din încăperea unde se găseau băuturile şi se opriseră în prag la auzul pianului plecaseră pe furiş, doi câte doi, după câteva minute. Singurele persoane care păreau să urmărească muzica erau Mary Jane însăşi, cu mâinile alergând sau ridicându-se de pe claviatură, ca mâinile unei preotese în clipa afurisirii, şi mătuşa Kate, care se ţinea lângă cotul ei ca să-i întoarcă paginile.

Ochii lui Gabriel, iritaţi de podeaua care strălucea de la ceara de albine sub candelabrul greu, rătăciră pe peretele de deasupra pianului. Un tablou cu scena balconului din *Romeo şi Julieta* atârna acolo, iar alături se afla un tablou al celor doi prinţi ucişi în Turn[1], pe care mătuşa Julia îl brodase din lână roşie, albastră şi maro în copilărie. Probabil că, la şcoala unde fuseseră când erau fete, genul ăsta de lucru se învăţa vreme de un an. Maică-sa îi lucrase, ca dar de ziua lui, o vestă din poplin violet, cu capete de vulpe, tivit cu satin maroniu şi cu nişte nasturi rotunzi, de culoarea dudei. Era ciudat că maică-sa nu avea ureche muzicală, deşi mătuşa Kate obişnuia să spună despre ea că era purtătoarea de minte a familiei Morkan. Şi ea, şi Julia păruseră întotdeauna destul de mândre de sora lor ocrotitoare şi serioasă. Fotografia ei se afla în faţa oglinzii mari din vestibul. Ţinea o carte deschisă

1 Eduard şi Richard, cei doi fii ai lui Eduard IV, au dispărut fără urmă în 1483. Legenda spune că au fost ucişi în Turnul Londrei, probabil din ordinul lui Richard III.

pe genunchi şi-i arăta ceva din carte lui Constantine, care, îmbrăcat într-o uniformă militară, i se aşezase la picioare. Ea fusese cea care alesese numele fiilor, fiindcă ținea foarte mult la demnitatea vieții de familie. Mulțumită ei, Constantine era acum preot paroh în Balbriggan şi, tot mulțumită ei, Gabriel însuşi îşi luase licența la Royal University. O umbră îi posomorî chipul când îşi aminti de ursuzenia cu care ea se împotrivise căsniciei lui. Câteva dintre vorbele disprețuitoare pe care le rostise atunci încă îi stăruiau în memorie; odată spusese despre Gretta că era o țărăncuță cu dichis, ceea ce nu era nici pe departe adevărat. Şi chiar Gretta, nu altcineva, o îngrijise timp îndelungat când fusese bolnavă pentru ultima dată, în casa lor din Monkstown.

Ştia că Mary Jane se apropia, probabil, de sfârşitul bucății muzicale, fiindcă interpreta din nou melodia de deschidere, cu succesiuni de game după fiecare măsură, şi în timp ce aştepta încheierea, resentimentul din inimă i se stinse. Piesa se termină cu un tril de octave înalte şi cu o octavă finală şi profundă, de bas. Ropote de aplauze o răsplătiră pe Mary Jane, care, îmbujorându-se şi rulându-şi partitura cu mişcări precipitate, se făcu nevăzută din încăpere. Cele mai puternice aplauze veniră dinspre cei patru tineri din prag, care se duseseră la bufet pentru băuturi la începutul bucății, dar se întorseseră când nu se mai auzise pianul.

Se aranjară perechile pentru cadrilul englez. Gabriel se trezi făcând pereche cu domnişoara Ivors. Era o tânără deschisă şi vorbăreață, cu fața plină de pistrui şi ochi mari, căprui. Nu purta un corsaj decoltat, iar broşa masivă pe care şi-o prinsese în partea din față a gulerului avea pe ea o emblemă şi un motto irlandez.

După ce-şi ocupară locurile, ea spuse pe neaşteptate:

— Trebuie să lămuresc o poveste cu dumneata.

— Cu mine? zise Gabriel.

Tânăra încuviință grav din cap.

— Ce anume? întrebă Gabriel, zâmbind în fața aerului ei solemn.

— Cine este G.C.? se interesă domnişoara Ivors, ațintindu-şi privirile asupra lui.

Gabriel se făcu roşu la față şi tocmai voia să-şi încrunte sprâncenele, ca şi cum n-ar fi înțeles, când ea dădu cărțile pe față:

— Vai, vai, ce nevinovați suntem! Am aflat că scrii pentru *Daily Express*. Chiar nu ți-e ruşine?

— De ce-ar trebui să-mi fie ruşine? întrebă Gabriel, clipind des şi încercând să surâdă.

— Ei bine, mi-e *mie* ruşine pentru dumneata, spuse domnişoara Ivors fără ocoliş. Să ajungi să scrii pentru un asemenea ziar. Nu te-aş fi crezut un englez din vest[1].

O expresie de perplexitate îşi făcu loc pe chipul lui Gabriel. Era adevărat că scria un articol săptămânal în fiecare miercuri în *The Daily Express*, pentru care era plătit cu cincisprezece şilingi. Dar cu siguranță că asta nu-l făcea un englez. Cărțile pe care le primea la recenzat aproape că erau mai bine-venite decât cecul acela meschin. Îi plăcea să pipăie coperțile şi să-ntoarcă paginile cărților abia tipărite. Aproape zi de zi, după ce termina de predat la colegiu, obişnuia să bată cheiurile până la anticari: Hickey's de pe Bachelor's Walk, Webb's sau Massey's de pe Aston's Quay, sau O'Clohissey's de pe una dintre străduțele care dădeau în Quay. Nu ştia cum să răspundă acuzațiilor ei. Ar fi vrut să-i spună că literatura era mai presus decât politica. Dar erau prieteni de-o groază de ani şi avuseseră cariere paralele, mai întâi la Universitate, iar apoi ca profesori: nu putea risca să-i servească o frază pompoasă. Continuă să clipească des şi să încerce să zâmbească, murmurând anemic că nu vedea nimic politic în recenzarea unor cărți.

---

1 West Briton, nume peiorativ dat de autonomiştii irlandezi militanților pentru integrarea Irlandei în Marea Britanie.

Când le veni rândul să schimbe perechile, era încă perplex şi neatent. Domnişoara Ivors îi strânse mâna călduros şi-i spuse blând şi prieteneşte:

— Fireşte, glumeam şi eu. Hai, trebuie să schimbăm.

Când refăcură perechea, ea vorbi despre chestiunea Universității, iar Gabriel se simți mai în largul lui. Un prieten al ei îi arătase recenzia pe care-o făcuse poeziilor lui Browning. Aşa-i aflase secretul; dar recenzia îi plăcuse enorm. Pe urmă îi spuse dintr-odată:

— A, domnule Conroy, vrei să mergi în excursie la Insulele Aran la vară? O să stăm acolo o lună. O să fie minunat în Atlantic. O să mai vină domnul Clancy, domnul Kilkelly şi Kathleen Kearney. Ar fi grozav să vină şi Gretta. E din Connacht, nu?

— Doar ai ei, spuse Gabriel scurt.

— Dar o să vii, nu? spuse domnişoara Ivors, punându-i nerăbdătoare mâna caldă pe braț.

— Adevărul e, zise Gabriel, că tocmai am aranjat să mă duc…

— Unde să te duci? întrebă domnişoara Ivors.

— Păi, în fiecare an fac un tur pe bicicletă cu nişte-amici, aşa că…

— Dar unde? întrebă domnişoara Ivors.

— A, de obicei mergem în Franța sau Belgia, eventual în Germania, spuse Gabriel încurcat.

— Dar de ce vă duceți în Franța şi Belgia, zise domnişoara Ivors, în loc să vă vedeți propria țară?

— Păi, răspunse Gabriel, pe de-o parte ca să nu pierdem contactul cu limbile şi pe de alta ca să facem o schimbare.

— Dar nu cumva ai limba ta cu care e bine să nu pierzi contactul – şi-anume irlandeza? întrebă domnişoara Ivors.

— Mă rog, spuse Gabriel, dac-o luăm aşa, să ştii că irlandeza nu e limba mea.

Vecinii se întorseseră spre ei să asculte întrebările şi răspunsurile. Gabriel se uită neliniştit în stânga şi-n dreapta şi

încercă să-şi păstreze buna dispoziţie în situaţia aceea neplăcută, motiv pentru care o roşeaţă îi năpădi fruntea.

— Şi n-ai locurile tale pe care trebuie să le vizitezi şi despre care nu ştii nimic? continuă domnişoara Ivors. N-ai oamenii tăi, ţara ta?

— Ei bine, drept să-ţi spun, replică dintr-odată Gabriel, m-am săturat de ţara mea, m-am săturat până peste cap!

— De ce? întrebă domnişoara Ivors.

Gabriel nu răspunse, fiindcă vorbele rostite mai devreme îl înfierbântaseră.

— De ce? repetă domnişoara Ivors.

Trebuiau să plece în paşi de dans spre ceilalţi şi cum Gabriel nu-i răspunsese, domnişoara Ivors zise pe un ton aprins:

— Normal, n-ai nici un răspuns.

Gabriel încercă să-şi ascundă emoţia prinzându-se în dans cu mare însufleţire. Îi evită privirea, fiindcă îi văzuse o expresie de acreală pe faţă. Dar când se întâlniră în lanţul lung al dansatorilor, fu surprins să-şi simtă mâna strânsă cu putere. Domnişoara Ivors îl privi iscoditor pe sub sprâncene preţ de o clipă, până când el zâmbi. Pe urmă, pe când lanţul se pregătea să pornească iar, se ridică pe vârfuri şi-i şopti la ureche:

— Englez din vest!

Când se încheie cadrilul, Gabriel se retrase în colţul îndepărtat al încăperii, unde şedea mama lui Freddy Malins. Era o femeie robustă, înceată la minte şi cu părul alb. Vocea îi era poticnită, ca a fiului ei, şi chiar se bâlbâia uşor. I se spusese că Freddy venise şi că era aproape treaz. Gabriel o întrebă dacă traversarea mării se făcuse fără probleme. Femeia locuia cu fiica ei măritată la Glasgow şi venea în vizită la Dublin o dată pe an. Îi răspunse placid că traversarea fusese frumoasă şi că se bucurase de toată atenţia căpitanului. Vorbi, de asemenea, despre casa frumoasă în care locuia fata ei la Glasgow şi despre toţi prietenii pe care-i avea acolo. În timp ce femeia

dădea din gură, Gabriel se strădui să-şi alunge din minte orice urmă a incidentului neplăcut cu domnişoara Ivors. Fireşte, fata, femeia sau ce-o fi fost era o exaltată, dar toate trebuiau făcute la timpul lor. Poate că nici el n-ar fi trebuit să-i răspundă aşa. Dar n-avea dreptul să-l facă englez din vest de faţă cu atâţia oameni, nici măcar în glumă. Încercase să-l acopere de ridicol în faţa oamenilor, pisându-l cu întrebări şi uitându-se la el cu ochii ăia de iepuroaică.

Îşi văzu soţia croindu-şi drum spre el printre perechile care valsau. Când ajunse lângă el, îi spuse la ureche:

— Gabriel, mătuşa Kate vrea să ştie dacă nu-mparţi tu gâsca, după obicei. Domnişoara Daly o să taie şunca, iar eu o să mă ocup de budincă.

— Foarte bine, spuse Gabriel.

— O să-i trimită mai întâi pe tineri să mănânce, imediat după ce se termină valsul, ca să ne rămână toată masa.

— Ai dansat? întrebă Gabriel.

— Sigur. Nu m-ai văzut? De ce te-ai certat cu Molly Ivors?

— Nu m-am certat. De ce? A spus ea că ne-am certat?

— Ceva de genul ăsta. Încerc să-l conving pe domnul D'Arcy să cânte. Am impresia că e un mare încrezut.

— Nu m-am certat, spuse Gabriel mohorât. Atâta doar că mi-a propus să merg în excursie în vestul Irlandei şi n-am vrut.

Soţia lui bătu din palme şi ţopăi încântată.

— Hai, Gabriel, du-te! strigă ea. Mi-ar plăcea să mai văd Galway-ul o dată.

— Du-te tu, dacă vrei, spuse Gabriel pe un ton glacial.

Se uită la el pentru o clipă, după care se întoarse spre doamna Malins şi spuse:

— Aşa soţ drăguţ mai rar, doamnă Malins.

În timp ce-şi croia drum înapoi prin salon, doamna Malins, fără să se sinchisească de întrerupere, îi povesti mai departe lui Gabriel ce locuri şi peisaje frumoase se găseau

în Scoţia. Ginerele ei îi ducea în fiecare an la lacuri, unde aveau obiceiul să meargă la pescuit. Ginerele era un pescar neîntrecut. Într-o zi prinsese un peşte mare, iar bucătarul hotelului li-l gătise special.

Gabriel aproape că nu auzi ce spunea femeia. Acum, că se apropia cina, începu să se gândească din nou la discursul lui şi la citat. Când îl văzu pe Freddy Malins că străbate salonul îndreptându-se spre mama lui, Gabriel îi lăsă scaunul liber şi se retrase în ambrazura ferestrei. Salonul se golise deja, iar din camera din spate se auzea clinchetul farfuriilor şi al cuţitelor. Cei rămaşi în salon păreau sătui de dans şi tăifăsuiau încet, în grupuri mici. Degetele calde, tremurătoare ale lui Gabriel bătură uşor în sticla rece a ferestrei. Ce răcoare trebuie să fi fost afară! Ce frumos ar fi să plece la plimbare de unul singur, mai întâi de-a lungul râului şi pe urmă prin parc! Zăpada se va fi aşternut între timp pe crengile copacilor, aşezată ca o bonetă strălucitoare pe capul Monumentului Wellington. Cu cât mai plăcut ar fi acolo decât aici, la masă!

Se uită peste ideile principale din discurs: ospitalitatea irlandeză, amintirile triste, Cele Trei Graţii, Paris, citatul din Browning. Îşi repetă o frază pe care-o scrisese în recenzie: „Ai impresia că asculţi o muzică torturată de gânduri". Domnişoara Ivors lăudase recenzia. Oare fusese sinceră? Avea cu adevărat o viaţă a ei dincolo de toată propaganda? Nu existase nici urmă de resentiment între ei până în seara aceea. Pe Gabriel îl intimida ideea că avea s-o vadă la masă, privindu-l, în timp ce vorbea, cu ochii aceia critici şi iscoditori. Poate că nu avea să-i pară rău dacă se împotmolea în timpul discursului. Dar îi veni o idee care-i dădu curaj. Avea să spună, făcând trimitere la mătuşa Kate şi la mătuşa Julia: „Doamnelor şi domnilor, se prea poate ca generaţia care se pregăteşte-acum să amurgească aici, printre noi, să fi avut cusururile ei, dar, în ce mă priveşte, cred că s-a impus prin anumite calităţi – ospitalitate, umor, omenie – pe care generaţia

nouă, foarte serioasă şi extrem de educată nu prea pare să le aibă". Foarte bine: asta avea să fie special pentru urechile domnişoarei Ivors. Ce-i păsa lui Gabriel că mătuşile lui erau pur şi simplu două bătrâne neştiutoare?

Un murmur din încăpere îi atrase atenția. Domnul Browne înainta dinspre uşă, conducând-o curtenitor pe mătuşa Julia, care i se sprijinea de braț, zâmbind şi ținându-şi capul plecat. Un ropot dezordonat de aplauze o însoți şi pe ea până la pian, după care, în vreme ce Mary Jane se aşeza pe scăunel, iar mătuşa Julia, care nu mai zâmbea, se întorcea pe jumătate, în aşa fel încât vocea să i se audă bine în întreaga încăpere, aplauzele încetară treptat. Gabriel recunoscu preludiul. Era dintr-un cântec vechi al mătuşii Julia – *Gătită pentru nuntă*. Vocea ei, puternică şi clară, atacă vitejeşte ruladele care înfrumusețau aria şi deşi cântă foarte repede, nu rată nici măcar o notă, cât de neînsemnată. Dacă urmăreai vocea, fără să te uiți la chipul celei care cânta, simțeai şi împărtăşeai emoția unui zbor rapid şi sigur. Gabriel aplaudă zgomotos la un loc cu toți ceilalți la sfârşitul cântecului, şi alte aplauze puternice se auziră dinspre masa nevăzută a tinerilor aflați în cealaltă încăpere. Păreau atât de sincere, încât un strop de culoare îşi croi drum pe chipul mătuşii Julia când se aplecă să aşeze la loc pe stativ vechiul caiet de cântece legat în piele veche şi care avea inițialele ei pe copertă. Freddy Malins, care ascultase cu capul înclinat într-o parte, ca s-o audă mai bine, încă aplauda când toți ceilalți se opriseră şi vorbea însuflețit cu mama lui, care încuviința încet şi grav din cap. La sfârşit, când Freddy nu mai putu să aplaude, se ridică dintr-odată şi străbătu în grabă încăperea spre mătuşa Julia, căreia îi prinse mâna şi i-o ținu într-ale lui, strângându-i-o când nu-şi mai găsi cuvintele sau când simți că i se întețea bâlbâiala.

— Tocmai îi ziceam mamei, spuse el, nu te-am auzit niciodată cântând atât de frumos – niciodată. Nu, nu ți-am auzit niciodată vocea sunând atât de bine ca-n seara asta. Aşa.

Îți vine să crezi? Ăsta-i adevărul. Pe cuvântul şi pe cinstea mea, ăsta-i adevărul. Nu ți-am auzit niciodată vocea sunând atât de proaspăt şi de… de clar şi de proaspăt. Niciodată.

Mătuşa Julia zâmbi larg şi murmură ceva despre complimente, în timp ce-şi elibera mâna din strânsoarea lui. Domnul Browne îşi întinse mâna deschisă spre ea şi le spuse celor de lângă el, imitând un comper care prezintă un copil-minune publicului:

— Domnişoara Julia Morkan, ultima mea descoperire!

Râdea din toată inima de propria glumă, când Freddy Malins se întoarse spre el şi zise:

— Ei bine, Browne, dacă vorbeşti serios, să ştii că n-a fost cea mai rea descoperire. Tot ce pot să spun e că, de când vin aici, n-am auzit-o niciodată cântând măcar pe jumătate atât de bine ca azi. E-adevărul adevărat.

— Nici eu, spuse domnul Browne. Cred că vocea i s-a-mbunătățit considerabil.

Mătuşa Julia dădu din umeri şi spuse cu o mândrie blândă:

— Nici acum treizeci de ani n-aveam voce rea.

— I-am spus adeseori Juliei, zise mătuşa Kate cu hotărâre, că pur şi simplu nu era locul ei în corul ăla. Dar n-a vrut niciodată să m-asculte.

Se întoarse ca şi cum ar fi vrut să facă apel la bunul-simț al celorlalți în fața unui copil îndărătnic, pe când mătuşa Julia se uita fix undeva înainte, cu un vag surâs de aducere-aminte luminându-i chipul.

— Nu, continuă mătuşa Kate, nu voia s-asculte şi să se ia după nimeni, preferând să trudească la cor zi şi noapte, zi şi noapte. La ora şase, în dimineața de Crăciun! Şi toate astea pentru ce?

— Păi, nu pentru cinstirea lui Dumnezeu, mătuşă Kate? întrebă Mary Jane, rotindu-se cu scăunelul de la pian spre ea şi zâmbind.

Mătuşa Kate se întoarse aprig spre nepoata ei şi spuse:

— Ştiu tot ce se poate şti despre cinstirea lui Dumnezeu, Mary Jane, dar cred că nu-i deloc cinstit ca papa să le-alunge din coruri pe femeile care s-au spetit acolo toată viața şi să pună mai presus de ele nişte mucoşi care-şi dau aere. Nu-i nici drept, nici bine, Mary Jane.

Se înflăcărase pe nesimțite şi ar fi continuat să-şi apere sora, căci era un subiect care nu-i dădea pace, dar Mary Jane, văzând că se întorseseră toți dansatorii, interveni împăciuitoare.

— Ei hai, mătuşă Kate, îl scandalizezi pe domnul Browne, care-a-mbrățişat cealaltă credință.

Mătuşa Kate se întoarse spre domnul Browne, care zâmbea nesuferit în fața acestei trimiteri la credința lui, şi se grăbi să spună:

— A, nu pun la-ndoială că papa are dreptate. Sunt doar o proastă bătrână şi nici prin cap nu mi-ar trece să fac una ca asta. Numai că există ceva care se cheamă politețe şi recunoştință de zi cu zi. Iar dac-aş fi în locul Juliei, zău că i-aş zice vreo două de la obraz părintelui Healey…

— Pe lângă asta, mătuşă Kate, zău că ne e foame tuturor, iar când suntem flămânzi începem s-avem chef de ceartă.

— Avem chef de ceartă şi când ni-i sete, adăugă domnul Browne.

— Aşa c-ar fi bine să mergem la masă, spuse Mary Jane, şi n-avem decât să terminăm discuția după aceea.

Pe palierul din fața salonului, Gabriel dădu peste soția lui şi peste Mary Jane, care încercau s-o convingă pe domnişoara Ivors să rămână la masă. Însă domnişoara Ivors, care-şi pusese pălăria şi tocmai îşi încheia pardesiul, nu dori să rămână. Nu-i era foame deloc şi stătuse şi-aşa mai mult decât era cazul.

— Măcar zece minute, Molly, spuse doamna Conroy. N-o să te-ntârzie mult.

— Să ciuguleşti ceva, dup-atâta dans, spuse Mary Jane.

— Zău că n-am cum, spuse domnişoara Ivors.

— Mă tem că nu te-ai distrat câtuşi de puţin, spuse Mary Jane resemnată.

— Vă asigur, m-am distrat atât de bine, spuse domnişoara Ivors, încât trebuie să mă lăsaţi acum să-mi iau picioarele la spinare.

— Dar cum poţi s-ajungi acasă? întrebă doamna Conroy.

— A, e la doi paşi de-aici, pe chei.

Gabriel ezită o clipă şi spuse:

— Dacă-mi dai voie, domnişoară Ivors, te conduc eu acasă, în caz că trebuie cu-adevărat să pleci.

Însă domnişoara Ivors se rupse de lângă ei.

— Nici să n-aud! strigă ea. Pentru Dumnezeu, mergeţi la masă şi nu vă mai bateţi capul cu mine. Sunt perfect capabilă să-mi port singură de grijă.

— Ei bine, zău că eşti caraghioasă, Molly, îi spuse doamna Conroy de-a dreptul.

— *Beannacht libh!*[1] strigă doamnişoara Ivors râzând, pe când cobora scările în fugă.

Mary Jane se uită după ea, cu o expresie de nedumerire gânditoare pe chip, în timp ce doamna Conroy se apleca peste balustradă, ca să audă uşa de la intrare. Gabriel se întrebă dacă nu cumva el era cauza plecării ei neaşteptate. Dar nu păruse prost dispusă – plecase râzând. Se zgâi absent în josul scărilor.

În clipa aceea, mătuşa Kate ieşi cu paşi mărunţi din sufragerie, aproape frângându-şi mâinile de deznădejde.

— Unde-i Gabriel? strigă ea. Unde Dumnezeu e Gabriel? Toată lumea aşteaptă, suntem cu tacâmurile-n mână şi n-are cine să taie gâsca!

— Aici sunt, mătuşă Kate! strigă Gabriel cu o bruscă însufleţire. Gata să tai un cârd întreg, dacă-i nevoie.

O gâscă grasă şi arămie se afla la un capăt al mesei, pe când la celălalt, pe un pat de hârtie gofrată acoperit cu fire

1 La revedere!

de pătrunjel, se lăfăia o ditamai şunca de pe care se scosese şoriciul şi care fusese îmbrăcată într-o crustă de pesmet, având un volănaş de hârtie în jurul osului, iar alături, o bucată de muşchi de vită dată cu mirodenii. Între aceste capete rivale se desfăşurau linii paralele de garnituri: două turnuleţe de aspic roşu cu galben; o farfurie plată plină cu blamanjele şi dulceaţă roşie, un platou mare şi verde, în formă de frunză, cu o coadă ca o tulpină, pe care stăteau grămăjoare de stafide violacee şi migdale decojite, un platou-pereche pe care se găsea un calup solid de smochine de Smirna, o farfurie cu cremă de ouă presărată cu nucă rasă, un bol doldora de bomboane de ciocolată şi de dulciuri ambalate în foiţă de culoarea aurului şi a argintului, precum şi un vas de sticlă în care stăteau câteva tulpini mari de ţelină. În centrul mesei fuseseră postate, ca nişte santinele ale unei fructiere din care ieşea o piramidă de portocale şi mere americane, două carafe mari şi vechi de sticlă, una cu vin de Porto, cealaltă cu un Xeres aproape negru. Pe pianul pătrat din apropiere, o budincă aflată pe un uriaş platou galben îşi aştepta rândul, iar în spatele ei se vedeau trei grupuri de sticle cu bere nefiltrată, bere slabă din malţ şi apă minerală, aranjate după culoarea uniformelor – primele două negre, cu etichete maro şi roşii, al treilea şi cel mai mic alb, cu o dungă orizontală ca o centură de culoare verde.

Gabriel se aşeză temerar în capul mesei şi, după ce se uită la tăişul cuţitului de tranşat, îşi înfipse cu nădejde furculiţa în gâscă. Se simţea deja în largul lui, căci se pricepea ca nimeni altul să taie carnea şi nimic nu-i plăcea mai mult decât să se afle în capul unei mese bine garnisite.

— Domnişoară Furlong, ce să vă pun? întrebă el. O aripioară sau o bucată de piept?

— Doar o felie mică de piept.

— Domnişoară Higgins, pentru dumneata?

— A, mi-e indiferent, domnule Conroy.

Pe când Gabriel şi domnişoara Daly treceau din mână-n mână farfurii cu gâscă, şuncă şi muşchi de vită cu mirodenii, Lily se plimba de la un musafir la altul cu o farfurie mare cu cartofi fierbinți, învelită într-un ştergar alb. Fusese ideea lui Mary Jane şi tot ea sugerase un sos de mere la friptura de gâscă, dar mătuşa Kate spusese că friptura de gâscă fără sos de mere i se păruse dintotdeauna foarte bună şi că spera să nu mănânce niciodată ceva mai puțin gustos. Mary Jane îşi servi elevele şi văzu că primiseră cele mai bune felii, iar mătuşa Kate şi mătuşa Julia deschiseră şi aduseră de pe pian sticle de bere nefiltrată sau slabă pentru domni şi sticle de apă minerală pentru doamne. Era multă confuzie, se auzeau râsete şi zarvă, zarva ordinelor întretăiate, a cuțitelor şi furculițelor, a dopurilor de plută sau de sticlă. Gabriel începu să le mai taie tuturor câte-o a doua porție imediat după ce terminase prima rundă, fără să-şi pună şi lui. Toată lumea protestă zgomotos, aşa încât Gabriel ajunse la un compromis trăgând o duşcă zdravănă de bere nefiltrată, căci descoperise că se încinsese de la tăiatul fripturii. Mary Jane îşi văzu liniştită de mâncare, dar mătuşa Kate şi mătuşa Julia continuară să se-agite în jurul mesei, călcându-se pe picioare, încurcându-se una pe cealaltă şi dându-şi ordine pe care nu le urmau. Domnul Browne le rugă insistent să se-aşeze şi să mănânce, la fel şi Gabriel, însă ele spuseră că aveau timp berechet, aşa că în cele din urmă Freddy Malins se ridică în picioare şi, capturând-o pe mătuşa Kate, o aşeză cu de-a sila pe scaun, în râsetele tuturor.

După ce toată lumea îşi primi frumuşel mâncarea, Gabriel zise zâmbind:

— Şi-acum, dacă mai vrea cineva din ceea ce oamenii de rând numesc umplutură, să facă bine să spună.

Un cor de glasuri îl invită să-nceapă şi el să mănânce, iar Lily se apropie cu trei cartofi pe care i-i păstrase.

— Foarte bine, spuse Gabriel jovial, trăgând încă o duşcă pregătitoare. Aveți bunătatea şi uitați de existența mea timp de câteva minute, doamnelor şi domnilor.

Se apucă de mâncat şi nu luă parte la discuția care se purtă cât timp Lily strânse farfuriile de pe masă. Subiectul era compania de operă care se producea chiar atunci la Theatre Royal. Domnul Bartell D'Arcy, tenorul, un tânăr oacheş, cu o mustață cochetă, o lăudă îndelung pe prima mezzo-soprană a trupei, însă domnişoarei Furlong i se păru că avea un stil de interpretare mai degrabă vulgar. Freddy Malins spuse că exista o căpetenie de negri care cânta în partea a doua a pantomimei Gaiety şi care avea una dintre cele mai frumoase voci de tenor pe care le auzise.

— L-ați ascultat? îl întrebă el pe domnul Bartell D'Arcy peste masă.

— Nu, răspunse domnul Bartell D'Arcy indiferent.

— Întreb, explică Freddy Malins, fiindc-aş fi curios să ştiu ce părere aveți. Personal, cred că are o voce grozavă.

— Nu se pricepe nimeni ca Teddy să găsească lucruri cu adevărat grozave, li se adresă familiar domnul Browne mesenilor.

— Şi mă rog, de ce să n-aibă voce bună? întrebă tăios Freddy. Poate din cauză că-i doar un negru?

Nimeni nu răspunse la această întrebare, iar Mary Jane duse discuția înapoi la opera profesionistă. Una dintre elevele ei îi dăduse un bilet la *Mignon*. Sigur că fusese foarte frumos, spuse ea, dar o făcuse să se gândească la biata Georgina Burns. Domnul Browne reuşi să se întoarcă şi mai mult în timp, până la vechile trupe italieneşti care veneau la Dublin – Tietjens, Ilma de Murzka, Campanini, Marele Trebelli, Giuglini, Ravelli, Aramburo. Era o vreme, spuse el, când încă puteai să auzi mari voci la Dublin. Povesti de asemenea despre cât de ticsită era galeria vechiului Royal seară de seară, despre felul cum, într-o seară, un tenor italian interpretase cinci bisuri la *Vreau să mor ca un soldat*, introducând un do de sus

de fiecare dată, şi despre felul cum uneori, în entuziasmul clipei, băieţii din galerie deshămau caii de la trăsura unei mari *prima donna* şi o duceau ei înşişi pe străzi până la hotel, înhămaţi în locul cailor.

— De ce nu s-au mai cântat şi-acum marile opere de-altădată, *Dinorah* sau *Lucrezia Borgia*? întrebă el. Fiindcă n-au mai găsit voci strălucite care să le interpreteze, de-aia.

— Mă rog, spuse domnul Bartell D'Arcy, eu cred că există şi-n ziua de azi cântăreţi la fel de buni ca atunci.

— Şi unde sunt? întrebă domnul Browne sfidător.

— La Londra, Paris şi Milano, spuse călduros domnul Bartell D'Arcy. Presupun că, de pildă, Caruso e la fel de bun, dacă nu cumva chiar mai bun, decât cei pe care i-aţi amintit.

— E posibil, zise domnul Browne. Însă daţi-mi voie să vă spun că am mari îndoieli.

— Ah, aş da orice să-l aud cântând pe Caruso, spuse Mary Jane.

— Pentru mine, spuse mătuşa Kate, care ciugulise carnea de pe un os, a existat un singur tenor. Care să-mi fie pe plac, vreau să spun. Dar probabil că nici unul dintre voi n-a auzit de el.

— Cine-anume, domnişoară Morkan? întrebă domnul Bartell D'Arcy politicos.

— Îl chema Parkinson, răspunse mătuşa Kate. L-am auzit când era-n floarea vârstei şi cred că avea atunci cea mai curată voce de tenor care-a ieşit vreodată din gâtul unui bărbat.

— Ciudat, spuse domnul Bartell D'Arcy. Nici măcar n-am auzit de el.

— Da, da, domnişoara Morkan are dreptate, spuse domnul Browne. Ţin minte c-am auzit şi eu de bătrânul Parkinson, dar a fost prea demult şi nu l-am mai prins.

— O voce frumoasă, curată, dulce şi plină, de tenor englez, spuse mătuşa Kate cu entuziasm.

După ce Gabriel termină de mâncat, budinca uriaşă fu adusă la masă. Clinchetul furculiţelor şi lingurilor reîncepu.

Soția lui Gabriel puse cu lingura porțiile de budincă și dădu farfuriile mai departe. La jumătatea drumului, acestea se opriră în dreptul lui Mary Jane, care le umplu fie cu dulceață de zmeură sau de portocale, fie cu blamanjele și gem. Budinca fusese făcută de mătușa Julia, care primi laude din toate direcțiile. În schimb, ea nu găsi să spună decât să nu se rumenise destul.

— Ei bine, sper, domnișoară Morkan, zise domnul Browne, că măcar eu sunt destul de rumen, fiindcă, vedeți dumneavoastră, numele meu spre asta duce.[1]

Toți domnii, în afară de Gabriel, mâncară din budincă spre a-i face pe plac mătușii Julia. Cum Gabriel nu se-atingea de dulciuri, i se păstrase țelina. De asemenea, Freddy Malins luă o tulpină de țelină și-o mâncă la budincă. I se spusese că țelina era vitală pentru sânge și abia ce intrase sub supraveghere medicală. Doamna Malins, care tăcuse pe întreaga durată a mesei, spuse că fiul ei avea să plece la Mount Melleray cam peste o săptămână. După aceea, mesenii vorbiră cu toții despre Mount Melleray, despre cât de fortifiant era aerul de-acolo, despre cât de primitori se arătau călugării și despre felul cum nu le cereau niciodată vreun bănuț celor care le erau oaspeți.

— Și vreți să spuneți, întrebă domnul Browne, nevenindu-i să creadă, că poate-oricine să se ducă acolo ca la hotel, să trăiască din ce-i dă pământul și-apoi să plece fără să plătească nimic?

— Mă rog, cei mai mulți fac o donație mănăstirii la plecare, spuse Mary Jane.

— Mi-ar plăcea s-avem și noi o asemenea instituție în Biserica noastră, zise candid domnul Browne.

Află cu uimire că acei călugări nu vorbeau niciodată, se trezeau la două noaptea și dormeau în sicrie. Întrebă de ce făceau așa ceva.

---

1 Numele este omonim cu adjectivul „*brown*“ (rumenit, maro).

— Asta-i regula ordinului, spuse hotărât mătuşa Kate.

— Bine, dar de ce? întrebă domnul Browne.

Mătuşa Kate repetă că asta era regula – atâta tot. Domnul Browne tot nu păru să priceapă. Freddy Malins îi desluşi, cum se pricepu mai bine, că de fapt călugării încercau să ispăşească păcatele săvârşite de toţi păcătoşii din lumea de-afară. Explicaţia nu se dovedi foarte clară, căci domnul Browne zâmbi acru şi spuse:

— Îmi place foarte mult ideea, dar n-ar fi mai bine dacă s-ar culca într-un pat cu arcuri decât într-un sicriu?

— Sicriul, spuse Mary Jane, trebuie să le-aducă aminte de sfârşitul de pe urmă.

Cum subiectul devenise lugubru, el fu îngropat în tăcerea mesenilor, moment în care se auzi vocea doamnei Malins, care i se adresă vecinei sale cu un subton şovăielnic:

— Sunt oameni foarte buni, călugării ăştia, şi foarte pioşi.

Stafidele şi migdalele şi smochinele şi merele şi portocalele şi bomboanele de ciocolată şi celelalte dulciuri făcură acum ocolul mesei, iar mătuşa Julia îi invită pe toţi musafirii să bea fie vin de Porto, fie Xerez. La început, domnul Bartell D'Arcy le refuză pe amândouă, dar unul dintre vecini îi dădu un ghiont şi-i şopti ceva, moment în care D'Arcy lăsă să i se umple paharul. Treptat, pe când se turna pentru ultima dată în pahare, conversaţia se încheie. Urmă o pauză întreruptă doar de susurul vinului şi de mişcarea scaunelor. Domnişoarele Morkan îşi coborâră tustrele privirile spre faţa de masă. Cineva tuşi o dată sau de două ori, iar pe urmă câţiva domni bătură uşor în masă, ca pentru a cere să se facă linişte. Liniştea se aşternu, iar Gabriel îşi împinse scaunul în spate şi se ridică în picioare.

Bătăile încurajatoare în masă se înteţiră, iar apoi încetară de tot. Gabriel îşi sprijini cele zece degete tremurătoare pe faţa de masă şi surâse emoţionat asistenţei. Întâlnind un şir de chipuri aţintite asupra lui, îşi ridică ochii spre candelabru. La pian se cânta un vals, iar Gabriel auzi fustele foşnind

şi atingându-se de uşa salonului. Poate că afară erau oameni care stăteau în zăpadă pe chei, uitându-se la ferestrele luminate şi ascultând valsul. Acolo aerul era curat. În depărtare se întindea parcul, unde copacii erau povârniţi de zăpadă. Monumentul lui Wellington purta o tichie de zăpadă care sclipea înspre vest, peste câmpul alb al celor Cincisprezece Pogoane[1].

Gabriel începu:

— Doamnelor şi domnilor, îmi revine în seara asta, la fel ca-n anii trecuţi, îndeplinirea unei sarcini foarte plăcute, dar pentru care mă tem că anemicul meu talent oratoric e cu totul nepotrivit.

— Nu, nu! spuse domnul Browne.

— Însă, indiferent cum ar sta lucrurile, în seara aceasta pot doar să vă rog să credeţi că voinţa îmi e totuna cu fapta şi să-mi acordaţi atenţia dumneavoastră câteva clipe, cât timp mă voi strădui să pun în cuvinte lucrurile pe care le simt cu acest prilej. Doamnelor şi domnilor, nu e prima dată că ne strângem laolaltă sub acest acoperiş primitor, în jurul acestei mese primitoare. Nu e prima dată că am fost beneficiarii – sau poate c-ar fi mai bine să spun victimele – ospitalităţii anumitor doamne de ispravă.

Descrise un cerc în aer cu braţul şi se opri. Toată lumea râse sau zâmbi spre mătuşa Kate, mătuşa Julia şi Mary Jane, care se făcură roşii ca focul de plăcere. Gabriel continuă cu şi mai multă îndrăzneală:

— Simt din ce în ce mai puternic, cu fiecare an care trece, că nu există tradiţie mai mare în ţara noastră decât cea a ospitalităţii, pe care-o cinstim şi pe care s-ar cuveni s-o păzim cu străşnicie. Este o tradiţie care, din punctul de vedere al experienţei mele (şi să ştiţi că am fost prin destule locuri pe-afară), e fără egal printre naţiunile moderne. Poate că unii ar fi tentaţi să spună că, în cazul nostru, aşa ceva e mai

---

1 Fifteen Acres, zonă a Phoenix Park, care se află în vestul Dublinului.

degrabă un cusur decât un motiv de mândrie. Dar chiar şi dacă lucrurile ar sta aşa, în ce mă priveşte, ar fi un cusur princiar, care trag nădejde că va fi cultivat vreme îndelungată printre noi. Şi cel puţin de un lucru sunt sigur. Atâta timp cât acest acoperiş le va adăposti pe doamnele de ispravă amintite adineauri – şi-mi doresc din suflet să se-ntâmple la fel mulţi ani de-acum încolo –, tradiţia ospitalităţii irlandeze curtenitoare, calde şi neprefăcute, pe care ne-au transmis-o strămoşii şi pe care la rându-ne trebuie să le-o transmitem urmaşilor, e în continuare vie printre noi.

Un însufleţit murmur de încuviinţare se ridică din jurul mesei. Lui Gabriel îi trecu brusc prin minte că domnişoara Ivors nu era de faţă şi că făcuse o impoliteţe plecând. Aşa că spuse cu încredere în sine:

— Doamnelor şi domnilor, din mijlocul nostru se ridică o generaţie nouă, o generaţie călăuzită de idei noi şi de principii noi. E serioasă şi entuziastă, căci ideile acestea noi şi entuziasmul, chiar şi-atunci când nu sunt îndreptate în direcţia bună, se dovedesc – cred – în cea mai mare parte sincere. Însă trăim într-o epocă sceptică şi, dacă-mi permiteţi formularea, torturată de gânduri; iar uneori mă tem că acestei generaţii noi, şcolită sau hiperşcolită cum e, îi vor lipsi omenia, ospitalitatea şi umorul jovial care-au aparţinut zilelor de-altădată. Auzind în seara asta numele tuturor acelor mari cântăreţi din trecut, mi s-a părut – trebuie să recunosc – că trăim într-o epocă mai puţin încăpătoare. Zilele acelea ar putea fi considerate, fără să exagerăm, zile încăpătoare; iar dacă s-au dus pentru totdeauna, măcar să sperăm că, în adunările ca aceasta de azi, vom vorbi despre ei cu mândrie şi afecţiune, că vom păstra în inimi amintirea oamenilor vestiţi care-au murit, dar a căror faimă lumea n-o va lăsa să moară.

— Aşa, aşa! spuse domnul Browne în gura mare.

— Cu toate astea, continuă Gabriel, coborându-şi glasul într-o inflexiune mai moale, există în adunările ca aceasta şi gânduri mai triste, care nu ne dau pace: gânduri despre

trecut, despre tinerețe, despre schimbări, despre chipurile absente cărora le simțim lipsa în seara asta. Drumul nostru prin viață e plin de asemenea amintiri triste, iar dac-am sta să chibzuim pe seama lor de fiecare dată, n-am mai avea puterea să ne vedem vitejeşte de munca noastră printre cei vii. Avem cu toții îndatoriri vii şi afecțiuni vii, care cer, pe bună dreptate, eforturi susținute din partea noastră. Prin urmare, n-o să mai zăbovesc asupra trecutului. N-o să dau voie nici unei predici mohorâte să ne tulbure în seara aceasta. Iată-ne strânşi laolaltă, scăpați pentru o clipă din forfota şi graba treburilor noastre de zi cu zi. Ne întâlnim aici ca prieteni, în spiritul bunei tovărăşii, în calitate de colegi, în adevăratul spirit al camaraderiei, şi ca oaspeți ai – cum să le spun? – ai Celor Trei Grații ale lumii muzicale din Dublin.

Mesenii izbucniră în aplauze şi râsete la această aluzie. Mătuşa Julia îşi rugă zadarnic vecinii să-i spună ce zisese Gabriel.

— A spus că suntem Cele Trei Grații, mătuşă Julia, spuse Mary Jane.

Mătuşa Julia nu înțelese, dar îşi ridică ochii zâmbind spre Gabriel, care continuă în acelaşi stil:

— Doamnelor şi domnilor, n-o să încerc să joc în seara asta rolul pe care l-a jucat Paris cu altă ocazie. N-o să încerc să aleg între ele. Ar fi o sarcină ingrată şi peste puterile mele. Căci în clipa când mă uit la ele pe rând, indiferent dacă e vorba de însăşi amabila noastră gazdă, al cărei suflet bun, al cărei suflet *prea* bun, a devenit un lucru de la sine înțeles pentru toți cei care-o cunosc, de sora ei, care pare dăruită cu tinerețe veşnică şi a cărei muzică trebuie să fi fost o surpriză şi o revelație pentru noi toți în seara asta, sau, nu în ultimul rând, de cea mai tânără dintre gazdele noastre, talentată, veselă, sârguincioasă şi cea mai bună dintre nepoate, ei bine, mărturisesc, doamnelor şi domnilor, că în clipa aceea nu ştiu căreia dintre ele să-i înmânez premiul.

Gabriel îşi coborî privirile spre mătuşile lui şi, văzând zâmbetul larg de pe chipul mătuşii Julia şi lacrimile care se iviseră în ochii mătuşii Kate, se grăbi să încheie. Îşi ridică galant paharul cu vin de Porto, pe când fiecare dintre meseni îşi mângâia paharul cu degetele, aşteptând, şi spuse cu glas tare:

— Să închinăm pentru toate trei laolaltă. Să bem în sănătatea lor şi să le urăm belşug, viaţă lungă, fericire, prosperitate şi să dea Dumnezeu să-şi păstreze, pentru multă vreme de-acum încolo, locul fruntaş şi binemeritat pe care-l deţin în profesie, precum şi cinstirea şi afecţiunea de care se bucură în inimile noastre.

Toţi oaspeţii se ridicară în picioare, cu paharele în mâini, şi, întorcându-se spre cele trei doamne care rămăseseră aşezate, intonară la unison, cu domnul Browne pe post de dirijor:

Sunt prieteni tandri şi veseli,
Sunt prieteni tandri şi veseli,
Sunt prieteni tandri şi veseli,
Şi nimeni nu spune-altfel.

Mătuşa Kate îşi folosi din plin batista, şi chiar şi mătuşa Julia păru mişcată. Freddy Malins bătu măsura cu furculiţa pentru budincă, iar coriştii se întoarseră unul spre celălalt, ca şi cum ar fi purtat o conversaţie muzicală, cântând mai departe cu patos:

Doar domnul Minciunel,
Doar domnul Minciunel.

Pe urmă, întorcându-se încă o dată spre gazdele lor, mesenii cântară:

Sunt prieteni tandri şi veseli,
Sunt prieteni tandri şi veseli,
Sunt prieteni tandri şi veseli,
Şi nimeni nu spune-altfel.

Aclamațiile care urmară fură continuate dincolo de ușa salonului de mulți dintre ceilalți oaspeți și reluate de-o mulțime de ori, cu Freddy Malins ținându-și furculița ridicată și jucând rolul capelmaistrului.

*

Aerul pătrunzător al dimineții intră în holul unde stăteau, așa încât mătușa Kate spuse:

— Să-nchidă cineva ușa. Doamna Malins o să moară de frig.

— E Browne afară, mătușă Kate, spuse Mary Jane.

— Browne e peste tot, zise mătușa Kate, coborându-și glasul.

Mary Jane râse de tonul mătușii ei.

— Zău așa, spuse ea cu șiretenie, e plin de solicitudine.

— S-a instalat aici mai ceva ca iarna, pe toată perioada Crăciunului, spuse mătușa Kate pe același ton.

De data asta, râse ea însăși binedispusă, după care adăugă la repezeală:

— Dar spune-i să intre-n casă, Mary Jane, și-nchide ușa. Sper din suflet că nu m-a auzit.

În clipa aceea, ușa holului se deschise, iar domnul Browne intră din prag, râzând de ziceai că avea să-i plesnească inima. Era îmbrăcat cu un palton lung, verde, cu manșete și guler din imitație de astrahan, iar pe cap purta o căciulă ovală de blană. Arătă spre cheiul acoperit de zăpadă, de unde se auzea sunetul unui fluierat strident și prelung.

— Teddy o să cheme toate trăsurile din Dublin, spuse el.

Gabriel înaintă dinspre cămăruța aflată în spatele biroului, chinuindu-se să-și pună paltonul, și, uitându-se prin hol, întrebă:

— Gretta n-a coborât?

— Se-mbracă, Gabriel, spuse mătușa Kate.

— Cine cântă la pian sus? întrebă Gabriel.

— Nimeni. Au plecat toți.

— Ba nu, mătuşă Kate, spuse Mary Jane. Bartell D'Arcy şi domnişoara O'Callaghan încă n-au plecat.

— Oricum, cineva se prosteşte la pian, zise Gabriel.

Mary Jane se uită la Gabriel şi la domnul Browne, după care spuse cu un tremur:

— Mi se face frig numai când mă uit la domniile voastre şi vă văd atât de înfofoliți. N-aş vrea să fiu în locul vostru şi să mă duc acasă la ora asta.

— În clipa asta, spuse domnul Browne cocoşeşte, nimic nu mi-ar face mai mare plăcere decât o plimbare cu pas hotărât undeva departe de oraş sau un drum rapid cu trăsura trasă de-un armăsar care ştie ce-i galopul.

— Pe vremuri, aveam un cal foarte bun acasă, spuse mătuşa Julia mâhnită.

— Johnny cel de neuitat, zise Mary Jane râzând.

— Păi, şi ce era atât de grozav la Johnny? întrebă domnul Browne.

— Răposatul Patrick Morkan, adică bunicul nostru, explică Gabriel, mai cunoscut în ultima vreme drept „bătrânul gentilom", a avut o făbricuță de clei.

— Haida-de, Gabriel, era o făbricuță de amidon, spuse mătuşa Kate râzând.

— Mă rog, clei sau amidon, totuna, spuse Gabriel, dar bătrânul gentilom a avut şi-un cal pe nume Johnny. Iar Johnny avea obiceiul să muncească-n fabrica bătrânului gentilom, mergând în cerc întruna, ca să pună-n funcțiune moara fabricii. Toate bune şi frumoase, dar uite că vine şi partea tragică a poveştii lui Johnny. Într-o bună zi, bătrânul gentilom s-a gândit că i-ar plăcea să ia trăsura şi să se ducă la parada militară din parc.

— Dumnezeu să se-ndure de sufletul lui, spuse mătuşa Kate pe un ton milostiv.

— Amin, zise Gabriel. Prin urmare, cum am spus, bătrânul gentilom l-a înhămat pe Johnny, şi-a pus cel mai de soi

joben şi cel mai bun guler tare, şi a plecat mândru nevoie mare din conacul strămoşesc care, din câte ştiu, era pe undeva pe lângă Back Lane.

Toată lumea, chiar şi doamna Malins, râse de felul cum povestea Gabriel, iar mătuşa Kate spuse:

— Zău aşa, Gabriel, nu locuia pe Back Lane. Acolo avea fabrica, atâta tot.

— A ieşit din conacul strămoşesc, mânându-l aprig pe Johnny, continuă Gabriel. Şi toate au mers de minune până când Johnny a dat cu ochii de statuia regelui Billy[1]. Iar atunci Johnny fie s-a-ndrăgostit de calul pe care stătea regele Billy, fie s-a gândit că nimerise înapoi la fabrică, dar fapt e că a-nceput să se plimbe-n jurul statuii.

Gabriel merse în cerc prin hol, în galoşi şi printre râsetele celorlalți.

— S-a tot plimbat aşa, zise Gabriel, iar bătrânul gentilom, care avea un fel de-a fi foarte prețios, a fost nespus de indignat. „Asta-i bună, domnule! Ce-i asta, domnule? Johnny! Johnny! Of, ciudat comportament! Nu-l înțeleg pe calul ăsta, şi pace!“

Hohotele de râs care însoțiră felul cum relatase Gabriel incidentul se întrerupseră la auzul unei bătăi puternice în uşa de la intrare. Mary Jane fugi să deschidă şi-i făcu loc înăuntru lui Freddy Malins. Freddy Malins, cu pălăria dată mult pe ceafă şi umerii cocoşați de frig, pufăia şi scotea aburi după cât îşi dăduse silința.

— Am făcut rost doar de-o trăsură, spuse el.

— A, o să mai găsim una pe chei, zise Gabriel.

— Da, spuse mătuşa Kate. Ar fi bine să n-o ținem pe doamna Malins în curent.

Doamna Malins fu ajutată să coboare treptele de la intrare de fiul ei şi de domnul Browne, iar după o sumedenie de manevre se trezi urcată anevoie în trăsură. Freddy Malins

---

1 Nume familiar pe care personajul îl dă lui Wilhelm de Orania.

se cățără după ea și petrecu destulă vreme instalând-o pe locul ei, în timp ce domnul Browne îl ajuta cu sfaturi. În cele din urmă se așeză comod, iar Freddy Malins îl invită să urce pe domnul Browne. Se spuseră multe lucruri derutante, după care domnul Browne sui și el în trăsură. Vizitiul își potrivi pătura peste genunchi și se aplecă să ceară adresa. Confuzia crescu, iar vizitiul primi îndrumări contradictorii de la Freddy Malins și de la domnul Browne, fiecare cu capul scos pe câte-o fereastră a trăsurii. Marea problemă era unde anume să-l lase pe domnul Browne în drum, iar mătușa Kate, mătușa Julia și Mary Jane interveniră în discuție din prag, oferind indicații care se băteau cap în cap și râzând cu poftă. Cât despre Freddy Malins, amuțise de-atâta râs. Scotea întruna capul pe fereastră, și-l vâra la loc, punându-și pălăria în mare pericol, și-i spunea maică-sii cum decurgeau discuțiile, până când în cele din urmă domnul Browne urlă spre vizitiu ca să acopere vacarmul produs de râsetele celorlalți:

— Știi unde-i Trinity College?

— Da, domnule, spuse vizitiul.

— Atunci ia-o direct spre intrarea de la Trinity College și-ți mai spunem de-acolo, zise domnul Browne. Acum ai priceput?

— Da, domnule, spuse vizitiul.

— Zboară la Trinity College.

— Prea bine, domnule, zise vizitiul.

Calul primi câteva bice pe spinare, iar trăsura începu să se hurduce spre chei, într-un cor de râsete și de vorbe de rămas-bun.

Gabriel nu se dusese la ușă cu ceilalți. Rămăsese într-o parte întunecoasă a holului, de unde se uita în susul scărilor. O femeie se afla în capul primului rând de trepte, cufundată și ea în umbră. Gabriel nu-i vedea chipul, ci doar faldurile cafenii și roz ale fustei, pe care umbra le făcea negru cu alb. Era soția lui. Se rezema de balustradă, ascultând ceva. Îl surprinse nemișcarea ei și ciuli urechea, ca să audă și el. Dar

nu desluşi nimic, în afară de zarva râsetelor şi a cuvintelor care se auzeau dinspre intrare, de câteva acorduri de pian şi de vocea unui bărbat care cânta.

Rămase pe loc în întunericul holului, încercând să prindă cântecul pe care-l îngâna vocea şi ridicându-şi privirea spre soţia lui. Postura ei era încărcată de graţie şi mister, ca şi cum ar fi fost simbolul a ceva. Se întrebă ce-ar putea să simbolizeze o femeie care stătea pe scări în umbră şi asculta o muzică îndepărtată. Dac-ar fi pictor, ar zugrăvi-o în postura aceea. Pălăria ei de fetru albastru i-ar scoate în evidenţă părul castaniu pe fundalul de penumbră, pe când faldurile întunecate ale fustei ar contrasta cu cele deschise. Dac-ar fi pictor, şi-ar intitula tabloul *Muzică îndepărtată*.

Uşa de la intrare se închise, iar mătuşa Kate, mătuşa Julie şi Mary Jane se întoarseră în hol, râzând în continuare.

— Of, nu-i aşa că Freddy e groaznic? spuse Mary Jane. E groaznic, zău dacă nu.

Gabriel nu zise nimic, dar arătă spre capul scărilor, unde se afla soţia lui. Acum că uşa de la intrare se închisese, vocea şi pianul se auzeau mai limpede. Gabriel ridică mâna ca pentru a le cere linişte. Cântecul părea interpretat în vechea tonalitate irlandeză, iar cântăreţul dădea impresia că nu era stăpân nici pe cuvinte, nici pe propria voce. Aceasta din urmă, făcută să sune plângăreţ din cauza distanţei şi a răguşelii cântăreţului, lumina slab cadenţa melodiei cu vorbe de jale:

Ah, ploaia-mi cade abitir pe plete
Şi roua-mi udă pielea,
Copilul meu e rece…

— Ah! exclamă Mary Jane. Vocea e-a lui Bartell D'Arcy, care-a stat toată seara şi n-a vrut să cânte. Mă duc să-l rog să mai cânte ceva înainte să plece.

— Chiar te rog, Mary Jane, spuse mătuşa Kate.

Mary Jane trecu repede pe lângă ceilalți şi dădu fuga spre scări, dar înainte să ajungă la ele cântecul încetă, iar pianul fu închis pe nepusă masă.

— Vai, ce păcat! strigă ea. Vine jos, Gretta?

Gabriel îşi auzi soția răspunzând „da" şi-o văzu apropiindu-se de ei. La câțiva paşi în spate se aflau Bartell D'Arcy şi domnişoara O'Callaghan.

— O, domnule D'Arcy, strigă Mary Jane, e chiar urât să vă-ntrerupeți aşa, când vă ascultam toți cu atâta încântare.

— Am încercat să-l conving toată seara, spuse domnişoara O'Callaghan, şi doamna Conroy la fel, dar ne-a zis c-a răcit groaznic şi că nu poate să cânte.

— Vai, domnule D'Arcy, spuse mătuşa Kate, asta a fost cea mai gogonată dintre minciuni.

— Chiar nu vedeți că sunt răguşit ca o cioară? se stropşi domnul D'Arcy.

Intră grăbit în cămară şi îşi puse paltonul. Ceilalți, luați prin surprindere de grosolănia lui, nu găsiră nimic de spus. Mătuşa Kate îşi încreți fruntea şi le făcu semn celorlalți să schimbe subiectul. Domnul D'Arcy se opri în loc, înfofolindu-şi gâtul cu grijă şi încruntându-se.

— E din cauza vremii, spuse mătuşa Julia, după o pauză.

— Da, toată lumea răceşte, zise şi mătuşa Kate, ca la un semn. Toată lumea.

— Se spune, zise Mary Jane, că n-am mai avut asemenea zăpadă de treizeci de ani, iar azi-dimineață am citit în ziar că ninge-n toată Irlanda.

— Mie-mi place cum arată zăpada, spuse mătuşa Julia cu tristețe.

— Şi mie, zise domnişoara O'Callaghan. Cred că nici Crăciunul nu-i Crăciun de-adevăratelea dacă n-avem zăpadă pe jos.

— Dar bietului domn D'Arcy nu-i place zăpada, spuse mătuşa Kate, zâmbind.

Domnul D'Arcy ieşi din cămară, încotoşmănat şi închis până la ultimul nasture, şi le povesti, pe un ton de căinţă, în ce fel răcise. Fiecare dintre cei de faţă îi dădu câte-un sfat, îi spuse că era mare păcat şi-l îndemnă să-şi ţină gâtlejul la adăpost de aerul nopţii. Gabriel îşi privi soţia, care nu lua parte la conversaţie. Stătea chiar sub geamul semicircular acoperit de praf, iar flacăra luminii de gaz îi aprindea arama bogată a părului pe care-o văzuse cum şi-l usca la foc cu câteva zile mai devreme. Adoptase aceeaşi postură şi părea să nu ştie ce ce vorbea în jurul ei. În cele din urmă, se întoarse spre ei şi Gabriel văzu că prinsese culoare în obraji şi că ochii îi străluceau. Un val neaşteptat de bucurie i se revărsă din inimă.

— Domnule D'Arcy, spuse ea, cum se numeşte cântecul pe care l-aţi cântat?

— Se numeşte *Fetişcana din Aughrim*, zise domnul D'Arcy, dar i-am cam uitat cuvintele. De ce? Îl ştiţi?

— *Fetişcana din Aughrim*, repetă ea. Nu-mi aduceam aminte titlul.

— E-o melodie foarte frumoasă, spuse Mary Jane. Îmi pare rău că n-aţi fost în voce-n seara asta.

— Hai, Mary Jane, zise mătuşa Kate. Nu-l enerva pe domnul D'Arcy. Nu vreau să-l văd supărat.

Văzând că erau cu toţii gata de plecare, îi conduse spre ieşire, unde îşi spuseră noapte bună.

— Ei bine, noapte bună, mătuşă Kate, şi mulţumiri pentru seara asta minunată.

— Noapte bună, Gabriel. Noapte bună, Gretta!

— Noapte bună, mătuşă Kate, şi mii de mulţumiri. Noapte bună, mătuşă Julia.

— A, noapte bună, Gretta, nu te-am văzut.

— Noapte bună, domnule D'Arcy. Noapte bună, domnişoară O'Callaghan.

— Noapte bună, domnişoară Morkan.

— Înc-o dată, noapte bună.

— Noapte bună tuturor. S-ajungeţi cu bine.

— Noapte bună. Noapte bună.

Dimineaţa era încă întunecoasă. O lumină tulbure şi galbenă stăruia deasupra caselor şi râurilor, pe când cerul părea să coboare peste lume. Pe jos era zloată, iar fâşiile şi peticele de zăpadă se aşezaseră doar pe acoperişuri, pe parapeţii cheiului şi pe balustrade. Felinarele continuau să ardă roşiatic în aerul mohorât, iar pe malul celălalt al râului, Palatul celor Patru Curţi[1] se profila ameninţător pe cerul încărcat.

Ea mergea înaintea lui cu domnul Bartell D'Arcy, ducându-şi pantofii într-un pachet maro ţinut la subsuoară şi ridicându-şi tivul fustei cu ambele mâini, ca s-o ferească de zloată. Nu mai avea strop de graţie în felul cum mergea, dar ochii lui Gabriel sclipeau şi-acum de fericire. Sângele îi zvâcni năvalnic prin vine, iar în minte i se stârni un vălmăşag de gânduri mândre, bucuroase, delicate şi temerare.

Mergea înaintea lui cu un pas atât de uşor şi ţinându-se atât de dreaptă, încât îi veni s-o ia la fugă după ea fără zgomot, s-o prindă de umeri şi să-i spună ceva nesăbuit şi afectuos la ureche. I se părea atât de fragilă, încât tânjea s-o apere de ceva şi pe urmă să rămână singur cu ea. Clipele vieţii lor secrete împreună îi spuzeau memoria ca stelele ivite pe cer. Un plic de culoarea liliacului i se găsea lângă ceaşcă, la micul dejun, iar el îl mângâia cu o mână. Păsările ciripeau în iederă şi plasa însorită a perdelei juca pe podea cu un tremur: nici nu putea să mănânce de atâta fericire. Se aflau pe peronul ticsit, iar el punea un bilet în palma caldă a mănuşii ei. Stătea cu ea în frig, uitându-se printr-un geam zăbrelit la un bărbat care sufla sticle lângă vuietul unui cuptor încins. Era foarte frig. Chipul ei, mirosind a parfum în aerul rece, era foarte aproape de-al lui, şi dintr-odată el îi strigă bărbatului de lângă cuptor:

— E fierbinte focul, domnule?

1 Four Courts, cea mai importantă clădire judiciară din Dublin.

Dar bărbatul nu-l auzi, din cauza zgomotului pe care-l scotea cuptorul. Mai bine. Poate că i-ar fi răspuns bădărăneşte.

Un val de bucurie şi mai tandră îi scăpă din inimă şi-o luă la goană într-un flux cald prin arterele lui. La fel ca focul tandru al stelelor, momente din viața lor împreună, de care nu ştia şi nici nu avea să ştie cineva vreodată, se aprinseră şi-i luminară memoria. Dori cu ardoare să-i amintească de momentele acelea, s-o facă să uite de anii existenței lor cenuşii împreună şi să-şi aducă aminte doar de clipele de extaz. Căci, simți el, anii nu uscaseră nici sufletul lui, nici pe-al ei. Copiii lui, scrisul lui şi grijile ei casnice nu le stinseseră văpaia afectuoasă din suflete. Într-o scrisoare pe care i-o trimisese atunci, el spusese: „De ce mi se par cuvintele astea atât de boante şi de reci? Oare fiindcă nu există nici un cuvânt destul de tandru ca să-ți devină nume?"

Aidoma muzicii îndepărtate, cuvintele acestea pe care le scrisese cu ani şi ani în urmă se apropiau de el dinspre trecut. Tânjea să fie doar cu ea. După plecarea celorlalți, după ce aveau să intre în camera de hotel, abia atunci aveau să rămână singuri. El avea s-o strige uşor:

— Gretta!

Poate că ea nu avea să audă imediat: poate că tocmai atunci avea să se dezbrace. Pe urmă, ceva în glasul lui avea s-o surprindă. Avea să se-ntoarcă şi să se uite la el…

La colțul lui Winetavern Street găsiră o trăsură. El era bucuros că huruitul ei îl cruța de conversație. Ea se uita pe fereastră şi părea obosită. Ceilalți scoaseră doar câteva cuvinte, arătând spre o clădire sau spre o stradă. Calul mergea într-un galop plictisit sub cerul mohorât al dimineții, trăgând după el lădoiul vechi, care se zgâlțâia întruna, iar Gabriel se visă din nou cu ea în trăsură, galopând să prindă vaporul, galopând spre luna lor de miere.

În timp ce trăsura trecea peste O'Connell Bridge, domnişoara O'Callaghan zise:

— Se spune că nu trece nimeni de O'Connell Bridge fără să vadă un cal alb.

— De data asta, văd un bărbat alb, spuse Gabriel.

— Unde? întrebă domnul Bartell D'Arcy.

Gabriel arătă spre statuia[1] pe care se găseau petice de zăpadă. Pe urmă o salută familiar din cap şi-i făcu semn cu mâna.

— Noapte bună, Dan, spuse el binedispus.

Când trăsura opri în faţa hotelului, Gabriel sări jos şi, cu toate protestele domnului Bartell D'Arcy, îl plăti pe vizitiu. Îi dădu un şiling în plus peste cât costase cursa. Bărbatul salută şi zise:

— Vă urez un An Nou cu belşug, domnule.

— La fel şi dumitale, spuse Gabriel cordial.

Ea se sprijini o clipă de braţul lui ca să coboare din trăsură şi apoi cât timp rămase la marginea trotuarului, spunându-le noapte bună celorlalţi. I se sprijini uşor de braţ, la fel de uşor ca atunci când dansase cu el, cu câteva ore mai devreme. Atunci el se simţise mândru şi fericit – fericit fiindcă ea era a lui, mândru de graţia şi de postura ei conjugală. Dar acum, după reaprinderea atâtor amintiri, prima atingere a corpului ei melodios, straniu şi parfumat îl săgetă cu un fior neaşteptat de dorinţă. Profitând de tăcerea ei, îi apăsă braţul mai strâns de corpul lui, iar când se opriră în uşa hotelului, simţi că scăpaseră de vieţile şi de îndatoririle lor, scăpaseră de acasă şi din preajma prietenilor şi fugiseră împreună, cu inimi nestăpânite şi pătimaşe, spre o nouă aventură.

În hol, un bătrân moţăia într-un fotoliu mare, îmbrăcat într-o husă. Aprinse o lumânare în oficiu şi-o luă înaintea lor pe scări. Se ţinură după el în tăcere, cu picioarele păşind înăbuşit şi moale pe covorul gros care acoperea scările. Ea urcă treptele în urma portarului, ţinându-şi capul plecat în

---

1 Statuia lui Daniel O'Connell (1775-1847), lider politic care a militat pentru drepturile catolicilor.

urcuş, cu umerii fragili curbaţi ca sub apăsarea unei poveri, cu fusta strânsă bine pe corp în dreptul taliei. El ar fi putut să-i prindă şoldurile cu braţele şi s-o oprească în loc, fiindcă braţele îi tremurau de dorinţa de-a o cuprinde şi doar înfigerea unghiilor în palme ţinu în frâu pornirea nebunească a corpului. Portarul se opri pe scări, ca să fixeze într-un suport lumânarea de pe care picura deja ceară. Se opriră şi ei ceva mai jos pe trepte. În tăcerea care se lăsase, Gabriel auzi ceara topită căzând în tăviţa suportului, precum şi bubuitul propriei inimi în cuşca pieptului.

Portarul îi conduse pe un coridor şi le deschise o uşă. Pe urmă aşeză lumânarea şovăielnică pe o măsuţă de toaletă şi întrebă la ce oră voiau să fie treziţi de dimineaţă.

— La opt, spuse Gabriel.

Portarul arătă spre butonul luminii electrice şi începu să îngaime nişte scuze, însă Gabriel îl întrerupse.

— Nu ne trebuie lumină. Avem destulă de pe stradă. Ba chiar, zise el, arătând spre lumânare, ai putea să iei şi obiectul ăsta minunat, ca un om de ispravă ce eşti.

Portarul puse din nou mâna pe lumânare, dar de data asta încet, căci ineditul ideii îl luase prin surprindere. Pe urmă bălmăji un „noapte bună“ şi ieşi. Gabriel încuie uşa.

O lumină spectrală, care venea dinspre felinar, se arăta ca o rază lungă, de la una dintre ferestre până la uşă. Gabriel îşi aruncă paltonul şi pălăria pe o sofa şi străbătu camera până la fereastră. Se uită pe stradă, ca să-şi stăpânească puţin emoţia. Pe urmă se întoarse şi se rezemă de-o comodă, cu spatele la lumină. Ea îşi scosese pălăria şi pelerina, şi stătea în faţa unei oglinzi batante mari, descheindu-şi fusta. Gabriel o privi câteva clipe fără să scoată un cuvânt, după care spuse:

— Gretta!

Ea se întoarse uşor de la oglindă şi se îndreptă spre el de-a lungul razei de lumină. Chipul ei părea atât de serios şi de ostenit, încât cuvintele refuzară să-i iasă de pe buze lui Gabriel. Nu, încă nu era momentul.

— Arăți obosită, spuse el.
— Chiar sunt puțin, răspunse ea.
— Nu te simți rău sau slăbită?
— Nu, obosită, atâta tot.

Se duse la fereastră şi rămase acolo, uitându-se afară. Gabriel aşteptă din nou, după care, simțind că timiditatea era pe cale să-l supună, spuse pe nepusă masă:

— Apropo, Gretta!
— Ce e?
— Îl ştii pe-amărâtul de Malins? spuse el repede.
— Da. Ce-i cu el?
— Mă rog, până la urmă, e-un tip cumsecade, bietul de el, continuă Gabriel cu o voce prefăcută. Mi-a dat înapoi sovereign-ul[1] pe care i l-am împrumutat, şi chiar nu mă aşteptam. Păcat că nu se ține departe de Browne ăla, fiindcă la urma urmei chiar nu-i un om rău.

Acum tremura de enervare. De ce părea atât de pierdută în lumea ei? Nu ştia de unde să-nceapă. Oare o enerva şi pe ea ceva? Măcar dacă s-ar întoarce spre el sau s-ar apropia de el din proprie inițiativă! Dac-ar lua-o cum era atunci, ar face un lucru grosolan. Nu, mai întâi trebuia să vadă un strop de pasiune în ochii ei. Ar fi dat orice să i se înstăpânească peste starea de spirit.

— Când i-ai împrumutat lira? întrebă ea, după o pauză.

Gabriel se strădui să nu înceapă să vorbească urât despre dobitocul de Malins şi lira lui. Tânjea să-şi strige tot sufletul către ea, să-i strivească trupul de-al lui, s-o domine. În loc de asta, spuse:

— A, de Crăciun, când şi-a deschis prăvălioara aia cu cărți poştale de Crăciun, pe Henry Street.

Căzuse pradă unui asemenea val de furie şi dorință, încât n-o auzi apropiindu-se dinspre fereastră. Rămase în fața lui pentru o clipă, privindu-l într-un fel ciudat. Pe urmă, ridi-

1 Monedă în valoare de o liră sterlină.

cându-se brusc pe vârfuri şi sprijinindu-şi uşor mâinile de umerii lui, îl sărută.

— Eşti un om foarte generos, Gabriel, spuse ea.

Tremurând de încântarea prilejuită de sărutul ei neaşteptat şi de ciudăţenia cuvintelor rostite, Gabriel îşi duse mâinile spre părul ei şi începu să i-l netezească, abia atingându-i-l cu degetele. Fiindcă tocmai şi-l spălase, era fin şi strălucitor. Inima lui se umplu de fericire. Exact când îşi dorea mai mult, se apropiase de el fără s-o silească nimeni. Poate că se gândiseră amândoi la acelaşi lucru. Poate că simţise dorinţa lui arzătoare şi se hotărâse după aceea să se arate mai supusă. Iar acum, după ce-i cedase cu atâta uşurinţă, se întrebă de ce fusese atât de timid.

Rămase pe loc, ţinându-i capul între mâini. Pe urmă, petrecându-şi repede o mână pe după mijlocul ei şi atrăgând-o spre el, spuse încet:

— Gretta, draga mea, la ce te gândeşti?

Ea nici nu-i răspunse, nici nu se lăsă îmbrăţişată pe de-a-ntregul. El repetă la fel de moale:

— Spune-mi ce se-ntâmplă, Gretta. De fapt, cred că ştiu şi singur. Ia spune, am ghicit?

Ea nu răspunse imediat. Pe urmă zise, izbucnind în lacrimi:

— O, mă gândesc la cântecul ăla, *Fetişcana din Aughrim*.

Se desprinse de el, se aruncă pe pat şi, azvârlindu-şi braţele peste barele de la căpătâi, îşi ascunse faţa. Gabriel împietri de uluire preţ de o clipă, după care o urmă. Când trecu prin dreptul oglinzii mari, se văzu de sus până jos: plastronul lat şi bine pus al cămăşii, chipul a cărui expresie îl deruta de fiecare dată când o vedea în oglindă şi lentilele strălucitoare ale ochelarilor cu rame aurii. Se opri la câţiva paşi de ea şi spuse:

— Ce-i cu cântecul ăsta? De ce te face să plângi?

Ea îşi ridică încet chipul dintre braţe şi se şterse la ochi cu dosul palmei, ca un copil. Gabriel se trezi vorbind cu un glas mai blând decât ar fi dorit.

— De ce, Gretta? întrebă el.

— Mă gândesc la cineva de demult care cânta cântecul ăsta.

— Şi cine era acel cineva de demult? întrebă Gabriel, zâmbind.

— Cineva pe care l-am cunoscut în Galway, pe când stăteam la bunica, spuse ea.

Surâsul dispăru de pe chipul lui Gabriel. O furie oarbă reîncepu să se-adune într-un cotlon al minții lui, iar focurile înăbuşite ale dorinței porniră să-i sclipească mânios în vine.

— Cineva de care te-ndrăgostiseşi? întrebă el ironic.

— Era un băiat pe care-l cunoşteam, pe nume Michael Furey, răspunse ea. El avea obiceiul să cânte cântecul ăsta, *Fetişcana din Aughrim*. Era foarte plăpând.

Gabriel tăcu. Nu voia ca ea să creadă că l-ar fi interesat băiatul acela plăpând.

— Îl văd de parc-ar fi aici, spuse ea după o clipă. Ce ochi avea – mari şi negri! Şi ce expresie în adâncul lor – ce expresie!

— Să-nțeleg că te-ai îndrăgostit de el? zise Gabriel.

— Mergeam la plimbare cu el când eram în Galway, spuse ea.

Lui Gabriel îi trecu prin minte un gând.

— Nu cumva de-asta voiai să mergi în Galway cu domnişoara Ivors? spuse el pe un ton rece.

Ea îl privi şi-l întrebă mirată:

— De ce?

Ochii ei îl făcură pe Gabriel să se simtă stânjenit. Dădu din umeri şi spuse:

— De unde să ştiu? Ca să-l vezi, poate.

Ea nu scoase o vorbă şi-şi mută privirile dinspre el, de-a lungul razei de lumină care mergea spre fereastră.

— A murit, spuse ea într-un târziu. A murit când avea doar şaptesprezece ani. Nu e-ngrozitor să mori atât de tânăr?

— Ce făcea? întrebă Gabriel, tot ironic.

— Lucra la uzina de gaz, spuse ea.

Gabriel se simţi umilit de ironia ratată şi de evocarea acestei figuri din lumea celor morţi, a unui băiat care lucra la uzina de gaz. În timp ce pe el îl năpădiseră amintirile vieţii lor secrete împreună, plină de afecţiune, bucurie şi dorinţă, ea îl comparase în gând cu un altul. Conştiinţa propriei nevolnicii dădu atacul asupra lui. Se văzu ca o figură ridicolă, un fel de băiat bun la toate în folosul mătuşilor, un sentimental neliniştit şi bine intenţionat, care ţinea discursuri în faţa oamenilor simpli şi-şi idealiza propriile pofte caraghioase, individul neghiob şi vrednic de milă pe care-l surprinsese fugar în oglindă. Din instinct, se întoarse şi mai mult cu spatele spre lumină, în aşa fel încât ea să nu vadă ruşinea care-i ardea fruntea.

Încercă să-şi păstreze tonul de descoasere glacială, dar, când vorbi, glasul îi sună umil şi indiferent.

— Presupun c-ai fost îndrăgostită de Michael Furey ăsta, Gretta.

— M-am simţit minunat cu el în perioada aceea, spuse ea.

Avea o voce învăluitoare şi tristă. Gabriel, simţind acum cât de zadarnic ar fi să încerce s-o ducă unde-şi dorea, îi mângâie o mână şi spuse, cu un glas la fel de mâhnit:

— Şi de ce-a murit atât de tânăr, Gretta? De tuberculoză, nu-i aşa?

— Cred c-a murit pentru mine, răspunse ea.

O groază nelămurită îl cuprinse pe Gabriel la acest răspuns, ca şi cum, tocmai la ora când sperase să triumfe, o creatură impalpabilă şi răzbunătoare i se ridica împotrivă, strângând din lumea ei nedesluşită forţe care să-i stea în cale. Dar se scutură de groază, străduindu-se să rămână raţional şi continuând să-i mângâie mâna. Nu-i mai puse nici o întrebare, fiindcă simţi că avea să-i vorbească despre ea însăşi. Mâna ei era caldă şi umedă: nu răspundea atingerii lui, însă el o mângâie mai departe, la fel cum mângâiase prima scrisoare pe care-o primise de la ea în dimineaţa aceea de primăvară.

— Era iarnă, spuse ea, pe la începutul iernii în care mă pregăteam să plec de la bunica şi să mă mut aici, la şcoala de maici. Între timp, el bolea în culcuşul lui din Galway, de unde n-avea voie să iasă, aşa că li s-a scris neamurilor lui din Oughterard. Li s-a spus că starea lui se deteriora, sau ceva de felul ăsta. N-am ştiut niciodată foarte bine.

Se opri pentru o clipă şi oftă.

— Amărâtul de el, spuse ea. Ținea foarte mult la mine şi era din cale-afară de blând. Ieşeam împreună la plimbare, Gabriel, cum e obiceiul la țară – ştii doar. Avea de gând să studieze muzica, dar l-a împiedicat sănătatea. Avea o voce foarte bună, bietul Michael Furey.

— Bine, şi pe urmă? întrebă Gabriel.

— Pe urmă, când a venit momentul să plec din Galway şi să mă mut la şcoala de maici, el se simțea deja mult mai rău şi n-am fost lăsată să-l văd, aşa că i-am trimis o scrisoare în care i-am spus că plecam la Dublin, că aveam să mă întorc la vară şi că speram să-l găsesc mai bine.

Se întrerupse un moment ca să-şi stăpânească vocea, după care continuă:

— Pe urmă, cu o noapte înainte să plec, eram acasă la bunica în Nun's Island şi-mi făceam bagajele, când am auzit nişte pietricele care mi s-au lovit de geam. Fereastra era atât de udă, că n-am văzut nimic, aşa c-am coborât în fugă, cu ce-aveam pe mine, m-am furişat prin spate în grădină, iar la capătul grădinii am dat peste amărât, care tremura ca varga.

— Şi nu i-ai spus să se-ntoarcă? întrebă Gabriel.

— L-am implorat să se ducă imediat acasă şi i-am zis c-o să moară din cauza ploii. Dar mi-a spus că nu voia să mai trăiască. Îi văd şi-acum ochii. Se oprise în capătul grădinii, unde era un copac.

— Şi s-a dus acasă? întrebă Gabriel.

— Da, s-a dus. Dar n-a trecut o săptămână de când mă mutasem la maici, că a murit şi-a fost îngropat la Oughterard,

de unde erau ai lui. Ah, ce cumplită a fost ziua când am aflat că s-a stins!

Se opri, înecată de plâns şi, copleşită de emoţie, se aruncă pe pat cu faţa în jos şi începu să hohotească în cuvertură. Gabriel îi mai ţinu mâna o clipă, nehotărât, iar apoi, simţindu-se nepoftit în suferinţa ei, o lăsă să cadă uşor şi se apropie în tăcere de fereastră.

Dormea dusă.

Gabriel, sprijinit într-un cot, îi cercetă cu priviri neînciudate părul ciufulit şi gura pe jumătate deschisă, ascultându-i respiraţia adâncă. Prin urmare, existase în viaţa ei o poveste romanţioasă: un bărbat murise de dragul ei. Gândul că el, soţul, jucase un rol atât de mărunt în viaţa ei nu-i mai provoca acum nici o durere. O privi cum dormea, de parcă n-ar fi trăit niciodată împreună cu ea ca soţ şi soţie. Ochii lui curioşi se opriră îndelung pe figura şi pe părul ei; şi, pe când îşi închipuia cum arătase pe vremea aceea, când fusese pentru prima dată o fată frumoasă, o milă stranie şi prietenoasă faţă de ea îi pătrunse în suflet. Nu-i plăcea să-şi spună nici măcar sieşi că figura ei nu mai era frumoasă, însă ştia că nu mai era figura pentru care Michael Furey înfruntase moartea.

Poate că nu-i spusese toată povestea. Ochii lui se mutară spre scaunul pe care ea îşi aruncase o parte din haine. O panglică a juponului spânzura până aproape de podea. O gheată stătea dreaptă, cu carâmbul moale căzut pe spate, pe când perechea i se afla alături, prăbuşită într-o parte. Se gândi la vârtejul de emoţii prin care trecuse cu o oră mai devreme. De unde se stârnise? De la cina mătuşii lui, de la propriul discurs prostesc, de la vin şi dans, de la glumele spuse în hol, la despărţire, de la plăcerea plimbării prin zăpadă de-a lungul râului. Biata mătuşa Julia! În scurtă vreme, şi ea avea să ajungă o umbră, laolaltă cu umbra lui Patrick Morkan şi-a calului său. Îi surprinsese expresia de rătăcire de pe chip,

preț de o secundă, pe când cânta *Gătită pentru nuntă*. Poate că nu peste multă vreme avea să se afle din nou în acelaşi salon, îmbrăcat în negru şi ținându-şi pălăria de mătase pe genunchi. Draperiile aveau să fie trase, iar mătuşa Kate avea să stea lângă el, plângând, suflându-şi nasul şi spunându-i cum murise Julia. El avea să-şi frământe creierii în căutarea câtorva cuvinte care s-o consoleze şi avea să găsească doar vorbe şchioape, fără sens. Da, da: avea să se-ntâmple în foarte scurt timp.

Aerul din cameră făcu să-i înghețe umerii. Se întinse cu grijă sub cuvertură şi se culcă lângă soția lui. Unul câte unul, se transformau cu toții în umbre. Mai bine să treci cu semeție pe lumea cealaltă, în flacăra deplină a vreunei patimi, decât să te-mpuținezi şi să te ofileşti de bătrânețe. Se gândi la felul cum cea care stătea întinsă lângă el îşi ferecase în inimă, atâția şi-atâția ani, imaginea aceea a ochilor iubitului ei în clipa când îi spusese că nu voia să mai trăiască.

Lacrimi generoase îi umplură ochii lui Gabriel. Nu mai avusese niciodată vreun sentiment asemănător față de-o femeie, dar ştia că sentimentul acela nu putea fi altceva decât iubire. Lacrimile i se adunară tot mai repede în ochi, iar în semiîntunericul din cameră Gabriel îşi închipui că vede silueta unui tânăr stând sub un copac de pe care picura ploaia. Lângă el se găseau şi alte umbre. Sufletul lui se apropiase de ținutul unde sălăşluiesc numeroasele legiuni ale morților. Era conştient de existența lor încăpățânată şi şovăielnică, deşi îi era cu neputință s-o priceapă. Propria identitate i se destrăma într-o lume cenuşie şi impalpabilă; lumea solidă ca atare, în care morții aceştia crescuseră şi trăiseră cândva, se dizolva şi se stingea.

Câteva sunete moi care se auziră dinspre fereastră îl făcură să se întoarcă acolo. Începuse din nou să ningă. Gabriel privi cu un aer somnoros fulgii argintii şi întunecați, care cădeau pieziş prin dreptul felinarului. Venise vremea să se pregătească de călătoria spre vest. Da, aveau dreptate ziarele:

zăpada acoperise toată Irlanda. Cădea pretutindeni în câmpiile mohorâte din centru şi pe dealurile despădurite, cădea uşor pe Mlaştina lui Allen[1], iar mai la vest cădea la fel de uşor peste valurile întunecate şi rebele ale Shannonului. Cădea, de asemenea, peste cimitirul părăsit de pe deal, unde fusese îngropat Michael Furey. Zăpada se aşternuse din belşug pe crucile şi pe lespezile strâmbe, pe ţepii metalici ai porţiţei de la intrare, pe tufele uscate de scaieţi. Sufletul i se topea încet, în timp ce auzea zăpada căzând uşor peste univers şi la fel de uşor căzând, ca o pogorâre a zilei de pe urmă, peste toţi cei vii şi cei morţi.

---

1 Zonă mlăştinoasă întinsă (cca 960 km^2) din centrul Irlandei, situată între râurile Liffey şi Shannon.

Cuprins